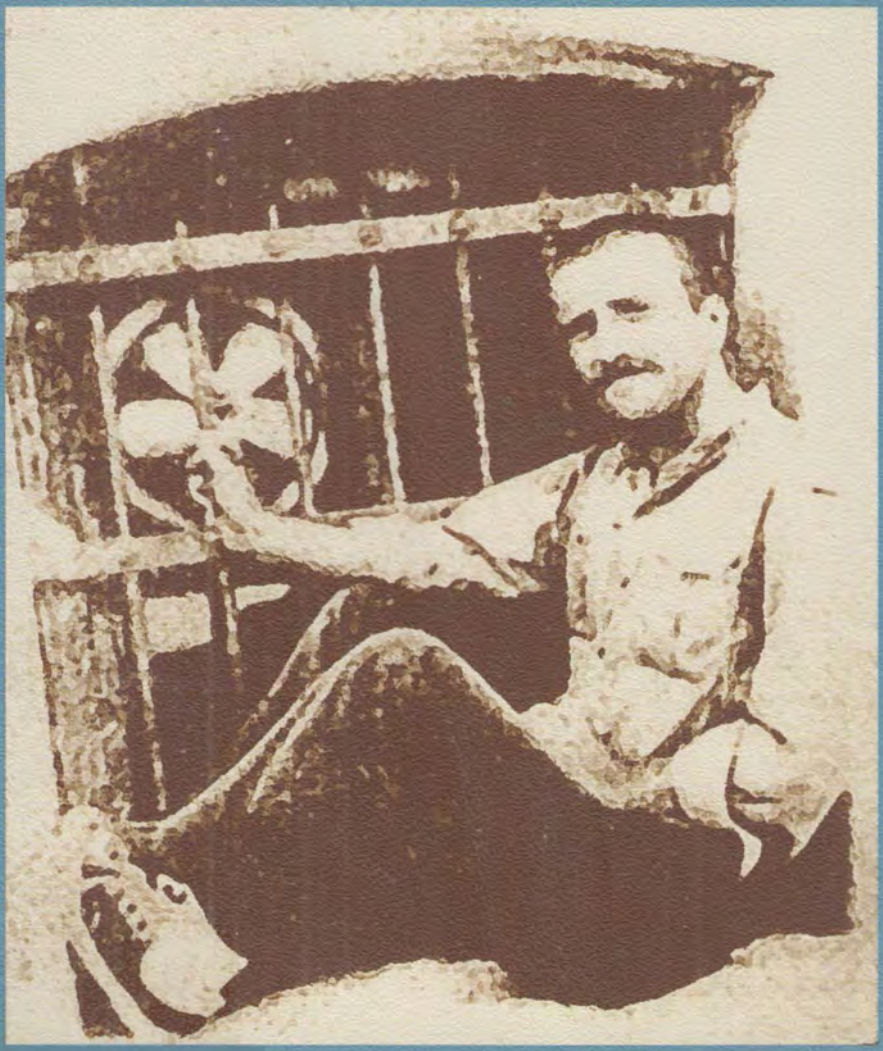
BİZUM CİHAN

Cihan Alptekin Kitabı

Nuran Alptekin Kepenek

AYRINTI
Yakın Tarih

2. BASIM

NURAN ALPTEKİN KEPENEK

Nuran ve Cihan aradaki bir buçuk yıl yaş farkına karşın ikiz gibi büyüdüler. İlkokulu kendi köylerinde var olan iki odalı (sınıflı) bir okulda beraber okudular. Nuran Beşikdüzü Öğretmen Okulu'nu bitirdiğinde Cihan lise 2. sınıfta okuyordu. Beraber aynı evi paylaşıp kardeşini okuturken Nuran evlilik nedeniyle ABD'ye; Cihan suyun öteki ucu İstanbul'a hukuk eğitimi için gitti. İlk ayrılık böyle başladı.

Nuran, ABD'den döndükten sonra eğitimini devam ettirdi. Öğretmenlik yaparken ve çocuklarını büyütürken, önce Gazi Eğitim Enstitüsü İngilizce Bölümü'nü bitirdi ardından Hacettepe Dil Bilimi Bölümü'ne girdi. ODTÜ İngilizce Dili Eğitimi Bölümü'nde master yaptı.

Evli ve iki çocukludur.

Ayrıntı: *1038*
Yakın Tarih Dizisi: *25*

10'lardan Biri
Bizum Cihan
Cihan Alptekin Kitabı
Nuran Alptekin Kepenek

Yayıma Hazırlayan
İlbay Kahraman

Son Okuma
Ahmet Batmaz

© Nuran Alptekin Kepenek, 2016

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Cihan Alptekin, Bursa Cezaevi
(Nâzım Hikmet'in de fotoğrafının olduğu pencerede)

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Ayrıntı Yayınları'nda Birinci Basım: *Aralık 2016*
İkinci Basım: *Şubat 2018*
Baskı Adedi 1000

ISBN 978-605-314-147-1
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

10'lardan Biri

Bizum Cihan

Cihan Alptekin Kitabı

Nuran Alptekin Kepenek

YAKIN TARİH DİZİSİ

İlle de Mavi
Adnan Keskin

Fırtınalı Denizin Kıyısında
Şansal Dikmen Kitabı
Söyleşi: Derviş Aydın Akkoç

Devrimciler Ölmez
10'lardan Biri:
Sinan Kâzım Özüdoğru Kitabı
Derleyen: Füsun Özbilgen

Bizi Güneşe Çıkardılar
Aysel Sağır

Direniş, Sürgün ve Ölüm Günleri
Ersin Ergün K. & Harun Korkmaz
Osman Zeybek & Tarık Uygun

Bir Zamanlar Mülkiye
1964-1970
Savaş Dizdar

Sinançа
Şirin Cemgil Sinan Cemgil'i Anlatıyor
Şirin Cemgil

Cepheden Anılar
Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları
Söyleşi: İlbay Kahraman

Devrimcilerin Filistin Günlüğü
1968-1975
Yaşayanlar Anlatıyor
Oktay Duman

Keşiş'in Torunları
Dersimli Ermeniler
Kâzım Gündoğan

Tek Yola Sığmayan Devrim
Bir TKP/ML Sanığının Günlükleri
İbrahim Çelik

Görülememiştir
Ali Türker Ertunca

Üç Devrimci Tiyatro Bir Meddah
Anılar
Erdoğan Akduman

Muzaffer Oruçoğlu Anlatıyor
Zavot'dan Vartinik'e
Söyleşi: İbrahim Ekinci

Yolculuk Sürer...
Nuri Salman

Bizum Cihan
Cihan Alptekin Kitabı
Nuran Alptekin Kepenek

Merhaba Kör Kadı
Mahir Çayan'ın Avukatının Anıları
Faik Muzaffer Amaç

Çizmeleri Çıkarayım mı?
Soma... 13 Mayıs 2014
Onur Yıldırım & Uğur Şahin
Umman

Devrimcilerin Filistin Günlüğü 2
1976 - 1985
Oktay Duman

Sabo
Sabahattin Kurt Kitabı
Murat Bjeduğ

Işid ve Türkiye
"Katili Tanıyoruz"
Erk Acarer

Ha Bu Nasul Dev-Genç'tur
Uşağum?
Mustafa Korkmaz

10'lardan Biri
Devrimci Subay Saffet Alp Kitabı
Murat Bjeduğ

Porsuk Durgun Akardı
Mustafa Çalıkuşu Anısına
Ersin Toker

Oy Cihan Bizum Cihan
Çok Sevilen Unutulmaz Cihan

İçindekiler

Önsöz 9
Benim Cihanım 17
Birinci Bölüm / Çocuktu Ufacıktı 19
İkinci Bölüm / Suyun Öte Ucu İstanbul 47
Üçüncü Bölüm / 1967, Öğreniyoruz Çünkü Öğrenmeliyiz. 54
Dördüncü Bölüm / 1968, Biliyoruz ve Görüyoruz 57
Beşinci Bölüm / 1969, Gün Doğdu Hep Uyandık 79
Altıncı Bölüm / 1970, Olanlar Gerçek mi? 100
Yedinci Bölüm / 1971, Nerede O Güzel Günler? 114
Sekizinci Bölüm / 1972... Ve Kızıldere 160
Dokuzuncu Bölüm / Sonrası Gözyaşı 191
Biz Hâlâ Dokuz Kardeşiz 195
Onuncu Bölüm / '68'i ve '68'lileri Anlamak 197
Onbirinci Bölüm / Cihan'la Yaşantılar 211
Onikinci Bölüm / Cihan'a Özlem Şiirlerim 260
Ekler 265
Ek-1 267
Ek-2 270
Ek-3 274
Ek-4-a 279
Ek-4-b 284
Ek-5 286
Belgeler 290
Fotoğralar 308
Gazete Kupürleri 322
Kaynakça 327
Dizin 329

Önsöz

Sevgili Cihan,
Biliyorum bal gözler hep aradı bizi
Maviye baktı aradı
Yeşile baktı aradı
Griye baktı
Geceye baktı
Karardı...

Evet sevgili kardeşim,
Senin acın ve hasretin kıyılarında büyüttüm Önder'i ve Emek'i
O kıyılarda durdum düşündüm
O kıyılarda sevdim
O kıyılarda güldüm ağladım
O kıyılarda didindim
Yaşamaya çalıştım o kıyılarda...

Cihan'ı yazmayı yıllardır düşünüyordum. Her adım atışımda henüz onunla, onun yaşadıklarıyla yüzleşemiyeceğimi duyumsayıp bıraktım. Onunla ilgili her şeyi üstünkörü okudum. Onunla yaşamı şöyle ya da böyle paylaşanlardan hep uzak durdum. Ancak, 30 yıl sonra, onunla ve onun kısacık yaşamıyla yüzleşme cesaretini buluyorum. Bu çalışma ona bir borcumdu, ödemek istedim.

Düşündüm... Bugün, Cihan'ın, uğruna, inançla canını verdiği yurdunun, siyasetine, ekonomisine damgasını vuranların hepsi 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972'lerde Cihanlar'ın karşısında, onlara saldıranlardır veya saldıranları saldırtanlardır. Onları, planlı programlı, ölümün kucağına atanlardır. Bugün çocuklarımızın çok sevdiği vatanın durumu nedir? Onları o yıllarda ölümün kucağına atanlar bugünlere kadar ülkeyi nasıl yönetmişlerdir?

O yıllarda bu gençler vatan hainliğine kadar uzanan her sözcükle suçlandılar. Vatan haini kimlerdir? Nâzım Hikmet'in 1962 yılında yazdığı şiiri, bu soruyu o günün koşullarında en iyi yanıtlamaktadır.

Evet vatan hainiyim, siz vatanperversiniz, siz yurtseversiniz
Ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim.
Vatan çiftliklerinizse,
Kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan,
Vatan şose boylarında gebermekse açlıktan,
Vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan kıvranmaksa yazın,
Fabrikalarınızda al kanımızı içmekse vatan,
Vatan, tırnaklarıysa ağalarınızın,
Vatan, mızraklı ilmühalse, vatan polis copuysa,
Ödeneklerinizse, maaşlarınızsa vatan,
Vatan Amerikan üsleri, Amerikan bombası, Amerikan donanması topuysa,
Vatan kurtulmamaksa kokmuş karanlığınızdan
Ben Vatan hainiyim...

Düşünüyorum...

Atatürk'ü ağızlarından hiç düşürmeden irticayı devlet içinde besleyip büyüterek Atatürkçü düşünceye ihanet edenler kimlerdir? Sıkıştıklarında Atatürk'ün ilke ve devrimleriyle övünüp, işlerine geldiğinde o ilke ve devrimleri çiğneyenler kimlerdir? Milliyetçilik diye diye, ülke insanını koyun yerine koyarak, susturarak, en yetkin insanlarını bir yol edilgin kılarak, ülkenin geleceğiyle hiç umursamadan oynayanlar kimlerdir? Sadece edilgin kılmak değil, halkın parasıyla besledikleri ve hiç dokunamadıkları devlet üstü güçlerle onları yok edenler kimlerdir? Milliyetçiliğin arkasına sığınarak, paralarını kendi ülkelerinin bankalarına güvenmeyip başka ülkelerin bankalarında saklayanlar kimlerdir? Hazine arazilerini, ölülerine, dirilerine peşkeş çekenler kimlerdir? On yıllardır halkın parasıyla yakınlarını zengin edenler kimlerdir? Kendi küçük çıkarları için ülkenin varlığını yabancılara peşkeş çekenler kimlerdir?

Gelir dağılımında eşitsizliği ve toplumsal adaletsizliği bu kadar tırmandıranlar hangi sorumsuzlardır? Genç beyinleri kendi çıkarları doğrultusunda koşullandırıp birbirlerine kırdıranlar kimlerdir? Gençlerdir diyebilir misiniz? Vatan haini bu gençlerdir diyebilir misiniz? O yıllarda topuyla tüfeğiyle, ajanıyla, kontrgerillasıyla, MİT'iyle CIA'iyle '68 gençliğinin karşısında olanlar kimlerdir?

Bu insanlar tarihin sayfalarında nasıl yer alacaklarını hiç düşündüler mi? Şili'de cunta lideri Pinochet kaçacak delik bulamıyordu. Seçimle işbaşına gelen solcu, sosyal demokrat lider Allende'yi öldürterek iktidara el koyan Pinochet tarih sayfalarına nasıl yazılacak dersiniz? Hitler tarih sayfalarına nasıl yazıldı. İspanya Franco'dan, İtalya Mussolini'den niçin utanmaktadır? Şu anda Pinochet Şili'nin, Hitler Almanya'nın, Franco İspanya'nın ve Mussolini İtalya'nın kara lekesidir... 12 Mart ve 12 Eylül paşaları ve siyasetçileri tarih sayfalarına nasıl yazılacak dersiniz?

O yılların Devrimci gençliğinin suçu, öngörülü olmaları, beyinleri olduğu için düşünmeleri, gözleri olduğu için görmeleri, kulakları olduğu için duymaları, dilleri olduğu için konuşmaları ve yürekleri olduğu için, kanları damarlarında deli deli aktığı için düşündüklerini, gördüklerini, duyduklarını, konuştuklarını eyleme dönüştürmeleriydi.

Düşünüyorum...

Her zaman insanca çözümler varken neden insanca olmayan, hukuk dışı çözümler seçilmişti? Bu değerli beyinler niçin yok edildi? Basit çıkarlar, onların canından daha mı önemliydi? O çıkarlar, insani olan değerlerimizi, evrensel değerlerimizi ayaklar altına almaya değer miydi? Bir avuç insanın çıkarı on binlerce anayı, babayı kardeşi, eşi, sevgiliyi acının ve hasretin kıyısında yaşatmaya mahkûm etmekten daha mı önemliydi? Hangi nedenle olursa olsun, silaha sarılsalar bile –ki kimseyi öldürmediler- banka soysalar bile –ki özel çıkarları için soymamışlardır- sonuç bu mu olmalıydı? O beyinler Türkiye toplumuna kazandırılamaz mıydı?

Can Yücel bir şiirinde:

Kuzu gibi olun diyorlar
Büyüyüp ortaya çıkınca
Koyun gibi gütmek için sizi...

Birtakım güçlerden destek alarak, öldürüp yok ederek, baskı altına alarak, insanı koyun yerine koyarak, silahı kafalarına dayayarak, insani değerlerden uzak bir anlayışla bir ülkeyi yönetmek kolaydır. Gençlerini insan yerine koymadan yönetmek de çok kolaydır. Öylesini herkes yapabilir. Bu ülkede hiç kimse, birilerini, gençleri asmaları kesmeleri için oy verip yönetim koltuklarına oturtmaz. Siyasette başarı, insanı insan yerine koyarak, insan olmanın gereği olarak, paylaşarak, eşitlikçi ve "insan değerlidir" anlayışıyla ülkeyi yönetmektir. Toplum yöneticilerini böyle davranmaları için seçmektedir. Gelin başımıza, koltuklara oturun, yiyin, için, yatın, yakınlarınızı yedirin, ne yapıyorsunuz diyenleri içeri tıkın veya bir yol yok edin diye seçmiyorlar sizi.

Düşünüyorum...

İnsan evrenseldir. İnsanın baskı altına alınmadığı, eşitlikçi, adaletli insan onuruna uygun, insan doğasına saygılı, insanı özgürleştiren ve yaratıcılıklarını sınırlandırmayan, tam tersine geliştiren bir düzen kurulmadıkça dünyanın hiçbir yerinde mutluluk var olmayacaktır. Böyle bir düzen için insanın mücadelesi hiç bitmeyecektir... Çünkü bu mücadele insanın var olmasıyla başlamıştır. İnsan psikolojisini biraz irdelediğimizde görürüz ki böyle bir düzen özlemi dünyanın neresinde olursa olsun en çok 16-25 yaşları arasında duyumsanır; cesaretin cesaret olduğu, özverinin özveri olduğu, duyguların çok içten yaşandığı yaşlardır bu yaşlar. Mustafa Kemal'in her şeyi bir yana koyup kendini Cumhuriyet'e adadığı yaşlardır bu yaşlar.

Düşünüyorum...

Dediler ki insan düşünen hayvandır.. Kuzuya saldıran kurt düşünmeden mi saldırmaktadır? Toprağın içinde böcekleri yemek için aranan kuş düşünmeden mi aramaktadır? Karnını

doyuracak olan hayvan en taze otu seçerken düşünmüyor mu? O halde insan düşünen hayvandır demek ne kadar doğrudur? İnsanı hayvandan ayıran özellik vicdan olmasın? Yani, her canın bir cananı olduğunu düşünebilme yetisi... Yani bu dünya herkesindir düşüncesi... Yani insan paylaştıkça insandır düşüncesi...

Evet sevgili kardeşim, siz gerçekten cesaretliydiniz, özveriliydiniz ve yurtseverdiniz. Siz ülkenizi özgür ve onurlu bir ülke yapmak istediniz. Siz gerçekten kendi çıkarınızı -bırakın ülke çıkarının arkasına almayı- hiç düşünmeden yaptınız tüm yaptıklarınızı. Buna biz toplumun dürüst, onurlu, insanı insan yerine koymayı ilke edinmiş kesimi içtenlikle inanmaktadır. Fakat sevgili kardeşim, ölümle sonlanan hiçbir eylemi haklı çıkaramayız, kimse de çıkarmamalı. Yaşamak hakkınız olmaktan öte görevinizdi. Keşke siz de bu düşüncede olsaydınız! Bilseniz bugün çok sevdiğiniz ülkenizin, sizin yurtseverliğinize, dürüstlüğünüze, özverinize ve cesaretinize ne çok gereksinimi var!

Oy Cihan Bizum Cihan'ı yazmak isteyişimin temel nedeni, öncelikle Cihan'dır; Cihan'ı sevenlere, anlayanlara ve anlamak isteyenlere bir armağan bırakmaktır. Cihan'ı anlatırken de, yapılmak istenen '68 Hareketi'nin özünde bağımsızlık, özgürlük ve demokrasi gibi evrensel değerlere dayandığı gereğini sergilemeye çalışmaktır. O yılların gençliğinin ne denli büyük bir özveriyle, yaşamları ve gelecekleri pahasına, amaçladıkları Bağımsız ve Demokratik Türkiye'nin olmazsa olmazlığını geleceğimiz olacak gençlere iletmeye çalışmaktır. Ne olursa olsun dürüst, erdemli, özverili ve yurtsever olmanın bir karşılığı olduğunu, bunların insan olmanın bir gereği olduğunu ve '68 Hareketi'nin temelinin bunlar olduğunu vurgulamaktır.

Cihan, kısa, fakat onurlu; acı ama yürekli; kimseye boyun eğmeden, daha güzel bir dünya için, canını ortaya koyarak; ve çok severek ve çok sevilerek yaşadı. Bize en önemli armağanı sözünü ettiğimiz bu insan değerleridir.

Genel olarak Cihan'ın yaşam öyküsünün anlatıldığı çalışma Cihan'ın yaşamının Kızıldere'de neden, niçin ve nasıl noktalandığı temeli üzerine oturtuldu. O yılların toplumsal ve ekonomik düzleminde, '68 hareketi nasıl gelişti ve

'68'in önderlerinin büyük bir kısmı nasıl yok edildi sorusuna cevap aranarak ele alındı. Birinci bölüm, Cihan'ın doğup büyüdüğü çevrenin sosyal, ekonomik ve kültürel değişimi içinde Cihan olarak yazıldı. İkinci bölüm, yıl yıl Cihan'ın katıldığı, katılmaktan öte, birçok kez de yönlendirdiği '68 bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini ne pahasına yaptıkları anlatılmaktadır. Üçüncü bölüm, '68'i yaşayanların '68'i değerlendirmeleri oluşturuyor. Son bölüm, Cihan'la ilgili çeşitli yayın organlarında yer alan yazılardan oluşmaktadır. Ayrıca ek olarak Cihan'a Özlem şiirleri var.

Cihan'ı yazarken yaşamımı o kadar çok Cihan'la paylaştım ki sevdiklerimi biraz yaşamımın dışında tutmak zorunda kaldım. Anlayışları için onlara teşekkür ederim. Kardeşlerimin katkılarına ayrıca teşekkürler. Yararlandığım kaynakların birçoğuna şu anda emekli olan TBMM Kütüphane Müdürü değerli Ali Rıza Cihan'ın katkılarıyla ulaşabildim. Yardımları için teşekkür ediyorum.

Oy Cihan Bizum Cihan'ı, yaşamını acının ve hasretin kıyısında, gülüşlerine acı yüklenmiş olarak yaşamak zorunda olanlara, adamak istiyorum.

Kitabın Ayrıntı Yayınları'ndaki ilk baskısı[1] *Bizum Cihan* adıyla, bazı yeni belgeler ve bilgilerle çıkıyor. Yeni fotoğraflar eklendi. Bu nedenle ikinci bir önsöz yazma gerekli oldu.

Yeni belgeler ve bilgilerin bir bölümü İngiliz İstihbarat Servisi'nin basına sızan birkaç gizli belgesi ve 30 Martlar'da çıkan '68'i yaşayanların ve araştıran gazetecilerin yayınlarından oluşuyor.

'68'li yıllarda, yüzlerce pırıl pırıl, ahlaklı, bilgili ve cesaretli gençlerimizi kaybettiğimizde biz, acıyı çok içten yaşayanlar, yüreğimizin derinliklerinde onlar boş yere öldüler gibi, kendimize bile açıklamaktan kaçındığımız bir duygunun içindeydik. Fakat yanıldığımızı şimdi daha iyi anlamaktayız.

1. Yeni bilgi ve belgelerle genişletilen bu kitap, daha önce *Oy Cihan Bizum Cihan* adıyla 2001'de '68'liler Vakfı Yayınları, 2004'te Ümit Yayıncılık, 2009'da Güncel Yayıncılık, 2010'da Karadeniz Kitap ve 2013'te Grifin Yayıncılık tarafından beş kez yayımlanmıştır.

Keşke yaşasalardı çığlığının yanı sıra şu düşünce içimizde oluştu: '68 mücadelesi daha geniş kesimlerce, özellikle yeni nesil gençlerce anlaşılmaya çalışılıyor ve onların doğruları ve yanlışları, nedenleriyle irdeleniyor, ölüm seçeneğini dışlayan yeni mücadele biçimleri geliştiriyorlar. *Gezi* bu düşünceyi doğrulayan en güzel örnektir.

Onların boş yere ölmediklerinin en gerçek kanıtı şimdiki öğrenmeyi, düşünmeyi ve anlamayı, sevmeyi öğrenmeye çabalayan yeni gençliktir.

Bugün bu gelişim bile gençlerimize çok görülmekte, düşünmeyi, öğrenmeyi, düşünce üretmeyi, giderek yaratıcılığı sağlayacak eğitim programları günbegün gündemin dışına çıkarılmaktadır. Gençlerimizin çok küçük yaşta Allah korkusu ve akıldışı bilgilerle beyinleri çalınmaktadır. Popüler kültür gençlerin beyinlerini esir almaktadır. Bu anlayışın içinde insanı insan yapan öğrenme arzusu, merak tutkusu, yeşiliyle, hayvanlarıyla insanlarıyla doğa sevgisi yoktur. Oluşması da olanaklı değildir.

Bu noktadan hareketle, gençliğimizin işi çok zordur. İnsanın içinde varolan, engellenmezse, her türlü yaratıcılığın (bilim, sanat, kültür alanında) kapılarını açacak olan beyin özgürlüğünü gerçekleştirecek koşullar için birlikte, ayırımcılık yapmadan, doğa sevgisini öne çıkararak mücadele etmek birinci görevimiz olmalıdır.

Bu kitabın tüm geliri Cihan'ın hep özlemiyle yaşadığı doğduğu köyde (Oce-Ardeşen) onun anısını yaşatmak ve yapılacak düzenlemeler için harcanacaktır.

Kitabın yeni baskısı için bana cesaret veren arkadaşım Muzaffer Aksoy'a, yayınlarından yararlandığım, tüm dost '68'li yazarlara ve bana İngiliz İstihbarat Servisi'nin raporlarını gönderen adını ve Cihan Alptekin'den alan araştırmacı, sevgili Cihan Aksan'a sonsuz teşekkürler. Değerli fotoğrafçı Yüksel Hançerli'ye hem fotoğrafları için hem de yayınladığı, 1968'i özetleyen İstanbul 1968 albümü için teşekkürler. Kızıldere katliamı sonrası tutulan tespit ve keşif tutanaklarını[2] bana ulaştıran avukat arkadaşı Metin Cengiz'e, ayrıca, kitabın yeni baskısını üstlenen Ayrıntı Yayınlarına ve yayına hazırlayan İlbay Kahraman'a saygı ve sevgi. İngilizce metinleri daha

2. Ek-4a, Ek-4b.

anlamlı çevirebilmem için bana katkı sunan eşim Yakup Kepenek'e; Son olarak düzenlemelerde yardımcı olan, Cihan amcalarına veya dayılarına sonsuz sevgi ve saygı duyan oğullarım Emek ve Önder'e ve yeğenlerime ve de Cihan, Ela ve Ekin'e yaşamıma kattıkları mutluluk için sonsuz teşekkürler.

Nuran Alptekin Kepenek
4 Aralık 2016

Benim Cihanım

Cihan ile akrabayız. Ancak onu Nuran ile nişanlı olduğum 1963-64 yıllarında oldukça yakından tanıma olanağı buldum. Rize Lisesi'nde okuyordu; derslerinde çok başarılıydı.

Nuran'la evlendikten sonra doktora eğitimi için ABD'ye gittiğimde Cihan ile düzenli olarak mektuplaşmaya başladık. Ne yazık ki o mektuplardan hiçbiri ortada yok.

Nuran'ın da yakından tanık olduğu gibi, mektuplar 1960'larda Türkiye kamuoyunun yeni tanımakta olduğu sol düşünce üzerindeydi. Ancak sanırım ikimizin de keyif aldığı o yazışmalarda dünya görüşlerimiz çok da uyuşmuyordu.

Ben daha ABD'ye gitmeden önce, 1961 Anayasası'nın özgürlükçü ortamında oluşan ilk sosyalist parti olan Türkiye İşçi Partisi-TİP'in, çok tutkulu bir taraftarıydım. Ancak, öğrencilik ve askerlikten hemen sonra, TİP'te çalışamadan ülkeden ayrıldım. Cihan ise Rize Lisesi'nden sonra girdiği İstanbul Hukuk Fakültesi'nde kendisini yalnız sol düşüncenin değil, sol eylemlerin de ortasında buldu.

Düşünsel uyuşmazlığımızın nedeni, içinden geçtiğimiz nesnel koşulların farklı olmasıydı.

Mektuplarımda Cihan'ın TİP'te çalışmasını ısrarla istiyordum. Bu isteğimde egemen sosyalist düşüncenin anarşizmi reddeden kurumsal anlayışı ve TİP'e ve buradan Cihan'ın geleceğine yönelik büyük umutlarım çok etkiliydi.

Oysa o yılarda Türkiye ve dünya 1968'i yaşıyor ve solda göz gözü görmüyordu. Cihan mektuplarında beni yeterince antiemperyalist ya da ABD karşıtı olmamakla suçluyordu. 1971 Haziranı'nda yurda döndüğümüzde 12 Mart faşizmi tüm karanlığıyla ülkenin üzerine çöküyordu. Cihan, İstanbul Maltepe'de hapisteydi; yalnızca bir duruşmasını izleme olanağı buldum; sonrasında arkadaşlarıyla hapisten kaçtığı ve yine arkadaşlarıyla Kızıldere'de öldürüldüğü haberleri geldi.

Çok yoksul bir çevreden geliyorsanız, toplumsal yapı içinde yükselmeniz için güçlü desteklere gereksinimiz vardır. Köy Enstitüsü/Öğretmen Okulu çıkışlıydım; Ankara Hukuk

Fakültesini öğretmenlik yaparak dışarıdan bitirmiştim, bu nedenle benim sınıf arkadaşlığına dayalı bir çevrem olamazdı. Yapabileceğim, kendi köyümden birilerinin yükselmesine var gücümle destek olmaktı. Cihan, o çok yoksul ve dar çevremin hızla parlayan bir siyaset yıldızıydı ve benim için büyük bir güç kaynağı olacaktı. Kendim için eylemli siyasete sıcak bakmıyordum. Kısaca, Cihan'ın, devamlı dayanışma içinde olacağım ülkenin başarılı bir sol siyasetçisi olmasını her şeyden ve herkesten çok ben istiyordum.

Ne yazık ki O, onurlu bir tutumla Kızıldere'yi seçti. Gerçekte onun ölümü benim düşlerimin ölümüydü; ölümünü o kadar çok derinden ve üzüntüyle reddettim ki cenazesine katılmayı da anlamsız buldum.

O çok acılı günlerde yaşanan şu olayı anlatmaya sözcükler yetmez: Cihan ile ortak akrabamız ve üstelik general emeklisi Ethem Şefki Kepenek, Cihan'ın öldürülmesinden hemen sonra babası Eşref Alptekin'e bir mektup yazıyor ve hiçbir bilgiye, belgeye ve tanıklığa dayanmadan, "*senin oğlunun gerçek katili o Amerika'da okuyan komünist damadındır*" diyor. Cihan'ı öldürenleri aklamayı da içinde barındıran o mektup, kişiye özel olmanın çok ötesindedir; gerçekte eğitilmiş körlüğü diyebileceğim bu olay, emperyalizm –o yıllarda ABD– karşıtı olan Cihan ve arkadaşlarını ölüme gönderen 12 Mart 1971 askeri darbesinin dar bir akraba çevresinde bile yarattığı yıkımla gerçek kirli yüzünü çok doğru özetliyor.

İçimi acıtan bir süreç de ölümünden sonra Cihan ve arkadaşlarının bazıları tarafından, ölüme övgü amacıyla sömürülmeleridir. İspanya iç savaşında faşistlerin ünlü *Viva La Muerta*'sı (Yaşasın Ölüm) kaynaklı ve siyasal İslamcı bazı akımların da sloganı olan bu anlayış, Cihan'ın düşüncesi ile bağdaştırılamaz. Kanımca, daha doğrusu yazdıklarının da kanıtladığı gibi, yaşamak ve yaşatmak isteyen Cihan'da ölüme övgünün yeri olamaz.

Son olarak ne mutlu bana ki Cihan'ımın adı büyük torunumda yaşıyor.

Ankara, 10 Aralık 2017
Yakup Kepenek

Birinci Bölüm

Çocuktu Ufacıktı

Yıl 1963. Oce'de, yeni adıyla Yeniyol Köyü'nde, hemen hemen her yaz, sık sık yaşanan heyecanlardan biri daha yaşanmaktaydı. Nuran'ın nişan töreni vardı. Köyde yaşamın sıradanlığı, her düğünde ve nişanda olduğu gibi yerini, bir süre için heyecana bırakacaktı. İnsanlar tarlada mısırıyla uğraşırken, fındık toplarlarken, değirmenlerinde mısır öğütürlerken veya evde iki arada bir derede yemek pişirirlerken birkaç gün sonra yapılacak nişanla yaşayacakları değişikliğin heyecanıyla işlerini daha mutlu yapıyorlardı.

Nişan ilk kez köyde erkeğin ve kızın bir arada olacağı bir törenle yapılacaktı. Oysaki nişan törenleri, erkeğin ailesinin kızın evine gidip kıza yüzük takıp, hediyelerini bırakarak gerçekleşirdi ve nişanlanacak erkek nişana katılamazdı, ayıp olurdu.

Bütün aile karmaşık düşünceler içindeydi. Rahatsızdılar. Çünkü ailece köyün geleneklerinden birine daha karşı çıkmak durumundaydılar. Nasıl rahatsızlık duymasınlardı? Cihan ve evdeki herkes köyün büyüklerinin onları ayıplayacağını, hangi boyutlara varacağı kestirilemeyecek bir dedikodu furyasınının içine düşeceklerini sanıyorlardı. Bir yanda Annesi Ayşe, kesin ve öfkeli bir sesle karşı çıkıyordu:

"Olmaz" diyordu, "Bizi köyün diline mi düşüreceksiniz?"

Cihan, annenin tepkisini anlayışla karşılıyor, ona tepki göstermiyordu. Çünkü eniştesi olacak adamın düşüncelerine çok saygı duyuyordu:

"Gelişmeye, değişmeye yaramayan gelenekleri ısrarla sürdürmenin anlamı yok" diyordu eniştesi olacak adam.

Cihan ise 16 yaşın cesaretiyle olayı kafasında çözmeye çalışıyor, sonuçta bir şeylerin değişmesi gerektiğine inanıyordu. Hiçbir şey eskisi gibi olamazdı, olmamalıydı.

Nuran, köyde ilkokul sonrası eğitimini sürdürüp öğretmen olan ilk kızdı. Eniştesi ise üniversite bitirmiş, herkesin başarılı bulduğu bir insandı. Bu kadar da olsundu. Böyle insanların bu tür geleneklere karşı durup toplumların olumlu değişimine ön ayak olmaları gerekmez miydi? Ağabeyi Ali Rıza da eniştesine destek veriyordu.

Köylü artık okuyan çok sayıda gençleriyle belli bir düşünce olgunluğuna da ulaşmış sayılırdı. Cihan'a göre bu geleneğe karşı çıkmanın en uygun zamanıydı. Üstelik, hem ailenin büyük bir kısmı, hem de köyün diğer gençleri nişanlıların nişan törenlerinde bir arada olmalarının daha uygarca bir davranış olacağına inanıyorlardı. Şehirlerde öyle oluyordu. Kendi köylerinde niçin olmasındı? Bu köy, kasabasında okul yokken okula kavuşma şansını yakalamış ilk köy değil miydi? Değişime, gelişmeye ters düşen âdetlerden vazgeçebilmeyi de bilmeliydiler. Öncelikle bu köy bilmeliydi.

Nişanın adı da konuldu hemencecik: "Sosyete nişanı." Nişan kararı, İstanbul'da oturan ve kısa bir ziyaret için köyde olan amcanın ısrarıyla alınmıştı. Babaları, Eşref, Murgul Bakır İşletmeleri'nde çalıştığı için o günlerde köyde değildi. Babayı beklemeye de hiç zaman yoktu. Çünkü amca bir an evvel İstanbul'a dönecekti. Fakat anne ısrarla nişana karşı çıkıyordu. Çünkü o her zaman olduğu gibi yine gerçekçiydi. Ailede yalın gerçekleri hatırlayan her zaman anne olurdu. Para yoktu. Tören neyle yapılacaktı?

"Siz deli misiniz? Para yok, pul yok. Baba yok, nasıl nişan yapacaksınız?"

Anne konuştu mu herkes susardı. Çünkü o her zaman haklı olurdu. Dediği dedikti. Amca her şeyi üstlendi. Yeterki bu nişan yapılsındı. Hemen bir çuval un ve şeker, biraz pirinç satın aldı. Köylüye süt biriktirmeleri için haber salındı. Yemek pişirecekler haberdar edildi. Böyle önemli işlerde görev almak kadınlar için onurdu, asla hayır denmezdi. Nuran'a da köye yeni gelen bir başka gelinin elbisesi ayarlandı. Babaya telefon edildi, izin alındı.

Olaylar çok hızlı gelişiyordu. Cihan yanına birilerini alarak köyün bütün evlerine tek tek uğradı ve nişan duyurusunu yaptı.

"Cuma akşamı Nuran'ı nişanlıyoruz. Herkes davetli. Yağmur yoksa horon var. Ona göre." Yani bu nişanı kaçırmayın demek istiyordu. İçinden yağmur yağmasın diye de dua ediyordu. Çünkü yağmurda konukların evlerin içine sıkışması gerekecekti. Törenin tadı tuzu kalmayacaktı. Oysaki yağmazsa açık havada horon oynanacak, eğlenilecekti. Güzel havalar şanslı evliliklere rastlardı. Bakalım Nuran ne kadar şanslıydı?

"Hayırlısı olsun. Geliriz inşallah, demek Nuran da gitti." Sesinde yalancı bir hüzün vardı halanın."

"Sıra sende mi?"

"Ah nerde o günler. Ama ben köyden kız almam. Şehirliyle evleneceğim. Daha kimsenin yüzüne bakmam artık. Buralara da gelmem" dedi alaycı bir sesle.

"Allah götüne bela versin. Sen büyü, evlen de bize bakma inşallah." Halacık gülüyordu.

"Yahu ben buralardan, sizden vazgeçer miyim?"

Böyle günlerde erkek kardeşlere çok iş düşerdi. Hazırlıkları onlar kotarırlardı. Köyden süt, yoğurt almak, baklavalar için köyün tüm tepsilerini toplamak, pilav ve makarna için en büyük tencereleri alıp getirmek, kaşıkları toplamak ve karışmaması için hepsini işaretlemek ve yemekleri pişirmek için dağdan yakacak odun taşımak gibi birçok şeyi onlar yaparlardı. İşte Cihan bu işi, gerçeklerle şakalar çelişkisinde, keyifle yerine getiriyordu. Herkesin sorularına tek tek cevap veriyor, gördüğü çocuklarla şakalaşıyor, yaşlılara hal hatır soruyor ve gittiği evlerde ortalıkta gördüğü meyvelerden ve yiyeceklerden biraz atıştırıp bir başka eve yollanıyordu. Hiçbir şey yoksa cebini fındıkla dolduruyordu. Çünkü böyle içtenlikli, rahat davranışlar köylüye sevgi saygı göstermenin ve değer vermenin bir yoluydu.

"Hala. Yav, bu fındıkları nasıl kuruttunuz. Bizimkiler daha yaş."

"Helal olsun gülüm. Ye yiyebildiğin kadar."

"Bu armutun adı ne. Bundan bizde dikelim. Fidesi var mı?"

"Beğendinse bahara sana bir fide veririz." Yardımcı olabileceğinin mutluluğunu taşıyordu kadının sesi.

"Gotol oğlun yok mu? Nerede keriz?" diye sordu Cihan anlamsız bir sesle.

"Kim bilir nerelere kaçmıştır, iş yapmamak için."

"Selam söyle."

Evde yemek pişirecek kadınlar bir araya gelmişlerdi. Bir yanda hamur yoğruluyor, bir yanda açılıyor bir yanda açılan yufkalar erişteye dönüştürülüyordu. Diğer yanda tepsi tepsi baklavalar yapılıyordu. Küçük çocuklar fındık kırıyor ayıklıyor, anneler fındığı kavuruyor ve taşlarla ufalıyorlardı. Sütlaç ve pilav en son gün yapılacaktı.

Tören çok kalabalıktı. Köylünün en önemli eğlence etkinliklerinden biri düğün, biri okul etkinlikleri bir diğeri de yazları bir iki ay için yaylaya gitmekti... Düğünlerde küskünler barışır, sevgililer bakışlarla konuşur, anneler, kız kardeşler horonda oynayan erkeklerini sevgiyle özlemle seyrederler, cesaretli kadınlar bazan erkeklerinin yanında horonda yerlerini alırlardı. Bir de havaya ateş açtılar mı keyiflerine diyecek olmazdı. Ya horonlarda karşılıklı söyledikleri atma (taşlama) türküler. Türküler ânında üretiliyordu. Herkes bu atışmaları dikkatle ve keyifle dinlerdi. Atışmacılara bazan yakınlarından öneriler ulaştırılırdı. Çünkü bir tarafın kazanması gerekiyordu.

Do Ahmet niçun durdun
Derde çare mi buldun
Tutmayi bilmedun mi?
Kezi niçun kaçurdun.

Ben kezi kaçurdum ya
Başka kizlar dolidur
Sen aklungi kaçurdun
Geri gelecek midur?

Aklumi kaçursaydum
Burda ne işum vardi
Sen bana söylesana
Ayşe kiz niçun kaçtı.

Törenin başında, köyün bütün düğünlerinde töreni başlatma ve herkesi yemeğe davet etme işini yapanlar ortaya çıkıp "Heya mola heya lesa" çağrısı yaptılar. Bir grup yaşlı ve genç erkek önce bir ateşin başında türkü söyleyerek

döndüler. Ardından herkes yemeğe oturdu. Ve öncelikle getirdikleri hediyeleri sofraya koydular. Sonra yiyecekler istendi:

"Heya mola, heya lesa, pilav gelsin karamola... Heya mola, haya lesa, baklava gelsin karamola."

"Heya mola, heya lesa, makarna gelsin karamola."

Yemeğe başlanmadan önce erkeklerin yemek yediği sofraya enişte, kadınların yemek yediği sofraya gelin gelip ilk lokmayı sofranın en saygın kişisine yedirmeliydi ki yemek başlasın.

"Heya mola, heya lesa enişte gelsin tramola."

Cihan, nişan töreninde köyün kızlarında utangaçlığın arkasına saklamaya çalıştıkları neşeyi fark etmişti. Nasıl neşeli olmasınlardı. Bundan sonra nişanlar artık böyle yapılacaktı. Nişanlanacak erkek ve kız bir arada olabileceklerdi. Aynı zamanda utangaçtılar, Nuran adına utanıyorlardı. Evlenmek, nişanlanmak kolay işler değildi. Üstelik gençler utangaç davranmazlarsa ayıp olurdu. Gelin evini terk edeceği için üzgün görünmeliydi. Çevrede insanlar varken damatla gelin birbirleriyle hiç konuşmamalıydılar. Hele büyüklerin yanında asla konuşmamaları gerekiyordu.

Bu âdetler gençlere anlamsız geliyordu ve bunları körü körüne sürdürmek istemiyorlardı artık.

"Keyfinize diyecek yok. Bari belli etmeyin" diyordu Cihan hınzırca.

"Nuran, Allah senden razı olsun. İnşallah biz de böyle nişanlanırız" diyordu kızlar.

Cihan, sözlerinden hiç dışarı çıkmadıkları, çıkamadıkları, dediği dedik büyüklere bakıyor, nişanı yadırgayıp yadırgamıyacaklarını onların gözünde okumaya çalışıyordu. Fakat herkesin keyfi yerindeydi. Sorun yoktu. Konukları arasında keyifle geziniyor, onlarla şakalaşıyor, bir yandan da annesini kızdırmaya çalışıyordu.

"Anne, bu kız bizi köye rezil etti. Ne işi var enistenin burda. Herkes bizi konuşuyor."

"Sus. Bir de konuşuyorsun utanmadan."

"Babam seni kaçırdığında iyiydi. Koştura koştura geldin arkasından. Ne çabuk unuttun o günleri." Sesini çevresindekilere duyurmaya çalışıyordu.

"He, koştura koştura geldim. Sen öyle bil."

Yemekler yendikten sonra damat ve gelin yan yana oturtulacaktı fakat konuşmayacaklardı. Sonra horonda beraber horon oynayacaklar asla konuşmayacaklardı. Fakat bu nişan farklıydı. Gelin ve damat âdetlere pek aldırmıyorlardı. İnsanlar da gelin ve damada pek aldırmıyorlar, eğlenmeye bakıyorlardı. Artık sıra horona gelmişti. Hemen tulumcu tulumuyla ortaya çıktı ve çalmaya başladı. Kadınlar, kızlar, erkekler el ele verip horon oynadılar. Cihan bir ara horon yönetmeye kalkıştı; delikanlılığın tüm hızıyla işi ele aldı.

"Ah... ah, çi, çi, eller yukarı... Ah, ah, çi, çi, geri gel. Geri gel, topla geri gel. Cengiz ayağına bak... Ulan Remzi, ya oyna ya çık."

Geldi bi kara duman
Sardi dört yanumuzi
Bu kaybana sevdaluk
Alacak canumuzi.

Kaya kayaya vurur
Ufalanur kum olur
Sevmezsen sevme beni
Elbet seven bulunur.

Horon yönetmek bir ustalık gerektiriyordu. Herkes yapamazdı. Horon oynatan kişinin sesi gür olmalıydı. En çılgın oynayan, o olmalıydı. Horonda herkesi yönlendirebilmeliydi. Direktiflerine uymayanları oyundan çıkarma hakkı bile vardı. Fakat, hayır, olmadı. Cihan bütün çılgınlığına karşın pek beğenilmedi. Onun daha deneyime gereksinimi vardı. Hemen daha deneyimli biri ipi eline aldı...

"Hayde. Hayde. Geri gel, geri gel. Eller yukarı."

Bir kaza yaşandı törende. İçerde kadınların oluşturduğu bir başka horon ekibi, eskimiş tahtaların çökmesiyle neredeyse ineklerin barındığı ahıra düşeceklerdi. Cihan bu arada mutfaktan arakladığı bir tepsi baklavayı arkadaşlarıyla evin kuytu bir kenarında mideye indirmekle meşguldü. Gürültüyü duyar duymaz içeri koşmuşlardı. Kimseye bir şey olmadığı anlaşıldığında panik yerini gülmeye bırakmıştı.

Herkes katılırcasına gülüyor, tahtaların kırılması sırasında kadınların yaşadıkları korkularla dalga geçiyorlar, onları kızdırıyorlardı.

Neyse tören kazasız belasız atlatılmıştı. Geriye olanları konuşmak, gülmek kalmıştı.

"Aşçıbaşı kimdi? Baklavalar çok güzeldi."

"Kimse Ali İhsan gibi güzel horon oynatamıyor."

"Atışmaları dinlediniz mi?

"Enişteyle gelin konuşurken Mustafa Amca içeri girmez mi. Gülmekten kırıldık."

"Amca ne yaptı?"

"Görmezlikten geldi."

"Emine'yi ahıra düşmekten kaynanası kurtardı. Kadın hem pologuş (içinde küfürler barındıran çığlık) ediyor hem de kızı yukarı çekmeye çalışıyordu."

Bu da yetmiyormuş gibi nişandan sonra eniştesi eve gelip gitmeye başlamaz mı. Bu daha da ayıp bir şeydi. Düğün olana kadar erkek ve kız görüştürülemezdi. İşte buna annesi artık dayanamazdı ve de tepkisi çok şiddetli oldu.

"Olmaz. Gelemezsin. Âdetlerimizi siz bilmezseniz kim bilecek. Köyde kimsenin yüzüne bakamaz oldum."

Nerdeyse eniştesini evden kovacaktı. Cihan, Ali Rıza, Nurten ablası elbirliğiyle annelerini yatıştırmaya çalıştılar.

"Anne, ayıp yaptığın. Kimse ayıplamıyor, kimse dedikodu yapmadı. Her yerde nişan törenlerinde gençler bir arada oluyorlar. Bizim yaptığımız yeni bir şey değil. Eniştem eve gelse ne olur. Yemiyor ya bizi. Sonra bu duruma, babamız burda olsaydı karşı çıkmazdı."

Gerçekten babaları daha yumuşak, gençlere daha anlayışlı, yeniliklere daha açık bir insandı. Nişan sonrası eve geldiğinde kızına ve eniştesine çok anlayışlı davranarak bunu kanıtlamıştı zaten.

Aslında eniştesinin annenin tepkisine hiç aldırdığı yoktu. O doğru olanı yaptığına inanıyordu. Sonuçta, anne de, bu yeni duruma alışacaktı. Öyle de oldu. Annenin korktuğu başına gelmedi. Köyün yaşlıları da olayı olgunlukla karşıladılar. Aslında sorun insanların kendi kafalarında yarattıkları korkuydu. Köyün insanları genelde değişikliklere, yeniliklere ve doğrulara açıktılar. Okuyan veya okumuş gençleriyle, şehirle,

uzaktan da olsa tanışmışlardı. Farklı davranışlara, özellikle gençlere hoşgörüyle bakabiliyorlardı. Korkuları boşunaydı. İşte değişim de böyle yaşanıyordu, böyle yaşanmalıydı: Bir adım daha böyle atılmıştı.

İlk adım Şevki Bey adında bir gençle atılmıştı. Şevki Bey Osmanlı'nın Oce'den devşirdiği gençlerden biriydi. Harbiye'de okuduktan sonra kendi çabasıyla Sultan Abdülhamit'in yaverliğine kadar yükselmişti. Köyünü hiç unutmamış, ilk fırsatında, 1908'de, çevre kasabalarda okul yokken köyüne okul açılmasını sağlamıştı. Köyün aydınlığa açılmasının başlangıç noktasıydı okul. Daha sonra köyden gençleri eğitmek amacıyla yanına çağırmış, ancak altı gence izin çıkmıştı (Ethem Şevki Kepenek, Behçet Sönmez, Mihri Devrimsel, İlyas Akman). Kimse çocuğunu göndermeye yanaşmıyordu. Çünkü gençler hazır işgücüydü; evlenecekler, anne babaya yardım edeceklerdi. O günlerde tek sorun, köylüye göre, karın doyurmaktı. Fakat bunun böyle olmadığını zamanla anlayacaklardı. Karın doyurmanın ötesinde başka şeylerin gerektiğini göreceklerdi.

Cihan'ın babası ve amcası birçok genç gibi çağrıya katılamamışlardı. Fakat bir yolunu bulacaklar yaşamlarını köyün dışında kazanacaklardı. Buna için için karar vermişlerdi. Amca ve baba bu nedenle önce kendi köylerinde, sonra çevre köylerde kereste üreterek İstanbul'da pazarlamaya başladılar. Amca bu açılımla İstanbul'a yerleşme cesaretini göstermiş ailesini alıp gitmişti. Baba da aynı şeyi yapmak istemiş fakat başaramamıştı. Olsundu. Başka işler deneyecekti. Köyde kalmama kararını vermişti bir kez. Artık dönemezdi. Trabzon'da kahve işletmeyi denedi. Yanına büyük oğlu Ali Rıza'yı aldı. Onu orada okutacaktı... Kolay mıydı oralarda çocuk okutmak? Şehir yaşamına çok uzaktılar. Ali Rıza'nın ayağı bir kamyon altında ezilince oğlanı apar topar köye getirdi.

Geçirdiği kazaya rağmen ona kavuşmak aileyi çok mutlu etmişti. Ayrılıklara hiç ama hiç alışkın değillerdi. Cihan ve Nuran gözlerini ondan ayıramıyorlardı. Hem özlemişlerdi, hem de o kısa süreye rağmen ağabeyleri onlara çok değişmiş görünmüştü. Daha solgun ve daha sessizdi. Annesi ve ablası onu iyi beslemek için çırpınıp duruyorlardı.

Baba kahve işletmede başarısız olunca, Murgul Bakır İşletmeleri'ne işçi olarak girdi. Şanslı adamdı. Herkes ona böyle bir işe sahip olduğu için imreniyordu. Artık ailenin her ay belli bir geliri vardı. Keşke herkesin böyle bir geliri olsundu. Artık babanın ayda bir eve gelişi büyük bir heyecandı. Getirdiği her şey merakla gözden geçiriliyor, yiyecekler için kavga çıkıyordu.

Babanın maaşının büyük kısmını çocuk başına aldığı para oluşturuyordu. Maaşı kadar çocuk zammı alıyordu. Hemen aileyi büyütme kararı alınmış olmalı ki Nurten, Ali Rıza, Nuran, Cihan ve Oğuz'dan sonra Meryem, Aysun, Zafer, Muzaffer aileye katıldı. Fakat işler bekledikleri gibi olmadı. Çocuk zammı sınırlanmıştı.

Babaları, kendisini okumaya göndermediklerine çok üzüldüğünü sürekli anlatır dururdu ve bu nedenle çocuklarının okumasının en büyük dileği olduğunu söylerdi. Nerdeyse çocuklarıyla ilişkisi sadece onların okumalarıyla sınırlanıyordu. Her çocuğuna bir meslek yakıştırmıştı.

"Cihan çok iyi hâkim olur. Bakın, haksızlıkların üstüne nasıl gidiyor... Eczacılar çok iyi para kazanıyorlar. Trabzon'da eczacı bir kız tanıdım. Gözüm kaldı (imrendim) Nuran'ın eczacı olmasını istiyorum... Biri de doktor olsa keşke" Annesi ise "En zeki çocuğum Nurten'di... Nurten çok iyi okuyacaktı fakat geç kaldık" diyordu. Çocukların kafalarına okumaları gerektiği adeta kazınmıştı. Fakat hangi parayla? Okuyacak çocuk sayısı çoktu. Dokuz kardeş olmuşlardı.

1940'lı yıllarda köy çocuklarına kapılarını açan Köy Enstitüleri bu para sorununu büyük ölçüde çözmüş hem de köyün değişiminde ikinci önemli adımı oluşturmuştu. Okullar yatılıydı. Köyün birçok genci bu okullarda okuma şansını yakaladılar. Cihan'ın yeni eniştesi bunlardan biriydi. Daha sonraları ağabey Ali Rıza'da bu okullarda okudu. Köy Enstitüleri'nin Öğretmen Okulları'na dönüştürüldüğü yıllarda Nuran Öğretmen Okulu'na girmişti.

Giriş sınavlarında başarılı olmuştu Nuran. Köye dönüşte kadınlar, erkekler, çocuklar merakla neler olup bittiğini sordular.

"Hoş geldun. Na yaptun, kazandun mi?"

"Kazandım. On gün sonra gideceğim."

Bir haftalık bir sürede bile şivesi değişmiş olmalıydı:

"Ka bu bir haftada Turça kermağa başladi. Soğra na edacak" (*Bir haftada Türkçe konuşmaya başladı. Sonu ne olur bunun*).

O masum kıskançlığın ardından köyün kızları birer ikişer aynı okulda okumaya başladılar. Kazanmak çok zor değildi. Bu okullar özellikle köylerden öğrenci almak üzere oluşturulmuştu. Kasabalarda bu okula çocuğunu göndermek isteyenler çocuklarının kazanma şansını artırmak için köy muhtarlarından köyde oturuyor belgesi almak zorunda kalıyorlardı. İşte Cihan'ın köyünde değişim böyle hız kazanıyordu.

Kazanıyordu çünkü köylü yerleştikleri bu engebeli alanlarda tarım ve hayvancılığa dayalı bir yaşamın artık yeterli olmadığını görüyordu. Boğaz tokluğuna çalışmanın yazgı olmadığını anlamaya başlamışlardı sanki. Toprağın çok küçük parçalara ayrılmış olması ve tarıma elverişli alanların yokluğu artık ürünü olanaklı kılmıyordu. Köylünün büyük bir kısmı sadece yağ, şeker ve giysi dikmek için de, Sümerbank'tan kumaş satın alabiliyorlardı. Ekmeği, ürettikleri mısırı değirmenlerde öğüterek elde ettikleri unla yapıyorlardı. Daha sonra pazardan buğday alıp öğütüp, ekmek yapma gereği duyuldu. Çünkü çay üretimi, mısır üretimini geriletmişti. Sebze ve meyveyi ürettikleri ölçüde tüketiyorlardı. Kendilerine yetecek kadar inek, koyun ve tavuk yetiştiriyorlardı.

Yazları kadın erkek, çoluk çocuk ve hayvanlarla, sırtlarında yiyecekleri ve bebekleri, hep birlikte, yaylaya çıkılıyordu. Gençler yaşlıları hayvanlarla yaylada bırakıyorlar, kendileri köydeki işleri yapmak üzere köye dönüyorlardı. Gidiş ve dönüşlerde tabancalar atılıyor, en tiz sesleriyle ve özel bir melodiyle tepelerin en yüksek noktasında, seslerini duyurabilecekleri belli yerlerde "hooooooooooooo" diye köyü haberdar ediyorlar ve mutlaka dağların bir köşesinden "Ohooooooooo" cevabını alıyorlardı. Dinlenme yerlerinde horon oynanıyor, türküler söyleniyordu. Yer yer diğer köylerden gelenlerle buluşuluyor daha büyük gruplarda eğleniliyordu.

En eğlencelisi de orta yaz yayla şenlikleriydi. Büyük ölçüde gençlerden oluşurdu. Yaylada geçirilen iki aylık sürenin ortasında yaylaya ek yiyecekler götürülür orda üretilenler

de getirilirdi. Büyük aşklar işte bu yayla yollarında ve düğünlerde yaşanıyordu.

Her yaz yaylaya çıkanlar, dönüşlerinde yayla maceralarını o kadar allandırır ballandırırlardı ki gitmeyenler gitmek için çareler ararlardı. Cihan annesine her yaz yalvarır yakarırdı gitmek için. Anne izin vermezdi. Çünkü, Cihan onun eli ayağıydı. Onun emek gücüne gereksinimi vardı.

Cihan daha 11 yaşındaydı. Bir yaz, annesi inekleri Cihan'ın önüne koyup yaylaya giden halasının ineklerine katmasını, yollarda bir süre halasına yardım edip dönmesini istedi. Halasının oğlu Cengiz de onunla beraber annesini yolcu edecekti. Yolda yaylaya kaçmaya karar verdiler ve Cihan böylece yaylayı tanımış oldu. Köyün yaylasına inekler de varsa yürüyerek iki günde çıkılıyordu. Dönüşte yüzü kardan ve güneşten kapkara olmuştu. Burnunun derisi pul pul dökülüyordu. Annesi ona hiç kızmadı. Kızmazdı zaten.

Yaylayı aylarca anlattı. Onu tanıyan halaların, amcaların mısır unu ve tereyağıyla ona pişirdikleri ğhavizleri, muhlamaları, etleri anlattı. Çobanlık maceralarını anlattı. Bir seferinde de kaybolmuş yaylada. Ovit'e gidip buz gibi sulara girip yüzdüklerini anlattı. Sancak'ın tepesine çıkışlarını anlattı. Ruslarla savaş süresinde o tepeye Türk bayrağı asıldığını yaşlılar anlatırlardı. O tepeden deniz kıyıları, Erzurum, Gümüşhane, Artvin dağları ve hatta Rusya bile görünürdü. İşte, Cihan, böylece, yayla yollarında, kimileyin rüzgârın, kimileyin yağmurun ve sisin, kimileyin karın ve güneşin yoldaşlığında o güzel duyguları yaşamıştı.

Paylaşımın en güzelini yaşayarak, eğlenerek, çok çok yorularak, aşklar da yaşayarak geçen o yayla meceraları yanı sıra yaşanan dini bayramlar ayrıca çok yoğun paylaşımla gerçekleşirdi. Herkes mutlaka banyosunu yapar en iyi giysilerini giyerdi. Her bayram sabahı köyün kadınları baklava, makarna, pilav, dolma gibi yemekler pişirip camiye gönderirlerdi. Camiye bayram namazı kılmaya gelenler, namazdan sonra hep birlikte orda yemeklerini yerler sonra gerçekten herkes her eve uğrayarak birbirlerinin bayramlarını kutlarlardı. Cami avlusunda bayram yemekleri Cihan'ı çok mutlu ederdi. Çünkü doyana kadar baklava yiyebiliyordu. Bayramlarda mideleri bayram ediyordu. Evlerde her gelene yemek

ikram edilirdi. Çocuklar için ağaçlara ipler asılır salıncaklar yapılırdı. Bayram namazları neşeyle kılınırdı. Çocuklar da öğrensinler diye namaz kılmalarına izin verilir, namaz kılarken yaptıkları şımarıklıklara kimse kızmazdı. Cihan özellikle amcasının oğlu Şafak'ı kızdırmak için camiye gider, onu ya iter ya da pabuçlarını saklardı. Şafak, ağabeyi gelince ona kızar gibi yaparak bir şeyler söylerdi fakat gerçekte hiç kızmazdı. Bazen köyün imamını bile güldürürlerdi namazda. Fakat şımarıklığın sınırını o kadar güzel koyarlardı ki büyükler onlara kızmazlardı.

Bütün bu güzel sıcak ilişkiler artık yetmiyordu onlara. Daha fazlası olmalıydı: Hastalarını doktora götürmek için onları sandalyeye bağlayıp, sırtlarına alıp, yaya, en az bir saat taşıyorlar ve ancak ara sıra geçen arabalardan birine ulaşabiliyorlardı. Okuyan çocukları ortaokula veya liseye gidiyorlarsa her gün en az dört saat yürümek zorunda kalıyorlardı. Üretim doğal nedenlerle çok yetersizdi. Zaten ürettiklerini de kendileri tüketmek zorundaydılar. Çünkü onları pazarlamak için pazarlara taşımak olanaksızdı. Veya gücü olanlar sırtlarında taşıyarak götürmek zorundaydı. Taşıma işlerinde yararlanacakları bir katır, bahçe sürmede yararlanacakları bir çift öküzü olanlar köyün en varlıklı insanları olarak kabul ediliyordu.

Sonunda köye araba yolu yapılıyordu işte. Köyde olağanüstü bir olay yaşanmaktaydı. Bir yanda sevinç, bir yanda hüzün vardı. Artık arabalar köye kadar çıkabilecekti ve yaşadıkları birçok sorun çözülecek, yaşam kolaylaşacaktı. Diğer yanda ise fındık, mısır ve sebze, meyve bahçeleri zarar görecekti. Üstelik köylü çay üretmeye başlamıştı. Tarlalar, bahçeler çok önem kazanmıştı.

Köye bir dozer tahsis edilmiş, köylü dört elle işe sarılmıştı. Köyün ileri gelenleri, özellikle de gençleri iki mühendisle beraber yolun yönünü belirliyorlar, ânında arazi sahiplerini bulup ses çıkarmamalarını, dozerin çalışmalarını engellememelerini söylüyorlardı. Tepki gösterenleri kırmadan yumuşaklıkla susturuyorlardı. Yol herkesindi ve özveriyi herkes yapmalıydı.

Köye yol yapılması için çok uğraşılmıştı. Çünkü genelde yapılan yatırımların karşılığını oy olarak geri alma eğilimin-

de olan iktidarlar belli köylere yatırım yapıyorlardı. Köyde seçimlerde CHP dışında partilere pek oy çıkmazdı. Köy CHP'li olarak, daha doğrusu solcu olarak mimlenmişti. Sağcı iktidarlardan yol için onay almak kolay değildi. Fakat çabalar sonuç vermiş, çok ilkel de olsa, yollar kuru havalarda araba çıkabilecek duruma geliyordu.

Köylü sabahları dozer sesiyle açıyordu gözlerini. Cihan her çocuk gibi sevinçten yerinde duramıyor, sabah gözlerini açar açmaz dozerin yanına koşuyordu.

"Bir yere gitme. Bugün odun taşınacak" diyordu annesi.

Annesini kırabilir miydi? Önce onun isteğini yerine getiriyor, ardından dozerin yanına koşuyordu. Ağaçların yıkılışı, tepelerin yerle bir edilişi onu mutlandırıyordu. Her ev sırayla dozercilere yemek pişiriyordu. Cihan onların yemeklerini taşıyor, çayını demliyor ve onlarla beraber oturup yiyordu, içiyordu.

Çay ve fındık bahçelerinin zarar görmesinden rahatsız olan köylülerin tepkilerini akşam eve geldiğinde abartarak anlatmak onu çok keyiflendiriyordu.

"Yahu acıdım adama. Kimse gözünün yaşına bakmadı. Dozer sildi geçti fındıklığı... Mahvoldu adamın fındık bahçesi... Ayşe Hala'nın kazmayla dozerin üstüne yürümesini görmeliydiniz."

Kendinden büyük ağabeylerin imece biçiminde köy yolunda çalışmalarına o da gönüllü katılıyor, yapabileceği hiçbir işten kaçmıyordu. Boyundan büyük işlere giriştiğinde onu durdurmaya kimsenin gücü yetmiyordu. Onu herkes farklı buluyor ve seviyordu. Bu kadar cesaret, bu kadar özveri nasıl olabılirdi. Annesi oğluna nazar değeceğinden korkuyor, bu nedenle yola yardım etmeye, gitmesini engellemeye çalışıyordu. Anne her zaman çocuklarının başarılarını nazar korkusuyla yadsıyordu. Belli etmemeye çalışarak onun hakkında konuşmaları annelik güdüsüyle engellemeye çalışıyor sözde oğlunu nazardan koruyordu.

"Herkesin çocuğu iyi. Siz onun ne kadar kavgacı, inatçı olduğunu bilmezsiniz. Bir iş yaptırana kadar sesim kısılıyor" diyordu.

"Sus. Böyle çocuk Allah herkesin başına versin" diyordu diğer kadınlar.

Yolla beraber okuma fırsatı yakalayamayan gençler açılan çay fabrikalarında işçi olarak çalışmaya başladılar. Artık, bir araba yolu yapıldığından hastalarını hastanelere götürebiliyorlar, üretim fazlası pek olmasa da ürettiklerini satmak kolaylaşmıştı. Çay fabrikalarında çalışanlar, okuyanlar kolayca gidip geliyorlardı.

Yıllar geçtikçe okumak isteyen gençlere yatılı okulların kapıları kapandığı için gençler kasaba okullarında okumak zorunda kalmışlardı. Dolayısıyla yol inşaatı bu işe de çok yaramıştı.

"Vay be, ben Viçe'ye okula her gün dört saat yürürken bu dozer neredeydi" diyerek duygularını dile getiriyordu Cihan. O yollarda az taban tepmemişti. Annesi ona lastik ayakkabı yetiştiremezdi. Öylesine yağmura ve çamura, en dayanıklı ayakkabılar, lastik ayakkabılardı. Onları bile satın almak kolay değildi.

Bu hızlı değişimde Cihan çocukluğunu yaşıyordu ve o mutlaka okuyacaktı ve hâkim olacaktı. Hâkimlerin ne yaptığını pek derinliğine bilmese de fark etmezdi. Babası onun hâkim olmasını istiyordu bir kere.

"Ben hâkim olacağım. Hâkim olduktan sonra Oce'deki fındık bahçesini Hasan Amca'dan geri alacağım" derdi.

Babası İstanbul'a göç etmek amacıyla arazilerinin bir kısmını birilerine satmış, sonra da gitmekten vazgeçilmişti. Bu durum aileyi zor duruma sokmuştu. Bütün aile bu duruma üzüldüğü için Cihan da üzülüyordu ve soruna çözüm olarak, hâkim olmaya karar veriyordu.

"Ben öğretmen olacağım. Maaşımı hep anneme vereceğim" derdi Nuran. Ali Rıza ise adını bildiği tüm köy ilkokullarını sayarak sırayla onları bitireceğini söylerdi. Ablası Nurten ilkokuldan sonra okumayı bir yana koymak zorunda kaldığı için dikiş nakış kursları ile yetiniyordu. Ailenin sağduyusuydu o. Neyi ne zaman yapacağını her zaman bilirdi. Cihan onun sözünden hiç çıkmazdı. Ona çok saygı duyardı.

Köyün adının Yeniyol'a dönüştürülmesini köylü çok olağan karşılamıştı. Bu hükümetin kararıydı. Hükümet işini bilirdi. Hükümetin kararına karşı çıkmak gibi bir düşünce akıllarının ucundan geçmezdi. Fakat bir yol okuma fırsatını yakalamış gençler ve doğal olarak Cihan bu değişimden hoş-

lanmamışlardı. Sanki Oce adının iptal edilmesiyle onlardan bir şeyleri alıp koparmışlardı. Niçin olduğunu tam bilmese de bu isim değişikliği onuruna dokunuyordu Cihan'ın ve diğer gençlerin. Kim bilir, belki de yaşamdaki beklenmedik değişikliklere uyum sağlamayı veya alışkanlıklardan zorunlulukla vazgeçmeyi henüz öğrenmemişlerdi.

Sadece kendi köylerinin adı değil başka birçok köyün ve kasabanın adları değiştirilmişti. Ortaokulunda okuduğu Viçe Kasabası'nın adı da Fındıklı olarak değiştirilmişti. Annesinin köyü Mehenit, Şenyurt olmuştu. Akrabaların oturduğu Zelimos Köyü'nün adı Yurtsever; Kurupit, Yeni Köy; Canpet, Meyveli ve Pishala Yaylacılar olarak değiştirilmişti.

Köyünü çok seviyordu. Onun yoksul insanlarını, orda burda serpiştirilmiş ahşap evlerini, evlerin bodrumunda besledikleri hayvanlarını, evlerin toprak mutfaklarında yanan açık ateşleri, o ateşlerin üstünde asılı zincirlere takılı kazanlarda veya sacayaklar üzerine oturtulmuş cugallarda pişen lahana çorbalarını, muhlamaları, pilekilerde pişen mısır ekmeklerini ve hamsiyi, dokuz kardeşiyle beraber aynı tabaktan kimi zaman elleriyle yedikleri yemekleri, nerede acıkırsa acıksın hiç rahatsızlık duymadan orda bulduğu eve girip karın doyurmaları, canı meyve istediğinde kimin bağı bahçesi sorusu aklına gelmeden bulduğu yerde meyve toplayıp yemelerini hepsini hepsini seviyordu. Tepeden tepeye birbirlerine cevap verircesine söyledikleri türküler, ânında uydurup söyledikleri atma türküler (taşlamalar) ve iyi atamadıklarında bayılırcasına gülmeleri, atma türkü yarışmaları, fındık toplama ve ayıklama imecelerindeki söyleşileri, dik yamaçlarda fındık toplarken dallardan usturuplu bir şekilde düşüp yuvarlanmaları. Ya sırtlarında taşıdıkları ağır fındık, odun, hayvan gübresi yükleri, hayvan gütmeleri; hepsini ve her şeyini seviyordu köyünün. Sanki köyü büyük bir aile gibiydi. O güzel insanlara ve doğaya karşı nasıl sevgi duymasındı, onlara karşı kendini nasıl sorumlu hissetmesindi.

Cihan'ın çocukluğunda köy seksen haneliydi. Evlerin büyük bir kısmı ahşaptı. Oturulan yemek yiyilen giriş topraktı ve evin en büyük bölümünü oluştururdu, odalara göre daha düşük bir zemine oturtulmuştu. Ortasında kocaman açık bir ateş yanar, yemekler orada pişirilirdi. Bodrumda hem

hayvanların ağılı hem de onların ḥer türlü gereksinimleri bulundurulurdu. Çoğu evlerin yanında kışlık ihtiyaçları, yiyecekleri ve yakacakları odunu koyacakları naliyalar (serender) vardı. Naliyaların mimarisi çok özeldi. Dört ağaç sütun üzerine oturtulmuştu. Sütunların üstünde parpalar vardı. Fareler giremezlerdi. Ya pasğalar. Pasğa varsa işler daha kolay olurdu. Çünkü hayvanlar evlerin altına değil, pasğaların altına konurdu.

Cihan sık sık hayvanların ağılına gider onları kaşır, okşar ve severdi. Annesinin az yem verdiğini düşünür, onlara bağlardan daha çok yem toplar getirir ve yedirirdi. Hayvanların hepsinin bir adı vardı: Güldalı, Nazargül, Sevdali vb. Ahırda teke varsa, onu boynuzlarından tutup kızdırır ve sonra onunla oynamaktan keyif alırdı... Koca ağaçları uygun mevsimlerde budar, taze dal ve yapraklarını hayvanlara yem olarak taşırdı. Onları sık sık otun bol olduğu yerlere götürür otlatırdı. Eğer çok yorulmuşsa denizi hak etmiştir. Annesi onu denize yüzmeye gönderirdi.

Denize genelde öğlene kadar çalıştıktan sonra gidilirdi. Aşağı yukarı 50 dakika yol inilir ve çıkılırdı. Herkes o saatte gidince yollar kalabalıklaşır, özellikle üniversiteli gençler çok ciddi siyasi tartışmalara girerlerdi. Cihan onları dinleyerek yürümeye bayılırdı. Yolun nasıl bittiğini anlamazlardı. Dönüşte de aynı şekilde dönerlerdi.

Ermenice ve Rumcadan köyün dilinde hâlâ kullanımda olan sözcükleri kullanarak konuşmaya bayılıyorlardı. Okula gittiklerinde ve konuştukları dilin gerçeğiyle karşılaştıklarında o sözcüklerin sözlüklerde olmadığının farkına varmışlardı. Demek ki o sözcükler sadece onların yaşamının bir parçasıydı ve paylaştıkları ortak bir şeydi. Çok yorulmuyorlardı, "zezgel" oluyorlardı veya "ğheçağhuş" veya "perenktuş" oluyorlardı. Öyle oldular mı da bir iş yapmaya "adiguş" edemezlerdi. Fındık toplarken veya bir iş yaparken "şepşepun" başladı mı ıslanmamak için eve "sagirtirlerdi". Başkalarının bahçelerinden elma, armut, kiraz çalacaklarsa "ferağhti" veya "çeşkar"lardan atlamak gerekirdi. Kızdıklarında karşılarındakini dövmezlerdi "geğhladuş" veya "ceğhtuş" ederlerdi. Aman Tanrım şehirlilerin söylemiydi. Onlar "astezu mani" veya "geleyigeloğ" demeyi tercih edi-

yorlardı. Hayatım ne demekmiş, "kankulum" veya "güli" demek varken. Güzel bir iş yaptıklarında bir büyüğün erkek cocuklara "tukulunu yeyim", kız çocuklarına da "cicigini yeyim" demelerinin keyfi nerde vardı? Küçük çocuklara gel seni omuzuma alayım demezlerdi, "kuguşuma" gel derlerdi. Şaşırdıklarında "astezumani", "astezugeli"; zorlandıklarında "elunun köri" derlerdi. Erkeklere seslenirken "do", kadınlarla seslenirken "ka"yla başlamak gerekirdi. Kurnazlık yapanlar "ğhitipiyoz", akıllı davranmayanlar "ancumeldi". Çok akıllı davranmamışlarsa "uzutmuş" olurlardı. Çünkü dişi hayvanlar erkeği aramaya başladılar mı uzuturlardı. Çok konuşanlar ya "çeğhçeğan"dı ya da "terteran"dı. Onları azarlarken de "terteruş" etme veya "afkurma" yani havlama derlerdi. Hapşırmazlardı, "purdunuş" ederlerdi. Bebeler emeklemezlerdi, "poçuş" ederlerdi.

Dağların, tepelerin hepsinin bir adı vardı: *Hortolum, Salahpur, Zıprane, Vetkar. Oğnapur, Bagrepos, Zemag, Bağhenoğ, Egenoğ, Çekeloğ, Sugul, Pokut, Kağhane, Gölap, Oce, Masorot, Agreseket, Kenoyin...* Her yerde bir anıları vardı.

Cihan'ın kardeşi Oğuz'un adı "Ğhocika"ydı. Öküz yavrusu demekti. İkiz kardeşleri Zafer ve Muzaffer "Kotit"tiler, küçük teke demekti. Çok hareketli, çalışkan insanlar "Aklecut" gibiydiler çünkü "Aklecut" çekirge demekti. Cihan'ın adı "Aklecut"tu.[3]

Cihan'la beraber dokuz kardeştiler. Cihan dördüncü kardeşti. Annesinin Ali Rıza'ya olan derin ilgisini pek olağan karşılardı. Çünkü o ağabeydi. Fakat kendinden küçük kardeşi Oğuz'u için için kıskanırdı. Oğuz biraz narin yapılıydı. Zayıf ve çelimsiz olduğu için evde hiçbir sorumluluk üstlenmezdi. Annesi onun beslenmesine çok özen gösterirdi. Oğuz çok şımartılmıştı. Evin işlerine pek katkı yapmazdı. Başına bir şey gelse, yolda düşse bile, sorumlusu ya Cihan ya da bir başka kardeş olurdu. Cihan nasıl kıskanmasındı.

"Her işi bana yaptır. İyi yiyecekleri ona yedir, değil mi? Daha hiçbir şey yapmayacağım. Görürsün. Sana yardım etmeyeceğim, etmeyeceğim işte" diyerek annesine sızlanırdı zaman zaman.

3. Cihan bu sözcüklerle konuşmayı çok severdi. Köye adımını atar atmaz herkesle bu sözcüklerle konuşurdu.

Annesi onu içinden çok haklı bulsa da pek açık vermez orta yolu bulmaya çalışırdı.

"Ne yani, sen aç mı kalıyorsun. Var da vermiyor muyum? Hangi anne çocuklarını ayırır. Görmüyor musun onun zayıflığını" derdi.

Bir gün, Cihan dağda Oğuz'a "eğer bu odunu omuzunda eve taşırsan sana para vereceğim" diyerek ona sorumluluk vermek istedi. Oğuz bütün şımarıklığı ve isteksizliğiyle odunu aldı eve taşıdı. Cihan tabii ona para vermeyerek ondan hıncını almak isteyecekti. Fakat utanmaz kardeşi odunu alıp dağa geri götürdü. Anne kıyametleri kopardı. Gelen odun geri gider miydi? Cihan sevgili kardeşine hiç kızmadı; fakat için için onun büyük bir falsosunu yakaladığı ve bunu herkese kanıtladığı için hoşnuttu. Tabii yıllar sonra bile bu olay hep konuşulacak ve gülünecekti.

Meyve toplamaya gittiklerinde Cihan zembile (Karadeniz'e özgü ağaç kabuklarından örülmüş omuza takılıp kullanılan bir tür sepet) olgunlaşmış lezzetli meyveleri doldururken Oğuz olgunlaşmış tatlı meyveleri yer diğerlerini zembile koyardı. İşte bu Cihan'ı çıldırtırdı. Fakat yine de kardeşini hiç hırpalamaz ona hiç kızamazdı. Sevgisi herkese yetecek kadar çoktu. Daha bebek yaşta olan ikiz kardeşlerine lezzetli meyveleri eliyle yedirirdi.

Annesinin ve ablasının ağır yükünü hafifletmeye çalışır onların yaşamını kolaylaştırmak için elinden geleni yapardı. Annesi sebzeliklere, tarlaya gübre taşıyorsa Cihan evde oturamazdı. Mutlaka onun yükünü sırtlar götürürdü. Okuluna dönmeden ailenin kışı rahat geçirmeleri için ablalarıyla beraber her işi yapardı. Arkadaşlarını toplar kışlık odunu keserler ve taşırlardı. Hayvanların kışlık yiyeceklerini hazırlamaya yardım ederdi. Bazen özellikle yorulunca kardeşlerini eve yardım etmemekle suçlardı. Fındık toplamaya gidilirken Nuran genelde evde kalır onlara öğle yemeği hazırlar, öğlende yiyecekleri alır öyle giderdi. Bir gün Cihan, Nuran'ı fındık toplamaktan kaçmakla suçladı. Nurten ablası çözüm olarak onun evde kalmasını ve Nuran'ın fındık toplamaya gitmesini önerdi. Cihan kabul etti. Evde uyduruk kaydırık bir şeyler hazırlayıp fındık bahçesine geldi. Hiç sesi çıkmıyordu. Ertesi gün fındık toplamak için evden ilk çıkan Cihan'dı.

Ya annesine yaptığı şakalar. Annesinin topu topu gördüğü iki Türk filmini çay bahçelerinde çay toplarlarken ona defalarca anlattırırlar onun filmi anlatışıyla, arada yaptığı yorumlarla eğlenirlerdi... Annesi hiç kızmaz, filmleri anlatması istendiğinde hiç gocunmadan defalarca anlatırdı. Çünkü her anlatışında filmi izlerken yaşadığı mutluluğu yeniden yaşardı sanki. Ardından Cihan annesine türküler söylerdi. Türküye diğer kardeşlerde katılırdı.

Ayşe, ne güzel gözlerin var.
Gözlerin senden
Sevmesi benden,
Ayrılamam ben senden.

Ayşe ne güzel saçların var
Saçların senden
Taramak benden
Ayrılamam ben senden...

Türkü böyle sürüp giderdi.

Bazen annesinin yanlış kullandığı kelimelerle öykü kurardı.

"Annem çok arnomal (anormal) bir kadın. Ardeşen'de kotluk (koltuk) alırken adamlarla kavga etti."

Bir gece mahalleden ağabeyler onu denize balık avlamaya götürdüler. Sabaha karşı döndüler. Bir süre sonra bir gürültü koptu. Cihan in aşağı, diye bağırıyordu anne. Nuran koşup baktığında, Cihan evin hiç kullanılmayan üstü tavana açılan kilerin duvarlarına tutunarak tırmanıyordu. Kilerin bir yanı evin dış duvarını oluşturduğu için Cihan bahçeye düşebilirdi. Annesinin çığlıklarını duymuyordu. Uykudaydı. Anne merdivenlerden çatıya koşana kadar Cihan tırmanmıştı bile. Bir şeyler aranıyordu. Anne onu telaşlandırmadan sordu. "Cihan ne yapıyorsun?" Cihan hemen yanıtladı. "Balık avlıyorum da."

Bu olay günlerce gülme konusuydu.

Bir keresinde koşmaca oynarken, düşüp ön dört dişini kırmıştı. Anneleri evde yoktu. Cihan acı çekiyor fakat asla ağlamıyordu. Ağzından dört dişi kendi kendine çekip çıkardı. Nuran dişleri tavan arasına (asçğane) attı. Akşam anneleri

geldiğinde durumu gördü. Cihan baygın bir şekilde uyuyordu. Anneleri tavan arasından dişleri buldu. Onları temiz yıkadı ve yerlerine yerleştirdi. Ve bir yazmayla Cihan'ın çenesini bağladı. Birkaç gün sonra Cihan artık dişlerini kullanabiliyordu. Bu inanılmaz bir şeydi. İşte anneleri böylesine cesaretli ve akıllı bir kadındı.

İşlerin monotonluğu imecelerle gideriliyordu. Büyük tarlalarda, bahçelerde işler yardımlaşarak yapılıyordu. İşler neşe içinde, yarı aç yarı tok birbiri ardına bitiriliyordu. Bir gün halalarının bahçesinde imeceyle fındık topladıktan sonra eve dönüyorlardı. Nuran evde hiç yemek olmadığını hatırladı ve canı sıkılmıştı. Arkadaşlarıyla beraber her evden biraz yiyecek istemeye karar verdiler. Herkes akrabaydı birbirine nasıl olsa. Önce halanın evinde eski püskü erkek giysileriyle dilenci kılığına girildi ve yol üzerindeki her eve uğrandı:

"Akşama yiyeceğimiz yok. Bize ne varsa, gönlünüzden ne kopuyorsa biraz verin. Sevaptır. Allah da size ne istiyorsanız versin." Kimileri onları gerçekten dilenci sanıyordu. Farkına varanlar gülmekten kırılıyorlardı:

"Ne verelim?"

"Minci (lor), yağ, ekmek Ne varsa?"

"Alun. Allah yardumcunguz olsun. Kiminiz kimseniz yok mu sizin?" Gençlerin oyununu asla bozmazlardı.

"Bir anamuz varidi, eldi."

"Allah rahmet eylesin. Hadi güle güle."

"Sağ olun, Allah da size versin." Nasıl dilenileceğini çok iyi biliyorlardı. Çünkü dilencilerin gelmediği gün çok azdı. Hele fındık toplanınca her gün gelirler bazan tarlalardan fındığı çalarlardı.

Eve geldiklerinde fındık zembili yiyecek doluydu. Cihan keyiften uçacak gibiydi.

"Nuran, aferin kız. Sen çok akıllısın. Anama söylemeyelim."

Cihan, hemen koca bir tavayla muhlama yaptı. Yumurta kırdılar. Hep beraber eski giysiler içinde yemeklerini yediler. Her yemekte olduğu gibi Cihan yine koca koca lokmaları ağzına atıyor, herkesin yediğinin iki katını yiyordu.

Anneleri eve geldiğinde ne diyeceğini bilemedi: Gülsün müydü? Ağlasın mıydı? Ama karınları iyice doymuştu.

Ramazan aylarında sahurda her gece baklava yenirdi. Baklavalar şekeri az fındığı bol ve tereyağlı olurdu. Tüm çocuklar Ramazanı baklavayla özdeşleştirirlerdi. Ramazan onlar için baklava yeme ayıydı. Gece sahura kalkanlar karnını doyururlar, kalan baklava sabah çocuklara ayrılırdı. Tabii her çocuğu doyuracak kadar kalmazdı. Cihan her sabah kendine baklava kalmadığı için bağırır çağırırdı. Bir sabah aklına koymuş olmalı ki sabah saat beşte uyanıp, kalan baklavanın hepsini yemişti. Diğer çocuklar kalktıklarında baklava yoktu. Cihan uyuyordu. Anne ısrarla baklava bıraktığını söylüyordu. Durumu anlamak hiç de zor değildi. Anne gülmekten ölüyordu. "Diğer sabahlar da siz ona bırakmıyordunuz" diyerek sorunu çözdü.

İlkokul yıllarında yüz damarları şiş şiş, çoğunlukla öfkeli bir Cihan vardı. O küçük yaşlarda hem kendi hem de arkadaşları adına haksızlıklara başkaldırmayı iş edinmişti. Bu onu kavgacı bir kişiliğe büründürmüştü. Bütün notları "pekiyi" iken "hal ve gidiş" (şimdilerin davranış notu) "fena" ydı. Bu durum aileyi pek üzmüyor, üstelik babası oğluna belli etmemeye çalışarak için için onurlanıyordu. Ne olursa olsundu, oğlu farklıydı. Kavgalarının temeline inildiğinde oğlunun hep haklı olduğunu görüyordu.

Ders aralarında karınları acıktığında yemek için herkes evinden bir şeyler getirir okulun çevresindeki ağaçların dallarının arasına gizlerlerdi. Zil çalınca koşup onları alır yerlerdi. Bir seferinde Cihan sakladığı elmaları bulamadı. Bir başkası almıştı. Çocuklar ona kimin aldığını söylediler. Cihan doğruca alan kızı buldu ve hiçbir şey söylemeden yanağına bir tokat attı. Kız gözyaşlarına boğuldu. Sonra kendisi kızdan daha çok üzüldü.

Köy okulunun 20-30 kitaptan oluşan bir kitaplığı vardı. Bunların 10-15 tanesi resimsiz, renksiz masal kitaplarıydı. Cihan ve Nuran zaman zaman kitap kavgaları etseler de bu kitapları sırayla alıp okuyorlar, bitirdiklerinde yeniden başa dönüyorlardı. Bu masal dünyası köyün dışında hayal edebilecekleri tek dünyaydı. O yıllarda başka bir dünya tanımıyorlardı. Ders kitaplarının, özellikle de alfabenin renkliliği ve ayda bir gelen dergilerden başka ilginç bir şey yoktu yaşamlarında. Çocukluk yıllarında, köyde sadece iki radyo vardı. Birisi

komşularının evindeydi. Sık sık oraya gidip radyo dinlemek onları eğlendiriyordu. Bir keresinde öğretmenleri onları o eve radyo dinlemeye getirmişti. İnsanların radyonun içine nasıl girdiklerini merak edip dururlarken öğretmenleri onlara bu seslerin hava dalgalarıyla geldiğini söylemişti. Hiçbir şey anlamadılar fakat herhalde öğretmen doğruyu söylüyordu.

Okul temizliği, kışın okula odun sağlamak ve sobaları yakmak, okulda düzen sağlamak, el, yüz, diş, saç temizliği yoklamaları yapmak öğrencilerin işiydi. Cihan bu konularda her zaman öncüydü. Odun getirmeyenleri uyarırdı. Odun getirmeyenlerin ısınmaya hakkı yoktu. Arkadaşları arasında dolaşır herkesin eline, dişine bakar temiz olmayanları öğretmene söylemekle korkuturdu. Fakat asla söylemezdi. Bit yoklaması yapılacaksa öğretmen kız öğrencileri görevlendirirdi.

Resmi bayramlar bir şölen gibiydi. Bütün köylü, yaşlısı genci okulda törenlere katılırlardı. Kısa piyesler oynanır, şiirler okunur, şarkılar söylenir ve yarışlar düzenlenirdi. Hele törenler çevre köy okullarıyla ortak düzenlenmişse çok zevkli olurdu. Cihan her bayramda boyun damarları patlarcasına okuduğu şiirlerle herkesi kendine hayran bırakırdı. O şiir okumazsa tören tören olmazdı. Bütün yarışlarda vardı. Çuval içinde hızlı yürüme, yumurtayı düşürmeden taşıma vs. En çok çuval yarışlarında keyifleniyorlardı. Cihan çuval yarışlarında her zaman birinci olurdu.

Okulda sadece iki derslik vardı. 1., 2., 3. sınıflar beraber bir derslikte, 4., 5. sınıflar diğerinde ders yaparlardı. Öğretmen üçüncü sınıfla ders yaparken ikinci veya birinci sınıf öğrencileri de o dersleri dinlerdi. Matematikte Cihan üst sınıfın problemlerini çözerdi. Köyün öğretmeniyle komşu oturuyorlardı. Öğretmen her akşam babaya Cihan'ın ve diğer çocuklarının yaptıkları her şeyi ayrıntılarıyla anlatırdı. Baba gururlanır dururdu.

Cihan ortaokulda okurken gidiş geliş her gün dört saat yol yürüyordu. O kadar yorucuydu ki annesi onun çok kötü hava koşullarında komşu köyden aynı okulda okuyan Zeki Kutluata'nın yanında kalmasını sağladı. Zeki'nin babası bal üretiyor ve hayvancılık yapıyordu. Cihan her hafta sonu geldiğinde yediği balı ve yoğurdu ballandıra ballandıra anlatıyordu. Zaten yemek yemek onun için her zaman zevkti.

Kendi evlerinde bal, eğer biri getirmişse olurdu ancak. Bu şekilde Oğuz ve Ali Rıza'dan da hıncını almış olurdu.

Haftalık harçlığı 2.5 liraydı. O parayı çok özenli harcar artırdığı miktarla eve sabun, tuz veya şeker getirirdi. Bu davranış Cihan'a özgü bir şeydi. Niçin böyle davrandığı getirdiklerini annesine verirken gözlerindeki pırıltıda ve mutlulukta gizliydi. Vermek onun için annesinin ona hep verdiği fakat onun hep yetersiz bulduğu ilgi ve sevgi arayışıydı.

Eve bir şeyler getirme işi pek hoşuna gitmişti fakat daha fazla para gerekiyordu. Babasına, Murgul'a mektup yazdı. "Babacığım her şey zamlanıyor fakat benim harçlığım hiç değişmiyor." Bu mektup babasının o kadar hoşuna gitti ki onun harçlığını artırdı. Oğluyla daha çok gururlandı.

En çok sabun getirirdi. Çünkü annesinin Nuran'la kavgası en çok sabun üzerine olurdu: Nuran'ı çok sabun harcamakla suçlardı annesi. Bu kavgaları bitirmenin yolu eve sabun getirmekten geçiyordu. Getirdiği sabunu ablasına verir "Anneme söyleme" derdi. Cihan annesine hak vermiyor değildi. Yokluklar içinde çocuklarına en iyisini yapmaya çalışıyordu kadıncağız. Ama, diğer yanda Nuran artık okuyan bir kızdı ve evi okulda öğrendiği ve yeni çevresinde gördüğü şekilde temizleyerek köye örnek olmaya çalışıyordu. İşe yaradığı kesindi. Önce "Boşuna uğraşıyorsun" diyen komşular kendileri de evlerini daha temiz tutmaya başlamışlardı.

Köylü Cihan'ın varolan koşullarda başarılı olmasını akıl almaz buluyordu. Yol yorgunluğunun yanı sıra hem derslerine çalışıyor hem de annesine ve ablasına her konuda yardımcı oluyordu. Onlara hiç ama hiç kıyamıyordu. Sanki kadın ezilmişliğine o taptaze bedeniyle tek başına karşı çıkmaya çalışıyordu. Köyünde kadınların erkeklere göre çok daha ağır bir yük altında olduklarını görüyor ve biliyordu. Erkeklerin köy işlerinde kadınları yalnız bırakmalarına için için karşı çıkıyordu. O çalışırken yakın komşular "Sen de büyüyünce diğer erkekler gibi işten kaçarsın, böyle yapmazsın" dediklerinde "kaçmam ama ben okuyacağım" diyordu.

Haksızlıklara başkaldırısı onun özünü sarmalarken yaşamında bir şeylerin eksik olduğunu duyumsuyor ve bir arayışa giriyordu. Bu arayışın bir sonucu olarak lise yıllarında Cihan yaşadığı dünyayı algılamak, olanı biteni kavramak,

bir şeyleri kafasında yerli yerine oturtabilmek için yoğun bir okuma ve öğrenme tutkusuna kapılmıştı. Bu yıllar ablasının öğretmen olarak göreve başladığı yıllardı. Ablasının göreve atandığı, Rize'ye yakın bir kasabada, Derepazarı'nda ev tuttular. Cihan, Rize Lisesi'ne gidip geliyordu. Ablası ona küçücük bir kitaplık yaptırmış, okul kitaplarını, defterlerini tertemiz kaplayıp kitaplığa koymuştu. Fakat Cihan her gün okula arka cebine koyduğu iki kâğıt parçası ve bir kalemle gidiyordu. Abla panik içindeydi. Başarılı olamazsa annesine ne söyleyecekti?

Cihan, ders dışı her kitabı okuyor, okudukça duygulanıyor, duygulandıkça duygularını zaman zaman şiirlerle zaman zaman makalelerle ve öykülerle dile getiriyordu. Bunları heyecanla ablasına va arkadaşlarına okuyordu. Aldığı tepkiler onu çok mutlu ediyordu. Acaba bu sadece o yaşların getirdiği yoğun duygusallığın ve enerjinin bir yol dışavurumu muydu? Yoksa Cihan gerçekten bu alanda yetenekli miydi? Ne yazık ki bu soruların cevabını alacak kadar bile uzun olmayacaktı yaşamı.

O yıllarda yazdığı şiirlerden birkaçı:

Hayat

Geçiyor günler yavaş yavaş
Saniyeler dakikalar
Saatler ve günler
Ve nihayet...
Haftalar aylar seneler
Zaman sanki bir poyraz
Sonra hızlı esen bir lodos
Gibi geçiyor artık
Çağlayarak akan bir dere gibi
Önüne durak gelmezcesine gidiyor
Fakat...
En sonunda önüne durak olan bir mezar koyacağız.

Kayıp

Dağda kayıp
Şehirde kayıp

Rüyamda kayıp
Ne kayıp bilir misin sevgilim
Hayır...
Gençliğim kayıp.

Cihan Alptekin
Rize Lisesi 5 Ed. A, No: 698

Lise ikinci sınıfta on üç dersin, on birinden sınıfta kaldı. Annesi kıyametleri kopardı.

"Rezil çocuk" diyordu. "Zamanında çalışmazsan böyle olur. Şimdi kim toplayacak çayları? Kim moluş (fındık köklerinin temizlenmesi) yapacak? Sana ceza. Evden çıkmak yok. Deniz yasak. Ders çalışacaksın." Artık akşamları bir koşu gidip yüzme keyfi de elinden alınmıştı. Annesi onu iki hafta süreyle eve hapsetti. Cihan çaresiz kabul etmişti cezayı... Annesi haklıydı. Diğer çocuklarının Cihan gibi köy işlerini omuzlayıp yapacakları yoktu. Ona ihtiyacı vardı. Nasıl kızmasındı.

İki hafta sonra sınava girip bütün derslerinden geçti... Sonuç inanılmazdı. Annesi nazardan nasıl korkmasındı. "On bir dersten kalan çocuğun nesine nazar değecek" diye oğlunun başarısını küçümsemeye çalışıyordu. Rize Lisesi o yıllarda kolay başarılacak bir okul değildi. Cihan bir şey yapmaya karar versindi. Gerisi kolaydı. İstemesindi. İsteyince başaramıyacağı şey yoktu. Artık kendine güveniyordu.

Şiirler ve makaleler dünyası aşksız olur muydu?

Aşkım

Dur sevgilim
Gelen, geldi gitti
Kimse atmadı beş kuruş dahi
Benim kaybolmaz derdime
Gittim hekime
Dedi yok bu ilaçtan
Dedim birazcık olsun
Ver bana o ilaçtan
Döndü geri

Gözleri dolu dolu oldu
Dedi ne var oğlum
Dedim ilaç, ilaç
Derdime derman olacak ilaç
Dedi ki yok yok.

Cihan Alptekin
Rize Lisesi

Cihan ablasının arkadaşlarından birine âşık olmuştu. Kızın bu aşktan haberi bile yoktu. Belki o da bir şeyler hissediyordu fakat böyle şeyleri karşılıklı açıklamak çok ayıptı yaşadığı yörede. Oralarda aşklar gizli gizli yaşanırdı ve Cihan da aşkını gizli yaşayacaktı. Nasıl olsa bir süre sonra unutacaktı. Unutulmalıydı, çünkü Cihan'ın öncelikli işi üniversiteye gitmekti. Üniversite diploması alacak ve ailesini yaşadığı sıkıntılardan kurtaracaktı.

Akşamları eve döndüklerinde alelâcele ev işlerini yoluna koyup ablasının öğretmen arkadaşlarıyla bir araya geliyorlardı. Ablasının arkadaşları, bir evde bir arada kalıyorlardı. "Nuran, ne olur Sanaylara gidelim veya onlar bize gelsinler."

Böylece Cihan kıza yakın olma şansını yakalıyordu ve en mutlu saatler başlıyordu. Onlarla şakalaşıyor, yaşadığı günlük olayları abartarak veya gülmeceye dönüştürerek onlara anlatıyordu. Bazen şehirden balık getiriyor, temizleyip pişiriyor onları yemeğe çağırıyordu. Delikanlının keyfine diyecek yoktu doğrusu. Hafta sonlarında kuzenleri Cengiz ve Gültekin geldiklerinde Cihan'ın aşkı ve köyde olan bitenler onların en önemli gülüşme konularıydı. Cihan'la sürekli şakalaşıyorlardı. Cengiz ve Gültekin ondan 3 yaş büyüktüler. Âşık olmak hepsi için çok utanılacak bir şeydi. Fakat aşkı şakaya dökerek utangaçlıklarından bir yol kurtuluyorlardı. Kuzenler gerçekte Cihan'ı çok seviyorlar, ona karşı sorumluluk duyuyorlar, onu her durumda koruyorlardı. Zaten şaka insanların çok sevdiklerine yapılırdı.

"*Aştecu geçi* (küçümseme ünlemi) *do esse savayi misen?* (gerçekten seviyor musun?)"

"Susun be duyacaklar. Rezil olurum valla. Yok be eğleniyoruz işte."

Köyde sürekli ilginç olaylar yaşanırdı. Çünkü köyün doğal yapısı çalışma koşullarına hiç uygun değildi. Ya ağaçtan düşerler, ya yamaçtan yuvarlanırlar, ya kesici araçlarla bir yerlerini keserler, ya öküz veya keçi veya koç boynuzlar, ya katır çifte atar, ya yılana, domuza rastlarlar, ya sellere kapılırlar ya da dağlarda hayvanları kaybederlerdi. Arada köyler arası veya köy içinde bir kız kaçırma olayı gerçekleşmişse keyiflerine diyecek yoktu.

"Ne olmuş biliyor musun?"

"Ne?"

"Mehmet, Ayşe'yi kaçırmış, dağda Musa'nın pasğasında (Mezralarda yapılan kulübe) kalıyorlarmış. Jandarmalar köyleri, dağları ve pasğaları didik didik arıyorlarmış."

"Ne zaman olmuş?"

"Dün gece" veya:

"Ahmet Amca incirden düşmüş."

"Yok be! Nerede? Alilerin evinin önündeki incirden."

"Bir şey olmuş mu?"

Köyden uzakta da olsalar köy her zaman yaşamlarının içindeydi. Gelecekten çok geçmişle yaşamayı seviyorlardı sanki. Yeni ortamlarının yarattığı baskıdan, yorgunluktan, şaşkınlıktan bu şekilde kendilerini koruyorlardı. Birbirlerinden aldıkları bu enerjiyle geleceklerini güç koşullara rağmen biçimlendirmeye çalışıyorlardı.

Ablasının maaşını aldığı günler pek neşeleniyordu. Keyifle borçları ödüyor, almayı özlediği gazete ve dergileri satın alıyordu. Sonra büyük bir açlıkla onları okuyor, ilginç bulduğu şeyleri heyecanla ablasına anlatıyordu.

Bir gün maaş almaya gittiğinde bir arkadaşı annesinin onlara bakraçla (pakreç) yoğurt gönderdiğini haber vermiş. Cihan, otobüs garajına gittiğinde bakraçı bulamadı. Akşam eve geldiğinde ablası onu gözyaşları içinde buldu.

"Anneme ne diyeceğiz. Pakreçin kaybolduğunu nasıl haber vereceğiz." Aslında yoğurtun kaybolması değildi onu üzen. Onu üzen aldatılmışlıktı; insana duyduğu güvenin sarsılmasıydı. "Üzülme dedi ablası. Yanlışlık olmuştur. Yarın tekrar uğra. Geri getirmiş olabilirler."

Pakreç bulunamadı. Fakat Cihan hiç olmazsa geceyi rahat geçirdi.

Lise biterken üniversiteye girip okumayı iyice aklına koymuştu. Başaramamak korkusu yoktu. İsterse yapabileceğinin ayırdına varmıştı. Fakat üniversiteye gitmek için gerekli koşulları yoktu. Para sorunu nasıl çözülecekti? Ailesi bu masrafı göze alabilecek miydi? Giysi sorunu vardı. Babası, bir toplulukta iyi giyimli olmak çok önemlidir, der dururdu. O da iyi giyinmek istiyordu. Ablası ona güzel, kaliteli bir kumaş satın aldı. İstanbul'da amcası bir yurda girene kadar yanında kalabileceğini söylemişti. Artık içi içine sığmıyordu. Sorunlar kolayca çözülüyordu. Ne yazık ki ablanın Amerika'ya gitmesi gerekiyordu. İki ayrılık birden gelip çatmıştı. Kendisi de İstanbul'a hukuk öğrenimi yapmaya gidiyordu.

Kumaşı diktirip giyene kadar ablası Amerika'ya gidince, ilk işi yeni takımıyla resim çektirip ona yollamak oldu. Resmin arkasına 3 Mart 1965 yazıp imzalamıştı.

İkinci Bölüm

Suyun Öte Ucu İstanbul

Hep bir ağızdan türkü söyleyip
Hep beraber sulardan çekmek ağı,
Demiri oya gibi işleyip hep beraber,
Hep beraber sürebilmek toprağı,
Ballı incirleri hep beraber yiyebilmek...

Nâzım Hikmet

Cihan İstanbul'da, ablası New York'ta hem birbirlerinden hem de çok sevdikleri doğup büyüdükleri köyden ayrı düşmüşlerdi. Fakat bunları kafasına takamazdı. Bilgi birikimi yapmak, olan biteni izlemek yeni dünyasına daha iyi uyum sağlayabilmenin bir yoluydu. Kadırga Talebe Yurdu'na yerleşir yerleşmez yeni ilişkiler kurmaya, yeni kitaplar, dergiler okumaya başladı. Kısa sürede kendini bir sosyalist olarak nitelendiriyordu. Bu bilgi birikimi onda sosyalist ideolojinin temelini oluşturdu. Ablasına yazdığı mektuplar, gönderdiği resimler birbirini izliyordu. Resimlerin arkasını "sevgi, saygı, bağlılıklar; her geçen gün sosyalizm için doğuyor, ablama, enişteme; Cihan Alptekin, Hukuk öğrencisi" veya "İlk aşama, bağımsız demokratik Türkiye'ye doğru" veya "Johnson'un çekilme kararı; kokmuş emperyalizmin çıkmazı belirleniyor, dünya sosyalist olacaktır" cümleleriyle imzalıyordu. Bu imzalar onun düşünce çizgisindeki hızlı değişimi ve gelişimi gösteriyordu.

Cihan o yaşlarda Atatürk Devrimleri'ni, ilkelerini, Atatürk'ün her konuda düşüncelerini içeren araştırmalardan oluşan koca bir albüm düzenleyecektir. Ayrıca kendisi Osmanlı'dan Cumhuriyet'e kadar gelişmeleri özetleyen bir yazı dizisi hazırlayacaktır.[4]

4. Bu albüm ve yazdığı araştırma yazısı Cihan'ın çok sevdiği ve özlemini çektiği köyündeki evdedir. Yazıyı kitaba alamamamızın nedeni kâğıtların

Öykü yazmaya bile özenecektir. İstanbul'a gittiği yıl *Hamsi* dergisini görür.

Dergiye bir öykü yazar. Dokuz çocuklu yoksul ve yoksun Memed'in çaresizliğini anlatır.

Sürekli okumakta ve düşünmektedir. Bu arada başarılı bir öğrencidir. Anayasa dersi sınavında 10 alınca hocası Tarık Zafer Tunaya, onu daha yakından tanımak için evine çağıracaktır. Onla sohbet edecektir. Ayrılırken "Cihan sen 10 numarayı gerçekten hak etmişsin" diyecektir.

Hukuk Fakültesi'ne ilk girdiği yıl daha 17 yaşındayken Atatürk ilkelerine yeterince bağlı bulmadığı bir hocasına şunları yazacaktır:

Hocam Selçuk Özçelik'e Açık Mektup

Sizleri tanıyalı daha dört ay olmadı. Körpe dimağımla yeniler öğrenmek, özgeler görmek için, onbinlerce lise mezunu genci sokaklarda başıboş bırakarak fakültenize kaydoldum. Bu durum ulusal eğitimimizde belki de ana sorundur.

Üniversiteye çok uzak bir kentten geldim. Üniversitemiz için ve kendim için tasarılarım ve ince düşüncelerim vardı. Üniversideki bilim insanlarını tanıyacaktık. Bundan kıvanç duyuyorduk. Bilim insanı, anlı-şanlı bilim insanı imgeleriyle geldik.

Koşuştuk geldik. Ama bu beklenmedik koşullar içinde o kadar sarsıldık ki bir tutacak dal bulamıyorduk. Bilim insanlarımız için tüm kuruntuladıklarımız boşa çıkmıştı. Azimle geldik, birtakım bunaltılarla. Çalışmalarınız ve bunun sonucu olan verdikleriniz dar bir ortamda kaldığı yanı sıra ilkelliği ağır basıyordu.

Bu olaylar karşısında nasıl bir isteğin sonucudur ki, eli kalem tutmayan bir öğrenci hemen kaleme sarılmaktadır. Bu düşündürücü olsa gerek. Bizlerin siz bilim insanlarından beklediklerimizi aşağıya sıralıyorum:

İnandığı yolda (tek başına kalsa da) direnecek. Bu inanç kuvvetini halktan alacak. Mücadeleci; memleketi, çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmanın yollarını bulacak, sıra sorunlarını kendi sorunları olduğu gerçeğini kabul edecek. Ülkesinin gerçek olan durumunu, koşullarını didik didik inceleyecek.

rutubetten zarar görmesi ve bazı yerlerin silinmiş olmasındandır.

Hal çarelerini belirten raporlar düzenleyecek. Bunları hep halk için yapacak. Bu yolda tüm gücüyle uğraşacak. Bilimsel çalışmasını, olanağı ölçüsünde, ileri götürecektir. Bizim sizden beklediklerimiz başlıca bunlardır.

Ne acı ki bir gerçeği belirtmeden geçemiyeceğim. Bu da üniversitemizde bilim insanı sıfatıyla çalışanların çoğunluğu statükocu olduğu gerçeğidir.

Sayın Hocam, Acıdır ama siz bir durgunluğun içindesiniz. Ülkemiz için sesinizi yükseltmiyorsunuz. Memleketimizin acı gerçeklerinden korkuyorsunuz. Aldırmaz görünüyorsunuz.

Türkiye azgelişmiş bir ülkedir demiyorsunuz. Azgelişmiş olarak kalmasının nedenlerini araştırmıyorsunuz. Verdiğiniz derslerin hiçbirini memleketin sorunlarıyla yan yana getirmek olanaksız. Kendinizi klasik çalışmaların verdiği klasik bir sorumluluk içine sıkıştırmışsınız. Tezlerinizle, kitaplarınızla bir donmuşluk içindesiniz. Çok kısır bir ortamda kalıyor çalışmalarınız.

Anayasa Hukuku dersi vermek üstünlüğü çok uzun bir çalışmanın sonucu olacak. Bunu kabulleniyorsunuz. Yıllar vermişsiniz bunlara. Fakat sonuç, sizlerden beklenilmeyen bir durumdur. Bir bilim insanının ülkesindeki acı durumun tutumluluğunu yapması ürkütücüdür. Bu sizin için acı da olsa bir gerçektir.

Sizleri kitaplarınızla ve kişiliğinizle tanıyışımı tutucu olduğunuz gerçeği izledi. Ve sizin için son zamanlarda hiç de iç açıcı olmayan söylentiler çıktı: Başgil'in "Hayrul Halefi" diyorlar, böyle yazıyorlar. Gerçekten onun çıkmazlığı ve geçersizliği içine sizin de girmeniz acıdır.

Azgelişmiş bir ülke olan Türkiyemiz'de nenin tutuculuğunu yapmaktasınız?

Önce ülkemizin azgelişmişlik durumunu mu?... Ortaçağ koşullarında yaşam süren köylünün durumunu mu? Derebeyi kalıntısı toprak ağalarının topraksız köylüleri sömürmesini mi?..

(Mektubun devamı ne yazık ki elimizde değildir. Ayrıca bu mektubu Selçuk Hoca'sına verip vermediği de bilinmemektedir).

Yıllar sonra (24 Ocak 1970'de) Cihan Sağmalcılar Cezaevi'ndeyken, arkadaşları, Prof. Özçelik'e devrim ve Atatürk çizgisinden ayrılmayacağına dair belge imzalatacaklardır.

Kardeşi adına korkuyordu ablası. Eniştesi ona yasal çizginin dışına çıkmamasını, yasal kuruluşlar içinde, daha doğrusu Siyasi partilerde de sosyalizm için mücadele edilebileceğini öğütlüyordu, özellikle Türkiye İşçi Partisi'ni öneriyordu. Cihan, koşulların onları yasal çizginin dışına itebileceğini fakat her şeye karşın dikkatli davranacağına da söz veriyordu.

Daha sonraki mektuplarda geniş toplum kesimleriyle iletişim içinde olduklarını, Türkiye'de devrimi gerçekleştirebileceklerine inancının tam olduğunu yazıyordu. Ablasının onu delikanlılık ve maceraperestlikle suçlamasına çok kırılmıştı. Kendilerinin maceracı olarak nitelendirilmemeleri gerektiğini, böyle bir nitelemenin onlara büyük haksızlık olduğunu söylüyordu. Öfkeliydi satırları.

Dünya gençliği de bir arayıştaydı. Uluslar sömürgecilikten kurtulmak için savaş veriyorlardı. Bağımsızlık arayışına girmişti uluslar. Bu bağımsızlık arayışı Türk gençliğine de hiç yabancı değildi. Mustafa Kemal'in başlattığı Ulusal Kurtuluş Savaşı bu arayışın tam kendisiydi. Yeni yeni yaşamlarına giren özgürlük, bağımsızlık, demokratik haklar, eşitlik, adalet, insan hakları gibi kavramların 1919'da Mustafa Kemal'le başlayan hareketin özünde olduğunu görüyorlardı. Fakat yaşadıkları ortamda bu kavramların hızla içinin boşaltılmaya çalışıldığını da fark ediyorlardı.

27 Mayıs 1960'ta Adnan Menderes'in başbakanlığında Demokrat Parti hükümetine karşı ordudaki Kemalist subaylar tarafından ihtilal gerçekleştirildi. 1961 yılında üniversite hocalarının, aydınların, sendikaların, esnaf, ticaret ve sanayi odalarının başkanları ile öğrenci temsilcisinin bulunduğu 20 kişilik komisyon yeni anayasa hazırladı.

Bu anayasanın sağladığı özgürlüklerin yeni ortamında yasak olan sol kitaplar yayınlanmaya başladı. 13 Şubat 1961 yılında 12 sendika liderliyle kurulmuş ve 1965 seçimlerinde 15 milletvekiliyle meclise ilk kez girmeyi başarmış TİP (Türkiye İşçi Partisi), diğer yanda Doğan Avcıoğlu ve *Yön* Dergisi çevresinde oluşmuş partileşmeyen Sol Kema-

list akım, bir yanda 27 Mayıs hedeflerine bağlı, Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine taşımayı amaçlamış bir TMTF (Türkiye Milli Talebe Federasyonu), gençliğe çağdaş bir yol çizme amacıyla daha sonra oluşmuş FKF (Fikir Klüpleri Federasyonu) bir yanda kimi zaman gençliği destekleyen kimi zaman iktidarın yanında yer alan bir CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) ve 1965 seçimlerinde tek başına iktidar olmuş sola karşı kapalı, saldırgan ve tamamen taraflı bir politika izleyen AP (Adalet Partisi) iktidarı vardı. Bu sağcı iktidar, eşitlik, adalet, insan hakları, insan özgürlüğü gibi kavramlara uzak ve bu kavramları reddettiği için iktidar olmuştu. Bu iktidar, aynı zamanda alabildiğine eşitsizliği ve adaletsizliği içinde barındıran bir hızlı kapitalistleşmeden hiçbir şekilde rahatsızlık duymayacaktı ve bu iktidarların arkasında birlikte güçlü bir ordu MİT, CIA ve Amerika vardı.

Türk Solu Dergisi 1967 yılında yayına başlayacaktır. Devrimci gençliği yönlendirme, devrimci bilinci geliştirme gibi bir işlevi vardır derginin. Sosyalizm, Atatürk Devrimleri, ilkeleri tartışılmakta ve toplum sorunları irdelenmektedir. Derginin siyasi çizgisinin belirlenmesinde Mihri Belli'nin etkisi büyüktür. Ayrıca Mihri Belli ve bir ölçüde Hikmet Kıvılcımlı devrimci gençliğin düzenlediği seminerlerde sürekli konuşmacıdırlar. Konular eğitim ağırlıklıdır. Zamanla daha farklı dergiler gündeme gelecektir: *Aydınlık* Sosyalist Dergi ve 1970'de Hikmet Kıvılcımlı'nın çıkardığı *Sosyalist* Gazete yayınlanacaktır.

'68 Gençliği böyle bir ortamda çıkış yolu arıyordu kendisine. Böyle bir iktidara rağmen sol düşünce örgütleniyordu ve Cihan bu ortamda geniş gençlik kitlesinin devrimci, antiemperyalist mücadelesinin içine girecekti. Bir yandan okuyor bir yandan kimi eylemlere katılıyor, bir yandan da Türkiye İşçi Partisi çalışmalarını izleyip birikimlerinin pratiğe nasıl uygulandığını anlamaya çalışıyordu.

Kadırga Talebe Yurdu'nda kalıyor olması onu eylemlerin içine daha çok itecektir. Bu arada, memleketinden onun peşi sıra okumaya veya iş aramaya gelen gençlere yardımcı olmak durumundadır. Onlara kalacak yer sağlayacak, sağlayana kadar, yurtta, arkadaşlarının yataklarını birleştirip gençleri aralarına alarak konuk edecektir. O gençlere, yatacak yer

bulmak, işsize iş bulmak için her kapıyı çalacak onları bir yerlere yerleştirecektir. Onlarla paradan giysiye her şeyini paylaşacaktır.

Deniz Gezmiş'le yatakları yan yanadır. Arkadaşlıkları bu yurtta başlamıştır. Sürekli yanlarında birilerini konuk etmektedirler. Bazen bu zorunlu olmaktadır; birlikte düşünmek, tartışmak, dostluğu içtenliği paylaşmak, birlikte kararlar almak ve uygulamada daha başarılı olmak için gerekiyordu.

Ara sıra aile ve köy özlemini amcasının Beşiktaş'taki veya diğer akrabalarının evinde giderecektir. İstanbulda okuyan diğer yakın akrabalarla orada buluşurlar, konuşurlar, özlem giderirlerdi. Geceleri evin bir odasına yatakları yan yana yere sererler, amcaoğulları ve gençler hep beraber dokuz on kişi beraber yatarlardı. Konuşmaktan gülüşmekten gece yarılarına kadar uyumazlardı. Ara sıra orada yerleşmiş bulunan astsubay bir ağabeyin, Yaşar Atagün'ün evine giderlerdi. Nezahat Ablası ona hiç gocunmadan köy yemekleri pişirir yedirirdi.

Arandığı dönemlerde, amcasının evi kolay bulunacağından daha çok Yaşar Atagün ağabeyinin evine uğrayacaktır. Cihan'ın devrimci harekette yer alması onları çok ilgilendirecek, onurlandıracak, fakat onun başına bir iş gelir korkusuyla da onu vazgeçirmeye çalışacaklardır. Zamanla, Cihan'ın devrimci hareketteki kararlılığı karşısında, ona derin bir saygı, sevgi ve güven duyacaklardır.

1966'da, 6. Filo'nun Türkiye karasularını ziyaretine karşı protesto eylemlerinin içindedir Cihan. İlk eylemlerde yakın akrabaları da onunladır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi son sınıf öğrencisi olan amcasının oğlu Ergün, Cihan'ı kendinden çok küçük olduğu için, koruma amacıyla da olsa yalnız bırakmamaktadır. Fakat bir süre sonra onu artık kontrol edemeyecektir. Yakın akrabası Mustafa Münir Atagün Cihan'la birlikte mücadeleye katılmaktadır. Cihan onu "biz 9 kardeşiz, sense 3. Sen bu işlerden uzak dur" diye engelleyecektir. Henüz her şey onun güzel kafasında yerli yerine oturmamıştır. Fakat sosyalizmi öğrenmekte, ülke gerçeğinde de, ulusalcılığı çok gerekli bulmaktadır. Atatürk öğretisiyle sosyalizm arasındaki ilişkileri yakalamaya çalışmaktadır.

Üniversitede eğitimin kalitesini, öğrencilerin yaşam koşullarını diğer gençler gibi beğenmemekte, daha iyi koşullar

için bir şeyler yapmaları gerektiğine inanmaktadır. Üniversite öğreniminde gençler beklentilerini bulamamışlardır. Öğrendikleri bilgilerin yaşamla bağlantısını kuramamaktadırlar. Bunu dile getirmenin sağcısıyla solcusuyla her öğrencinin görevi olduğunu düşünmektedirler. Cihan bu çabanın öncülerinden biri olacaktır kısa zamanda.

Bir yanda geçimini de sağlamak zorundadır. Bir işe girmeye çabalayacaktır. 30 Nisan 1966'da Ardeşen Kaymakamlığı, İlçe Jandarma Kumandanlığı, "adli, idari, siyasi ve askeri bir ilişiği olmadığı, muhitinde iyi tanınmış kimselerden olup herhangi bir işe girmesinde mahsuru bulunmamaktadır" şeklinde bir yazı vermiştir Cihan'a. Fakat bir işe girme fırsatı bulamayacaktır. Çünkü her şeyiyle kendini ülkesine adama kararı almıştır, almışlardır.

Üçüncü Bölüm

1967, Öğreniyoruz Çünkü Öğrenmeliyiz

Güzel günler göreceğiz çocuklar
Güneşli günler göreceğiz,
Motorları maviliklere süreceğiz çocuklar
Işıklı maviliklere süreceğiz...

Nâzım Hikmet

1966-67 yılları sol yayınların çok hızlı üretildiği ve tüketildiği yıllardır. Gençler okuyorlar tartışıyorlar, sonuçlara varmaya çalışıyorlardı. Bir yandan da gücünü Adalet Partisi Hükümeti'nden alan çeşitli sağcı örgütlerin saldırılarına uğramaktadırlar. Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) bu örgütlerden biridir. Bu örgüt, o yıllarda, Komünizmle Mücadele Dernekleri yandaşları tarafından ele geçirilmiştir. Mahir Kaynak'ın bir eli MTTB'de bir eli Devrimci Gençlik içindedir. İstanbul Üniversitesi'nde de asistan olarak çalışmaktadır. Devrimci gençlikle zaman zaman toplantılar düzenleyip veya devrimci gençlerin toplantılarına katılmaktadır. Özellikle "Cuma toplantıları"nın en sık ve en ilgi çeken konuşmacılarındandır. "Devrimci mücadelenin gücü silahtır. Silahsız, mücadele başarıya ulaşamaz. Pasifizme bir son verelim" şeklindeki açıklamalarla, eylemlerin, şiddete veya anarşiye dönüşmesi için çaba göstermektedir. Herkesten çok hızlı bir solcu olduğu için devrimci öğrencilere gerilla taktikleri verilmesi gerektiğini söyleyecektir. Cihan'ın kurucu üye olduğu Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB), Demokratik Devrim Derneği ve Pahalılıkla Mücadele Derneği'nin kuruluşlarına katkı yapacaktır Mahir Kaynak. Daha sonra Madanoğlu Davası'yla deşifre olacaktır. Sol liderleri çeşitli nedenlerle bir araya getirip cebinde taşıdığı dolmakalem ses alma cihazıyla sesleri alacak ve ânında MİT'e ulaştıracaktır.[5] 29 Mayıs 1973 yılında tanık olarak katıldığı

5. Süleyman Genç, 1971, *12 Mart'a Nasıl Gelindi*, s. 290, İleri Yay., 1971.

bir duruşmada MİT'e sol kesimler ve örgütlerle ilgili 33 rapor verdiğini söyleyecektir. Tabii bu başarılı çalışmaları ortaya dökülünce Kaynak, yerine, kendi gerçek kimliğiyle yaşayacağı ortama, dönmek zorunda kalacaktır.

3 Ocak 1967'de İTÜ'yü basan sağcı öğrenciler öğrenci lokalini tahrip ederler ve birçok öğrenciyi yaralarlar. Saldırganlar MTTB üyesidirler (MTTB, Komünizmle Mücadele Dernekleri'yle işbirliği içindedir). Onları protesto eden devrimci gençlik polis saldırısıyla karşılaşır. Türk Milli Talebe Federasyonu (TMTF) önünde gençler yerlerde süründürülerek coplanırlar. Devrimci gençlik polisin bu denli taraflı tutumuna ibretle tanık olmaktadır. Fakat polisle çatışmaya girmekten de kaçınmaktadırlar. Cihan ve arkadaşları bu eylemleri en gerçekçi biçimde yaşamaktadırlar. Bu taraf tutmaya, hem şaşırmakta hem de için için direnmektedirler ve ısrarla, kendi kararlarıyla yapacakları eylemlere ayırım yapmadan tüm gençleri çağırmaktadırlar. Ayırımcılığa, benimsedikleri dünya görüşü gereği zaten karşıdırlar.

1967 Mart ayında, dış güçlerin desteğini de arkasına alan Adalet Partisi'nin hazırladığı "Temel Hak ve Hürriyetler" tasarısı devrimci gençliğin karşısında sağcı gençleri cesaretlendirecek niteliktedir. Bu tür yanlı uygulamaların süreklilik kazanması devrimci gençliği iktidara karşı mücadele eylemlerine yönelme eğilimine sokacaktır. Sadece iktidara değil, için için sağcı gençlere de kinleneceklerdir. Bu olumsuzluklara karşın sağduyulu davranmaya devam edeceklerdir.

Aynı günlerde DİSK'in kurulması ve İstanbul'da FKF'nin örgütlenmesi harekete güç katacaktır. Sol kuruluşlar teoriyi pratiğe dönüştürme çabası içinde Anadolu'nun sorunlarını inceden inceye gündeme getireceklerdir. Anadolu'da sosyalist yayınlar üretilmeye başlanacaktır. Bu üretim doğal olarak oralarda örgütlenmeyi de gündeme getirecektir. Gençler birikimlerini geniş toplum kesimleriyle paylaşma eğilimindedirler.

19-27 Mayıs 1967, Devrim Haftası olarak belirlenmiştir. Cihan çeşitli devrimci örgütlerin ve 27 Mayısçıların düzenlediği etkinliklerin içinde ve önlerdedir... Her etkinlik onları düşünsel olarak daha da zenginleştirmektedir.

24 Haziran 1967'de, yeniden gelen 6. Filo tepkilere neden olmuştur. Bu tepkiler zamanla artacaktır. Zaten Filo da karışıklık yaratmak için gelmektedir. Karşı güçlerin Taksim Atatürk Anıtı'na koydukları çelenk gençler tarafından yakılacak, yerine, "Emperyalizmin eli Atamıza uzanmasın" yazılarak kendi çelenklerini koyacaklardır.[6] Polisle çatışmanın akıllıca olmadığını bilmektedirler. Polis engellemelerinde polislere de gerçekleri anlatma ve onların kendilerini anlamalarını sağlamaya çalışmaktadırlar.

Bu kadar tepkiye karşın 6. Filo 7 Ekim 1967'de, yani birkaç ay sonra, yeniden Türkiye karasularındadır ve Cihan, Dolmabahçe'de düzenlenen mitingdedir. Protesto biçimi olarak açlık grevine gidilir, Amerikalı erlerin şapkaları toplanır, onlara yumurta atılır ve arabaları yakılır.

Amerika, bu arada NATO'ya ait silah ve techizatın Kıbrıs'ta kullanılmasını yasaklayacaktır[7]. Bu Amerika'nın ilk yasağı değildir, son yasağı da olmayacaktır. Bu müdahele, bağımsızlığı onur meselesi edinmiş genç yürekleri sıkıştırmaktadır. Her gelişme onları haklı çıkarmaktadır ve her gelişme bizzat onları kışkırtmaya yöneliktir.

7 Kasım 1967'de Özel Yüksekokullar Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle protesto edilmektedir. Bu çerçevede İstanbul'dan Ankara'ya "Özel Okullar Devletleştirilmelidir" yürüyüşü yapılmıştır. Cihan bu hareketin içindedir. Bu yürüyüş, o zamana kadar yapılan, en kapsamlı ve en büyük öğrenci yürüyüşüdür. Atatürk Orman Çiftliği'nde Ankara gençliği İstanbul'dan gelen konukları karşılayacaktır. Bu yürüyüşte gençler sağ sol ayırımı asla yapmamaktadır. Gençler 13 günde Ankara'ya varacaklardır. Polisin engellemelerinde polise karşı tepki göstermeyeceklerdir.

Tüm savaşlara olduğu gibi Vietnam Savaşı'na da karşıdırlar. Amerika saldırısına karşı direnen Vietnam Halkı'na yardım kampanyası başlatırlar. Bu yardım kampanyası birçok ülkede de başlamıştır. Bu gençlik, aynı zamanda, tüm dünyada barış istemektedir.

6. Alpay Kabacalı, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, s.180, Altın Kitaplar, 1992.
7. *Türk Solu* Dergisi, 1968, Sayı: 22.

Dördüncü Bölüm

1968, Biliyoruz ve Görüyoruz

Şarkılarımız
Varoşlarda sokaklara çıkmalıdır!
Şarkılarımız
Bir tek yüreğin
Perdeleri inik
Kapısı kilitli evinde oturamaz!
Şarkılarımız sokağa çıkmalıdır.

Nâzım Hikmet

1968, tüm dünyada esen ve her ülkede kendi öz koşullarında şekillenen bir rüzgârdır... Dünya gençliğinin ortak sorunları eğitim, işsizlik, demokratik haklar, barış ve silahlanmaya karşı çıkmaktır. Bu duruşlarını kitle eylemleriyle dile getirmektedirler. Örneğin, Almanya gençliği, Nazizm'in kalıntılarını, Nazizm'e özentileri ve Amerikan emperyalizmini protesto edeceklerdir. Fransa ve İtalya gençliği ekonomik krizin yarattığı olumsuzlukları ve üniversite eğitim sistemini sorgulayacaklardır. Japonya'da anti-Amerikancılık gündeme gelecektir ve eğitim sistemi sorgulanacaktır. Birçok ülkede Amerika'nın Vietnam halkına karşı açtığı savaş protesto edilecektir. Kimisinde sendikal hareketler, işçi hakları ağırlık kazanacaktır. Azgelişmiş ülkelerde özellikle Amerika'nın içişlerine çok karıştığı ülkelerde ve bir yol özgürlüklerini yitiren sömürgeleşmiş ülkelerde bağımsızlık mücadelesi vardır. Fakat her ülkede daha özgür üniversite ve daha kaliteli eğitim, eşitlik ve adalet özlemi vardır, barış ve demokrasi özlemi vardır, insan hakları özlemi vardır, gençlerin damarlarından özgürlük özlemi akmaktadır. Tüm bu özlemler kimileyin şarkılar üreterek, kimileyin tiyatroyla, kimileyin roman ve öyküyle, kimileyin faşizme ve irticaya karşı bir başkaldırı biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de başkaldırı, üniversitelerin temel sorunu olan eğitimle başlamıştır. Üniversite eğitiminin kalitesini sorgulayarak insanın özgürleşmesi anlayışına dayalı bir eğitim sistemini oturtmaya çalışmışlardır. Gençlik, bu çabayı, Türkiye'de üretici güçleri ayağa kaldırmakla da güçlendirmişlerdir.

1968'de başlayan, gittikçe tırmanan ekonomik bunalım büyük ölçüde Amerika'daki ekonomik krizin Türkiye'ye yansımasıdır. 1971, doların en çok değer kaybettiği yıldır. Amerika siyasetinin Vietnam savaşı nedeniyle tıkanması Amerika'yı daha çok saldırganlaştırmıştır. Türkiye'de '68 hareketi, kısa zamanda, giderek bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi temeline oturmuştur.

Genelde dünyanın hiçbir ülkesinde bu hareketler veya bu başkaldırı çok iyi algılanamamış fakat hiçbir uygar ülkede gençler Türkiye gençliğinin yaşadığı kıyımı yaşamamıştır.

Dünyadaki sol gelişim, sol uyanış, Ulusal Kurtuluş Savaşları ile el ele gitmekte ve Amerika'yı, kendi çıkarları için, azgelişmiş ülkeler üzerinde ekonomik ve sosyal baskı kurmakla suçlamaktadır. Gerçekte Amerika'da sistem yoksul ülkelerin sömürülmesi üzerine kuruludur ve Amerika'nın en korktuğu şey ulusal uyanışla -ki bu uyanış bir sol temelli uyanıştır- ortaya çıkan Ulusal Kurtuluş Savaşları'dır. CIA, FBI ve diğer ülkelerdeki uzantılarının görevi kapitalist gelişmenin önünde en büyük engel gibi görünen bu uyanışı engellemektir. Amerika'nın Güney Vietnam halkını yanına alarak Kuzey Vietnam halkına karşı savaşa girmesinin nedeni apaçıktır ve dünya halkları bu gerçeği görmektedir ve bu savaşa karşıdırlar. Bu sol uyanış, Amerika'nın dış dünya üzerinde oluşturduğu hegemonyayı tümüyle sarsmaktadır ve Amerika, Vietnam savaşını da kaybetmek üzeredir. Yeni sömürme biçimleri gerekmektedir.

Türkiye'de 1960'lı yılların aydınlanma hareketinin doğurduğu bilinçlenme ve düşünsel gelişme, doğal olarak Amerika'nın hiç hoşuna gitmeyecektir. Ve Amerika Türkiye'yi dize getirmek için bazı ülkelerde yaptığı gibi, silah olarak, zaman zaman irticayı, zaman zaman faşizmi zaman zaman da etnik ayrılıkları kullanacaktır. Yardım ve dostluk anlaşmalarını kendi çıkarlarına uygun biçimde yapacaklardır. İstedikleri ülkeye özgürce girip çıkmanın koşullarını hazırlayacaklar

ve her ülkenin özelliklerine göre iç siyaseti istedikleri gibi biçimlendireceklerdir.

Bu gerçekleri görmek için Truman Doktrini, Eisenhower Doktrini ve Johnson Doktrini gibi kuramlar gözden geçirilebilir. 12 Mart öncesinde hazırlanmış kuramlardan oluşan birçok kitap ve raporlar birçok gerçeği gözler önüne sermektedir. Bu kuramların hepsi azgelişmiş ülkelerde karışıklık yaratıp onları iç savaşa sürüklemeye dayanır. Bu gerçek CIA'in hazırladığı ve Tabii Senatör Haydar Tunçkanat tarafından mecliste açıklanan Dickson Raporu'yla da doğrulanmaktadır.[8] Değerli hukukçu Emin Değer, "Bu rapor yeterince incelenseydi geleceğimizin nelere gebe olduğunu, 12 Mart'a oradan 12 Eylül'e giden yoldaki tuzaklar görülebilirdi... Hükümet ikili anlaşmalarda ülkenin çıkarlarını göz önüne almayarak Anayasa'yı ihlal etmiştir" diyecektir. Dickson Raporu Amerika'nın Türkiye'nin içişlerine, ne kadar ve nasıl karıştığı konularında ilginç bilgiler içermektedir. Uğur Mumcu, *Suçlular ve Güçlüler* kitabında bu konulara değinecek CIA'in özellikle Yunanistan ve Türkiye'de çok etkin çalışmalar yaptığını söyleyecektir. Zaten 6. Filo Türkiye'de işini bitirdikten sonra mutlaka Yunanistan'a uğramaktadır ve orada da aynı tepkilerle karşılaşmaktadır.[9] İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart* kitabında bu ilişkileri net bir şekilde ortaya koyacaktır ve bu gerçekler belgelere dayandırılmaktadır.

Genelde emperyalizmin, özelde Amerikan emperyalizminin ülkemiz üzerinde oynadıkları oyunların üstü, bugünün ileri teknolojik gelişmişliğin yarattığı koşullarda, artık örtülememektedir. Avrupa Ortak Pazarı'na girişte oynanan oyunlar, IMF ve Dünya Bankası dayatmaları, büyük kitlelerin gözünden de kaçmamaktadır. Ayrıca, sağ, işbirlikçi ve çıkarcı iktidarların toplumu sürükledikleri bu çıkmaz, '68 gençliğimizin kavgasının ne kadar haklı olduğunu da net bir şekilde açıklamaktadır.

---

8. Emin Değer, *Uğur Mumcu ve 12 Mart*, s. 58, 83, 92, 124, 163, 166; um.ag, 1996.
Emin Değer Milli Savunma Bakanlığı, Hukuk Müşavirliğinde Hâkim Albay olarak görev yaparken ordudan ihraç edilmiştir. Nedeni bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine ve Atatürk devrimlerine sahip çıkma gereğine inanmışlığıdır.
9. 22 Mart 1972, Gazeteler.

Bu çerçevede, 1968, Türkiye'de irticanın örgütlendiği, faşist komando kamplarının hızla çoğaldığı ve sağcı, faşist saldırıların giderek en yoğunlaştığı yıldır. Siyasiler, devrimci gençliğin karşısına sağcı gençliği çıkartma çabaları içindedirler. Şule Yüksel Şenler, Mehmet Şevki Eygi vs dinci yazarlar gericileri gençler aleyhine sürekli kışkırtacaklardır. "Kadıköy'de *Kuranıkerim* yakıldı", "Vatan elden gidiyor" gibi yalan haberlerle sağcı gençler devrimcilerin üstüne saldırtılmaktadır. Oyun böyle oynanmaktadır.

24 Şubat 1968'de İstanbul'da Anayasa Mitingi'ndedir Cihan. Sağcı gençler ellerinde sopa ve taşlarla mitingi düzenleyenlere saldırırlar ve konuşma kürsüsünü ve mikrofonu parçalarlar. Miting başlayınca "Kominist1er Moskova'ya" sloganı atarlar. Mitinge katılanlar; ki aralarında en tanınmış Anayasa profösörleri de vardır; saldırılara cevap vermemeye ve çatışmamaya özen gösterirler. Ertesi gün sağcı gazetelerden biri haberi "Solculara halk dayak attı" diye verir.

7 Mart 1968'de toplanan, 44 ülkeden temsilcilerin katıldığı, AIESEC toplantısı protesto edildiğinde gençler ilk kez hapishane gerçeğiyle karşılaşacaklardır. Arkadaşı Mustafa Lütfi Kıyıcı, Cihan'ın bu olayda sanık değil tanık olduğunu söyleyecektir. Fakat Cihan mahkemede "Bu gençliğin bir başkaldırısıdır..." diye söze başlayınca o da sanık durumuna düşecektir. Bir başka yol arkadaşı Celal Doğan, Cihan'a "Sen bizi savunmak için ordaydın. Neden böyle bir tanıklık yaptın?" diye soracaktır. Cihan gerçeği belirttiğini söyleyecektir. O kadar içtenliklidir, o kadar inançlıdır ve o kadar da dürüsttür.

14-19 Mayıs'ta NATO'ya hayır haftasında gençler NATO'yu Amerika'nın yoksul ülkeleri sömürmek için kurduğu bir örgüt olarak nitelendirecek ve 6 metre kadar olan büyük NATO amblemini yakarak protestoyu başlatacaklardır. Cihan bu eylemlerin içindedir. Yayınladıkları basın bildirisi gençlerin ne kadar haklı ve içtenlikli olduklarının bir göstergesidir.[10]

10. Harun Karadeniz, *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, s. 75, 76, Belge Yay., 1974.

Basın Bildirisi

Varlığını yoksul ülkeleri sömürmekle sürdürebilen emperyalist Amerika bu çıkar düzenini devam ettirmek amacıyla askeri bir garanti aradı ve NATO'yu kurdu, 1949.

Bir umacı yaratarak soyduğu ülkeleri "komünizm" tehlikesiyle korkuttu. Ve yandaş birer güç olarak bu örgüte kattı. Nitekim yeryüzünde emperyalizme karşı ilk kurtuluş savaşını vermiş olan Türkiyemiz ne gariptir ki bu oyuna düşerek, kurtuluş savaşlarının baş düşmanı ve emperyalizmin sömürü aracı NATO'ya girdi, 1952.

O günden bu yana NATO hep aleyhimize çalıştı. Emperyalizme karşı ilk kurtuluş savaşını veren ordumuz, sonradan NATO'ya girmemiz nedeniyle Kıbrıs'ta bile kendi özçıkarlarımızı korumaktan alıkondu.

Emperyalistlerin tepesine kurduğu merkeziyetçi NATO kumanda zincirinden dolayı Türkiye'nin NATO içinde kalıp yeni statüler arama olanağı yoktur.

Bu nedenlerden, emperyalist Amerika'nın hasta ekonomik yapısının askeri uzantısı olan NATO'ya hayır demek şarttır.

NATO'ya hayır diyoruz çünkü Amerika'ya karşıyız.

NATO'ya hayır diyoruz, çünkü emekçi halk yığınlarının, yani Türkiye'nin çoğunluğunun çıkarlarından yanayız.

14-19 Mayıs tarihleri arasını NATO'ya Hayır Haftası olarak ilan eden aşağıdaki örgütler bugün bağımsızlık kahramanı Mustafa Kemal'in anısı önünde bizi bağımlı kılan NATO"un amblemini yakarak haftayı açıyoruz.

Amacımız bağımsızlık sorununu, yalnızca biz gençlerin ve aydınların sorunu olmaktan çıkarıp emekçi halka mal etmektir.

Çünkü her zaman halklar galip gelmiştir. Vietnam'da böyle olmuştur, Türkiye'de de olacaktır.

Gençler, bildirinin yanı sıra bir de broşür dağıtacaklardır:

NATO'YA HAYIR;

Çünkü, NATO'da kaldığımız sürece düşmanlıklarımız ve dostluklarımız ve savaşa girip girmememiz Amerika'nın çıkarlarına ve kararlarına göre ayarlanacaktır.

NATO'YA HAYIR

Türkiye Amerika için değil Türkiye için savaşmalıdır.

NATO'YA HAYIR

Çünkü NATO yardım diye soktuğu silahlarla, milli silah sanayimizi yok etmektedir.

NATO'YA HAYIR

Çünkü NATO anlaşmasına üye olan devletlerin hepsi (yalnız Türkiye hariç) eskiden beri fakir dünya halklarını sömüren ülkelerdir.

NATO'YA HAYIR

Çünkü, Türkiye'yi Amerika'ya ekonomik yönden bağımlı kılan imtiyazların bekçiliğini yapmaktadır.

NATO'YA HAYIR

Çünkü semalarımızda çok yıldızlı Amerikan bayrağı istemiyoruz.

NATO'YA HAYIR

Çünkü; Amacımız özgür ve mutlu Türkiye'dir.

12 Haziran 1968'de Cihan, Boykot Komitesi'ne seçilmiştir ve İstanbul Üniversitesi'nde üniversite reformu diye hazırladıkları bildiriyi rektörlüğe vermişlerdir. Rektörlüğe gittiklerinde kimseyi bulamayacaklardır. Fakat geri dönerlerse, karşıdevrimci güçlerin rektörlüğe fiziksel zarar verip suçu devrimci gençliğin üzerine atabileceklerinden korkmaktadırlar. Israrla bir yetkilinin gelmesini isterler. Sonunda birileri gelir ve gençler oradan ayrılırlar. Cihan bu hareketin öncülerindendir. Bazı öğretim üyeleri, öğrencileri, böylesine haklı bir harekette destekleyeceklerdir. Reform tasarısının hazırlanmasına destek de vereceklerdir. Boykot 20 gün sürecektir. Yönetimlerin verdiği bazı somut sözler üzerine boykot sona erecektir. Fakat verilen sözler hep havada kalacaktır.

Bu birlik içinde hareket, bazı kesimlerin hiç hoşuna gitmeyecektir ve öğrencilerin amaçlı ikiye bölünmesi çabaları sürdürülecektir. Öğrenciler isteklerini şöyle sıralamışlardır.[11]

"Belli çıkar gruplarının kendi çiftlikleri ymiş gibi yönettikleri üniversitede yıllardır süregelen düzensizlikler, sonunda bu patlamaya yol açmıştır. 27 Mayıs Devrimi'nden sonra çıkarılan 115 Sayılı Üniversiteler Kanunu'nu, yarının hukukçula-

11. *Ant*, 1968, Sayı: 78.

rını yetiştiren, bizlere kanun saygısını aşılıyacak olan hukuk profesörleri uygulamamışlardır. Bu türlü örnekler sayılmakla bitmeyecek kadar çoktur.

28'inci maddeye göre kürsü kurullarının her yarı yılın başında ve sonunda olmak üzere yılda en az dört defa toplanarak kürsünün öğretim ve bilimsel araştırma işlerini demokratik bir biçimde görüşmesi gerekirken, bu maddeye hiç uyulmamış ya da göstermelik olsun diye kürsü dosyasına sadece toplanıldığına dair bir belge koymakla yetinilmiştir.

43'üncü maddeye göre Üniversite genel sekreteri ile fakülte sekreterlerinin yükseköğrenim diplomasına sahip olmaları gerekirken bu hüküm de yıllardır uygulanmamıştır.

Öte yandan öğrenci ve asistan temsilcilerinin yılda en aşağı iki kere yönetim kurulu toplantılarına katılmaları gerekirken bu husus da gerçekleştirilmemiştir.

Üniversiteye hâkim olan, kanun ve nizam tanımayan bu Ortaçağ paternalist zihniyetine artık son vermenin zamanı gelmiştir.

Bugün üniversitede orijinal bir esere rastlamak oldukça zordur; kitapların çoğu yabancı dilden bir iki kitabın çeviri ve kopyasından başka bir şey değildir. Türkçe eserlerden kopya çeken öğretim üyelerine bile Üniversiteden hiçbir tepki gösterilmemektedir.

Kitapların hacmi büyüdükçe fiyat artmakta, buna bağlı olarak sağladıkları kâr artmakta, hocanın itibarının da kitabının kalınlığı ölçüsünde arttığı sanılmakta, birtakım lüzumsuz bilgiler öğrencilerin kafasına zorla doldurulmaya çalışılmaktadır.

Öte yandan bu geniş hacimli kitaplarda bugünün yurt ve dünya sorunlarına dönük bilgiye pek rastlayamazsınız.

İşte bizim boykotumuz her şeyden önce bu bozuk düzene son verilmesini hedef almıştır.

Üniversiteyi esas üç eleman meydana getirmektedir: Öğretim üyeleri, yardımcıları, öğrenciler. Fakültelerin yönetiminde bunların her üçünün de söz sahibi olmaları gerekir. Başka türlü bu paternalist zihniyete son vermeye imkân yoktur. Bugün asistanlardan kişilik sahibi olanlar kürsü başkanlarının gazabına uğramaktadır. Çoğunlukla evet efendimciler tutunabilmektedirler.

Öğretim üyelerinin büyük çoğunluğu, öğrencileri yok farz etmektedirler. Beri taraftan yönetmeliklerdeki aksaklıklar, öğrencilerin mağdur olmalarına, bilgi dağarcıklarına yeni bir şey katmadan yıllarını boş yere kaybetmelerine yol açmaktadır."

Gençlerin çabaları eğitime yönelik iyileştirme eylemleriyle sınırlı değildir. Gençler ülkelerinde yaşanan her türlü sorunla ilgilenmektedirler. Türkiye ekonomisi didik didik edilmektedir. Her konuda bildiriler hazırlayıp dağıtmaktadırlar. Fabrikaları ziyaret edip işçilere sömürüyü anlatmaktadırlar. Yayın organlarında yıllık bütçelerin geniş kitlelerin lehine olup olmadığı, ekonomi, irticanın devlet eliyle örgütlenmesi (Bu gerçeği Türkiye kamuoyu ve bugünün iktidarları da artık kabul etmektedirler), faşizm, aşiretler, topraksız köylüler sorgulanmaktadır.

Hareketi Anadolu'ya yaymak amacındadırlar. Bu nedenle öğrenci örgütlerinin sivil toplum örgütleriyle, köylüyle, işçiyle, esnafla el ele vermeleri Anadolu'ya açılmaları gerekmektedir. Gençler, işçi, esnaf, aydın işbirliğiyle Demokratik Devrim Derneği'ni kurarlar. MİT Ajanı Mahir Kaynak bu derneğin kuruluşunda da vardır.

Marangozların sorunları bile gündemdedir. Devlet üretme çiftlikleri gözaltındadır ve oradaki yolsuzluklar dile getirilmektedir. *"Ya iş ya ekmek"* yürüyüşü düzenleyerek işsizliğe el atmışlardır. Keban Barajı inşaatında, yabancı firma işçilere ücret ödemeyince, gençler orada, işçilerin yanındadır. Kars'ta köyleri dolaşıp köylülerin yaşam koşullarını incelemişlerdir. Şehirlerde yaşayan insanların yaşadıkları ekonomik ve toplumsal baskılara el atmışlardır. Çorum, Amasya, Tokat gezilerek aynı çalışmalar yapılmıştır. Malatya'da, topraksız köylülerin toprak istemi mitingindedirler. Ayrıca köyler dolaşılarak üreticileri tanımışlardır. Uşak-Eşme'de tütün, Denizli-Çivril'de haşhaş üreticilerinin sorunları gözden geçirilmiştir. Antep'te fıstık üreticileriyle buluşmuşlardır. Urfa bölgesinde Harran Ovası'nın sağlık sorunları incelenmektedir. Ege'de, Söke'de, Gerze'de tütün üreticileriyle el eledirler. Bartın'da ağaç işçilerini örgütlemektedirler. Karadeniz'de fındık üreticilerinin yanındadırlar. Zonguldak'ta maden işçilerinin yanındadırlar. Hakkâri'de Zap Suyu üstüne köprü yaparlar.

Adı Devrimci Gençlik Köprüsü'dür. Bütün bu çalışmalar eleştirel bir yaklaşımla, rapor haline getirilerek DEV-GENÇ bilgi bankasında biriktirilmektedir. Örneğin:

TMTF 9. Dönem Çalışma Raporu,

TMTF Eğitim Raporu,

TMTF Dış İlişkiler Raporu,

TMTF Basın,Yayın, Folklor, Kültür-Sanat Tiyatro Raporu gibi.

Madenlerin özelleştirilmesine karşıdırlar. Çünkü madenlerin yönetimi yabancı şirketlere bırakılmıştır. Bu uygulamayı da gençlerimiz çok aşağılayıcı bulmaktadırlar. Çünkü onların bağımsızlık anlayışlarına hiç uymamaktadır.

Yabancı sermayeye daha çok vergi ödemedikleri veya yeterince vergi ödemedikleri için karşıdırlar. Montaj Sanayii'ne ve Ortak Pazar'a "Onlar ortak biz pazar" sloganıyla karşı çıkacaklardır. Çünkü montaj sanayi bir tür kopyalamadır. Haşhaş üretimi, "Amerikalı gençler uyuşturucuyla ölüyorlar" savıyla yasaklanmıştır. Çünkü Amerika böyle istemektedir. Bu tutum Atatürk'ün bağımsızlık anlayışını özümsemiş bu gençlerin anlayacağı bir şey değildir. Hemen haşhaş üreticilerinin yanına koşacaklardır.[12]

Yapmak istedikleri özetle çok sevdikleri vatanın insanlarıyla iletişim kurup, onlara gerçekleri anlatıp, onların yurttaşlık bilincini geliştirmektir. Özetle, '68 Gençliği Türkiye'nin tüm üretici güçlerini bilinçlendirme sorumluluğunu üstlenmişlerdir. "Ülkenin kalkınmasının ve giderek bağımsızlaşmasının temeli üretimdir" anlayışından yola çıkmışlardır. Bu çok önemli bir olgudur.

1961 Anayasa'sının her zaman savunucuları olmuşlardır. Çünkü yaşadıkları uyanışı bu Anayasa'nın sağladığı özgürlükçü yasalara borçlu olduklarını ve insanı öne çıkaran bir yaklaşımla hazırlandığını bilmektedirler. O dönem Adalet Partisi hükümetinin attığı her siyasi, askeri ve ekonomik adımlar, uygulamalar eleştirilmekte, kamuoyu o konularda aydınlatılmaktadır. Kısaca gençler TBMM muhalefetinin yapmasını bekledikleri ve yapmadıkları her şeyi yapmaktadırlar.

---

12. 1968-1971 yılı *Cumhuriyet* ve *Milliyet* Gazeteleri, *Türk Solu, Yankı, Ant* Dergileri ve o yıllara ait kitaplar taranarak elde edilmiştir.

Uluslararası işbirliğinin gereğine bile inanmaktadırlar ve birçok dış gençlik örgütleriyle iletişim kuruyorlar.

Bu gençler, toplumların gelişmesinde sanatın ve kültürün öneminin bilincindedirler. Kültür dernekleri kurmakta, sokak tiyatrosu oluşturmakta ve gecekondularda ve köylerde oyunlar sahnelemektedirler. *Genç Sinema* adında dergi çıkarılmaktadır. "Pir Sultan Abdal" yürüyüşü düzenleyip Pir Sultan Abdal'ı sahnelemektedirler. Pir Sultan Abdal insanın evrenselliğini yakalamış, insan değerlerini çok iyi bilen dünya çapında bir filozoftur bir bakıma. Gençlik bu şekilde Pir Sultan Abdal'ın öğretisini de gündeme almaktadır.

Bunlar yetmiyormuş gibi, gençler, paralarını bir fonda toplayıp, parasal sorunları olan üniversite gençliğinin kitap ve ders notlarını teksirle çoğaltıp onlara ücretsiz dağıtacaklar ve yurtlarda ücretsiz kalmalarını sağlayacaklardır. Onların, bunları yaparken kaç yaşında oldukları hiç unutulmamalıdır.

Bu çabaların ne kadar amacına ulaştığı ayrı bir konu, fakat onların ne kadar içtenlikli, ne kadar kararlı ve yurtsever oldukları apaçık ortadadır. Vatan hainliği bunları yapmak mıydı? Bu akıllı, zeki, yetenekli gençler bu kadar güzel fakülteleri kazanmışken, onları rahat bir gelecek bekliyorken, neden, her şeyi bir yana koyup yurtseverliklerini öne çıkardılar? Neden kelleyi koltuklarının altına aldılar? Neden güçlüklerle dolu, ölümle bitebilecek, aç sefil bir yaşamı seçtiler? Neden bir an olsun kendi çıkarlarını düşünmediler? Bu sorulara herkesin cevap araması gerekmektedir. Onların yaşadıklarını hak edip etmedikleri sorusunu herkes kendine sormalıdır. Bunun muhasebesini herkes yapmalıdır. Ve onları bu sona getiren nedenleri ve bu sona taşıyanları iyi görüp tanımalıdırlar.

Bu gençler öngörülüydüler, bugünleri yaşayacağımızı o günlerde biliyorlardı. Ve onların içindeki bu derin yurtseverlikleri onların enerjisiyle buluşacak, özveriyle ve öngörüyle ülkenin yaşadığı, yaşayacağı sorunlara el atacaklardı. Korkarak güzelliklerin yaratılamayacağını, üretilemiyeceğini biliyorlardı. Geçmiş, "sadece korkusuz, cesaretli, akıllı insanların toplumu değiştirdiğinin" örnekleriyle doluydu. Bu gençlik okuyordu ve görüyordu.[13]

13. Ali Yıldırım, *Belgelerle FKF, DEV GENÇ*, s. 213, 214, Yurt Yay., 1990.

Bireysel tüm çıkarlarını bir yana koyup, tüm yurtseverlikleriyle bu sorunlara el atan gençlerimiz kucaklanmış olsalardı, sorunları onlarla biraz paylaşılmış olsaydı, bir kez gençler derdiniz nedir diye sorulsaydı, o günler öyle ve bu günler böyle yaşanır mıydı?

Bu arada Cihan, özgür olduğu birkaç gün bulunca, gidiş dönüş 30 saatlik yolu göze alarak köyüne koşacaktır. Bir gidişinde ağabey Ali Rıza kıyıda, yol kenarında bir iki arkadaşıyla oturmaktadır. Cihan otobüsten iner ve onlara doğru yürür. Ali Rıza, bu eski püskü giysiler içinde gelen kapkara genci tanımayacaktır. Oysaki genç adam kendisine doğru gülümseyerek yürümektedir. Tam yaklaştığında kardeşini ancak tanıyacaktır. Cihan Anadolu'da bir yerden bir yere koşuştururken hem kararmıştır, hem de giysileri paramparçadır.

15 Temmuz 1968'de 6. Filo yeniden İstanbul'dadır. Gençler, Amerikalı erlerin Türk kızlarıyla sokaklarda otellerde beraber olduklarına tanık olurlar[14] ve genç yürekleri daha da kabarmaktadır. Kendiliklerinden orada örgütlenip Amerikalıları taşıyan tüm araçların yoldan geçmesini engellemek istediler. Ânında polis karşılarındaydı. Cihan ve bir grup arkadaşı, 6. Filo'ya karşı duvarlara yazı yazmak ve Amerikan bayrağını yarıya indirmek suçundan emniyete götürülürler. Cihan da tutuklananlar arasındadır. Ellerinde boya lekeleri olduğu iddia edilmektedir. Kısa sürede serbest bırakılırlar.

Polis, gündüz yaptığı engellemeleri yeterli bulmayacak, onları yurtlarında gece uykuda yakalayacak, coplayacak, tartaklayacak ve gözaltına alacaktı. Ertesi gün gençler daha örgütlü olarak 6. Filo'yu protesto edeceklerdi.

Protesto mitingleri ardından, polis, İTÜ Yurdu'nu basacak "öldürün şu piçleri" emriyle birçok devrimci genci tutuklayacak, gençlerin çok sevdiği devrimci, Vedat Demircioğlu'nu kaldığı yurdun penceresinden atarak öldüreceklerdir. Vedat'ın ölümü bir bakıma bir dönüm noktası olacaktır. Gençlik, gençliklerinden kaynaklanan, üzüntünün yarattığı heyecanla kendilerini, koruma eğilimine gireceklerdir. Vedat durup dururken öldürülmüştür ve kasıtlı öldürüldüğü bellidir.

14. Alpay Kabacalı, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, s, 207, 208, Altın Kitaplar, 1992.

20 Temmuz 1968'de gençler "Barış için Amerikan Emperyalizmine Karşı Savaş" mitingindedirler. 27 Temmuz'da "Anayasa ve Kanunlara Saygı Mitingi" düzenlerler.

68 rüzgârı, sadece gençleri değil toplumları da sarmalamıştır. Bu nedenle gençlerin bu eylemleri halk tarafından yadırganmamakta; aksine, gençler, toplumun özlemlerini onlar adına dile getirenlerdir ve alkışlanmaktadır.

6. Filo, 28 Ağustos 1968'de yeniden İzmir'dedir. Oranın da karışması gerekmektedir.

Cihan bir yazıyla başkaldırının gereğini vurgulayacaktır.[15]

Bir Gençliğin Başkaldırışı

Geri bırakılmış bir ülke Türkiye. Yarı-bağımlı, Yarı-feodal. Emperyalizmin yeniden kıskıvrak bağladığı ATATÜRK TÜRKİYE'si. İşbirlikçilerin, feodal güçlerin egemen olduğu yurdumuz. Ve bu ülkenin üniversiteleri. Sömürge ülkesinin gençliği. Emperyalizm-feodal güçlerin kendilerine yardakçı yaptığı bilim insanları. Yurt yönetiminde karar sahibi olan emperyalizm ve işbirlikçi güçler. Özerk olması gereken üniversite yönetimine de girmişler, burada da ağırlıklarını duyurmuşlardır. Emperyalizm-feodalite işbirlikçi güçler Üniversiteler yönetiminin düşmanlarıdır.

Tüm bunların nedeni olan çürümüş eğitim düzeni. Yosunlaşmış, kokmuş ulusal olmayan bir yönetim. Ve bunun kurduğu, kökleri asırlar önceye dayanan bir eğitim sistemi. Öğrencilerini ezen bir sistem. Öğrencisinin kişiliğini yitirten bir yönetim. Bunlara, çıkarları aynı olan gençliğin başkaldırışı. Üniversite yönetiminden hoşnut olmayanlara ortak cephe kurduran devrimci eylem.

Bu ortak cepheyi Öğrenci-Devrimci hocasıyla oluşturuyordu. Karşı cepbe üniversite yönetimi ve bu yönetime satılmış, yönetimle işbirliği etmiş öğrenciler

(Edebiyat Fakültesi'ndeki olan çatışma bu yargımı doğrular). Neden bu çatışma oldu? Yönetime karşı kavga veren gençlik onlarla işbirliği etmiş güçlere de aynı paralelde kavga vermesi zorunludur.

Amerikan damgasını taşıyan bilim adına bilimsizlik yapan sözde bilim insanları çoklukturlar. Ve bunların Amerikan-

15. *Türk Solu*, 9 Temmuz 1968, Sayı: 34.

laştırdığı bir eğitim düzeni var. Emperyalizmin ajanlığını (yardakçılığını) yapan bilim insanları cirit atmaktadır üniversitelerimizde. Empreyalist-işbirlikçi güçlerin yanında bilim yuvaları olmuştur üniversitelerimiz. Gençlik bu acı durum karşısında başkaldıracaktır. Bunlara karşı yeni bir kavgasını başlatacaktır. Kavga aşama aşama verilir.

Gençlik uyanık zümredir. Olayları çağdaşlık açısından görür, tam bir gerçekçilikle değerlendirir. Bu olanaklara sahiptir. Ön aşamada kavgasını kendini ezen bir yönetime karşı veriyor. İkinci bir kavga başlatacaktır gençlik üniversite yönetiminde elemeye girişecektir. Amerikancı bilim insanlığına son diyecektir. Sonraki kavgalarında Anti-Emperyalist, Anti-Feodal savaşı başlatacaktır. Gençlik Ulusal Demokratik Devrim kavgasına girişecektir. Gençlik bu kavganm dinamosudur. Ve tam bağımsız, gerçekten demokratik bir Türkiye'nin kurulması yolunda başkaldıracaktır. Durmayacaktır yine. Devrim süreklidir. Devrimin sonu olmaz. Aşaması olur. İyi düşünmemiz gerek. Kavganın stratejisini yerinde, koşullara uygun olarak çizmeliyiz. Şunu kesinlikle saptamalıyız. Gençlik devrim yapamaz. Ama Devrim Savaşını başlatır. Onun dinamosu olur.

Cihan Alptekin
Hukuk Öğrencisi

Cihan, bu yazıda bağımsızlık mücadelesi verilmesi gerektiğini, herkesin bu mücadeleye katılmasını, katılmayanların da bilinçlendirilmesi gerektiğini, fakat her koşulda bu mücadelenin asla durmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitimin kalitesizliğini de belirterek, "Eğitimin çağdaşlaşması gerektiğini söylemektedir. Bugünün eğitimcilerine göre de eğitimin temel sorununun, eğitimin değişen dünyaya, bu değişimle değişen yaşam koşullarına ayak uyduramaması olduğudur. Cihan eğitim konusunda çok doğru saptamalarda bulunmaktadır. Cihan, yazıda, aynı zamanda, emperyalizmin baskısı altında üniversitelerin özerk ve toplumun bağımsız olamayacağını ve bu duruma gençlerin başkaldırısının önemli olduğunu belirtmektedir.

Ardından *Sen Hey... Amerikalı*[16] yazısı yayınlanacaktır.

16. *Türk Solu,* 23 Temmuz 1968, Sayı: 36.

Sen Hey... Amerikalı

Avrupa'nın en sıcak günlerini yaşayan İstanbul. Bir yaz sabahı. Güneş doğmamış henüz. Tanyeri ağarmak üzere. Sabahı da aydınlığı da bulmak için yüreklerde direnme duygusu belirginleşiyor. Günlük güneşlik olması için Türkiye'nin uluscu duyguları şahlanıyor.

Böyle bir sabahtı. Bir rüzgâr esiyordu hafiften. Dalgalar inip kalkıyordu ağlamaklı. Bu İstanbul Boğazı, Boğazın denizi. Bizim deniz. Büyük kahramanlıkların tanıklığını yapan deniz. İstila ordusu teknelerinin yüzdüğü deniz. Türkiye'nin, İstanbul şehrinin denizi. Despot Abdülhamit'in, "satış pazarlığını" sen iyi bilirsin. Satılık Vahdettin'i bilirsin. Şimdi gene ağlamaklı yüzün. Elin gâvuru gelip demirlemişti. Amerikalı emperyalist Boğaz'ın sularındaydı. Siyasal yönetim kollarını açtı onlara. 21 pare top atışıyla karşıladılar onu. Türkiye'nin güvenliğini sağlayacaklarmış. Ondan Akdeniz'de demirliyorlarmış. İç ve dış güvenliğimiz onları çok düşündürüyormuş. Dünyanın candarmalığı onlardaymış. Gene İstanbul'umuza ayak bastılar. Dolarları lira yaptırdılar. Balını kaymağını yemeğe koyuldular İstanbul'un. İğrenç zevklerini tatmin etmek için Beyoğlu'nun sokaklarına daldılar.

Hey... Amerikalı! Bu ülkenin kahraman tarihi var bilmez misin? Emperyalistleri denize döktü İzmir'de. Kurtuluşunu yaptı o zaman bu ülkenin halkı. Biz kurtuluş savaşı nasıl yapılır biliriz. Maroken koltuklarda otururak verilmez kurtuluş savaşı. Bu ülkenin halkı var, aydını var, ordusu var, uyanık gençliği var. Bunların tokadını yemeden gideceğin yok biliyoruz. Senden yana olan işbirlikçilerin var. İktidarın polisi seni koruyacak. Bu durumda sen bu sulardayken o suların gençliği rahat uyuyamaz. Elbette canını dişine takıp direnecek. Birleşiyor, gruplaşıyor, örgütleniyor gençlik. Halkla birleşen gençlik yer yer layık olduğun cevabı veriyor sana. Mahzenlere tıkılıyorlar, coplanıyorlar yerlerde sürükleniyorlar ama her gün daha güçle ve inançla direniyorlar. Bizim olan polis bizi tutukluyor, neden Amerikalı'ya karşı koydun diye. Amerikalı bayrağımızı yırtar, yurttaşlarımızı öldürür, tutuklanmaz yargılanmaz hiç. Bizim polisimiz bizim kaldığımız yurtları basar. Öğrenciler polisin saldırısından korunmak isterler. Dolaplar devrilir, dökülür pencerenin camları kırılır. Karyolalardan barikatlar yapılır.

Ağır yaralananlar olur. Elin gâvuruna "vatanımdan çık" demenin karşılığı bunlar.

Gençlik kendi üniversite yöneticilerini de yanında bulamaz. Rektörlerini çağırırsın Amerikalı'ya karşı direnişte, ön saflarda yer almasını istersin. Korkarlar, polisle karşı karşıya bırakırlar gençliği. Rektör yakınır "Ben bir devlet memuruyum" diye.

Kavgamız belirlenmiştir. Bir daha Amerkan neferini görmeyecektir bu sular, bu güzelim İstanbul. Eğer görürsek tükürülecektir suratına. Amerikalı gidecektir Türkiyemiz'den. Topuyla, tüfeğiyle, NATO'suyla, üssüyle çıkıp gidecek buradan. Uşaklarınla karınla kızınla gideceksin sen hey... Amerikalı.

Cihan, toplumun en ilerici kesimi olması gereken üniversitelerin ve üniversite yönetimlerinin, kendilerinin çok içtenlikle inandıkları doğrular karşısında umursamazlıklarını kabul edememektedir. Polisin bu kadar haklı bir mücadelede kendilerini hedef almasını da kabul edememektedir. İsyanı onlaradır. Çünkü kendilerini Atatürk gençliği olarak görmektedirler ve Atatürk ülkeyi gençliğe emanet etmiştir. Haklılığına ve gerekliliğine çok inandıkları davalarına, bağımsızlık ve demokrasi mücadelelerine üniversite hocalarının ve yönetimlerinin katılımını gerekli görmektedir.

29 Ekim 1968'de Samsun'a giden gençler ertesi sabah Samsun'dan "Tam Bağımsızlık İçin Mustafa Kemal Yürüyüşü'nü" bir bildiriyle[17] başlatacaklardır.

Büyük Türk Milleti
Atatürk için toplanalım.
Mustafa Kemal'in Milli Kurtuluş İdeali'ni yaşatmak için,
Mustafa Kemal Devrimi'ne saldıran karanlık güçlere dur demek için,
Milletçe yabancı uşaklığına düşmekten kurtulmak için,
Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye için,
Gazi Mustafa Kemal'in kurtuluşçu saflarında toplanalım.
Yaşasın Türkiye!
Yaşasın yarının bağımsız Türkiye'si için Mücadele.

17. *Türk Solu*, 19 Kasım 1968, Sayı: 53.

Birçok engellere karşın 10 Kasım'da Ankara'da olacaklardır. Yürüyüşte gençler tutuklanmış ve Bozkurt Nuhoğlu'nun ve gençlerin yargıca yaptıkları "Sayın yargıcım, burada bizi, 24 genci değil, Atatürk ilkelerini yargılıyorsunuz" şeklindeki onurlu savunma, hâkimi etkileyecek ve gençleri serbest bırakacaktır. Gençler kaldıkları yerden yürüyüşe devam edeceklerdir. Özenle polisle gerginleşmeyeceklerdir. Cihan bu hareketin öncülerindendir.

Gazeteci yazar Oral Çalışlar yürüyüşe katılan gençlerden biridir. Bir söyleşide şunları söyleyecektir. "Başımıza ilginç şeyler geliyordu. Hemen ertesi günü olayı gazetelerde okuyorduk. Bu haberler gazetelere nasıl gidiyordu? Tabii aramızda bir polis olduğunu sonradan öğrenecektik... Çorum'da Alaca Kasabası'ndan geçeceğiz. Uğramaktan çekiniyoruz. Çünkü çok gerici bir yer olduğu haberi verilmiş bize. Ama sonunda uğramaya karar veriyoruz. Şehre girmemizle alkış koptu. Sloganlar atıldı. Hepimiz çok sevinmiştik... Kırıkkale'ye yürürken bir günde 70 km yol yürümüştük."[18]

Onlara, en önde katılan gençlerden biri Muzaffer Köklü'dür. Muzaffer Köklü büfe işleten bir gençtir. Cebinde ODTÜ kimliği taşımaktadır. Gençleri saldırgan hareketlere yöneltmeye çalışmaktadır.[19] Sonradan ajan olduğu ortaya çıkacaktır. Uygulamaya göre ajanlıkları ortaya çıkanlar geri çekilecek, hemen yenileri görevlendirilecektir. Aynı şekilde Uğur Mumcu'nun da ajan olarak saptadığı ve sonraki yıllarda emniyet müdürü olarak görev yapan Erdal Gökyüzü mitinglere sustalı veya silahla katılmaktadır. Ruhi Koç, bir toplantıda onu "bizim toplantılarda böyle şeyler olmaz" diye uyaracaktır.

Ekim 1968'de Cihan ve arkadaşları Devrimci Öğrenci Birliği'ni (DÖB) kuracaklardır.[20]

DÖB üye kabul etmeyecek fakat İstanbul'daki eylemlere damgasını vuracaktır. Kuruluşunu arkadaşı Mustafa Lütfi Kıyıcı şöyle açıklayacaktır:

"Adı çok duyulan Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB) öncesi bizim örgütümüz Devrimci Hukukçular Örgütüdür. Bir çok

18. Oral Çalışlar, '68 *Başkaldırının Yedi Rengi*, s. 44, Milliyet Yay., 1988.
19. Süleyman Genç, *12 Mart'a Nasıl Gelindi*, s. 170-171, İleri Yay., 1971.
20. Devrimci Öğrenci Birliği (DÖB).

antiemperyalist ve demokratik eylem ve ilk kez cezaevine girişimiz bu örgüt döneminde olmuştur. İstanbul Üniversitesi'ni boykot ve işgal olayı da diğer sol örgütlerin başaramazsınız, diyerek başlangıçta katılmadığı eylem de bu sırada yapılmış ve başarıyla sonuçlanmıştır.

DÖB burada sağladığımız prestij ve katılımlar sonucu kurulmuştur.

Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin, Mustafa İlker Gürkan, Ömer Erim (Süerkan), Mehmet Mehti Beşpınar, Selahattin Okur, Saim Kurul, Cevat Ercişli, Devran Seymen kurucu olarak yer almış ve Deniz de kurucu başkan olmuştur.

O dönemin TİP paralelindeki gençlik örgütü Fikir Kulüpleri Federasyonu'dur (FKF). FKF dışında örgütlenmeye gitmemizin nedeni, onların belki mensubu oldukları parti ve onun getirdiği disiplin yüzünden pasifist bir konumda olmalarıdır. Bizim ise gençlik hareketinin partiden bağımsız olması gerektiğine inanmamızdır. Bunun teorik gerekçeleri de Lenin'de vardır. Bu bağımsız konumumuz bizim antiemperyalist mücadelede örneğin 6. Filo erlerinin Dolmabahçe'de denize dökülmesinde onların da bu eylemi önlemek için önümüze barikat kurması gibi belirleyen olaylar neden olmuştur.

Ankara'da aynı düşünce yapısında olduğumuz devrimci arkadaşların FKF'yi ele geçirmesinden sonra biz de DÖB'ni feshetmeksizin katıldık ve ilk kongrede isminin Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirilmesine katkı verdik. Bu kongrede Cihan, Dev-Genç İstanbul sekreterliği başkanı seçildi."

"Fikir Klüpleri Federasyonu (FKF) zamanı tartışmakla geçiriyor, eyleme yönelik hiçbir şey yapmıyordu. Biz FKF içinde erimekten korkuyorduk. Nuran Abla bunu yazma. Fakat çok güzel kızlar vardı. Onlara âşık olur eylemlerimizi gerçekleştiremezdik diye bile korktuk."

Kasım ayında Demokratik Devrim Derneği'ni kuracaklardır. Cihan içlerinde olacaktır. Demokratik Devrim Derneği daha sonra çeşitli karşıdevrimci kesimlerin baskısıyla kapatılacaktır.

Bazı gençlere FKF yetmeyecektir.·FKF'yi eylemsizlikle ve yavaşlıkla suçlayacaklardır.

"FKF zamanı tartışmalarla geçiriyordu" sözü bir gerçeği de anlatmaktadır. Bu gençler delikanlıydı. Delikanlılığın gereği her şeyi hemen yapmak, hızlı yapmak ve sonlandırmak istiyorlardı. Hedefe en kısa zamanda varmak isteği delikanlılığın bir gereği gibiydi...

Öte yandan, coşkulu ve umut dolu Cihan 18 Kasım 1968'de babasına şunları yazacaktır.

Sevgili Babacığım,

Size iki kez yazdım. Mektup yazmadı diye bir söz olamaz. Derslerim fena sayılmaz. Şubatta bir kısım derslerimden geçeceğim. Bu sene üçte okuyorum. İkinci sınıftan iki dersim var. Dayımın çocuklarına ders veriyorum. O da bana ayda 250 TL veriyor. Sizden onun için para istemedim. Dayım iyidir. Bana yardımı çoktur. Öğrenci kâğıdımı göndereceğim (Çocuk parası için).

Enişte m Yakup bana 500 lira gönderdi. Gene gönderecekler. Dayımdan da alıyorum. Bana yetiyor.

Benim için gereksiz yere kuşku yapma. Yanlış yolda olduğumu sanma. Tam doğru yolu buldum. Bu yolda gideceğim. İktidar senden korkuyorsa, çekiniyorsa, seni düşman biliyorsa, bil ki doğru yoldasın. Doğru yolda olmanın ölçüsü bu.

Gelecekte gene yazarım. Ellerinizden öperim.

Bağlılıklar

Cihan Alptekin

Görüldüğü gibi Cihan bir yanda üniversitedeki sorumluluğunun da bilincindedir.

Türk Solu dergisinde "Gençlik Savaşımız"[21] başlıklı bir yazısı yayınlanacaktır.

Gençlik Savaşımız

Yıl 1848. Fransa büyük bir savaşın başında. Hükümetler kuruluyor; devriliyor. Devrin en liberal gerici bakanı Guizot kabinede. Seçmen olmak isteyen yüzbinlerce halk. Oy hakkı için baş kaldıran Fransız halkı meydanlarda. Bağırıyor; çağırıyor.

21. *Türk Solu*, 3 Aralık 1968, Sayı: 55.

Şöyle cevap veriyor Guizot halkın başkaldırışına: "Zenginleşin, siz de seçmen olabilirsiniz."

Günümüzün üniversite hocaları da aynı düzeyde. Çok bilir tutumlarda, başkaldıran öğrencilerine aynı özellikte cevaplar veriyorlar. "Okulunuzu bitirin,

Siz de doğruları konuşabilirsiniz." Yazdıklarıyla, konuştuklarıyla en doğru insanlarmış kendilerine göre. Sanki "eğitimin generalleridirler". Dedikleri uygulanacak, konuştukları bir plak gibi tekrarlanacak. Sınırlı bilgileri, soydan soya devredilecek, belirli kuralları her zaman her yerde aynen uygulanacak.

Üniversitelerimiz belirli soyun at oynattığı yerler oldu. Bir bilim insanı aristokrasisi yaratıldı. Ve yönetimleriyle birlikte her devrin siyasal iktidarına hizmetlerini sunmak yarışına girdiler üniversitelerimiz. Komprador siyasal yönetimin gönüllü öğreticisi oldular. Tüm güçlerini komprador siyasal yönetimin yararına sundular. Bilim insanları kurulu teknik yönetimin öğreticisidirler. Siyasalı, toplumsalı, ekonomiyi istenilen ve gerekli biçimde veremezler. Komprador siyasal yönetimin istediği çizgide ve ölçüde verebilirler. Bu ölçülerin dışına çıkanlar etkisiz bırakılırlar ya da yetkileri elinden alınır. Sonra öğrencinin öğrenme hakkını kurdukları sistemle kapatırlar. Öğrenciyi teknik konular altında ezerler. Yozlaşmış bilgileri "oku da adam ol" diye öğrenciye sunarlar. Doğruları, gerekli olanları öğrenme olanaklarını kaldırırlar.

Gençlik çağının dünyasının akışını, gidişini öğrenmek aşkıyla yanan kişilerdir.

Ülkesini tanımak zorundadır. Bunu bireysel uğraşısıyla yapar. Ve ülke topraklarının emperyalizmin bir sömürü alanı olduğu yargısına varır. Kapitalist emperyalizmin vantuzlarına bırakılmış bir ülke olduğunu görür. Amerika emperyalizminin kol gezdiği cirit attığı topraklar. O üs ve tesisiyle Amerika Türkiye'de. Teknik uzmanlarıyla teknik yönetimin üst kademelerine girmişler. Barış Gönüllüleri'yle Anadolu'yu afyonlamışlar. Uluslararası güçlü organizasyona sahip casusluk örgütü CIA'iyle ve bunun Türkiye'deki ajanları her yerde hazır ve nazırdırlar. Görevleri Amerikan emperyalizmini koruyacak iktidarlar bulmaktır. Bu iktidarların kendilerine göre çalışmasını sağlarlar. İşbirlikçi iktidarlarına planlar hazırlarlar. Ulusal olmıyan güçlerin ağırlık koymasına çalışırlar. Ulusal

güçleri etkisiz bırakmak yolunda uğraşırlar. Üniversitelerimizde kendilerinden yana bilim insanları bulurlar. Gayri milli kültürün düşüncesini yayarlar. Ulusal kültürü yozlaştırırlar. Kültürümüzü de emperyalizmin hizmetine koyarlar.

İşte bizler böyle bir ülkenin gençliğiyiz. Amerikan emperyalizminin var olduğu ülkeyiz. Görevlerimizi doğru çizgi üstünde yerine getirmeliyiz. Bize düşen ilk görev GAZİ MUSTAFA KEMALCİ gençliği kurmaktır. Emperyalizmi ancak Gazi Mustafa Kemalci güçler yenebilirler. Bunun düşüncesini yapmalıyız. "Gençlik deyince sosyalist gençlik anlarım" yanlıştır. Ülkemizde Amerika var. Gençlik anti-Amerikan gençliktir. Bu gençliktir ki emperyalizmi korkutur. Bu gençliğin ön görevi: Amerika-işbirlikçi güçler-feodalizmi yenmek olmalıdır. Bu güçleri yenmek ancak Gazi Mustafa Kemalci güçlerin Birleşik Ulusal Cephe kurmalarıyla olur. O zaman kavgamızı doğru çizgiye oturturuz. Bu güçlerin istenilen doğru çizgisi milli demokratik devrimdir. Bu çizgide başarıyla gidebilmemiz ULUSAL BİRLEŞİK CEPHE'nin gerçekten kurulmasıyla olur. Gençlik ulusal güçlerin Türkiye'de ortak bir iktidar kurmalarını, milli iktidarın egemen olmasını istemeli ve bu çizgide direnmelidir. Ulusal kurtuluş düşüncesini topluma yansıtmalıdır. Amerika haklı olmanın her türlü ölçüsünü yitirmiştir artık Türkiye'de. Vietnam'da da yitirmiştir. Dominik'te de yitirmiştir.

Çağımız savaş çağıdır. Dünya üstünde barışın kurulması için savaşın zorunlu olduğu çağdır. Emperyalist rüzgârı ulusçu rüzgârların yeneceği çağdır. Halklar ve ezilmiş ulusların emperyalizme karşı silahları çevirip tetiğe bastığı çağdır. Devrim savaşları çağıdır. Yığınların savaşıdır. Üçüncü dünya ülkelerinin devrim savaşları, ulusal kurtuluş savaşlarıdır.

Gençlik! Bu çizgide savaşmalısın. Emperyalizmi Türkiye'den kovmak, dünya üstünden yok etmek için savaşmalısın. Bıkmadan, yılmadan, usanmadan savaşmalısın.

Cihan Alptekin

Cihan bu yazısıyla dünya görüşünü içtenlikle dile getirmektedir. Cihan ulusal bağımsızlıkçıdır. Cihan emperyalizme karşıdır. Cihan yabancıların, Türkiye'de yerli işbirlikçileriyle birlikte at koşturduğunu bilmektedir. Bunun böyle olmadığını

söyleyebilecek bir insan var mıdır bugün Türkiye'de? Cihan bağımsızlık mücadelesi verilmesini gerekli görmektedir. Bağımsızlık mücadelesinin Ulusal Birleşik Cephe'yle verilmesi gerektiğine inanmaktadır. Ayırımcı değil, birleştiricidir. Bu düşünceler, bu tavır Cihan'la sınırlı değildir. Büyük ölçüde '68 Gençliği bu düşüncededir.

Gençlerimiz daha uygar, daha çağdaş bir Türkiye ve üniversite diye çırpınırken Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem, Meclis Milli Eğitim Komisyonu'nda üniversitelere din dersi konulmasını kabul ettirecektir...

Amerika ülkeyi karıştırmaya devam edecektir. "Vietnam Kasabı" olarak isimlenen Commer Türkiye'ye büyükelçi olarak atanmıştır. Türkiye'nin daha çok karışması gerekmektedir. Gençlik kuruluşları hemen ortak bildiriler yayınlayarak atamayı protesto edeceklerdir. Cihan bir gazeteden kestiği yazısının arkasına el yazısıyla şunları yazmaktadır: Yeşilköy *Havaalanı, 25 Kasım 1968. "Komer'i taşlıyoruz."* Ankara'da da Commer'i protesto eylemlerinde Cihan vardır ve olay sonrasında içlerinde Deniz ve Cihan'ın da bulunduğu 17 öğrenci gözaltına alınacak sonra da serbest bırakılacaklardır. Onlara gözaltında oldukları 24 saat sürede hiç yiyecek verilmeyecektir.

Bu protesto aşamasında yakalanan Hilmi Tekoğlu, yakalanma olayını şöyle anlatmaktadır. Commer'in uçağı indi duyurusundan hemen sonra çitlerden atlayarak havaalanına dağıldık. Polisler bizi topladılar. Ertesi günü hâkim karşısına çıkarıldık. Ben sorgulanırken "Sadece havaalanı büfelerinde satılan Samsun 216 sigarası almak için gitmiştim. Bir gürültü duydum ve kalabalığın arasına katıldım. Polis beni de tutukladı. Protestodan haberim yok" dedim. Hâkim memnun oldu. İfademi zapta geçirtti. Sonra Cihan'ı çağırdı. Cihan'da aynı şeyleri söyleyecek ve bırakılacaktık. Fakat Cihan farklı bir yanıt verdi. "Ben Havaalanına hanço Commer'i protesto için gitmiştim" dedi. Hâkim kızdı, "Ne demek oğlum, hanço. Türkçe konuşsana", "Kasap demek hâkim bey" dedi Cihan. Hâkim daha çok kızar göründü. "Oğlum kasabın masabın ne ilgisi var bu işle" diye bağırdı hâkim. Cihan gayet sakin bir sesle yanıt verdi. "Hâkim bey bu kasap insan kasabı. CIA'in Vietnam'daki pasifikasyon uzmanı. Yani Vietnam Kasabı."

Hâkim, zorunlu, bu sözleri de zapta geçirtti. Sonunda hepimizi serbest bıraktı. Kadırga Talebe Yurdu'na döndük. Şakalaşmalar başladı. Cihan kafamı koltuğunun altına sıkıştırdı ve "Ulan ha bu oportünist dönek hain Hilmi var ya. Hâkim biraz daha sıkıştırsaydı, ben havaalanı mescidine namaz kılmaya gitmiştim deyip paçayı kurtaracaktı" dedi. Şakalaşmalar uzun süre devam etti.

Daha sonra Commer'in ODTÜ'de arabası yakılacaktır. Commer bu denli deşifre olunca bir yıl sonra geri çekilecek yerine fazla tepki çekmeyecek yeni bir elçi atanacaktır.

Beşinci Bölüm

1969, Gün Doğdu Hep Uyandık

Memleketim
Memleketim ne kadar geniş
Dolaşmakla bitmez tükenmez gibi geliyor insana
Edirne, İzmir, Ulukışla, Maraş, Trabzon, Erzurum.
Erzurum yaylasını yalnız türkülerinden tanıyorum
Ve güneye
Pamuk tarlalarına gitmek için
Toroslardan bir kerre olsun geçemedim diye
Utanıyorum.

Nâzım Hikmet

Çok geçmeden 8 Şubat 1969'da 6. Filo tekrar İstanbul'dadır. 6. Filo Türkiye ve Yunanistan arasında mekik dokumaktadır. Ajan olduğu henüz bilinmeyen Muzaffer Köklü yine gençlerin arasındadır. Öğrencileri sokaklarda aşırı hareketlere yöneltmektedir. Vitrinlere saldırmayı camları kırmayı önermektedir. Bu yetmeyecek gazeteye demeç verecektir. "6. Filo sularımızı terk etmezse kendimi yakacağım."[22] Ertesi günü gazeteler bu haberlerle çıkar. Fakat kimse kendini yakmaz.

Gençlik Dolmabahçe'ye iner. "Amerikalı askerler bizi çiğnemeden geçemezler" kararı alınmıştır. Polis onları yine engeller, hazırladıkları bildirilere el koyar.

Bildirilerden biri şöyledir.[23]

22. Süleyman Genç, *12 Mart'a Nasıl Gelindi*, s. 170, 171, İleri Yay., 1971. -*Cumhuriyet, 13 Şubat 1969.*
23. Harun Karadeniz, *Olaylı Yıllar ve Gençlik*, s. 130-133, Belge Yay., 1974.

AMERİKA GÂVURUNA VE 6. FİLO'YA DİRENİYORUZ. SENDE KATIL

Türkiye Halkına

AMERİKAN 6. FİLO'SU GENE GELİYOR.

1969 YILI İÇİNDE 6. DEFA GELECEK

HANİ KIBRIS'TAKİ KARDEŞLERİMİZE YARDIMA GİDEN TÜRK DONANMASININ YOLUNU KESEN BİR FİLO VARDI YA, İŞTE O FİLO GELİYOR.

Kıbrıs'ta kardeşlerimiz öldürüldüğü zaman KORE'de barış için değil de, Amerika'nın menfaatleri için çarpıştığını anlayan gazilerimiz KORE'de aldıkları madalyaları geri gönderdiklerinde... İşte o günlerde bize "BENİM VERDİĞİM SİLAHLARI SEN KENDİ İŞİNDE KULLANAMAZSIN" diyen Amerika'nın 6. Filosu'nun gemileri geliyor.

Bundan önce geçtiğimiz temmuz ayında bir filo gelmişti. O zaman Üniversite gençliği olarak bu filonun gerçek yüzünü ortaya koymak, bu filonun kimlerin menfaatlerini beklediğini ortaya koymak için filoyu protesto etmeye başladık.

Bizim bu Amerikan gâvuruna karşı çıkmamız bu memleketi soyan Amerikalılarla bir olanların hoşuna gitmedi.

AMERİKAN FİLOSU'NUN HER GELİŞİNDE İSTANBUL'UN LÜKS OTELLERİ AMERİKAN GENELEVİ ŞEKLİNDE ÇALIŞIR. POLİSLER BU AMERİKALILARI YAKALAMIYOR DA BU AMERİKALILARA KARŞI ÇIKAN GENÇLERİ DÖVÜYORLAR.

Amerikan genelevleri gibi çalışan otellerde, arama bile yapmayan polis, bir gece Gümüşsuyu Öğrenci Yurdu'nu bastı. Öğrencileri copla dövdü, öldürdü. Polise böyle emir verilmişti. Kardeşimiz VEDAT DEMİRCİOĞLU bu baskında polis dayağından öldü. Sonra Ankara'daki protesto olaylarında ATALAY SAVAŞ kardeşimiz öldü.

ARADAN BİR ZAMAN GEÇTİ. Amerikan Filosu'nun askerlerini rahatsız ediyorlar diye, öğrencileri döven polislerden birkaçını bir Amerikalı vurdu. Üç polis, iki memur öldü. Birkaç polis de yaralandı. Bu olaylarda elinden vurulan bir polis, Amerikan askerlerini korumak için Dolmabahçe'de öğrencilere tabanca çeken polisti.

SONRA ARADAN BİR ZAMAN DAHA GEÇTİ. Tam 12

yıl Amerikan Casusluk Teşkilatında (CIA) çalışmış bir adam Türkiye'ye elçi diye gönderdi. İşte bu adamın arabasını gençler Ankara'da yaktılar.

BÜTÜN BUNLAR NİYE OLUYOR? 6. FİLO NİYE ÜST ÜSTE GELİYOR?

BU İŞTE KÂR VARDA ONUN İÇİN GELİYOR.

Amerikan şirketleri bizi soyuyor. Gazyağını, benzini diledikleri fiyattan bize satan onların şirketleri. Arabaları, araba yedek parçalarını pahalı pahalı bize satan onlar. Bütün madenlerimizi ucuz ucuz alıp götürerek bizi soyan onların şirketleri.

Bu şirketler bir yılda 250.000.000 (ikiyüzellimilyon) lirayı patent hakkı ve kâr olarak Türkiye'den dışarı çıkarıyor. Kısacası bütün milletimizi soyuyorlar.

İşte 6. Filo bu soyguncu ve vurguncu gâvur şirketlerini bekliyor. Bu Amerikan gâvuru neler yapmıyor ki:

EFES OTELİNDE TÜRK BAYRAĞINI PASPAS OLARAK KULLANDILAR, YERLERİ SİLDİLER BAYRAĞIMIZLA, İNSAN HAKLARINDAN BAHSEDEN KENDİ BAŞKANLARINI BİLE VURUP ÖLDÜRÜYORLAR. TÜRKİYE'MİZİN 101 YERİNDE ASKERİ ÜSLER KURDULAR. BİZİM MİLLİ SAVUNMA BAKANIMIZI BİLE BU ÜSLERE SOKMUYORLAR. BAŞKANLARI "AMERİKA'NIN SINIRLARI KARS'TAN BAŞLAR" (YANİ TÜRKİYE AMERİKA SINIRLARI İÇİNDEDİR) DİYOR.

DOST DİYE İÇİMİZE GİRDİ. SİNSİ SİNSİ BİZİ SOYUYORLAR?

VATANDAŞ...

BU VATAN SİZİN. BU VATAN HEPİMİZİN. BU VATANI BU SİNSİ GÂVURLARDAN KURTARMAK LAZIM. BUNU İÇİN DİRENMELİYİZ. ANAYASANIN KANUNLARI VATANDAŞLARA TANIDIĞI PROTESTO MİTİNGLERİ DÜZENLİYEREK, 6. FİLO'NUN BİR YILDA 6 DEFA GELİŞİNE DUR DEMİYENLERE PROTESTO TELGRAFLARI ÇEKEREK, BİLDİRİLER YAYINLAYARAK BU DİRENİŞE KATIL.

YAPACAĞIN DİRENİŞTE GENÇLİĞİN SENİNLE DAİMA BERABERDİR.

BU VATANIN GERÇEK SAHİBİ BÜTÜN VATANDAŞLARA SELAM VE SAYGIMIZI İLETİRİZ.

Bu olaylar yeni karşı saldırıları beraberinde getirecektir. MTTB karşı saldırılarda hep öndedir. Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) defalarca gençler arasındaki ikiliği ortadan kaldırmak için bildiriler yayınlamışlarsa da MTTB karşıdevrimci harekette yerini almayı tercih etmiştir. Çünkü, MTTB, önceden de belirtildiği gibi, Adalet Partililerce kurulan Komunizmle Mücadele Dernekleri'nin eline geçmiştir. Yönetimi de Türkeş'in ve arkasındaki güçlerin elindedir.

Faşist saldırılara eklemlenen dinci saldırılarla 16 Şubat 1969'da Kanlı Pazar yaşanacaktır. 6. Filo tekrar gençleri kışkırtma amacıyla İstanbul'dadır. Kanlı Pazar, Dolmabahçe Camisi'nde toplanan ve İstanbul dışından da insanların katıldığı dinci ve faşist bir grubun 6. Filo'yu protesto eden devrimci gençlere saldırı planıdır. Saldırılarda iki işçi öldürülecektir.

Bu tür polis destekli, sağcı, faşist ve dinci saldırılar 1969'a damgasını vuracaktır: FKF İstanbul Sekreterliği tahrip edilecektir, üniversiteleri basarak devrimci gençleri yaralayacaklar ve bazılarını öldüreceklerdir. M. Taylan Özgür bu saldırılarda öldürülecektir. Haber üzerinde iki tabanca çıktı, diye verilecek. Oysa ki görgü tanığı genç, Taylan'ın üzerinde hiç silah olmadığını söyleyecektir. Ayrıca gençlik henüz silahlanmamıştır. Bu cinayet faili meçhul değilken bugün bile faili meçhul olmaya devam edecektir. Taylan Özgür 23 Eylül 1969'da biri subay diğeri polis iki görevli tarafından vurulacaktır. Kız kardeşi Hale Özgür Kıyıcı hâlâ kardeşinin katillerinin peşindedir.[24] Taylan'ı öldüren sivil polis bir görevle yurtdışına gönderilecektir. Taylan öldürüldüğünde 6 Ekim 1969 günü ODTÜ'de bir basın toplantısı yapan Münir Ramazan Aktolga "Devrimciler olarak meşru müdafaa halinde kendi haklarımızı kendimiz koruyacağız. Bundan böyle dökülen her devrimci kanının hesabını biz soracağız... Bugün Silahlı Kuvvetler'den başka hiçbir güce ve hiçbir siyasi partiye güvenimiz kalmamıştır. Türkiye'de devrimcilerin hayatlarının garantisi yoktur. Öğrenciler polis tarafından silahlanmaya itilmektedir"[25] diyecektir.

24. Talat Turhan, *Çeteleşme*, s. 244, Akyüz Yay., 1999. (Ek-1)
25. *Milliyet*, 1.6.1969.

Bu eylemler süresince devrimci gençliğin her adımı Mihri Belli tarafından izlenmekte ve zaman zaman yönlendirilmektedir.[26]

Kanlı Pazar olayında polis 48 kişiyi sorumlu tutacaktır. Cihan bu 48 kişinin içindedir. Dönemin İçişleri Bakanı Faruk Sükan, bu 48 kişinin solcu olduğunu ve bu olaydan sorumlu olduklarını Meclis zabıtlarına geçirtecektir.

Kanlı Pazar olayında Cihan çok ilginç bir olayla karşılaşacaktır. Beykoz'da oturan bir akrabası devrimci gençliğin üstüne saldırtmak için getirdikleri bir grubun içindedir. Semtlerden insanlar "din elden gidiyor, vatan elden gidiyor", "Beyazıt Kulesi'ne kızıl bayrak asanların cezası verilmelidir" çağrısıyla toplanmıştır. Beyazıt kulesine asılan bayrak öldürülen Vedat Demircioğlu'nun bez üzerindeki portresidir. İşin ilginç yanı, insanların bu çağrıya inanarak veya inanmayarak kolayca katılmalarıdır. Bazen katılım, insanların yaşadıkları çevre koşullarına göre zorunluluk da olabilmektedir. Sonuçta insanlar o bölgelerde aileleriyle birlikte kendilerini vatan kurtarmaya çağıranlarla birlikte yaşamaktadırlar. Katılım can güvenliği için de gerekebilmektedir. Alana gelen sağcılara arabalar içinden sopa, silah dağıtılmaktadır.

Ertesi gün sağcı basın kan kusacaktır. Vedat'ın asılan afişi için *"Türk Bayrağı yerine komünist sergerdenin paçavrasını astılar. Müslümanlar unutmayın İslam'da askerlik ve cihad mecburidir. Komünüzim kâfürüyle ve bir avuç Moskof uşağıyla savaşa başlayın"*. Bir başka gazete *"Kızıl emperyalizmin para ile tutulmuş uşaklarını gebertmek için and içildi"* diye yazacaktır.

Akrabası, karşısında Cihan'ı görünce şaşıracaktır. Cihan durumu anlatınca adam oraya geldiğine üzülecek ve olayın dışında kalacaktır.

Bu olayda gençleri en çok üzen bir konu da, polisin yanındaki saldırganlarla devrimci gençlerin eylemini engelleyip, orda toplanan sağcıların Taksim'e kadar yürümelerine izin vermeleri olacaktır. İçişleri Bakanı Faruk Sükan "olaylar solcuların sağcı gençlere molotof kokteyli atmalarıyla başladı" yalanıyla açıklanacaktır.[27] Olay o kadar yanlıdır ki

26. Turan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 162-166, 170, 182, 270, Gökkuşağı Yay, 1996.
27. *Milliyet*, 18 Şubat 1971.

Meclis'te bazı sağ partiler bile, İçişleri Bakanı'nın istifasını isteyeceklerdir.

Fakat istifa etmek hatayı kabul etmektir. İktidar her şeyi bile bile yapmaktadır.

Kanlı Pazar olayı ve polisin ısrarla yanlı tutumu, gençleri silahlanmaya yöneltecektir.

Çünkü onlara silahlar çevrilmiştir. Fakat mücadelelerine silahı sokmamaya çaba göstermeye devam edeceklerdir. Anayasa'nın 28. Maddesi'ne göre gençlik yasal hakkını kullanmaktadır ve onlar bu hakkı kullanamadıkları gibi karşısındakiler, Anayasa'yı ihlal ederek onlara bu hakkı kullandırmamaktadırlar.

7 Mayıs 1969'da, taraflı politikayı ve ölümleri protesto amacıyla Ankara'da Yargıtay Yürüyüşü yapılacaktır. Yürüyüşte en önde Yargıtay Başkanı İmran Öktem ve yargı mensupları vardır. Gençlik yargı mensuplarının yanındadır. Yürüyüşe halk, destek verecektir. On binler yürüyüştedir. Karşıdevrimciler, her zamanki engellemelerine devam edeceklerdir. Bir yıl sonra, İmran Öktem öldüğünde, karşıdevrimciler ve komandolar cenaze törenine katılanlara bile saldıracaklardır ve Demirel onları şöyle savunacaktır: "Onlar naaşa değil, cenaze namazını kılmayan Müslümanlara saldırmışlardır." Gençler bu kadar yanlı davranışı protesto etmek için Adliye Sarayı önüne geleceklerdir. Orada bir binbaşıyı omuzlarına alıp "ordu-gençlik el ele" sloganı atacaklardır. Bu olayda 10 öğrenci hakkında soruşturma açılır. Aralarında Cihan da vardır.

18 Mayıs'ta TMGT'li gençler Genelkurmay'a "Anayasamız'ın inançlı bekçileriyle beraberiz" yazılı bir çelenk bırakacaklar ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne telgraf çekerek can güvenlikleri için gerekenin yapılmasını isteyeceklerdir. Fakat bu çabaları yanıtsız kalacaktır. Çünkü Türk Silahlı Kuvvetleri, gençliğinden ve gençliğinin parmak bastığı sorunlardan çok sermayenin koruyuculuğu gibi bir görevi olduğu anlayışını tercih etmektedir. Çünkü 1946'da başlayan Cumhuriyet değerlerini yok etme çabalarında ordu da yerini ne yazık ki almıştır.

9 ve 10 Haziran günleri devrimci gençlik, üniversite özerkliği kapsamında üniversitede polis istemeyecek; polis

kordonunda sınavlara girmeyecekler ve iki günlük boykot yapacaklardır. Bu boykotta, polis yolu kesince, çatışmalar olacaktır. Bu çatışmalar ve boykotlar, bütün üniversitelerde vardır. Gazeteler her gün öğrenci başkaldırısı haberleriyle bezenmektedir. Bu çatışmalar, gençleri bir durum değerlendirmesi yapmaya itecektir ve Cihan, Deniz, Yusuf Aslan, Mahir Çayan ve Ömer Erim Süerkan Ankara'da bir toplantı düzenleyeceklerdir. Ortaya çıkan metin çeşitli üniversitelerden gelen 160 delegenin katıldığı Devrimci Gençlik Kurultayı'na sunulacaktır. Metin şu maddelerden oluşmaktadır:

1-Amerikan sömürgecileri, askerleri, askeri ve ekonomik teşkilatları, ikili antlaşmaları, bütün kurumlarımıza girmiş ajanları ve uşaklarıyla derhal yurdumuzdan kovulmalıdırlar.

2-Amerikan sömürgeciliğinin aracı olan NATO'dan derhal çıkılmalı, milli ordu ve onun temel şartı olan milli savaş sanayii kurulmalıdır.

3-Anayasa'ya aykırı olan TCK'nın 141. ve 142. Maddeleri gibi düşünce özgürlüğünü engelleyen bütün hükümler kaldırılmalıdır.

4-Yurdumuzda yaşayan etnik gruplara, Anayasa'mızın öngördüğü biçimde kendi dillerini, konuşma ve kültürlerini geliştirme olanakları sağlanmalıdır.

5-Dış politika tam bağımsızlık ilkesine dayandırılmalı, emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine karşı savaş veren bütün geri kalmış ülke halklarının yanında yer alınmalıdır.

6-Amerikan emperyalistlerinin tavsiyesi ile kurulmuş olan faşist toplum polisi teşkilatı kaldırılmalıdır.

7-Genel af çıkartılmalıdır.

8-Köklü bir toprak reformu yapılmalı, işgal edilen topraklar üzerinde köylülerin mülkiyet hakkı tanınmalıdır.

9-Özellikle yıllardır ihmal edilen Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerimizde ve büyükşehirlerdeki gecekondu semtlerinde dayanılmaz duruma gelen açlık ve sefaleti yok etmek için köklü tedbirler alınmalı, su, yol, ışık, okul vs gibi halkın temel ihtiyaçları karşılanmalı, sosyal meskenler yapılmalı ve halk sağlığının korunması için köklü tedbirler alınmalıdır.

10-İşçi ücretleri gerçek anlamda artırılmalı, işçilerin sağlığa uygun şartlarda çalışma, barınma ve sağlık, sigorta, emekli-

lik vs gibi sosyal ihtiyaçları en yüksek seviyede karşılanmalı, vergiler gelirlerle orantılı olarak alınmalıdır.

11-Herkese eşit okuma imkânları sağlanmalı, eğitimdeki yabancı ve gerici etkiler yok edilmeli, üniversite reformu, öğrencilerin yönetime katılması ilkesi ışığında derhal yapılmalı, özel yüksekokullar devletleştirilmeli, milli, halkçı ve ilerici bir eğitim sistemi uygulanmalıdır.[28]

Gençler, bu bildiriyi hazırlarken 22 veya 23 yaşındadırlar. Bu kadar gençtirler. 40 veya 50 veya 60 yaşında değillerdir. 80 yaşında da değillerdir. Bu hiç unutulmamalıdır. Bildirinin her satırı yurt sevgisi kokmaktadır. İçinde bencilliğin zerresi yoktur. Her satırında kalite vardır, insan kalitesi vardır. Sorulması gereken şudur: Egemen güçler gençlerin bu isteklerinin, hepsine değil sadece birkaç tanesine olumlu yaklaşamazlar mıydı? Onları birazcık duyamazlar mıydı?

4 Haziran 1969'da, Ankara'da Özel Okullara Hayır yürüyüşü yapılmaktadır. Uzun saçlı bir gençle sarışın bir kız sarmaş dolaş gelip yürüyüşe katılır. Devrimci gençlik halkla bütünleşmek gayreti içinde toplum psikolojisini göz önüne alarak bu davranışı uygun bulmayacaktır. O zaman FKF Başkanı olan Yusuf Küpeli gidip genci uyaracaktır. "Bak arkadaş, Bolivya dağlarında CHE saçlarını uzatabilir. Ama burası Türkiye. Halkımız böyle şeyleri hoş karşılamaz, yadırgar. Bu nedenle sen en iyisi bir berbere git, tıraş ol, ondan sonra gel yürüyüşe katıl" der. Bu uzun saçlı kişi iki buçuk yıl sonra Cihan'la yolları kesişen Ertuğrul Kürkçü'dür. Olaydan bir buçuk yıl sonra DEV-GENÇ Başkanı olacaktır. THKP-C'yi oluşturanların içinde yer alacaktır.[29] Gençlik (bu örnek ne kadar gösterge olabilir tartışılır, ama), eylemlerinin kargaşasında bile toplum değerlerini göz ardı etmemeye özen göstermektedir.

Cihan'ın ablası Haziran 1969'da Amerika'dan aile ziyaretine gelecektir. Cihan havaalanına giriş yasağına karşın, bir arkadaşıyla bir yolunu bulacak, uçağın ta yanına gelerek ablasını karşılayacaktır. Cihan, ablasının kucağında ağlayan altı aylık yeğeni Önder'i kucağına alacak "Sus ulan Amerikalı" diye onu sevecek, susturmaya çalışacaktır. Ablası kardeşine

28. *Akşam* Gazetesi, 24.6.1969.
29. Turan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 59, Gökkuşağı Yay.,1996.

kavuşmanın mutluluğunu yaşamaktadır ve bir yaz kardeşiyle yaşayacağı günleri hayal etmektedir. Fakat Cihan, onunla çok sevdiği köyüne gelemiyeceğini söyleyecektir. Ablasını öpücüklere boğacak, ondan özür dileyerek ayrılacaktır.

Çünkü, Cihan arkadaşlarıyla birlikte Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) hereketini daha iyi anlamak adına Filistin'e gitme hazırlığı yapmışlardır. FKÖ, İsrail'in Batı destekli emperyalizmine karşı mücadele veren bir örgüt olarak değerlendirilmektedir. Ömer Erim Süerkan'ın anlatısına göre Cihan, Deniz Gezmiş, Yusuf Küpeli, Ömer Erim Süerkan, Selahattin Okur, Kıbrıslı Fadıl Hasan ve Kuydul Turan, Suriye uyruklu Abu Süleyman adlı arkadaşlarıyla yola çıkarlar. Bu yolculuğa Mahir de katılmak isteyecektir fakat giderken onu bulamayacaklardır. Çünkü, Mahir, babasını kaybetmiştir. Giderken Cihan ve Selahattin Okur yanlarında götürmek için iki valiz dolusu sol yayınlar, 4 silah ve bir Sürmene kamasıyla Deniz ve Küpeli'nin bulunduğu eve gelirler. Valizler çok ağırdır ama Cihan'ı da kırmayacaklardır. Tabii, işin gereği silahlarını yanlarına alacaklardır.

Artık silah kullanmayı öğrenmenin zamanı geldiğini düşünmektedirler fakat şiddet aracı olarak kullanmayı hiç düşünmemişlerdir. Bir arazi arabasıyla Fırat kıyısına giderler. Salla karşıya geçip Şam yoluna çıkarlar. Eski bir minibüse sıkışırlar. On beş dakika sonra araba durdurulur va arama yapılır. Arama yapan görevliler onları alırlar ve Lazkiye'ye götürürler.

Deniz, çok öfkeli ve sabırsızdır. Dört gün sonra Şam'a götürürler ve orada yazılı sorguya çekilirler. Tutukluların yargıç karşısına birkaç ay sonra çıkarıldığını öğrendiklerinde açlık grevine gideceklerdir. Böyle bir şeyle hiç karşılaşmayan cezaevi müdürü onları ziyarete gelir. FKÖ'nün Şam temsilicisi Ebu Süleyman'a gerçekleri anlatınca her şey değişir. Serbest bırakılırlar.

Onlara değişik adlarla kimlikler düzenlerler kitaplar ve silahlar iade edilir. Denizler FKÖ lideri Nayif Havatme ile görüşmek ister. Amman'a gelirler. Görüşme çok sıcak geçer.

Kampta, silah kullanmayı, silahları söküp takmayı, bakımını ve giysileriyle yatıp kalkmayı öğreneceklerdir. Oradaki eğitim sonrasında, aralarında düşünce bazında farklılaşmalar olacaktır. Deniz Türkiye'ye dönünce gerilla

eylemlerine başlama kararındadır.. Yaklaşık bir ay sonra Türkiye'ye döneceklerdir.[30] Arkadan 13 kişilik bir grup daha Filistin'e gelir.

Filistin'e gitme kararı nasıl alınmıştır? Kimler o yolları açmıştır? Diyarbakır'da Filistin dönüşü 11 genç tutuklanacaktır. Daha sonra, Mihri Belli, Filistin lideri Yaser Arafat'la görüşecektir.

Cihan, Filistin'e gitme kararını, bütün ısrarlarına karşın, ablasına söylemeyecek, özenle gizli tutacaktır. Dönüşte birkaç gün de olsa çok özlediği ablasını, ailesini ve ailesi gibi sevdiği köyünün insanlarını görmeye köye koşacaktır. Tüm köylü Cihan'a eylemlerden uzak durması için yalvar yakar olacaklardır. O hepsinin gönlünü alacak: "Bana güvenin. Kendime zarar vermem. Birileri bu ülke için bir şeyler yapmalı. Ben buna mecburum. Geri dönemem" diyecektir.

Toprağı biraz fazla olan amca veya ağabeylere: "Birkaç yıl sonra geldiğimde sizin fındıklığı başkasına vereceğiz. Yani toprak reformu yapacağız. Ona göre hazırlığınızı yapın" diye şakalaşacaktır.

"Sen yeter ki gel Cihan. Fındıklık senin olsun" diye cevaplıyacaklardır onu.

Amcasının oğlu Şafak Ağabey'ine, annesinin anlattıklarından yola çıkarak, "Şafak Ağabey, zaten amcam iyi toprakları kendine ayırdı. Bize hem az arazi verdi, hem de kıraç yerleri verdi. Geldiğimde eşitliği sağlayacağız. Ona göre" diyerek şakalaşacak, Şafak Ağabey'ini kahkahalara boğacaktır. Nurten Abla'sına "Abla inan ki bu mücadelemiz çok gereklidir Türkiye için. Göreceksiniz Amerika bu ülkenin başına çok iş açacak, kötülükler edecek. Bu ülke Amerika'dan çok çekecek. O zaman bana hak vereceksin" diyecektir. Ablası ona diyecek söz bulamayacaktır.[31]

18 Ekim 1969'da FKF feshedilecek yerine (TDGF) yani DEV-GENÇ kurulacaktır. FKF daha çok bir gençlik örgütüdür. Bu kurultayda FKF, DEV-GENÇ adını alacaktır. DEV-GENÇ ise diğer toplum kesimlerine de açılmayı hedeflemektedir.

30. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 180, Doğan Kitap, 1999.
31. Turhan Feyizoğlu, *Bizim Deniz*, s. 175, 176, Doruk Yay., 1996.

Cihan, DEV-GENÇ'in Genel Yönetim Kurulu'ndadır[32] ve sonra İstanbul Bölge Yürütme Kurulu Başkanı olacaktır. Hapse girene kadar bu görevi yürütecektir. Atilla Sarp da DEV-GENÇ Genel Başkanı seçilmiştir.

Gençlik arasında ilk büyük ideolojik tartışma, ilk DEV-GENÇ kongresinde ortaya çıkacaktır. Gençlerin Filistin'e gitmesi, sol sapma eğilimi olarak nitelendirilecektir. Gidenler eleştirilecektir...

Kurultay sonunda oybirliği ile bir bildiri kabul edilmiştir.

TDGF sosyalist gençliğin düşünce eylem örgütüdür. İçinde bulunduğumuz dönemde halkımızın milli demokratik mücadelesinde görevimiz:

1. *Antiemperyalist gençlik hareketlerine öncülük etmek ve bu amaçla Üniversite gençliğini mücadele içinde örgütlemek bu hedefe ulaşmak için devrimci örgütlenmemizi sağlamlaştırmak, devrimci disiplinimizi güçlendirmek ve eylem içinde devrimci ideolojik eğitimimizi sağlamak ve oportünüizmle mücadele etmek,*
2. *Milli demokratik devrim mücadelemizin kesin zafere ulaşması için işçi ve köylü yığınları ile mücadele içinde devrimci bağlar kurarak işçi, köylü, gençlik dayanışmasını sağlamlaştırmak.*
3. *Emperyalizme, işbirlikçi burjuvazi ve kapitalizm öncesi kalıntılara karşı bütün milli sınıfların devrimci güçbirliğinin gerçekleşmesi için mücadele etmektir.* Türk Solu, Aydınlık ve İşçi Köylü *gazetesi halkımızın yürüttüğü milli demokratik devrim hareketimizin propaganda ve eylem silahlarıdır.*

   FKF'nin Yusuf Küpeli başkanlığı dönemindeki devrimci yönetimi, milli demokratik mücadelemize doğru devrimci yolda ilerleyerek güç katmıştır.

Bu bildiriyle, DEV-GENÇ, devrimci çizgisini net şekilde ortaya koymuştur. Köylü, işçi kesimiyle ve diğer milli sınıflarla işbirliği yapacaklardır. Silahlı mücadelenin (Filistin'e gidenler zaten sert bir biçimde eleştirilmişlerdir) gündeme alınması bile söz konusu değildir. Gençlik akıllıca bağımsızlık

32. *Türk Solu*, 14 Ekim 1969, Sayı: 100.

ve demokrasi mücadelesinde saflarını düşünce gelişimlerine paralel olarak diğer toplum kesimlerine ulaşarak güçlendirmek istemektedirler.

Bu nedenle çeşitli seminerler düzenlemektedirler. DEV-GENÇ seminerleri daha sonra Hikmet Kıvılcımlı tarafından kitaplaştırılacaktır. Bu kitapta Hikmet Kıvılcımlı kendi konuşmalarını yayınlayacaktır.[33] Bu tartışmalar, daha çok, gençlerin, devrimci mücadelede, neyi nasıl yapacaklarını içermektedir. Gençler Kıvılcımlı'nın da etkisindedirler. Akılcı davranmaya özen göstermektedirler. Fakat bir el onları sürekli rahatsız etmektedir. Polisin Yıldız Akademisi'nde yaptığı birçok aramanın ilkinde, Cihan bir komployla karşı karşıya kalacak, polis onu tutuklayacak, yapılan sorgulamada suçlamaların asılsız olduğu kanısına varılıp serbest bırakılacaktır. Bir başka arayışta savcı suçta ısrar edecek, birçok devrimci gençle birlikte Deniz Gezmiş ve Cihan tekrar tutuklanacaklardır.[34] Cihan o günlerde DEV-GENÇ İstanbul Bölge Yürütme Kurulu Başkanı'dır.

Bu saldırıda polisler gençlerin duvara astıkları Atatürk'ün gençliğe seslendiği "Bursa Nutku'nu" parçalayacaklardır. O nutuk ki, gençlere ülkeyi karanlık güçlere karşı koruma sorumluluğunu vermektedir. Bu gençler, hem Atatürk'ün gençliğe seslenişini hem de Bursa Nutku'nu özümsemişlerdir. O seslenişlerden aldıkları güçle bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi için yola çıkmışlardır. Fakat karanlık güçler bilinçsiz güçlerle birleşip gençleri suçlayacaklardır. Neden karşıdevrimciler Bursa Nutku'na karşıdırlar? Yanıtı, Atatürk'ün Bursa Nutku'nun içindedir:

"Türk genci inkilapların ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların lüzumuna, doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Rejimi ve inkilapları benimsemiştir. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük bir kıpırtı ve bir hareket duydu mu; bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır demeyecektir. Hemen müdahale edecektir. Elle, taşla, sopa ve silahla... Nesi varsa onunla kendi eserini koruyacaktır.

33. Hikmet Kıvılcımlı, *Dev-Genç Seminerleri*, Kıvılcım Yay., 1989.
34. *Türk Solu*, 30 Aralık 1969, Sayı: 111.

Polis gelecektir; asıl suçluları bırakıp, suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç "polis henüz inkilap ve cumhuriyet'in polisi değildir" diye düşünecek fakat asla yalvarmayacaktır. Mahkeme onu mahkûm edecektir. Yine düşünecek: "Demek adliyeyi de ıslah etmek rejime göre düzenlemek lazım..."

Onu hapse atacaklar, kanun yolundan itirazlarını yapmakla beraber; bana, İsmet Paşa'ya, Meclis'e telgraflar yağdırıp haklı ve suçsuz olduğu için tahliyesine çalışılmasını, kayırılmasını istemeyecek. Diyecek ki "ben inan ve kanaatimin icabını yaptım". Müdahale ve hareketimde haklıyım. Eğer buraya haksız olarak gelmişsem, bu haksızlığı meydana getiren sebep ve amilleri düzeltmek de benim vazifemdir.

İşte benim anladığım Türk genci ve Türk gençliği..."

Atatürk'ün bu sert nutku verme nedeni de şudur: Atatürk ezanı Türkçeleştirdiğini Bursa'da açıklamıştır. Bursa'dan ayrılınca gericiler tepki göstererek, köylere kadar yayılıp ezanı tekrar Arapçaya çevirmeye kalkışmışlardır. Atatürk öfkelenerek geri dönüp gençliğe bu şekilde seslenmiştir. Atatürk'ün özlemini çektiği toplumsal gelişmenin, bağımsız ve demokratik bir Türkiye oluşturmasının önüne engeller çıkmaktadır. Bu sesleniş bu engelleme girişimlerine karşı yapılmıştır. Atatürk'ün o günlerde gençliğin desteğine çok gereksinimi vardır ve gençliğin en güvenilir kesim olduğunu yaşayarak görmektedir. Fakat, o sesleniş, 1950 sonrası iktidarlarının Atatürk'ün başlattığı devrimleri geri çevirme çabalarına da engel oluşturmaktadır ve hep oluşturacaktır. Sağcı güçler, sürekli bu seslenişin Atatürk'e ait olmadığını söyleyeceklerdir. Fakat Atatürk'ün en yakınları nutkun Atatürk'e ait olduğunu açıklayacaklardır.[35]

İstanbul Üniversitesi Senatosu, Deniz'i ve bazı arkadaşlarını üniversiteden uzaklaştırma kararı almak için toplanacaktır. Deniz, o sırada Ankara'dadır. Bir arkadaşını arayıp Cihan'a haber verilmesini ve bir şeyler yapılmasını isteyecektir. Hukukun anfisinde sınav yapılırken Cihan kürsüye çıkıp bir konuşma yapacak, Deniz ve üniversiteden atılma tehlikesiyle karşı karşıya olan arkadaşları için bir şeyler yapmaları gerektiğini söyleyecektir. Yönetimle ısrarlı görüşmeler bir işe

35. Alp Kuran, *Burada Atatürk Yargılanıyor,* Haşmet Matb., 1972.

yaramayacaktır. Çabalar boşunadır. Gezmiş, yedi arkadaşıyla üniversiteden uzaklaştırılacaktır. Cihan bu arada *Türk Solu* dergisinde Deniz ve arkadaşlarına sahip çıkmaları gerektiği yönünde bir yazı yazacaktır.[36]

Arkadaşlarımıza Sahip Çıkacağız

İstanbul Üniversitesi'nin ortaçağ kalıntısı yönetimi Senato, Amerikan emperyalizminin ve uşaklarının egemen olduğu bir yönetim, emperyalizmin yardakçılığını yapan 33 bilim insanı üniversite senatosunda. Cüppe giyip Amerikan emperyalizminin borozanlığını yapanlar sayısız. O kürsülerden Amerikan 6. Filo'su "Hür dünya ülkelerinin garantisidir" diyenler. "Komünizme karşı Türkiye'nin tek silahlı garantisidir" deyip emperyalizme hizmetlerini sunan bilim insanları! "Üniversite yönetimine kesinlikle ağırlıklarını koymuşlar", "Amerika dostumuz, NATO her şeyimizdir" fetvasını verdikten sonra Amerikan üniversite kürsülerinde ders alanların var olduğu üniversite. Yıllardır süren, her geçen gün daha güçlenen, genişleyen, sağlam temellere oturan gençliğin bağımsızlık ve demokrasi kavgası bunları korkutmaktadır.

Yurtsever devrimci gençliğin bu kavgası yayılmakta, güçlenmekte ve yığınlara mal olmakta. Tunceli'den demir döküm işçilerinden, Sökeli köylülerden sesler gelmektedir. Emperyalizmin uşakları efendilerine karşı görevlerini tam yapamama kuşkusu içindeler. Bu CIA ajanı emperyalizmin uşakları görevlerini yapamamaktan doğan suçluluk kompleksi içlerine işlemiş, yıkıp kahrediyor işbirlikçileri. Bu kompleks bir memurun amirine karşı varolan görevlerini yapamamak veya tam yapamamak korkusudur. Emperyalizmin uşağı bilim insanlarındaki korku yıllardır sürüyor.

Bu bağımsızlık düşmanı, demokrasi ve özgürlük düşmanı bilim insanları emperyalizme hizmetlerini sundular, Deniz Gezmiş'i okuldan atarak işbirlikçi iktidara karşı görevlerini yaptılar. Üniversite yönetimi mensupları efendilerine karşı görevlerini tam yapmış uşak rahatlığı içindedirler. Bağımsızlık kavgasının yiğit bir askeridir, gerçek demokrasi savaşçısıdır, Bağımsızlık ve özgürlük kavgasının yiğitçe önderliğini yapmaktadır, Deniz Gezmiş. Üniversitelerde devrimci asistanlara

36. *Türk Solu*, 21 Ekim 1969, Sayı: 101.

yapılan baskıyı protesto etmiştir. Bu üniversitenin demokratikleşme kavgasıydı.

Bu kavgayı durdurmaları gerekirdi. Artık kürsülerden "Amerika bizim dostumuzdur. 6. Filo bizim komünizme karşı garantimizdir" diyemiyorlar. Maskeleri düşürüldü bu uşakların. Deniz Gezmiş'in suçu maskelerini düşürmekti. Amerika emperyalizminin işbirlikçileri olduğunu söylemekti. Deniz Gezmiş'in suçu sokaklarda, meydanlarda, üniversitelerde binlerce genç arkadaşıyla bağırmaktı, "Kahrolsun Amerika, kahrolsun işbirlikçileri" diye. Hazmedemediler Deniz'in bu güçlü kavgasını ve attılar üniversiteden. Bağımsızlık kavgamızı durdurmanın çözüm yolunu devrimci gençlik öncülerini okuldan atmakta buluyorlar kendilerince. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde bağımsızlık savaşçısı yedi arkadaşımızı işbirlikçi üniversite yönetimi çeşitli biçimlerde cezalandırdı. Devrimci gençlik bu gayri milli faşizmin baskısına dur diyecektir. Bu demokrasi ve özgürlük kavgamızın bir parçası olacaktır. Milli güçlerin üniversite içinde ve dışında güçlenmesi olacak. Mustafa Kemalci yargıçlarımız da bunun karşısına çıkacaklardır. Gayri milli olan her şeye dur demek Mustafa Kemalciliğin gerektirdiği bir görevdir.

Deniz Gezmiş ve çeşitli biçimlerde cezalandırılan 7 arkadaşımıza sahip çıkacağız. Bu sahip çıkma devrimcilerin üniversite içinde güçlenmesi, sağlam temellere oturması demektir. Meydanları bu işbirlikçilere bırakmayacağız. Bu bağımsızlık ve demokrasi kavgamızın gereğidir.

Cihan Alptekin
Dev-Genç İst. Böl. Başk.

Cihanlar, arkadaşlarının üniversiteye dönmelerini sağlamak için 26 Kasım'da tekrar bir forum düzenleyecekler ve forumda Cihan "... Deniz Gezmiş bu okula tekrar alınacaktır. Bunda kararlıyız" diyecektir. Çabalar, ısrarlar sonunda Deniz ve arkadaşları üniversiteye döneceklerdir.

6-10 Kasım 1969 etkinliklerinde devrimci gençlik sağcı örgütlerce Atatürk büstüne bomba koyularak kışkırtılacaklardır. Komplo kurmak polisin devrimci gençlikle mücadele yöntemlerinden biridir. Örneğin İzmir'de Hisar Cami'ne

bomba atılması, Komünüzmle Mücadele Derneği'nde yangın çıkartılması, Amerikan Haber Alma Merkezi'ne (CIA) bomba atılması olaylarının polisin işi olduğu sonradan açıklanmıştır.

Polis, hedef şaşırtmak, kafaları karıştırmak ve gençleri karalamak için yine oyununu oynayacak, Cihan'ı Atatürk büstüne bomba koymakla suçlayacaktır. Olaydan iki gün sonra polis TDGF'yi (DEV-GENÇ) basarak arama yapacak ve molotof kokteyli sanılan iki kutu bulundu diye yazılı belge hazırlayıp, Cihan'a imzalatmak isteyecektir. Cihan imzalamayacaktır (Cihan o günlerde TDGF başkanıdır). Polis bu sefer tutuklama kararı olduğunu söyleyerek Cihan'ı tutuklamaya kalkışacak; Cihan tutuklama kararı yazısını görmek isteyecek; polis gösteremeyince, Cihan'ı tutuklayamadan geri dönecektir. Komplo tutmayacaktır. Çünkü bombayı koyan da bulan da polistir.[37] Haber gazetelerde şöyle verilmiştir:

DEV-GENÇ Sekreteri Anıta Bomba Koyduğu İddiasiyle Yakalandı

Geçen Cuma günü, Üniversite bahçesindeki Atatürk Anıtı'nda bulunan dinamitli bombanın Devrimci Gençlik Federasyonu Genel Sekreteri Cihan Alptekin tarafından konduğu polis tarafından açıklanmıştır. Federasyonun İl Sekreterliği'nde yapılan aramada ise dış kısımları Atatürk anıtına koyulanınkine benzeyen iki molotof kokteyli ele geçirilmiştir.
İstanbul Üniversitesi Bahçesindeki Atatürk Anıtı'na konulan bomba olayının sanığı olduğu iddiasıyla Polis tarafından aranan Hukuk Fakültesi öğrencisi Cihan Alptekin dün gece İstanbul İl Sekreterliği'ne yapılan arama sırasında yakalanmıştır.

11 Kasım Salı günü Deniz'in adliyede duruşması vardır. Sağcıların olay çıkaracağı haberi gelir ve Cihan arkadaşlarıyla Adliye'ye gider. Deniz, adliyeden çıkarken sağcılar devrimcilere saldırırlar. Karşılıklı taş atışında Adliyenin camları kırılır. TDGF'ye dönen devrimci gençler arkadan polis desteğinde gelen 50 sivil polis tarafından tutuklanacaklardır.

37. *Ant*, 18 Kasım 1969, Sayı: 151.

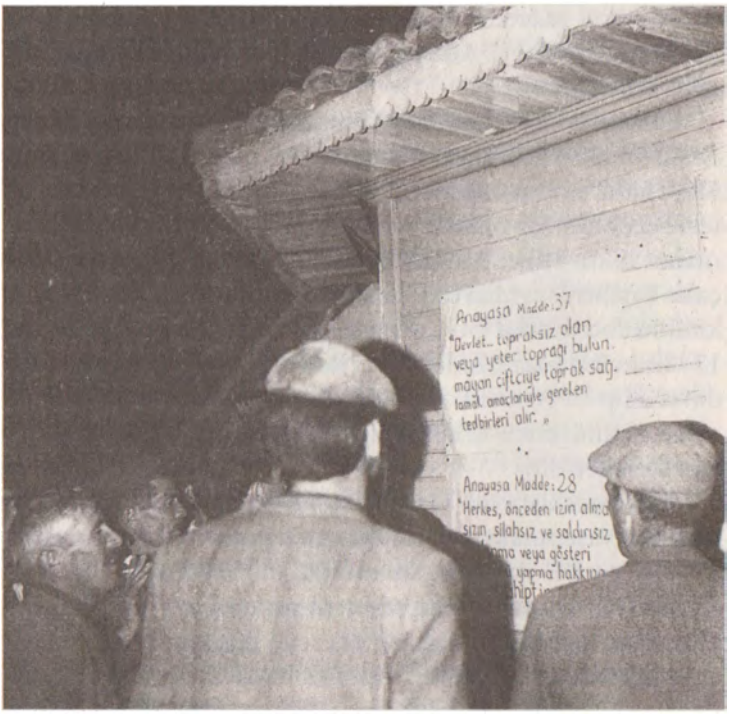
Ertesi günü gazeteler haberi "Atatürk anıtına bomba koyan Cihan Alptekin ve Adliye'ye saldıran 35 genç tutuklandı" diye vereceklerdir.

11 Kasım 1969'da Cihan ve arkadaşları Tekirdağ, Silivri, Değirmenköy halkının mücadelesine omuz vereceklerdir.[38] Köye giderlerken değerli fotoğrafçı Yüksel Hançerli ve gazeteci Faruk Şensoy onlarla beraberdir. Onların köylüyle buluşmaları adım adım fotoğraflanır, haberleştirilir ve bu değerli çaba tarihin sayfalarına yazılır. Fotoğrafların bir kısmını kitabın fotoğraflar bölümünde görebilirsiniz. Yıllar sonra, 17 Nisan 2015 tarihinde Silivri Belediyesi Yüksel Hançerli'yi davet edip Değirmenköy'de yaşananları insanlarla paylaşmasına öncülük eder. Etkinliğin adı "Değirmenköy'den Geçen Devrimciler"dir.

Tüm toprakların iki kardeşin elinde olduğu Değirmenköy'de sorunlar yaşanmaktadır. Köylülerin kendilerine ait topraklar, 1950'lerde DP iktidarı zamanında, mahkemece köylülerin elinden alınmıştır. Geçim sıkıntısı yaşayan köylüler çaresizlikten bu topraklara girerek ekmeye başlamışlardır. Fakat anında Jandarma köylülerin karşısındadır. Devrimci Gençlik, Cihan ve İbrahim Kaypakkaya, Gökalp Eren önderliğinde köye vardığında topraklara asker el koymuştur. Gençler köylülerin askerle karşı karşıya gelmelerinin çıkarcı çevrelerin oyunu olduğunu köylülere anlatacaklar ve askerle köylülerin çatışmasını engelleyeceklerdir. Köylülere "askerlerin düşman olmadığını, milli mücadeleyi onlarla beraber yapacaklarını, asıl sorumluların ağalar ve onların işbirlikçileri olduğunu" söyleyeceklerdir. Görüldüğü gibi, gençlerin mücadelesi, çıkarcı çevrelerin dediği gibi sadece sosyalizm için değil, ulusal demokrasi içindir, geniş kitleler içindir. Ayrıca köylülerden birinin oğlu gelen jandarma ekibinin içindedir. Bu çelişki de köylüleri akıllıca düşünmeye itecektir.

Bir başka dergide haber "İbo (İbrahim Kaypakkaya) ve bileği bükülmez devrimci Cihan Alptekin oradaydılar. Cihan ve İbo orada kitleyle kaynaşmanın, kitlelerin eylemlerini yönlendirmenin, onlara öncülük etmenin en güzel örneğini verdiler. Köylüler kendilerini kandırmaya, nutuk çekmeye gelen yüksek görevlileri dinlemiyorlardı. Onlar

38. *Türk Solu*, 18 Kasım 1969, Sayı: 105.

Değirmenköy'de köylülerle konuşurken duvara astıkları ilan.

köy meydanında İbo ve Cihan'la konuşuyorlardı. Köylüler onları halkın gerçek dostları olarak bağırlarına basmışlardı" şeklinde verecektir.

Köylü hareketlerini topraksız köylüler başlatmışlardır. Bu köylüler genelde çeşitli düzenlerle, aldatmacayla ellerinden toprağı alınmış köylülerdir. Herhangi bir ağanın tapulu 1.000 dönüm arazisi varsa işlettiği arazi genelde 10.000 dönümdür. Köylü 9.000 dönümü de değil kendi topraklarında karınlarını doyuracak üretimi yapmak istemektedirler. Ve eylemlerinde çok haklıdırlar. Gençlik, onlara bu gerçekleri anlatmaktadır. Köylülerin haklarının farkına varmalarını sağlamaktadırlar.

16 Aralık 1969, Cihan, gericilere karşı eylemlere devam etmektedir.[39] İstanbul Üniversitesi'nde yapılan toplantıda Tür-

39. *Türk Solu*, 16 Aralık 1969, Sayı: 107.

kiye Devrimci Gençlik Federasyonu İstanbul Bölge Yürütme Kurulu Başkanı olarak çıkıp konuşma yapar. Konuşmasını "Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçilerin düzenlediği bütün tertiplere rağmen ne pahasına olursa olsun 'İkinci Kurtuluş Savaşımız' başarıya ulaşacaktır" sözleriyle bitirecektir. Mücadelenin adı, İkinci Kurtuluş Savaşı olarak belirlenmiştir. Kendilerini, Atatürk'ün başlattığı ve devam ettirilmesini istediği devrimlerin koruyucusu olarak görmektedirler ve bu devrimleri devam ettirmeleri gerektiğine inanmaktadırlar.

30 Aralık 1969'da polis, Kadırga Talebe Yurdu'nu basacak her taraf aranacak ve gençler tutuklanacak fakat sorgulamada hâkim "bunlar kanıt olamaz" diyerek gençleri serbest bırakacaktır. Ertesi günü gazeteler haberi" Kadırga Talebe Yurdu'nda silah deposu bulundu", bir başka gazete "Bir kızıl yuvası basıldı" diye vereceklerdir.[40]

Cihan ve Deniz'i ısrarla tutuklamak isteyen emniyet, onları sorgulamadan tutuklayacaktır. Çünkü sorgulamalarda yeterince suç unsuru bulunmadığı gerekçesiyle hâkimler gençleri serbest bırakmaktadırlar. Onları Sağmalcılar'a koyacaklardır. Üstelik işlemedikleri suçları da onlara yükleyerek, artık onlar hapistedir.

Sağmalcılar Cezaevi'nde Cihan TDGF İstanbul Bölge Başkanı olarak, Ömer Güven TDGF Sekreteri olarak, İbrahim Öztaş, Deniz ve Rıfkı Ertuğrul ile beraber bir manifesto hazırlarlar ve imzalarlar:[41]

Önümüzdeki Günlerin Getirecekleri

1968'den beri yoğunlaşan gençlik eylemleri bu yıl nitelik bakımından büyük bir değişime uğrayarak yeni bir döneme girmiştir. Profesyonel devrimci kadrolar yetişmiş, emperyalizme karşı dövüşen dünya halkları ile organik bağlar kurulmuş ve en önemlisi militan örgütlenmeye doğru ilk adımlar atılmıştır. Bunlar yeni dönemin olumlu gelişmeleri. Buna karşılık Amerikan emperyalizmi-işbirlikçi sermaye-feodal mütegallibe üçlüsü devrimcileri silahla susturmaya yönelmişler, hapishaneler hiçbir dönemde olmayan bir sayıda devrimci ile dolmuş ve kendilerine devrimci adını veren birtakım pasifist entellektüel

40. *Türk Solu*, 30 Aralık 1969, Sayı: 111.
41. İleri Dergisi, 1 Haziran 1970, Sayı: 3.

eğilimler saflarımızda bozguncu çalışmalara girişmişlerdir. FİLİSTİN'DE YÜRÜTÜLEN DEVRİMCİ MÜCADELENİN ÜLKEMİZDE DE etkisini göstermesi karşısında telaşa kapılan egemen sınıflar birtakım provokasyonlarla Filistin'de emperyalizme karşı dövüşmüş devrimci kardeşlerimize aşağılık tertipler hazırlamıştır.

Önümüzdeki dönem karşı-devrimin silahlı saldırısını artıracağı, egemen sınıfların faşist yöntemlere başvuracağı dönemdir. Her dönemin politik çizgisi tutarlı bir askeri çizgi ile birleştirilmedikçe başarıya ulaşamaz. Bu dönemde ne yapmalıyız?

1-Militan örgütlenmeye önem ve hız vermeliyiz.

2-Karşı-devrimcilerin silahlı saldırganlıklarını etkisiz bırakmak, mücadelenin her biçimine hazırlıklı olmalıyız.

3-Emperyalizmle dövüşen dünya halklarıyla bağlarımızı daha de sıklaştırmalıyız, bu bağ en güçlü en sağlam biçimde ülkemizde emperyalizme karşı mücadeleyle kurulacaktır.

4-Saflarımızda bozguncu pasifist ve küçük burjuva entellektüel eğilimleri açığa çıkarıp etkisiz hale getirmeliyiz.

5- İşçi köylü yığınlarının kendiliğinden gelme hareketlerinin örgütleyicisi olmak ve proleter devrimci düzeye ulaştırmak

Marksist her dönemde devrimcidir. En iyi Marksist odur ki mücadelenin her safhasında devrimci öfkesini pratiği ile birleştirendir. Her devrimcinin görevi devrim yapmaktır.

Bu manifesto ve gençlerin Değirmenköy'de köylüyü jandarmayla çatışmaktan alıkoymaya çalışmaları, Cihan'ın yazdığı tüm yazılar Cihan ve arkadaşlarının orduya sıcak baktıkları sonucuna götürmektedir bizi. İkinci Kurtuluş Savaşı olarak nitelendirdikleri gençlik savaşında başarıyı, halkla, orduyla ve gençlikle birleşmede görüyorlar. Zaten Cihan'ın "Gençlik Savaşımız" yazısında da ulusal birlik tezi vurgulanmaktadır. Bir anlamda gençlik daha çok YÖN'cülerin, yani Doğan Avcıoğlu grubunun ve Mihri Belli'nin etkisindedir ve Türkiye İşçi Partisi'nden de ideolojik olarak, yavaş yavaş uzaklaşmaktadırlar.

TİP'in, sosyalist düzeni, Meclis çoğunluğuyla gerçekleştirmeye dayalı mücadelesini gençler gerçekçi bulmuyorlardı. İşçi-köylü hareketlerinin, kendi mücadelelerinin ekseni ol-

ması gerektiği inancındaydılar. Ve TİP'in işçi köylü tabanını yavaş yavaş kaybettiği ve bir aydınlar partisine dönüştüğünü ileri sürüyorlardı. Bu nedenle de bazı gençler TİP'ten tamamen kopmuşlardı. Bu kopuşa karşın, eylemlerde hâlâ onlarla beraber hareket etmektedirler.

DEV-GENÇ her yerdedir. Kimseyi öldürmeden burunlarını kanatmadan Türkiye'yi ayağa kaldırmışlar; geniş toplum kesimlerinin sevgisini ve güvenini kazanmışlardır. Bir kısım gençlik silahlanmayı gerekli görse de, silahlanma henüz gündemde değildir.

Altıncı Bölüm

1970, Olanlar Gerçek mi?

... Ateşi ve ihaneti gördük
Dayandık
Dayandık her yanda
Dayandık İzmir'de Aydın'da
Adana'da dayandık
Dayandık Urfa'da Maraş'ta Antep'te...

Nâzım Hikmet

DEV-GENÇ örgütü, 1970'lerde bir yanda efsaneleşti, diğer yanda da bu gelişmeyi tersine çevirecek eylemlerin, olayların en yoğunlaştığı bir dönem yaşadı. Neden efsaneleştiler? İnsanları insan yerine koyarak büyüdüler halkın gözünde (Zamanımızda -konu dışı olduğu için örnek vermeye gerek görülmedi- insanı insan yerine koyan yaklaşımlarda insanların ne kadar özverili ne kadar üretken ve başarılı olduklarının birçok örneği vardır). DEV-GENÇ'e geniş toplum kesimlerinin desteği vardır. O yıllarda DEV-GENÇ'in içinde olan gazeteci yazar Oral Çalışlar bu ilgiyi şu sözlerle açıklayacaktır. "DEV-GENÇ başı derde giren herkesin hak arama örgütü gibiydi."[42]

Her ne kadar Cihan, Deniz ve arkadaşları, 1970'e tutuklu olarak girdilerse de DEV-GENÇ öncülüğünde devrimci grupların işçi ve köylüyle el ele mücadelesi devam edecektir. Örneğin, DEV-GENÇ Ocak 1970 de Akhisar'da Tütün Ekiciler Sendikası ile "Tütün Sömürüsünü Protesto" mitingi düzenledi.

Akhisar Tütün Mitingi'nde gençler her yerde olduğu gibi bir bildiri yayınlarlar: Örnek olarak bildirilerden birini buraya alıyoruz.

42. Oral Çalışlar, '68 *Başkaldırının Yedi Rengi,* s. 116, Milliyet Yay., 1988.

TÜTÜN EKİCİSİ, TÜTÜN YETİŞTİRİCİSİ KÖYLÜ KARDEŞLER!

Tütün piyasası gene açıldı. 24 saat çoluğun çocuğun kendi emeğinle yarattığın tütüne değer biçilecek. Gerek devlet eliyle, gerek tüccar yoluyla balya balya tütünlerine verilecek olan para yoksulluğuna çare olacak mı?

İçilen uykusuzluk hapları, birbirinizin yüzüne uyumamak için çarpılan tas dolusu su, alaca karanlıkta tarlalara dizi dizi gitmeler, sabahlara kadar uykusuz tütün dizmeler, bin bir titizlik ve masrafla fide yetiştirme, tütünü çocuk yetiştirme gibi dikkatli büyütüp bir çocuk gibi besleme, yani bin bir emek, alınteri, göz nuru, karşılığını hakkını alacak mı?

Cevabını birlikte veriyoruz. HAYIR. Gene yazlarını plajlarda, sayfiyelerde bin bir eğlenceyle geçiren ağalar, tefeciler, tüccarlar piyasa açılır açılmaz, emeğini çalmak. Tütününü bin bir dalavere ile ucuza kapatmak için başına üşüştüler. Sırtını sömürücü Amerika'ya dayamış iktidar da yanlarında. Her yılki sömürülerine daha yeni karlar, daha yeni milyonlar katacaklardır.

KÖYLÜ KARDEŞLER, TÜTÜN EKİCİLERİ

Köylünün haklı sesini yurdun dört bir yanında duyuran gençler, düzenlenen mitinglere katılmaya geldiler. Köylünün gençlerden, gençlerin köylülerden

öğreneceği çok şey var. Ağalar, tefeciler, aracılar, tüccarlar ve onları koruyan Amerika'ya sırtını dayamış iktidar nasıl köylü düşmanı ise, aynı şekilde de gençliğe düşmandır. Onun için gençlik köylü el ele vermeli, meselelerini nasıl halledeceklerini tartışmalıdırlar.

GENÇ KÖYLÜLER

Sizlerle aynı yaşta olan, ama şehirde olduğumuz için yüksekokullara giden gençlerle omuz omuza olunuz. Genç köylü teşkilatları kurunuz. Dedelerimizin kanı ile, canla başla savaştığımız bu topraklarda, soygun, yalan ve sömürünün kökü kazınsın. Yoksulluğumuz bizden sonra gelenlere iletilmesin. Topraklarımızda Amerikan bayrağı, başımızda sömürücüler olmasın.[43]

43. *Türk Solu*, 1970, Sayı: 116.

Haşhaş üreticileri örgütlendi. "Afyon üretme, Amerikan yardımı al" kampanyasının ardındaki gerçekler üreticilere anlatıldı. Toprak işgalleri devam etti. Kısaca, her bölgede üreticilerin "daha iyi bir yaşam" özlemine katkı yapmak adına toplumu ayağa kaldırıyorlardı.

Türkiyede sol hareketin liderlerinden Behice Boran, bu hareketleri "Batı demokrasilerine kıyasla ne kadar yüzeysel olursa olsun, şu bir gerçektir ki Türkiye nispi olarak tarihin en özgür; sınıf ve kitle hareketlerinin en yoğun oluştuğu bir dönemi yaşamaktadır" diye yorumlayacaktır.[44] Gerçekten gençlerin eylemlerinin, sınıf bilincinin artmasına olumlu etkisi her yerde görülmektedir.

Diğer yanda, olumsuzluklara daha çarpıcı olumsuzluklar eklenecektir. Karşıdevrimcileri en korkutan şey DEV-GENÇ'in bu hızlı tabanla birleşme hareketidir. Hareketin orduda taban bulmaya başlaması da ayrıca karşıdevrimci güçlerce ürkütücü bulunmaktadır. Hemen gerekenler yapılacaktır. Ordu içinde ilerici akımlar gözaltına alınacaktır. 1970'lerde Latin Amerika devrimcilerinin mücadele kitapları hızla tercüme edilip piyasaya sürülecektir. Bazı yerlerde ücretsiz dağıtılacaktır. Örneğin Carlos Marighella'nın Şehir Gerillası[45] kitabı ve Latin Amerika yayınları kitapçı vitrinlerini dolduracak, üniversite önlerinde satılacak veya Beyoğlu sokaklarında dağıtılacaktır. Gençler silahlanmadan, silahlandılar haberleri gazete köşelerini süsleyecektir. Doğal olarak fikir ayrılıkları gündeme gelecektir.

Gençliğin öncülüğünü yapan Mihri Belli bu dönemde birkaç kez yurtdışına çıkıp geri gelecektir. Aranırken bile yurtdışına kaçmayı başarabilecektir.[46]

Bu arada Başbakan Süleyman Demirel eylemden eyleme koşan gençler için "Yürümekle sokaklar aşınmaz" veya "Bu olaylar hür olan memleketin işaretidir. Bunda garipsenecek bir şey yok" diyerek "Yaptığınız suç değil, devam edebilirsiniz" mesajı verecektir.

1970 Kasım, Aralık aylarında Cihan, Deniz Gezmiş ve Mustafa Zülkadiroğlu Ankara Cezaevi'nde tutukludurlar.

44. *Emek* Dergisi, Şubat 1971.
45. Carlos Marighella, *Şehir Gerillası*, Çev. K. Seyhanlı, Ant Yay., 1970.
46. Mihri Belli, *İnsanlar Tanıdım 1-2*, s. 519, Doğan Kitap, 2000.

Dışardaki arkadaşları onları yalnız bırakmayacaklardır. Birkaç gün süren boykotun temel sloganı "Deniz-Cihan kardeşimiz biz onları isteriz" olacaktır.[47] Tutuklu gençler tutukluluklarını protesto etmek amacıyla bir bildiri yayınlama hazırlığı yaparlarken tahliye emri gelecek ve hapisten çıkacaklardır.

Çok geçmeden Sağmalcılar Cezaevi'ne gireceklerdir. Sağmalcılar'dan kardeşi Oğuz'a şunları yazacaktır:

Oğuz, Sevgili Kardeşim,

Sana sürekli mektup yazmak kararındaydım. Bu isteğimi içinde bulunduğum şartlar engelledi. Bu isteğimin amacı, mücadelemizin bu zor döneminde iyi bir devrimci olmanı sağlamak, yardımcı olmaktı. Bu mücadelenin bütün zorluğunu kucaklayabilmek, üstünlük isteyen, kabiliyet isteyen bir iş. Okuyup öğrenme çağındasın. Devrim, devrim durumları nedir; devrim için mücedele zaman ve yere göre nasıl olmalıdır; Her dönemin politik tavrı ne olmalıdır; Bu mücadele içinde temel güç, öncü güç, yan kuvvetler nasıl olmalıdır? Bir kitap okurken bunları gözden kaçırmayacaksın. Değerlendirmeni tam yapacaksın. Mark'sı Engels'i Lenin'i okurken bu durumları göz önünde tut ve bunlardan çok kitap oku. Kavrayamadığın hususları bana sor. Bugünün devrim ustalarından (Mao'dan, Castro'dan, Che'nin Hatıraları) kitaplar oku. Görüş ufkun açılacak. Kararsızlığın ortadan kalkacak. Kesin politik tavrını almada tereddüt göstermeyeceksin.

Ben dört ayı geçti hapisteyim. Mayıs'ın sonlarına doğru çıkacağım. Hapisane bu mücadelenin bir sonucudur. Uzlaşması olmayan her dönemde ihtilalci politik çizgi izleyenler için çok olağan hapisane, işkence, kurşuna dizilme, ölüm, bu mücedelede vardır.

Beni hiç düşünmeyin. Git köye anama anlat. Rahat olduğumu iyi olduğumu anlat. Benden hiç tasa etmesin. Babama da bildir durumu. Ali Rıza'ya mektup yazacağım ilerde.

Oğuz bu söylediklerimi mutlaka yap. Mayıs'ın sonlarında mutlak çıkacağım.

Rize'de işgal olaylarını bana yaz. Değerlendirmeni düşünerek yap ve bana geniş olarak yaz. Bu işgal hareketleri

47. *Türk Solu*, 3 Şubat 1970, Sayı: 116. 17 Mart 1970, Sayı: 122.

bağımsızlık ve demokrasi kavgamızın bir parçasıdır. Rize'de üniversiteli çocuklardan tutuklanan varsa, onları sor soruştur, isimlerini bana yaz. Onlarla ilgilen. Benim kardeşim olduğunu söyle onlara.

Cihan Alptekin
Sağmalcılar Cezaevi
D2. 101, İstanbul

Bu mektup ve Cihan'ın yazdığı diğer yazılar ve Sağmalcılar Cezaevi'nde yazdıkları gençlerin düşünsel çizgisini iyi yansıtmaktadır. Çok hızlı bir öğrenme dönemi yaşamaktadırlar. Öğrendikçe heyecanları artmakta öğrendiklerini uygulamak eğilimine girmektedirler. Düşünce çizgisinde de bir değişiklik gözlenmektedir. Ulusal birlikten vazgeçmemişlerdir fakat bu birliğin önünde bir öncü güç gerektiği düşüncesine de kapıldıkları söylenebilir.

Latin Amerika'daki gelişmelerin, Özellikle de Che Guevara'nın etkisi altında kalmışlardır. Che Guevara, tıp eğitimi gören çok değerli, geleceği parlak bir gençtir. Fakat o yaşadığı dünyanın çelişkilerine kafasını takmıştır ve hızla geniş kitlelerin sevgisini saygısını kazanmıştır. Buna seyirci kalamayacak olan Amerika kendi okullarında yetiştirdiği Bolivyalı karşıdevrimci güçlere CIA kanalıyla Che Guevara'yı öldürtme emri verecektir. Hatta, 1967'de ABD Başkanı Johnson'un imzasıyla onaylanacaktır bu öldürme emri. Gençlerin bu parlak gençten etkilenmemeleri olanaklı değildir.

Cihan, Deniz ve Celal Doğan 20 Mart 1970'de serbest bırakılacaklardır. Fakat yeniden tutuklanmaları gecikmeyecektir. Yaşamları artık üç gün içerde, beş gün dışardaya dönüşmüştür.

Sağmalcılar'da yaşamı yaşanır kılmaya çalışacaklardır. Okuyacaklar tartışacaklar, tüm tutuklularla iletişim kuracaklardır. Cezaevinde mafya ile ilşikisi olan bol paralı bir kişi de vardır. Onunla dost olacaklardır, birlikte yemek yiyeceklerdir. Ona niçin yola çıktıklarını anlatacaklar, o da, onlara çok etkilendiğini o âna kadar dürüst hiçbir şey yapmadığını, ilk kez böyle gerçekleri gördüğünü itiraf edecektir. Bahçede volta atacaklar, gülüp söyleşecekler, adama, "Devrim olduğunda

onu İstanbul'a Emniyet Müdürü yapacaklarını" söyleyeceklerdir. Cezaevi yaşamını böyle kolaylaştıracaklardır.

Sağmalcılar'da yaşanan karışıklıklar sonucu, Deniz ve Cihan, can güvenliklerinin olmadığını söyleyerek başka bir hapishaneye nakil isteyeceklerdir. 10 Haziran 1970'de sıkı önlemlerle Bursa Cezaevi'ne nakledileceklerdir. Orada olmak onları onurlandıracaktır. Çünkü aynı odalarda Nâzım Hikmet kalmıştır yıllar önce. Oradan arkadaşlarıyla iletişimi hiç koparmayacaklar, gelecek günleri planlayacaklar onları açıklayacaklardır. Cezaevi savcısı Cihan'ın İstanbul Hukuk'tan arkadaşı Metin Cengiz'in ağabeyidir. Metin Cengiz de tutukludur. Savcı onları bir dediğini iki etmez.

Bursa Cezaevi'ndeyken eniştesi Güngör Sönmez onu ziyarete gidecektir. Cihan'a, onu bu hareketin dışında tutmanın bir yolu olup olmadığını soracaktır. Vazgeçmesini isteyecektir. Çünkü sorun ölüm kalım meselesidir. Cihan onu şöyle yanıtlayacaktır.

"Kendinizi de beni de üzmeyin. Benim geri dönüşüm yoktur. Bakmayın bizleri tutukluyorlar, işkenceden geçiriyorlar fakat 30-40 yıl sonra bizim haklılığımız anlaşılacaktır. Bizi o zaman daha iyi anlayacaksınız."

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı 50. Yıl etkinliklerinde devrimci gençlik Mustafa Kemal'in meclisinde toplanacaktır. Atalarına ve ülkelerine duydukları sevgi ve sorumluluk o denli derindir. Uğruna ölümü göze alacak kadar derindir. Bu etkinliği de bir bildiriyle tarihin sayfalarına yazacaklardır.[48]

Mustafa Kemal'in meclisinde DEV-GENÇ kararları

1- Amerikan emperyalistleri, işbirlikçileri ve toprak ağaları halkımızın baş düşmanıdırlar.

2- Halkımızın ve gençliğin hiçbir siyasi partiye güveni yoktur.

3- Tam Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye'yi kurmak için:

Yurdumuz bütün Amerikan üslerinden ve tesislerinden, bütün Amerikan askerlerinden, barış gönüllülerinden ve bütün Amerikan sivil uzmanlarından temizlenmelidir.

48. Ali Yıldırım, *Belgelerle FKF, DEV-GENÇ*, s. 246, Yurt Yay., 1990.

Yeraltı ve yerüstü servetlerimizi sömüren bütün yabancı şirketlere ve yabancılarla işbirliği yapan zenginlerin mallarına el konmalıdır.

- Milli çıkarlarımızı zedeleyen bütün ikili anlaşmalar feshedilmeli, NATO ve CENTO'dan çıkılmalıdır.

Toprak ağalığı ve tefecilik ortadan kaldırılmalı ve ağaların toprakları yoksul köylüye dağıtılmalıdır.

- Bütün milli sınıf ve tabakaların, işçilerin, köylülerin, memurların, öğretmenlerin teşkilatlanmalarını ve demokratik mücadelesini engelleyen bütün kısıtlamalar kaldırılmalıdır.

Bütün ilkokullar, ortaokullar, liseler, yüksekokullar ve üniversiteler, bütün eğitim ve öğretim sistemimiz yabancılara değil, Türkiye halkına hizmet eder duruma getirilmelidir.

- İstiklali tam Türkiye için mücadele, gerçek demokrasinin kurulması için mücadele devrimci görevimizdir.

Bu uğurda mücadeleye katılmak her yurtseverin hem hakkı hem de görevidir.

MİLLİ KURTULUŞÇU İLK BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE TOPLANTI YAPAN DEVRİMCİ GENÇLER

Gençlerin bu seslenişi Mustafa Kemal'in Amasya'da, Erzurum'da, Sivas'ta yaptığı kongrelerde alınan kararları anımsatmaktadır. Gençler bu denli kendilerini Atatürk'le özdeşleştirmişlerdir.

28-29 Nisan 1960'ta gençler ülkeyi Amerikan emperyalizmine peşkeş çeken Demokrat Parti iktidarına karşı protesto eylemlerinin içindeydiler. Aynı gün 1970'de '68 gençliği de çok kapsamlı bir katılımla Kızılay'da toplanacaklar ve "Ordu gençlik el ele" sloganıyla Kızılay'ı inleteceklerdi. Ordunun içinde gençlik hareketi hızla taban bulmaktadır. Tabii karşı saldırılar hep var olacaktır.

1 Haziran 1970 Anayasa'ya Saygı Yürüyüşü'ne 10.000'ler katılacaktır. Üniversite yönetimleri ve öğretim üyeleri yürüyüşe akademik kıyafetleriyle ellerinde çelenklerle katılacaklardır. Gençlik onların yanındadır ve öğretim üyeleri bir anlamda gençleri anladıkları mesajını vermektedirler.

15-16 Haziran 1970 yılında başta İstanbul olmak üzere başlayan ve yurda yayılan 70.000 kişinin katıldığı en büyük

işçi eylemi gerçekleştirildi. Çalışma yasası ve temel sendika yasalarını düzenleyen 274 ve 275 sayılı sendika yasasında yapılan tasarıya karşı DİSK (Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu 13 Şubat 1967 kuruldu) yöneticilerinin 15 Haziran 1970'te işçileri yürüyüşe geçirmesiyle Türkiye'de ilk defa işçi sınıfı kitlesel olarak alanlara çıktı. Sonuçta Anayasa Mahkemesi yapılmak istenen yasa değişikliğini iptal etti. Bu kadar insanı hiç kimsenin aldatarak sokağa çıkaramayacağı bir gerçektir. Bu büyük başkaldırı karşıdevrimcileri daha çok korkutacaktır ve daha acımasız olacaklardır. Bu katılımın nedeni, toplumun beklentilerine cevap alamamaları olduğunu düşünmeden, toplumda hızla korku rüzgârları estirilmeye başlanacaktır. Devrimci gençliği anlama ve onları topluma kazandırma yerine, onları kıskaca alma, sindirme ve onları düşünceleriyle birlikte yok etme planları yapılacaktır.

9 Temmuz 1970'te Bursa Cezaevi'nden annesine yazdığı mektup diğer mektuplarda olduğu gibi Cihan'ın ne kadar inançlı ne kadar kararlı ve ne kadar içtenlikli olduğunu göstermektedir.

Sevgili Anneciğim,

Yaşamanın en güzeli bizde biçimlenmiştir. Eğilmeden yaşamak, sıkılı bir yumruk gibi. Zalimlere ve uşaklara karşı yalvarmadan. Emperyalizme ve onun uşaklarına korku salarak yaşamak. Soyguncusuna rahat bir uyku çektirmeden yaşamak. Bizim için hayatın yaşamanın en güzeli bu. Sevgili anneciğim, bizden sonrakilere örnek bir hayat, kutsal bir mücedele. Zaten, ana, bana hep öğütlerin arasında "oğlum namuslu ve dürüst ol" dememişmiydin. Ben o öğüdünü yerine getirdim.

Gelecek bizimdir. O gelecek çile istiyor, işkence, ölüm istiyor. Buna katlanmak gerek.

Devrimcilik dolu selamlarla,

Cihan Alptekin, Bursa Cezaevi

19 Eylül 1970'de Cihan ve Deniz tahliye olmuşlardır. Deniz, üniversiteden atıldığı için asker kaçağı durumuna düştüğünden hapishane giysilerini evine Cihan götürecektir.

Hapishane sonrası gençler arasındaki tartışmalar, düşünce ayrılıkları, ipleri koparma noktasına kadar gelecektir... Cihan

ve Deniz kır gerillası hareketi başlatmak istemektedirler. Bir kısım arkadaşları bunun olamayacağını, kimsenin arkalarından gelmeyeceğini çünkü köylü için önemli olan şeyin devrim değil ürettiği ürünün fiyatı olduğunu, karınlarını daha iyi nasıl doyuracaklarından öte dertlerinin olmadığını iddia edeceklerdir. İşçilerin daha iyi bir yaşam koşulundan öte isteklerinin olmayacağını ve gençlerin derinliğine hissettikleri bağımsızlık savaşında halkın yanlarında yer almayacağını söyleyeceklerdir.

Cihan, Deniz ve bir kısım gençlik ise "Bir kıvılcım bozkırı tutuşturur" görüşünü ortaya atıyorlar. Cihan özellikle Türkiye'de kır gerillası için 31 koşuldan 16'sının var olduğunu savunuyor ve kır gerillacılığında ısrar ediyor. Böylece bir kısım arkadaşlarıyla yolları ayrılıyor.[49]

Hareket tüm hızıyla sürmektedir.1970 sonbaharında üniversiteler açıldığında DEV-GENÇ (TDGF) Devrimci Gençliğin Milli Cephe Çağrısı'nı hep beraber kaleme alacaklardır.[50]

DEVRİMCİ GENÇLİĞİN
MİLLİ CEPHE ÇAĞRISI

DEVRİMCİ GENÇLİK OLARAK YURTSEVER VE DEVRİMCİ BÜTÜN KURULUŞLARI BÜTÜN GRUPLARI VE BÜTÜN KİŞİLERİ ORTAKLAŞA EYLEME VE DEVRİMCİ GÜÇ BİRLİĞİNİ SAĞLAM BİR ŞEKİLDE KURMAYA ÇAĞIRIYORUZ.

1. *Türkiyemizi sömürü ve tahakkümüyle karanlıklara boğan emperyalizmi ve işbirlikçilerini tarih sahnesinden silip ülkemizi halkçı ve devrimci bir ülke yapmayı amaçlayan, milli kurtuluşçuluk bayrağını yükseltmek isteyen birçok kuruluş, birçok grup ve birçok kişi var. Yurtseverliği yüreğinde duyup Misak-ı Milli'yi gözbebeği gibi koruyan bağımsızlık ve demokrasi için canını veren gençler ve işçiler gibi canını vermeye hazır milyonlarcamız var.*
2. *Eğer biz emperyalizmi ve onun doğal müttefiki gericiliği Türkiye tarihinden silmek istiyorsak bilelim ki bu*

49. Turan Feyizoğlu, *Bizim Deniz*, s. 197-201, Doruk Yay., 1996.
50. Ali Yıldırım, *Belgelerle FKF, DEV-GENÇ*, s. 278, Yurt Yay., 1990.

kendiliğinden olmayacaktır. Onu silecek olan, sömürü ve tahakkümünü kıracak olan halkımızın bilinçli ve örgütlü mücadelesidir. Halkımızın bilinçli ve örgütlü mücadelesi tarihimizin aydınlık yolunda karanlık bir kaya gibi duran emperyalizmi ve işbirlikçilerini yıkıp atacaktır. Çünkü bu Türkiye devrim tarihinin yeniden yazılmasıdır.

3. *Nasıl 1919'ların mücadelesi milli kurtuluşçuların devrimci cephesiyle, İngiliz, Fransız, İtalyan ve onların uşağı Yunan kuvvetlerinin karşıdevrimci cephesi arasında oldu ise, 1970'lerin mücadelesi de milli kurtuluşçuların devrimci cephesiyle Amerikan emperyalizmi ve işbirlikçilerinin karşıdevrimci cephesi arasındadır. 1970 Türkiye'sinde bu cepheler seçilmeye başlanmıştır. 1919 Milli Kurtuluş mücadelesi, 1923 Cumhuriyet'in ilanı, 27 Mayıs 1960 devrimi çizgisinden sonra gelecek olan bağımsız ve demokratik Türkiye'yi kuracak olan devrimdir. Türkiye'nin tarih tekerleği bu yönde dönmektedir. Bunun karşısında gericiler de 1970'lerin Türkiye'sini emperyalizmin at oynattığı, gericiliğin azdığı, bütün aydınlık kurumlara karşı baskı ve terörün kurulduğu karanlık bir ülke yapmak özlemindedirler. Atmış oldukları adım da her geçen gün, bu özlemlerini gerçekleştirme yolunda onlar için bir zafer olmaktadır. Ancak dünya halklarının boyunduruktan kurtulduğu, zaferin emperyalizmde ve bütün gericilerde olmayıp dünya halklarında olduğu, ezilen ve sömürülen sınıflarda olduğu çağımızda Türkiye'nin geleceği karanlık değil aydınlık olacaktır.*
4. *Gelecek kuşaklara aydınlık bir Türkiye emanet etmek bütün devrimcilerin ve yurtseverlerin tarihi görevleridir. Devrim tarihimize bu görevi yerine getiren kuruluşlar gruplar ve kişiler şerefle geçeceklerdir. Bundan dolayı bütün bu doğruları söylemekle yetinmemeliyiz. Türkiye devrim tarihini yazmak için yalnız kendi örgütlerimizde, yalnız kendi dar çevremizde çalışmak yetmemektedir. Görevimiz bütün çalışmalarımızı geniş halk kitlelerine propaganda, ajitasyon ve eylemlerle benimsetmek, örgütler arası gerçek dayanışmayı kurmak devrimci*

mücadeleyi Türkiye topraklarında yaşanılan bir gerçek haline getirmek olmalıdır. Görevimiz gericilerin gelip geçici zaferlerinin karşısında şaşırmak değil, gericilerin gelip geçici baskı ve terör karşısında susmak değil, tersine daha güçlü ve daha cüretkâr çalışmalara girmek bunun için de devrimci güç birliğini hızlandırmak, bu yolda ciddi adımlar atmak olmalıdır.

5. *Biz aşağıda imzası bulunan kuruluşlar boşuna şehitler vermediğimizi, cezaevlerinde boşuna yatmadığımızı, yurtsever halkımıza her türlü baskıya rağmen gerçekleri ve aydınlığı boşuna duyurmadığımızı bilerek devrimci güç birliğini kurma yolunda bütün kuruluşları bütün grupları ve bütün kişileri tutarlı adımlar atmaya davet ediyoruz. Yurtseverleri, devrimci mücadeleyi ve devrimci dayanışmayı toplumun bütün katlarına yaymaya yeni eylem biçimleri ortaya koyma konusunda öneriler yapmaya, devrimci güç birliği konusunda ortak toplantılar düzenlemeye çağırıyoruz. Şimdiye kadar yapılan bütün ortaklaşa eylemleri ve ortaklaşa kurulan bütün örgütleri yeniden birleştirmeye ve yıkılmıyacak bir devrimci güç birliği adımını atmaya davet ediyoruz.*

Devrimci Selamlarla

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu
ve ona bağlı 48 örgüt
İTÜ Öğrenci Birliği
ODTÜ Öğrenci Birliği
AÜ Öğ. Bir.
HÜ Öğ. Bir.
EÜ Öğ.Bir.

Bu çağrı, hem son umut çağrısı gibidir hem de biz, bize katılacaklarla yola çıkmaya hazırız mesajı vermektedir.

Ne yazık ki, kendileriyle yola çıkanların içtenliğinden kuşkuya düşmüşlerdir. Gençler beklentilerine cevap alamamaktadırlar bir bakıma. Düşünsel düzlemde çalışmalar, kitlesel demokratik eylemler yetersiz bulunuyordu. Bir yanda karşı güçler tarafından, arkadaşları peş peşe, nedensiz, ora-

da, burada öldürülmektedir. Bu saldırılar onların kafasını karıştırmakta, onları silahlı mücadele kararı almaya itelemektedir. Bu iteleniş sürecinde düşünce ayrılıkları hızla gündeme gelecektir.

Cihan, derin ideolojik tartışmaların içine fazla girmemiştir demek ona haksızlık mı olur bilmiyorum. Daha çok Atatürk ilke ve devrimlerinin doğrultusunda yapabileceği eylem ağırlıklı hareketlerin içindedir. Ona göre Kemalist çizgiyi savunmak o dönem için en elzem şeydir. Hep o çizgide kalmak istemiştir. Fakat koşullar, onları, özellikle daha derin ideolojik tartışmaların içinde olan gençliği, düşünce farklılıkları nedeniyle gruplaşmalara ve bölünmelere itelemiştir. Bu bölünmüşlük, özellikle, silahlı mücadeleye yönelim kararı sonrası bölünmüşlük karşıdevrimin çok işine yarayacaktır. Cihan, bu bölünmüşlükten çok rahatsızdır.

Gençlerin silahlanmasından ve bölünmesinden çıkar sağlayan çevreler için en uygun zamandır. Yıllarca sürdürülen sağcı örgütlenmeler emperyalizmin kuşatması, iktidarla belki bilerek belki zorla basının, birlikte tek ses oluşu, kanı deli, enerji dolu, korkusuz gençleri kıvamına getirmiştir. Çıkarcılar, Türkiye'deki temsilcileri, kontrgerilla, silah tüccarları el ele işin içindedirler. Gençler aralarına sızan bazı ajanları zamanla tahmin edecekler, dışlayacaklar fakat bu ajanlar onlara verecekleri zararı vermiş olacaklardır.[51]

Değerli avukat, devrimci gençlerin ağabeyi Halit Çelenk gençlerin silaha yönelişini şöyle anlatacaktır. "Gençler toplantı yapıyor, polis saldırıyor, gözaltına alıyor, tartaklıyordu. Gençler yayın yapıyor, bildiri dağıtıyor, yine polis karşılarına çıkıyor, gözaltına alıyor ve bu yaptıkları gençlerin yasal haklarıydı. Artık gençlik kendisine demokratik yolların, hakların tıkandığını gördü. Yani demokratik mücadele yapmanın olanaksızlığını gördü. Partiler de demokratik hakların kullanılmasına uygun tavır içinde olmuyordu. Böylece gençlik silahlı mücadele yollarını benimseme durumuna girdi.[52]

Ekim 1970'de toplanan DEV-GENÇ kurultayında düşünsel farklılıklar apaçık ortadaydı. DEV-GENÇ örgütü Mahir

51. Uğur Mumcu, *Suçlular ve Güçlüler*, s. 130-144, um.ag, 1975.
52. *Siyah Beyaz*, 30 Mart, 1998.

ve arkadaşlarının eline geçecektir. Ertuğrul Kürkçü başkan olacaktır.

Bu kurultayda Mihri Belli söz alarak uzun bir konuşma yapar. Devrimci gençliğin örgütlü, katılımcı bir anlayışla siyasallaşmasını önerir. Sözlerini şöyle bitirir: "Bizim için parola şudur: Proleter devrimci hareketin siyasi örgütünü yaratmak için herkes görev başına."

Mihri Belli, anılarında gençlerin silahlı mücadeleye girmelerinde Carlos Marigella'nın Şehir Gerillası gibi kitapların etkisi olduğunu, kendisinin onları vazgeçirmeye çalıştığını, çünkü silaha sarılmanın karşıdevrimcilerin işine yarayacağını söylediğini yazacaktır.[53] THKO ve THKP-C'nin kuruluşu devrimci hareketin siyasallaşmasıdır bir bakıma.

DEV-GENÇ artık Mahir grubunun elindedir. Ertuğrul Kürkçü başkandır. Gelir gider çok iyi ayarlanamaz ve kasadaki para dört ayda tükenir.

Mahir, bir yanda "Silahlı mücadeleyi ülkede ilk kez biz başlatmalıyız" derken diğer yanda "devrimci savaş görevinin DEV-GENÇ içinde yürütülemeyeceğini" savunmaya başlar. THKO ardından THKP-C bu düşünceyle oluşturulacaktır. Elrom, hemen ardından Sibel Erkan olayları, Mete Has'ın kaçırılışı bu düşünceyle gerçekleşecektir.

Her iki örgütte silahlı mücadeleye karar vermişlerdir veya bir rüzgâra kapılıp karar vermek zorunda kalmışlardır. MİT'ten sorumlu Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş'a göre bu örgütler kurulmamış, kurdurulmuştur.[54]

Cihan, THKO'nun İstanbul sorumlusu olacaktır. Eylemlerini cana zarar vermeden yapmaya çok özen göstereceklerdir. Hatta Elrom öldürüldüğünde, THKO öldürme olayını kınayacaktır. Fakat iktidara karşı yapılan her hareketin başarısızlıkla sonuçlanacağını, başarısızlıktan öte ölümle sonuçlanacağını düşünememişlerdir veya düşünmüşlerdir ama koşullar onları devam etmeye zorlamıştır. Üstelik öyle bir iktidar ki, gençleri bir kenara sıkıştırıp yok etmek için fırsat aramaktadır ve "Yanlışlıklar Komedyası" başlamıştır.

İki örgütün kurulması diğer gençleri de Filistin Kampları'nda eğitim almaya itecektir. Ve bir grup öğrenci

53. Mihri Belli, İnsanlar Tanıdım *1-2*, s. 519, Doğan Kitap, 2000.
54. Sadi Koçaş, *Atatürk'ten 12 Mart'a - Anılar 1-2-3-4*, s. 1919, Tomurcuk Matb., 1977.

Filistin'e gidecektir. Dönüşte, ağırlıklı olarak Ankara grubu, Alparslan Özdoğan, Hüseyin İnan vs on bir kişi Diyarbakır'da tutuklanacaktır. Bu olay hareketi hızla silahlı mücadeleye itecektir. Mücadele alanı olarak dağlar seçilecektir. Fakat dağlara çıkmak için bir hazırlık gerekecektir. Paraya gereksinimleri vardır. Adam kaçırmalar ve banka soygunları gündeme gelecektir.

8 Aralık 1970'de devrimci gençlik "Yabancı Sermaye ile Savaş ve Bağımsızlık Haftası" düzenler. Yılgınlık yoktur. Mücadeleden geri adım atılmayacaktır.

Yedinci Bölüm

1971, Nerede O Güzel Günler?

... Biliyorum razıyım cezama
Çalmadım öldürmedim ama
Daha kötüsünü yaptım
Ne yaptım biliyor musunuz Reis Bey
Tuttum insanları sevdim.

Can Yücel

1971, iktidar-polis-faşist-ajan işbirliğinin karşısında devrimci gençler zorunlu silahlıdır. Fakat silahları kullanmak onların yapabileceği bir şey değildir.

Sağcı saldırılar süreklilik kazanmıştır. Türkiye'nin tüm üniversiteleri, öğrenci yurtları, öğrenci toplantıları, tüm demokratik örgüt toplantıları polis-jandarma-faşist ve dinci grupların saldırısına uğramaktadır. Gençler artan bir oranda yaralanmakta ve öldürülmektedir.

Toplumsal baskı o denli derindir ki, hükümet öğretim üyelerinden öğrenci liderlerini ihbar etmelerini isteyecek, etmeyenlerin görevine son verileceği ilan edilecektir.

Şubat 1971'de gazete sayfaları soygun, öğrenci direnişleri ve ölümleriyle bezenmektedir.

Deniz, Cihan ve arkadaşları Mart 1971'in başlarında THKO'yu kuracaklardır. 5 Mart 1971 günü gazeteleri sağcısıyla, gericisiyle ve solcusuyla THKO'nun kuruluşu haberini vereceklerdir ve aşağıdaki bildiriyi kamuoyuna açıklayacaklardır. Bu bildiri THKO'nun kuruluş amacını açıklamaktadır.[55]

Bütün Dünya Halklarına ve Türkiye Halkına,

1. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu bütün yurtseverleri bu kutsal mücadele saflarına çağırır ve hainlere karşı giriştiği

55. *Sosyalist* Gazetesi, 1971.

kavgada en son savaşına kadar devam edeceğini bildirir.

2. THKO halkımızın kurtuluşunun ve ülkemizin bağımsızlığının silahlı mücadeleyle kazanılacağına ve bu yolun tek yol olduğuna inanır.

3. Amacımız, Amerika'yı ve bütün yabancı düşmanları temizlemek, hainleri yok etmek ve düşmandan temizlenmiş tam bağımsız Türkiye'yi kurmaktır.

4. THKO ezilen halkımızın öncü gücüdür. Halkımızın kurtuluşu dışında hiçbir harekete giremez.

Ezilen ve sömürülen yoksul halkımız; size sesleniyoruz:

5. Düşmanın zenginliğine, sayısına, imkânlarına ve dehşetine aldırmayınız. Düşmana boyun eğmeyiniz. Haklarımızı zorla alacağız, çünkü onlar her şeyi bizden zorla alıyorlar. "Devrimcilere, işçi ve köylülere, öğretmen ve küçük memurlara, subay, öğrenci ve teknik elemanlara, esnaf, sanatkâr, yetimler dullar ve emeklilere sesleniyoruz:

Amerika ve onun emrindeki hainler yüzünden öz vatanımızda üvey evlet durumuna düştük. Hiçbirimiz yarınımızdan emin değiliz. Ömrümüz aç sefil, doktorsuz, ilaçsız, okulsuz ve yolsuz geçiyor. Gelecek nesillere vatanı böyle terk edemeyiz. Kanımızı emen bir avuç haine ve onların arkasındaki Amerika'ya karşı isyan etmek en kutsal görevimizdir. Bu talan düzeni böyle devam ettikçe, açlıktan ölen biz, işsiz kalan biz, insan yerine konmayan biz, hayat pahalılığı ve zamlardan inim inim inleyen biz ve köle muamelesi gören biz olacağız.

Hainlere karşı başkaldırmaktan başka çare kalmadı. Korkmayalım. Vatanın kurtuluşu uğruna mücadele bir namus borcudur. Ve zaten kaybedilecek bir canımız kalmıştır."

Bir avuç gençlik, silahları ellerine aldıklarını açıkça beyan etmektedirler. Kendilerince ülkenin yaşadığı olumsuzlukların gerçek sorumluları karşılarına çıkmadıkça o silahları kullanamayacaklardır. Bu bildiriyle gençler doğal olarak eylemlerini yasaların dışına taşırmışlardır. Bu da suçtur. Fakat bu suçu işlemeyi göze almaktadırlar ve dürüstçe bunu ilan etmektedirler. Ülkenin bağımsızlığı ve demokrasi için suç işlemeyi göze almışlardır. Çünkü karşıdevrimciler, hem yasaları yapmakta hem de yaptıkları yasaları çiğnemekte veya keyfi uygulamalarla kitleleri her açıdan çaresiz bırak-

maktadırlar.,. Gerçekleri derinliğine·gören gençlerin başka çaresi kalmamıştır.

Hiç kimse, karşıdevrimciler bile, '68 gençliğinin çıkarı için bu mücadeleye girdiklerini söyleyemez. Bu hareketin özgünlüğünün temel noktası budur.

İşte o yıllarda ülkenin temiz, onurlu geleceğine damgasını vuracak olan gençlerin yok edilmesinin sorumluları, onların karşısına sağcı gençleri silahlandırıp saldırtanlar, olacaktır. Devrimci gençlere silah sağlamada yardımcı olan kişiler veya kesimler aynı zamanda onlara saldıranların da arkasındadırlar. Evet, o yılları onlarla beraber çok yakından yaşayanlar onların kimler olduğunu derin derin düşünmelidirler ve kamuoyuna açıklamalıdırlar.

Onları ve başka akıl almaz haksızlıkları cesaretle ortaya çıkarmaya çalışan Uğur Mumcu da büyük ölçüde, bu gerçekleri ortaya çıkarmaya çalıştığı için öldürülmüştür.

Gençler neden böyle harcandılar? Emperyalizmin, çıkarını tehlikeye düşüreceği için, düşünsel gelişmelerden, uyanıştan korktuğunu söylemiştik. Peki emperyalizm düşünsel gelişmeyi yok etmek için ne tür silahlar kullanmaktadır?

Emperyalizm, ilgilendiği ülkede çıkarını sağcı kesimle birleşmekte görüyorsa sağcılarla; solcu kesimle işbirliğinde görüyorsa solcu kesimle işbirliğine girer. Bu bütün dünyada böyledir. Mahir Kaynak 16 Şubat 1992 *Nokta* dergisine verdiği bir demeçte terör olaylarına gerektiğinde sağ gerektiğinde sol görüntü vermek hiç zor değildir diyecektir.

Tüm ülkelerde kurulan Komünizmle Mücadele Dernekleri örneğin, Amerika'nın isteğiyle oluşur ve toplumların sağcı, faşist eğilimleri bu örgütlenmelerde yerini alır.

Türkiye'de Komünizmle Mücadele Derneği (KMD), 1963'te kurulur. Yöneticileri Adalet Partisi görevlileridir. Bu dernek Nurcularla Süleymancılar gibi dinci kesimlerce de desteklenecektir. 1965 seçimlerinde AP'ye oy sağlamada çok etkin görev yapacaktır dernek. MTTB, daha sonraları bu KMD tarafından ele geçirilecektir. Alpaslan Türkeş ve partisi bu kuruluşlarla beraber kurulan kamplarda gençleri teorik ve pratik olarak eğiteceklerdir. Finansman kaynağı Amerika ve Türkiye'deki işbirlikçilerdir.

Bu kamplarda eğitilen gençler, her zaman, her yerde, her türlü düşünsel toplantıları karıştıracaklar veya sol kesimi toplandıkları her yerde izleyip, saldıracaklardır, saldırmakla görevlidirler. Verilen eğitim tümüyle solun yok edilmesine endekslenmiştir. Türkeş'in oluşturduğu komando kampları bu amaçla kurulmuştur..

O yıllarda bu örgütlere parasal destek büyük ölçüde Adalet Partisi tarafından sağlanacaktır. Faruk Sükan, zaman zaman onları arayıp para problemleri olup olmadığını sormaktadır.[56]

CIA gerektiğinde sol güçlerle de iletişim kurmaktadır. Örneğin: 1963 yılında iki CIA ajanı, Mehmet Ali Aybar'ı ziyaret edip üç buçuk saat görüşeceklerdir. Tabii Mehmet Ali Aybar görüşmeyi kamuoyuna açıklayacaktır.[57]

İngiliz istihbaratı, Türkiye'de kurdukları merkezlerde (en büyüğü Bursa Karamürsel'de kurulmuştur) "Sovyetler Birliği'ni gözleyip dinlemekten Türkiye'deki hareketi gözden kaçırmıştık" itirafında bulunacaktır.[58]

Amerika görüldüğü gibi amacına ulaşmak için ilgili ülkenin insanını kullanmakta hiç zorlanmayacaktır. Çünkü karşılığını çok iyi ödemektedir. MİT'te haksızlığa uğramış ve ayrılmak zorunda kalmış bir MİT görevlisi Albay Sabahattin Savaşman'ın tutanaklara geçen anılarından bazı seçmeler yapacağız:

1950'den sonra MİT'in görevini sürdüren teşkilat Amerikan servisleriyle beraber çalışmaktadır... Teşkilatın kullandığı teknik malzemeler CIA tarafından sağlanmıştır... Birçok personel Amerikalılar tarafından kurslarda eğitilmiştir... Kurslar Amerika'daki Uluslararası Polis Akademisi'nde veya Panama'daki Antigerilla Okulu'nda verilmektedir (Panama'daki okulun bir adı da Cinayet Okulu'dur). Okul CIA tarafından kurulmuş ve eğitmenler onlarca belirlenmiştir. MİT mensupları, özellikle Amerika'da eğitilenler maaşlarını CIA'den almaktadırlar... Amerika bu yetiştirdiği elemanlarla, ilgili ülkeden her bilgiyi, karşılığını da bol bol ödeyerek, alacaktır. Sabahattin Savaşman

56. Süleyman Genç, *12 Mart'a Nasıl Gelindi*, s. 26-43, İleri Yay., 1971.
57. Dr. Yahya Kanbolat, *Olduğu Gibi, Eski Türkiye İşçi Partisi Üzerine Anılar*, s. 100, Bayır Yay., 1979.
58. *Siyah Beyaz*, 23 Mart 1996.

"Bunu ben teşkilatın üçüncü adamı olarak yazıyorum ve her an ispat etmeye hazırım" diyecektir.[59]

Amerika başkanı Demokrat Partili John F. Kennedy, kendi zamanında, Amerika'da, sonra da Almanya'da Savaş Okulları'nı açacaktır. Almanya'daki okula Türkiye'den kontrgerilladan elemanlar gidip orda yetiştirileceklerdir.

Ayrıca ilgilendikleri ülkenin medyasını da ele geçirmenin önemini bilmektedirler. USİS'in her ülkede görevi, bol paralarla basınla ilişkileri düzenlemektir. Gazetecileri ve muhabirleri kendi ülkelerinde eğitecekler, her ajansa kendi ajanlarını yerleştirecekler, bunlar kanalıyla da, ilgili ülkenin basınını kendi çıkarları doğrultusunda kullanacaklardır.[60]

İhsan Sabri Çağlayangil, her zaman Demirel'le siyaset yapmıştır. Anılarında ve İsmail Cem'le yaptığı bir söyleşide şunları açıklayacaktır: "12 Mart'ta CIA vardır. MİT'in güçlenmesi için MİT her alanda Amerika, İsrail, İran istihbarat örgütleriyle iletişim içinde olmuştur. CIA bu yolla içime girmiş altımı oymuş. Mobilya kurdu gibidir CIA. İçinize girer ve oyar. Elinde imkân var adamın. Onun için şaşmam. Aramam da... Bulamam ki" diyecektir.[61]

Yine Demirel'in en yakın siyaset arkadaşlarından Hüsamettin Cindoruk "Türkiye'yi iki Amerikalı yönetmektedir. Yani yönetecek olanlar yönetmemektedir" diyecektir.[62]

Bir başka yol ise para yardımları sırasında yaptığı anlaşmalarda ortaya çıkmaktadır. Para yardımları sırasında Amerika istediği koşulları ileri sürecektir. CIA, para yardımlarının yerinde kullanılıp kullanılmadığını izlemek için ilgili ülkeye adamlarını gönderecektir ve bunların giriş çıkışı serbest olacaktır. Serbest girip çıkma izni, yardım yapılırken koşul olarak ileri sürülmektedir. İşte ajanlar böylece istedikleri gibi ülkeye girmekte ve istedikleri bilgiyi toparlayabilmektedirler.[63]

---

59. Sabahattin Savaşman, *3. Adam Anlatıyor, MİT CIA İlişkileri*, s. 94, Kaynak Yay., 1996.
60. İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart*, s. 48-77, Cem Yay., 1977.
61. *Siyah Beyaz*, 23 Mart, 1996.
62. Sadi Koçaş, *Atatürk'ten 12 Mart'a-Anılar 1-2-3-4*, Tomurcuk Matb., 1977.
63. *Siyah Beyaz*, 23 Mart 1996.

Bir başka yol, meşhur, "Barış Gönüllüleri" hareketidir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, İskan ve Şehircilik Enstitüsü öğretim üyesi Müslim Özbalkan *Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri*[64] kitabını yazacaktır. Gizli ikili anlaşmalarla 1.200'den fazla barış gönüllüsünün Amerika çıkarlarını korumak için Türkiyede görevlendirildiğini açıklayacaktır. Bu konuda araştırmacı Türkiye kamuoyunu bu oyuna gelinmemesi için uyaracaktır. Özbalkan askere giderken "Kötü düşünce sahibidir" diye er olarak görev yaptırılacaktır. Amerika, çıkar beklentisi olduğu tüm ülkelere, gerçekler ortaya çıkana kadar, Barış Gönüllüleri'ni göndermeye devam etmiştir.

Bu gerçekler ışığında o yıllara dönelim. Hükümet MİT'in baskısı altındadır. MİT ise CIA'in Türkiye'deki uzantısı gibi çalışmaktadır ve elindeki vurucu güç kontrgerilladır. Kontrgerilla hükümet ve yargı tarafından sorgulanamamaktadır. Çünkü yasal hiçbir dayanağı yoktur. Fakat hükümetin attığı her adımda vardır. Devlet örgütüne hâkimdirler. Türkeş'in kontrolü altında oluşturulan komando örgütlerinin vurucu gücüdür kontrgerilla.

Bir Amerikalı senatör Alfons D'Amato "Türkiye'yi haydut çetesi yönetiyor" diyecektir. Aynı çerçevede Talat Turhan "Türkiye'yi gizli güç odakları yönetiyor. Devlet içinde devlet var" açıklamasını yapacaktır.

12 Mart ve sonrası işkenceciler kontrgerillanın elemanlarıdır. İşkenceden geçen bir genç işkence yapılırken kendisine işkencecinin söylediklerini şöyle yansıtmaktadır: "Burası kontrgerilla. Burada Tanrı yoktur. Hukuk yoktur. Acımak yoktur. Biz adamı öldürürüz. Kimseye hesap vermeyiz."[65]

İsmet Paşa hükümetlerinin iktidarda kalamaz hale gelmesini, 1965'de Süleyman Demirel'in başbakan olmasını CIA iç politikada dolaplar çevirerek sağlamıştır. O kadar içişlerimize karışmaktadır ki bunun boyutunu anlamamıza yardım edecek şu örnek verilmelidir. Demirel'i Başbakan yapar yapmaz CIA, Türk Hükümeti'nden şöyle bir istekte bulunacaktır. "İran-Irak ve Türkiye Kürtlerini federe bir Cumhuriyet haline getirelim. Bunu Türkiye'ye bağlayalım. Hem de büyük toprak kazanmış olursunuz" ve Başbakan bu

64. Müslim Özbalkan, *Gizli belgelerle barış gönüllüleri*, Ant Yay., 1970.
65. Emin Değer, *Uğur Mumcu ve 12 Mart*, s. 66, um.ag.

teklifi ciddiye alıp yetkili kurullarının hatta Genelkurmay'ın gündemine bile taşıyacaktır. Fakat Genelkurmay tartışmaya bile gerek görmeyecektir. Öneriyi reddedecektir.

Amerika o kadar ileri gidecektir ki, Demirel bile onun isteklerine yeterince cevap veremeyeceği için 12 Mart'ı uygulamaya koyacaklardır. Neden Demirel istenmeyen adam olmuştur?

ABD'nin gözünde en büyük suç, kontrolu altında tuttuğu ülkenin, onlara danışmadan bağımsız kararlar almaya yeltenmesidir.

1963'te, uygulamaya konulan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı yönünde çabalar,1965'te AP tek başına iktidar olunca, Demirel iktidarınca yürütülmüştür. Kapitalistleşme yönünde hızlı adımlar atılmıştır. Bütün adaletsizliğine ve eşitsizliğine rağmen Türkiye ekonomisi hızlı bir büyüme yaşamıştır. Bu ekonomik büyümenin verdiği rahatlıkla dış ilişkilerini Amerika'nın onayını almadan oluşturmaya çalışmıştır hükümet. Türkiye komşularıyla iyi ilişkilere girmeye yönelmiştir. Araplarla, Sovyetler Birliği'yle her alanda işbirliği yapmıştır. Arap-İsrail savaşında, Demirel Hükümeti Arapları desteklemiştir.

Demirel Hükümeti haşhaş üretiminin yasaklanmasına sıcak bakmamıştır. Aksine Amerika'nın iddia ettiği gibi Amerikalı gençlerin sadece Türkiye'de üretilen haşhaşla zehirlenmediklerini, ayrıca üretilen haşhaşın yağ üretiminde değerlendirildiğini kanıtlamaya çalışmışlardır.[66] ABD başkanı Nixon, zaten bu gerçeği bilmektedir. Fakat yapılacak seçimde halkına Amerika gençliği için ne kadar fedakârlık yaptığı mesajını vermek zorundadır ve bu çerçevede Türkiye'de haşhaş yasaklanmalıdır. Amerika'nın dünyadaki imajı asla sarsılmamalıdır. Nixon'ın seçimi kazanabilmesi için her silah kullanılacaktır. Baskıların, ilgili topluma vereceği zarar, onların umurunda değildir.

Amerika, bu sorunların çözümünü Türkiye'de bir cunta sahnelemekte görmektedir. Cuntayı haklı kılabilmesi için o dönemde en kolay yol toplumu, özellikle de gençleri birbirine düşürmek ve bölmekti. Bu şekilde ülke anarşinin batağına sürüklenecekti. Bu olumsuzluğu ekonomik krizle de yoğun-

66. İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart*, s. 43-48, Cem Yay., 1977.

laştıracaktı ve bu çerçevede ekonomiyi de çıkmaza sokacaktı. Türkiye'de olan budur. Yani Demirel'i de düşüren CIA ve CIA ile işbirliği içinde olan MİT ve Silahlı Kuvvetler'dir.

Andreas Papandreu, cunta sonrası Yunanistan'ın uzun süre başbakanlığını yapan değerli bilim insanı, Amerika'nın en önemli gazetesi *New York Times* muhabirine şöyle diyecektir: "Darbe bana o kadar çok şey öğretti ki... Bunların içinde en önemlisi Amerikan Gizli Servisi'nin (CIA) sızma yeteneğinin ne denli yüksek ve güçlü olduğunu kavramamdır... İçimize öyle sızmışlar ki bizim için ne kararlar vereceklerini bilemem." [67]

Kıbrıs olaylarının en karmaşık döneminde bir Amerikalı generalin başbakan aramaya Türkiye'ye gelip başarılı olabilmesinin arkasında bu iç dolaplar yatmaktadır. Yani CIA Türkiye'de at oynatmaktadır. CIA'de 11 yıl çalışmış olan bir CIA ajanı *Firar* adlı kitabında şunları yazmaktadır:

Askeri darbe konusunda CIA kadar uzman bir örgüt bulunamaz. CIA istediği zaman bir ülkede büyük huzursuzluk yaratabilir ve bunu finanse eder. Bu da tüm silahlı kuvvetlerin darbe yapmak için arzuladığı ortamdır. Askerler her zaman ülkenin tam bir çıkmaz içinde olduğunu ve sonunu ancak kendilerinin çözebileceği bir atmosferin yaratılmasını isterler. Bu da CIA'in görevidir. Askeri darbe yapan subaylar, generaller genellikle CIA'in adamlarıdır.[68]

19 Ocak 1986 *Nokta* dergisinde emekli general Celil Gürkan CIA başkanı Mr. Helms'in 12 Mart'tan birkaç gün önce Ankara'ya geldiğini açıklayacaktır. CIA bu kadar içimizdedir.

20 Ocak 1991 *Hürriyet* gazetesinde şöyle bir haber yayınlanmıştır. "Başkan Bush CIA'e savaşa girme emri vererek örgütün kendi yöntemleriyle Saddam'a yeni darbeler indirmesini emretti." Bu haber bile Amerika'nın ipleri elinde tutmak için ne kadar çaba gösterdiğinin bir belirtisidir.

9 Mart 1971 grubunun içinde olan Orhan Kabibay, gençlerle sürekli iletişim içindedir. Toplantılar genelde diğer subayların ve gençlerin de katılımıyla onun evinde yapıl-

67. Sadun Tanju, *Daha Güzel Bir Dünya*, s. 81, 82, Çağdaş Yay., 1975.
68. *Siyah Beyaz*, 23 Mart 1996.

maktadır. Orhan Kabibay sonradan Nihat Erim'in en hızlı destekçisi olmuştur. Hava pilot Albay Metin Heperler 9 Martçıların tüm toplantılarında vardır. Fakat 9 Martçılar yargılanırken o soruşturma bile geçirmemiştir. Ünlü ajan, korgeneral Atıf Erçıkan, 9 Martçıların arasına Kurmay Albay Kenan Güven tarafından sokulmuştur. Kenan Güven de 9 Martçıların arasındadır. 12 Eylül'de Tunceli'ye vali olup Alevi köylerine zorla cami yaptıran adamdır. Erçıkan toplantılarda elde ettiği bilgileri hemen cumhurbaşkanına ve MİT'e ulaştırmakla görevlidir.

9 Mart olayı, Faruk Gürler ve Muhsin Batur tarafından, tamamen Türk Ordusu içindeki Kemalist ruhu yok etmek için ortaya çıkartılmıştır. Bir grup sivil ve subaylar bağımsızlık ve demokrasi adına darbe yapmaya kalkışacaklardır. Katılan subayların ajan olmayanların hepsi bir hafta içinde ordudan ihraç edileceklerdir. Mihri Belli bu komployu yapan iki generale yakın bir insandır ve gençlerin silahlanmasında öncülük etmiştir. Mahir Kaynak, Mihri Belli'nin 12 Mart Darbesi'nin sivil başkanı olduğunu söyleyecektir.[69]

Yıllar sonra 9 Martçılardan Eşref Bitlis kontrgerilla tarafından öldürülmüştür. Öldürtülmüştür, çünkü Orgenaral Eşref Bitlis birçok şeyi bilen bir insandır.[70]

MİT her yerdedir. Hükümetin üstünde bir güç olarak çalışmaktadır. Hükümete isterse bilgi vermekte, istemezse vermemektedir. Arkası CIA ve Amerika desteklidir. Türkiye'de o yıllarda tutuklanacak kişilerin listesini MİT yapmaktadır. MİT'in aldığı her kararı hükümet, yasal olsun olmasın, onaylamak zorunda kalmaktadır. MİT'ten sorumlu devlet bakanı Sadi Koçaş *Anılar*'ında "Tutuklamaların nasıl gerçekleştiğini anlamadığını ve bir emirle konunun araştırılmasını istediğini; sonuçta tutuklamaların, valilerin MİT'ten aldıkları emir doğrultusunda yapıldığını öğrenecektir.

İsmet İnönü iktidardan ayrılmak zorunda kaldığı günlerde "Olayları ben duymadan Washington haber alıyordu" diyecek ve durumun korkunçluğunu açıklayacaktı.

---

69. *Milliyet*, 19 Mayıs 1973.
Emin Değer, *Uğur Mumcu ve 12 Mart*, s. 268, um.ag, 1996.
70. *Siyah Beyaz*, 23 Mart 1996.

Öldürmeler çok bilinçli ve planlıdır. Kurdurulan Özel Harp Dairesi, Amerika'da eğitilmiş elemanlarla oluşturulmuştur ve finansmanı Amerika'dır.[71] Ne yazık ki emperyalizm, şiddet ateşini kendi çıkarları için körüklemekten hiç rahatsızlık duymamaktadır. Eğitilmiş ajanlar her yerdedir. Gençlerin arasında veya karşılarında veya arkalarındadırlar. Polis bilmeden onları yakalamakta, yakalandıklarında ise MİT ajanı olduklarını kanıtlamaları yetmektedir. Onlar hemen tahliye olmaktadırlar. Ne de olsa çok vatanseverdirler. Öyle vatansever olunacağına inandırılmışlardır veya inanmak zorundadırlar. Çıkarları bunu gerektirmektedir. Zamanla devrimci gençlik onları tahmin edecektir fakat kendilerini korumaya bu bilgiler yetmeyecektir.

İşte Amerika, Türkiye'de kurduğu bu karmaşık ilişkilerle her zaman amacına ulaşacaktır. Kendi ülkesinde gençler uyuşturucudan ölecekler. Türkiye'de ise düşündükleri ve çok yurtsever oldukları için öleceklerdir gençler... Amerika, Türk Hükümeti'nin bu içtenliğini, bu teslimiyetçiliğini ödüllendirecektir. Karşılığında ekonomik yardım yapacaktır. Çünkü Türkiye geçmiş yıllardan gelen 1969 ve 1970'de yoğun bir ekonomik krizin içindedir. Cunta'yı başarılı göstermek için Amerika dış kredi olanakları sağlayacaktır. Batı piyasalarında spekülatif amaçlarla dolaşan milyonlarca dolar Türkiye'ye akacaktır.

Bu arada İngiltere ve Amerika hükümetleri, basın aracılığıyla Türk hükümetine övgüler yağdıracaklardır. Hükümet doğru yapmaktadır. Yıllar sonra bu oyunda görev alanlar, özveriyle yardım eden paşalar ve diğerleri yönetim kurulu başkanlıkları yapacaklar, şirketlerde yönetici olacaklar ve partilerde politika yapacaklardır.[72] MİT ajanı olarak hizmet veren polis şefleri 1990'larda, bir bir istifa edip DYP'den milletvekili olarak meclise gireceklerdir. İşte oyun budur.

Oyun oynanır, her zaman oynanacaktır. Fakat bu ülkeyi meclislerde yemin ederek yöneteceğiz diye yola çıkanların, seçilenlerin veya atananların insani değerlerden uzak yönetim

71. Emin Değer, *Uğur Mumcu ve 12 Mart*, s. 178, um.ag, 1996.
Uğur Mumcu, *Saklı Devletin Güncesi*, s. 46-47, um.ag, 1997
Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 255, Doğan Kitap, 1999.
72. Uğur Mumcu, *Suçlular ve Güçlüler*, s. 329, um.ag, 1996.

anlayışı yani çıkara dayalı yönetim anlayışı sorgulanmalıdır. Suçlu öncelikle emperyalizm değildir. Suçlu, ahlaki değerleri ayak altına alan işbirlikçilerdir.

12 Mart Sıkıyönetim hâkimi Baki Tuğ, aradan 30 yıl geçmiş olmasına rağmen belki suçluluk duygusunun verdiği bir saldırganlıkla, belki nefretinin hiç bitmemesi nedeniyle *Denizlerden Apo'ya 12 Mart 1971* adlı kitabında bu gerçeklerden hiç söz etmeyecektir. Başarı olarak sundukları yaptırımları kendilerinin ve hükümetin yaptığını savunacaktır. Üstüne üstlük her satırı kin ve öfke dolu olacaktır. Böyle bir beynin zaten tarafsız adalet dağıtması beklenilemezdi. Baki Tuğ'dan küçük bir alıntı vererek bu değerli gençlerimizin kimlerin elinde tüketildiklerini görmemiz gerekiyor.[73]

"Türk milletine karşı ihanet içerisinde olan ben Türk değilim, ben Müslüman değilim, Türklük ne imiş? Vatan ne imiş? Müslüman olmak ne imiş? Bırakın bu safsataları. Ben Marksist Leninistim, ben ihtilalcı komünistim. Ben Kürtçü komünistim demek bu büyük ilim adamlarına göre ilericilik ve devrimciliktir. Bu soysuzluklara karşı gelmek, bu soysuzluklara karşı olmaksa tutuculuktur, gericiliktir. Öyle mi?"

Diğer yanda basın yayın organlarınca, bilinçli veya zorunlu (bunun cevabını o yılların etkin basın mensupları verebilir) devrimci gençlere karşı sürdürülen sürekli karalama ve suçlama kampanyası etkisini gösterecektir. Gençler, anarşistler, şakiler, halk düşmanları, hatta katil olmadan, katiller damgasını yiyeceklerdir. İktidar, sağcı örgütler ve basın el ele verecekler, gençler yalnızlığa itileceklerdi. Haberler, halk anarşistlere veya şakilere, halk düşmanlarına veya katillere saldırdı şeklinde verilerek gençlerin bilinçle geniş toplum kesimleriyle kurdukları güzel iletişim yok edilmeye çalışılacaktı:

"Anarşistlere Genç Kızlar Ev Buluyor" (Yani...)

"Çayan'ın eşi Paris'te devlet bursuyla okuyor."

"Beş Şaki'nin Yurtdışına Kaçamadığı Tahmin Ediliyor."

"Cihan Alptekin kıskıvrak yakalandı."

"Cihan Alptekin'i, korkudan tırmandığı ağaçtan, köylüler sopa ile döverek indirdiler" (Köylüler de ağaca çıktıklarına

73. Baki Tuğ, *Denizlerden Apo'ya 12 Mart 1971*, Ocak Yay., 2000.

göre Cihan çok büyük bir ağaca tırmanmış olmalıydı). Cihan Maltepe Cezaevi'nde ziyaret sırasında ablasına bunun tamamen gerçekdışı olduğunu söyleyecektir.

"Ulaş Bardakçı, kolejli sevgilisinin evinde öldürüldü." Oysaki evde yapılan araştırmalar sonunda polisler Ulaş'ın ve Lale Arıkdal'ın ayrı odalarda yattıklarını rapor edeceklerdir.

Sağcı gazeteler ise kin ve nefret doludurlar. Bu kin ve nefret tohumlarını ekmenin yararı kimedir?

"Kızılları boğmanın vakti geldi."

"Ya tam susturacağız ya da kan kusturacağız."

"Cihada hazır olun. Allah yolunda cihad farzdır ve silahlar patlayacaktır."

"Kızıl emperyalizmin para ile tutulmuş uşaklarını en ufak kıpırdanışta gebertmek için and içildi."

"Ey Müslüman Türk, maneviyat düşmanları karşısında aslanlar gibi kükre ve cihad bayrağını aç."

"Halk komünistleri imha etmeye hazır."

Ayrıca yargı görevini yapmada bağımlı davranacaktır. Uğur Mumcu dayanamayıp Cumhuriyet savcılarına "Laiklik ilkesine karşı siyasal eylem yapan bu kadar kişi, yayın organı ve parti var... Vatandaşı devrimci kanı içmeye çağıran gazetelere hiç rastlamadınız mı?.. Birçoğunuz Türk-Amerikan Hukukçular Derneği'ne üyesiniz. Sanıklar size güvenebilir mi?" diye seslenecektir.[74] Ayrıca bağımsız davranabilirler mi?

Gençler yapayalnız bırakılacaklardı. Hükümet daha da ileri gidecek ve Emek Mahallesi İş Bankası soygunundan aranan Gezmiş grubu için vur emri çıkaracaktır. Bu emri verenler doğal olarak onları bulduklarında yargılamadan vurmaktan hiç rahatsızlık duymayacaklardır, vurmaya da karar vermişlerdir. Nasıl olsa vuranları kimse aramamaktadır.

Bu oyunu, bu denli taraf tutmayı, haksızlık olarak gören birkaç cesaretli insan hükümeti eleştireceklerdir, fakat sesleri duyulmayacaktır (24 Ocak 1971, gazeteler). Senatör Haydar Tunçkanat, *"... faşistlerce ölüm müfrezeleri kurulmuştur. Günün birinde siz, banka soygunundan suçlu olarak ilan ettiğiniz bu gençleri bir silahlı çatışmada nefis müdafaası nedeniyle öldürecek olursanız -ki bütün hazırlıklarınız ve olağanüstü tedbirleriniz bu niyetinizi açıkça belli ediyor-,*

74. Uğur Mumcu, Çıkmaz Sokak, s. 115, Tekin Yay., 1994.

sizleri bu kürsüden gençlerin katili olarak peşinen suçlayacağımızı duyurur, kanundışı hareketlerden kaçınmanızı tavsiye ederim" diyecektir.

Aynı gün İsmail Cem, *"Asıl önemli olan 23 yaşındaki bir gencin, suçlu dahi olsa 1971 Türkiyesi'nde 'bir numaralı halk düşmanı'* durumuna getirilebilmesidir... *Bu gençler her ne yapmışlarsa, içtenlikle,* Türk toplumunun yararına diye düşündüklerinden yapmışlardır. Doğru ya da yanlış fakat bu noktadan hareket etmişlerdir... *Bu gençlerin kişiliğinde bütün gençler mahkûm edilmektedir*" diyecektir.

Toplum desteğini yitirdikçe, gençler silahlanma ve dağlara yönelme gereği duyacaklardı. Çünkü Anadolu insanı kirli değildi. Onları bağrına basabilirdi. Dağlara, Anadolu insanının sıcağına sığınacaklardı. Deniz ve Cihan, Sinan Cemgil ve arkadaşlarına katılamadan Sinanlar 31 Mayıs 1971'de Nurhak'da öldürülecekti (Deniz Gemerek'den gidecektir, Atilla Keskin de Nurhak'dan, İstanbul'dan Cihan'ı getirmek için ayrılmıştır). Dağlarda, Anadolu insanının sıcağı da onlara çok görülecekti. Bu olay devrimci gençliği daha da sarsacak ve yine yapacakları bir şey olmayacaktır.

Ve nihayet 12 Mart Muhtırası, Genelkurmay Başkanı, Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri Komutanları imzasıyla verilir. Nasıl olsa toplum hazırdır 12 Mart'a. Düşünce alanından ve iç ve dış koşullardan sermayenin gelişme koşullarına kadar hazırlanmıştır toplum... 12 Mart öğle haberlerinde, TRT'den duyurulan muhtıra şöyledir:[75]

1- Parlamento ve hükümet süregelen tutum, görüş ve icraatı ile YURDUMUZU ANARŞİ; KARDEŞ KAVGASI; SOSYAL VE EKONOMİK HUZURSUZLUKLAR içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve ANAYASA'nın ÖNGÖRDÜĞÜ REFORMLARI TAHAKKUK ETTİREMEMİŞ olup Türkiye Cumhuriyeti ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

2- Türk milletinin ve sinesinden çıkan silahlı kuvvetlerinin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin partilerüstü bir anlayışla meclislerimiz-

75. Sadi Koçaş, *Atatürk'ten 12 Mart'a-Anılar 1-2-3-4*, s. 1851, Tomurcuk Matb., 1977.

le değerlendirilerek, mevcut anarşik durumu giderecek ve ANAYASA'nın ÖNGÖRDÜĞÜ REFORMLARI ATATÜRKÇÜ BİR GÖRÜŞLE ELE ALINACAK VE İNKİLAP KANUNLARINI UYGULAYACAK KUVVETLİ VE İNANDIRICI bir HÜKÜMETİN demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

3- Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ KANUNLARIN KENDİSİNE VERMİŞ OLDUĞU TÜRKİYE CUMHURİYETİNİ KORUMAK VE KOLLAMAK GÖREVİNİ yerine getirerek İDAREYİ doğrudan doğruya ÜZERİNE ALMAYA kararlıdır.

12 MART 1971
Memduh Tağmaç, Faruk Gürler,
Celal Eyiceoğlu, Muhsin Batur

Bu muhtıra ilk duyulduğunda tüm toplum kesimleri umutlanmışlar, 1960'ta yaşadıklarına benzer şeyler yaşayacakları düşüncesine kapılmışlardır. Çünkü muhtıra tamamen hükümeti suçlamakta, hükümeti başarısız bulmaktadır. Bildiriyi okuyan, duyan geniş kitleler, cezalandırılacak olan hükümet üyeleridir diye düşünmektedirler doğal olarak. Çünkü muhtıraya göre, yurdumuzu anarşi ortamına, kardeş kavgasına hükümet sokmuştur.

12 Mart'a ilk tepkiler her bakımdan ilginçtir. Odalar, sendikalar toplam 15 demokratik kitle örgütü bir araya gelerek bildiri yayınlamışlar her türlü devrimci girişimin destekleneceğini bildirmişlerdir. DİSK, TİP ve birçok değerli köşe yazarları aynı doğrultuda açıklamalar yapmışlardır. Anayasa'nın öngördüğü reformları, Atatürkçü görüşle ele almayan bir iktidar elbette suçlanmalıydı. Bu demektir ki ordu 1960'da olduğu gibi, Anayasa'sına ve Atatürk ilke ve inkilaplarına sahip çıkmaktadır. Ordu bir anlamda gençlerle aynı çizgide görünmektedir. Fakat uygulamalar tam tersi yönde gelişecektir.

27 Mayıs hareketi, kapitalist yapılanmalardan zarar gören kesimlerin var olduğu noktasından hareketle, onların hak arama yollarının açılması anlayışı üzerine oturtulmuştur. Bu

nedenle özgürlükçü bir Anayasa'yla sonuçlanmıştır. Oysa, 12 Mart ile kapitalist yapılanmanın önündeki tüm engellerin kaldırılması amaçlanmıştır ve bu nedenle zarar gören kesimler sömürüsüz bir dünya için ayağa kalkanlar olacaktır.

Yönetime el koyanlar, bir yanda kamuoyunu rahatlatacak açıklamalar yaparken, diğer yanda Demirel'e de özel hatlardan telefon edip Muhtıra'nın onun için verilmediğini söyleyecek kadar ikiyüzlü davranabilmişlerdir.

Gelişmeler, toplumun beklediği gibi değildir. Atılan her adımla Anayasa ve Türk Ceza Kanunu ihlal edilecektir, çiğnenecektir. İnsan kavramı, evrensel değerler yıkıma uğrayacaktır. İlk adım olarak, ordu iktidarı ele alırken, sözde koruduğu Anayasa'yı, hükümetin ihlal ettiğini söylediği Anayasa'yı değiştirmeye kalkacaktır. Yani hem verdikleri Muhtıra'yı hem de Anayasa'yı önce onlar "ihlal" edeceklerdir.

Atatürkçü bir görüşte hükümet oluşturulacağını söyleyip, Atatürkçü gençleri yasal veya yasal olmayan yollarla yok etmek ve sindirmek planları yapacaklardır. Bu amaçla ceza yasalarındaki değişiklikler sonlandırılacaktır ve hızla planlarını, uygulamaya koyacaklardır. Yeni ceza yasasına göre banka soymak idam, adam kaçırma 20 yılla cezalandırılacaktır. Ve güvenlik güçlerine yardım edenler büyük para ödülleri alacaktır. İlk kez bir hükümet, gençlerimizin hep yanında olmak istediği, el ele vermek istediği ordudan gücünü alarak, insanını böylesine aşağılayacak, ihbar edenleri yani bir zamanlar okul sıralarında kalleşlik olarak bellediğimiz ihbarı vatanseverlikle özdeşleştirecektir ve korkunç bir kıyıma başlayacaktır.

12 Mart, insanı, insanın evrensel değerlerini ayaklar altına alacaktır. İhbarlar, kaba kuvvet, yalan ve fırsatçılık toplumu egemenliği altına alacaktır. Hukuksuzluk alıp başını gidecektir.

Halit Çelenk, bu hukuksuzluğu şöyle anlatacaktır:

12 Mart'ı izleyen günlerde kimi gençlerin eylemleri Anayasa'nın ihlaline kalkışma olarak nitelendirilmiştir. Bu eylemleri Türk Ceza Yasası'nın 146. maddesinin öğelerini var saymak hukuk yönünden olanaksızdır. Bu nedenle bu eylemlerin Anayasa'nın ihlaline örnek gösterilmesi mümkün

değildir... Anayasa'yı Türkiye'de yasama organları en çok ihlal etmektedir. 12 Mart Anayasa değişiklikleri aslında Anayasa'nın bir ihlalidir.[76]

Anayasa ihlalleri sadece 12 Mart'la sınırlı değildir. Örneğin: Bugün yürürlükte olan Anayasa'nın 11. Maddesi'ne göre "hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz". Bugünümüze ve bakabildiğimiz kadar geçmişimize baktığımızda, tüm iktidarların bu maddeyi sürekli ihlal ettiklerini görürüz.

10. Madde'nin ikinci fıkrasına bakalım. Devlet kişinin hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar. Özellikle 1950 sonrası iktidarların yönetim anlayışı bu maddeyi ihlale dayanmaktadır. Dahası 14., 42. ve 45. maddeler hükümetler tarafından sürekli ihlal edilmektedir. Böyle örnekler çoktur ve bu hükümetlerin yaptığı ülkeyi yönetmek değildir. Anayasa'ya saygı hele hiç değildir. '68 Gençliği yok edilmeye çalışılmıştır ve yok edilmiştir. Çünkü gençler gerçekleri görüp, sorumlulara ileterek, gerçekten, Anayasa'ya ve Atatürk devrimlerine sahip çıkmaya çalışmışlardır. Yöntemleri tartışılabilir fakat hiçbir zaman kötü niyetli veya ikiyüzlü olmamışlardır.

Emin Değer, 12 Mart'ı geriye dönüşün ilk adımı olarak niteleyecek. Türkiye, ilk kez, hukukun bir öç alma ya da karşıdevrimin aracı olarak uygulanışına 12 Mart'ta tanık olacaktı, diyecektir.

Nasıl mı? Ankara Namık Kemal Ortaokulu 2. Sınıf öğrencisi Gürbüz Şimşek tarih öğretmeninin verdiği ödevde Atatürk'ü Lenin'le karşılaştıracaktır. Üstelik bu karşılaştırmada da hiçbir liderin Atatürk kadar büyük olmadığını yazacaktır. Öğretmen Nihal Özsan hemen müdüre koşacak ve 14 yaşındaki öğrenci bir gizli örgüt üyesi olarak ihbar edilecektir ve 12 Mart emniyet müdür ve savcıları Gürbüz'ü cezaevine koyacaklardır.

TRT Ankara Radyosu'nun köy saati programında boraks madenlerinin yabancı şirketler eliyle yönetilmesinin kapitü-

76. Halit Çelenk, *Hukuksuz Demokrasi*, s. 107-110, Çağdaş Yay., 1985.

lasyonlara çağrı olduğu söylendiğinde programcılar servet düşmanlığından cezalandırılacaklardır.[77]

12 Mart o kadar adaletsizdir, o kadar hukuk dışıdır ki Baki Tuğ "Biz yaptıklarımızdan pişmanız deselerdi idam edilmezlerdi" diyebilecektir.[78] Çünkü olay güçlülerin haklıları yok etmesidir.

Keyfilik alabildiğine kol gezmektedir. Sıkıyönetim savcıları Ankara'da idam kararı vermekte; aynı suçtan İstanbul'da yargılananlar beraat etmektedirler veya birkaç yıl cezaya çarptırılmaktadırlar.

Sonraki yıllarda, devlet, gelir dağılımında eşitliği göz önüne almadan, 12 Mart'ı gerçekleştiren kesimlere çeşitli uydurma nedenlerle para dağıtacaktır. Devlet ihaleleri onlara verilecektir. Bugünün Susurluk'unun temelleri atılacaktır. Sermaye, ordu, emniyet, toprak ağaları el ele vereceklerdir, başarılarını kutlayacaklardır. Nasıl olsa toprak ağaları Güneydoğu'daki komando hareketiyle yeniden köylerine kavuşmuşlardır. Komandolar ev ev dolaşıp köylünün elinden silahları almışlardır. Gençlerin ölüleri üzerinde tüm değerler, hak, hukuk ayaklar altına alınacaktır.

Yunanistan da aşağı yukarı aynı süreçlerden geçmiştir. Fakat Albaylar yönetimi devrildikten sonra, bütün cuntacılar ve işkenceciler yargılanmış ve cezaevine koyulmuştur. Türkiye'de ise ödüllendirilmişlerdir. Devletin koltukları onlara tahsis edilmiş ve hâlâ toplumun sırtında yaşamlarını lüks içinde sürdürmektedirler. Daha sonraki yıllarda, bugün, TBMM'nin içinde, kaç katil veya işkenceci vardır? Bu nasıl olmaktadır?

18 Mart 1971'de Deniz, Gemerek'de yakalanacaktır ve Cihan ve arkadaşları haberi alır almaz "Yakalanan arkadaşlarına bir şey olursa Amerikalılara ait tüm kurumlara saldıracaklarını" ilan edeceklerdir. Gerginlik hızla tırmanmaktadır.

İstanbul'da 15 Nisan 1971'de THKO grubu, Hakan Duman'ı kaçıracaktır. 20 Nisan'da Gaziosmanpaşa İş Bankası soyulacaktır. 26 Nisan 1971'de içlerinde Cihan'ın da bulunduğu 104 öğrencinin aranması gazetelere manşet olacaktır.

27 Nisan'da 11 ilde sıkıyönetim ilan edilecektir. Cihan'ın en yakın arkadaşları Ömer Ayna ve diğerleri yakalanacak-

77. Emin Değer, *12 Mart ve Uğur Mumcu*, s. 241-243, um.ag, 1996.
78. *Siyah Beyaz*, 14 Mart 1996.

lardır. 28 Nisan'da DEV-GENÇ'le beraber birçok kamu yararına hizmet veren örgütler, dergiler, gazeteler ve aydınlar tutuklanacaktır. Üniversiteler kimi yerlerde süresiz eğitime kapatılacaktır. Grev ve lokavt yasaklanacaktır.

Ömer Ayna sorgulamada, soygundan aldıkları parayı Cihan Alptekin'in kendisinin bilmediği bir yere gönderdiğini söyleyecektir. Onun verdiği bilgilerle Cihan'ın Gaziosmanpaşa İş Bankası ve Selamiçeşme Akbank soygunlarında var olduğu fakat Hakan Duman olayında olmadığı ortaya çıkacaktır. Ayna, THKO'ya bağlı olduğunu ve Cihan Alptekin'in de hücre başkanı olduğunu açıklayacaktır.

Cunta Hükümeti (Adını siz koyun, kontrgerilla deyin, o yıllarda CIA'in Türkiye'deki örgütü gibi görev yapan MİT deyin, polis deyin, asker deyin veya hepsini arkasına alarak), yaptırımlarına devam edecektir. Zaten maaşları da ABD-CIA tarafından ödenmektedir. 17 Mayıs 1971'de, Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş, Ankara Radyosu'ndan hukuk dışı, insan haklarını ayak altına alan, şu duyuruyu yapacaktır:

İsrail Devleti'nin başkonsolosu Efraim Elrom silahlı dört zorba tarafından kaçırılmıştır... Bu alçakça saldırının, bugüne kadar çeşitli kanunsuz hareketlerde bulunan ve amacı Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak ve parçalamak olan gizli örgüt mensupları tarafından yapıldı ve saldırganların kimlikleri tespit edilmiş bulunmaktadır...

Şimdi kararımızı kendilerine tebliğ ediyor ve sayın kamuoyuna açıklıyoruz. Başkonsolos en kısa süre içinde ve derhal serbest bırakılmazsa... Örgütle uzak yakın ilişkisi bulunanlar ve masum gençlerimizi kışkırtıcı yayın ve sözleriyle kanunsuz hareketlere teşvik eden ve kimlikleri öteden beri güvenlik kuvvetlerince bilinen kimseler, sıkıyönetim bölgeleri dışında bulunanlar dahi, Sıkıyönetim Kanunu gereğince derhal gözaltına alınarak en yakın sıkıyönetim komutanlığına teslim edilecektir.

Adam kaçıranlar, bunlara yataklık edenler ve bulundukları yeri bildikleri halde resmi makamlara bildirmeyenler için idam cezası verilmesini öngören kanun tasarısı hemen TBMM'ye sunulacaktır.

Bu tehdit dolu hukuktan uzak bildiri, hem de Sadi Koçaş gibi kamuoyunda demokrat olarak bilinen bir insan tarafından yapılmıştır; O yıllarda, hükümetin kendi insanlarına ne kadar düşmanca davrandığının açık kanıtıdır. Bildirinin ardından "Balyoz Harekâtı" başlatılacaktır. Güvenlik güçleri ev ev, sokak sokak dolaşıp gençleri, aydınları, yazarları, çizerleri ve bazı siyasetçileri de tutuklayacaklardır. Cihan, o sıralarda İstanbul'da emekli bir komiserin evinde arkadaşlarıyla kirada kalmaktadır. Bu aramadan nasıl kurtulduklarını ilerki sayfalarda bulacaksınız.

Sadi Koçaş, yıllar sonra anılarında yaptığı bu duyuru ve aramalar için "Oyuna getirildim" diyecektir.[79]

Mayıs 1971'de Cihan'ı yakalayamayan ilgililer, Murgul Bakır İşletmeleri'nde çalışan babayı bulacaklar, ona demeç verdireceklerdir. Cuntanın yakalayamadığı gençler için başvurduğu bir yoldur bu. Bu demeçler gazetelerde farklı anlatımlarla çıkacaktır. Çünkü gazeteler görevlendirilmişlerdir ve onlar da bu görevi böyle yerine getirmektedirler. O cümlelerin babaya ait olmadığını, baba sonradan açıklayacaktır.

Hürriyet 9 Mayıs 1971'de demeci şu başlıkla verecektir:
Cihan, Evladım, Sende Allah Korkusu ve Vicdan Varsa Teslim Ol

Milliyet gazetesi haberi şöyle vermektedir:
Cihan, Ordu Kumandanına Teslim Ol,
Murgul Bakır Fabrikası'nda çalışan Eşref Alptekin oğluna TRT aracılığıyla gönderdiği mesajda hiç kimse devletine karşı çıkamaz. Bizi, anneni ve kardeşlerini üzme. Teslim ol Cihan. Seni o yola sevk edenlere bugünkü adil hükümet cezasını verecektir.
Cihan oğlum, 55 yaşındaki babanı üzme. Ben seni adam olacaksın, millete memlekete yararlı olacaksın diye fakülteye gönderdim. Tekrar ediyorum. Ordu kumandanına teslim ol. Annen ve ben üzüntü içindeyiz. Ve tam 1.5 yıl senden haberim yoktur. Seni ortaokulda ve lisede temiz bir evlat olarak

79. Sadi Koçaş, *Atatürk'ten 12 Mart'a-Anılar 1-2-3-4*, s. 212-222, Tomurcuk Yay., 1977.

yetiştirdim. Fakültede niye bu yolunu değiştirdin? Teslim ol. Seçtiğin yol yanlış yoldur.

Bu bildiriyi okuyan bir işçi babaya hemen şöyle bir cevap verecektir:

Sayın Eşref Alptekin,

Oğlunuz hakkında gazetelerde çıkan yazılarda geçen şeyleri siz söylemişseniz yanılıyorsunuz ve oğlunuza haksızlık ediyorsunuz.

Oğlunuz Cihan sizin fikirlerinizin tam aksine Türk halkının, Türk işçi ve köylüsünün mutlu olması ve yoksulluktan kurtulması için savaşan gençlerin en yiğitlerinden biridir. Onunla iftihar etmelisiniz. İftihar etmelisiniz çünkü oğlunuz gerçekten yiğit, mert ve Anadolu'nun bir kahraman çocuğudur. Çünkü bugün anarşist diye yakalanan gençler aslında yurdumuzu sömüren bize hükmeden, Türk köylüsüne afyon ektirmeyip onu aç bırakmak isteyen, petrolümüze, madenlerimize kısacası her şeyimize el koyan ve bunu yaparken içerdeki vatan hainlerine karşı can pahasına ateş ve barut kokan bir savaş vermektedirler.

Bugünkü durum geçicidir. Onların savaşı mutlaka zafere ulaşacak ve oğlunuz Cihan gibi yiğitlerin adları Türk tarihine altın harflerle yazılacaktır. Gün olacak meydanlarımız bu yiğit gençlerin heykelleriyle süslenecektir ve o günler çok uzak da değildir.

Selam olsun fakir halkımızın kurtulması için savaş veren Cihan ve arkadaşlarına.

Selam olsun Cihan gibi oğul yetiştiren Eşref babalara.

Bir İşçi

Bu mektup, halkın, devrimci gençliğe ne kadar güvendiğinin ve onlara ülke sorunlarını çözmede nasıl bir rol biçtiklerinin de bir kanıtı gibidir. Ayrıca gençlerin insanlarla kurdukları güzel iletişimin sonucu, halkın kendilerini gençlere ne kadar yakın hissettiğini de anlatmaktadır.

23 Şubat 1972 tarihli *Tercüman* gazetesi Cihan'ın kardeşlerinin ve babasının resimlerini yayınlayacak ve "kardeşleri Cihan Alptekin'in teslim olmasını istediler" diyecektir.

Cihan'ın haberleri gazetelerde ve radyoda verilirken aile çaresizdir. Ne yapacaklarını bilememektedirler. Cihan'ın Hilmi Altay adlı amcası, polis ve savcılarla görüşecektir. Onlara göre Cihan'ı ölümden kurtarmanın yolu onun tutuklanmasıdır. Cihan henüz yasaların onu kıskıvrak bağlayacağı kadar olayların içine girmemiştir. Fakat bunlar yapılırken, Cihan tutuklanır. Aile rahat bir nefes almıştır. Hapishanede oğulları güvende olacaktır. Temiz saf köylü mantığıdır bu.

1 Haziran 1971 Salı günü gazeteler Cihan, Tekirdağ'da sınırı geçerken yakalandığı haberiyle çıkacaktır. Gazetelerde haberler çok çelişkili verilecektir. Bir gazeteye göre Tekirdağ'a giderlerken özel bir arabanın şöförü onlardan kuşkulanmıştır. Şöför Tekirdağ'a gelince, emniyet yetkililerine durumu bildirmiştir. Cihanlar Tekirdağ'a vardıklarında, polis onları emniyete götürmüş, fakat onlar bir yolunu bulup kaçmışlardır. Polis arabası bozuk olduğundan onların peşine düşememişler, durumu, askeri makamlara bildirmişlerdir. Askeri birlikler süratle araziye yayılıp gençleri tutuklamıştır.

Bazı gazeteler de haberi, "Cihan'ı ağaçtan köylülerin döverek indirdikleri" biçiminde vermiş, bazı gazeteler de Tekirdağ'da olayı duyan halkın bulduğu araçla olay mahalline geldiklerini, onları linç etmek istediklerini, fakat güvenlik kuvvetlerinin onları kurtardığını yazacaklardır (Cihan ve Tayfur Cinemre'nin kaçış öyküsünü ve Sansaryan Han'da yaşananları Tayfun'un kaleminden ayrıntılı olarak "Cihan'la Yaşantılar" bölümünde okuyabilirsiniz).

Polisler, onları yakaladığında bir general "Halk için savaştığınızı söylüyorsunuz. Sizi yuhalayan şu halka bakın" der. Cihan, generali şöyle yanıtlar: "Şu sabahtan beri yayın yapan hoparlörünüzü yarım saatliğine bize verin görün o zaman halkın kimi yuhalayacağını."

Daha sonra Cihan'ın hücresinden gençler bir bir tutuklanmışlardır.

Ablası Amerika'da, *Milliyet* gazetesinde Cihan'ın ağzının kenarından kan sızan resmini görünce apar topar Türkiye'ye dönecektir.

Cuntanın arkasındaki güçler, cuntayı büyük kitlelere masum göstermek için her şeyi yapacaktır. 17 Haziran gazetelerinde, ünlü Alman dergisi *Stern*'in tutuklularla görüştüğü

haberi çıkıyor. Maltepe ve Davutpaşa Cezaevi tutukluları "Kendilerine hiç işkence yapılmadığını, çok rahat olduklarını, pingpong bile oynadıklarını" söyleyeceklerdir. Tüm basın aynı söylemlerle kamuoyu oluşturma işine soyunacaktır.

12 Mart'ta işkence yapıldığı ve yıllarca sürdürüldüğü gerçeğini basın saklamakta ama gerçekler öyle ya da böyle açıklanabilmektedir. Tutuklanan Savaşman, MİT'te en yüksek düzeylere ulaşmış bir bürokrattır ve emrinde çalışan insanların yaptığı işkenceyi kitabında şöyle anlatmaktadır: "İstihbarat okulunda verdiğim sorgulama tekniği derslerinin bir gün bana karşı kullanılabileceğini hiç düşünmemiştim. Gizli sorgu yerlerinde, en iptidaisinden (ilkel) en modernine kadar çeşitli araçlar mevcuttur. Devlet yetkililerinin bile giriş izni yoktur buralara... Normal zamanda yanıma yaklaşamayan adamlar tarafından dövüldüm. Eşim ve çocuklarım bitişik odaya getirilmişlerdi. Sorgu odasına daha önce benim yerleştirdiğim elektrikli işkence aletleri ve ışık verme aparatları vardı. Eşimin yandaki odadan çığlıkları duyuluyordu... Ellerimi yukarıya kaldırtarak vücudumun hassas noktalarına karate vuruşları yaptılar. Vücudumda morartı olmaması için ısıtılmış bir yün kuşak getirdiler ve iyice sardıktan sonra vurmaya devam ettiler... Benim öğrettiğim şeyler bana uygulandı... Sigara ve su içmem yasaklandı. Su daha sonra karşıma konuldu. Zorla içirdikleri alkol ve yedirdikleri tuzlu yiyeceklerle dilim damağıma yapışmıştı. Bayılmışım... Sonra getirdikleri doktor iyi durumdadır raporu yazdı..."[80]

Cihan'ın yakın arkadaşı Aydın Çubukçu, basının da ne kadar anlamsız ve asılsız yayın yaptığını şu sözlerle kanıtlamış olacaktır. "İstanbul'da en ağır işkenceleri gören Cihan'dı, Cihan'dan daha fazla işkence gören başka kimse yoktu o dönemde. Bir isim bile vermedi. Çok yoğun işkenceler gördü. Sonuna kadar inançlı bir arkadaştı."[81]

Arkadaşı Atilla Keskin "Onu en son gördüğümde ayaklarını basamıyordu. Ayakları sarılmıştı ve yine de gülümsüyor bize cesaret vermeye çalışıyordu" diyecekti.[82]

80. Sabahattin Savaşman, *3. Adam Anlatıyor* MİT CIA İlişkileri, s. 34, Kaynak Yay., 1996.
81. Aydın Çubukçu, *Bizim '68*, s. 195, Evrensel Yay., 1993.
82. Atilla Keskin, *Acılara Yenilmeyen Gülümseyişler*, s. 21, 33, 37, 73-79, 141-154, Gendaş Yay., 1999.

Cihan, 2 Ekim 1971'de ablası Nurten'e gönderdiği mektupta işkenceden biraz söz edecektir:

Sevgili Abla,

Seni köyde biliyordum. Mektuplarımı hep köye yazdım. Ali Rıza Samsun'da olduğunu söyledi. Adresini de verdi. İlk işim sana bu mektubu yazmak oldu.

Abla, bir gün gelecek benim haklı olduğuma inanacaksın. Buna inanıyorum. Bizim mücadelemiz yeni değildir. Uzun tarihi kökleri vardır. Yalnız bu topraklarda olmamakta bu mücadele. Amerikan emperyalizmine karşı dünyanın her köşe bucağında ezilen haklar zaferin doruğuna giden bir savaşın içindedirler. Biz ne bu topraklarda ne de dünyada yalnızız. Benim için önemli olan devrim hareketimizin selametidir. Gece gündüz her zaman düşündüğüm budur. Kendim için hiçbir şey düşünmüyorum. Yaşama varlığımı, kuvvetli devrimci hareketimize borçluyum.

Yakalandığımdan bu yana 40 gün işkence yapıldı. Ayaklarımın derisi sopayla yüzüldü. Ama hiç yalvarmadım. Daha çok kin daha çok intikam doluyum.

Sevgili Abla, size hiçbir şey veremedim. Namusluluğumu ve dürüstlüğümü bırakıyorum size. Halk düşmanlarının çocuklarına büyük mallarıyla birlikte hainliklerini bıraktığı ülkemizde ben size yurtsever yiğitliğimi bırakıyorum. Bu yetmez mi?

Meral'la Meltem'i çok görmek istiyorum. Gözlerinden öperim. Mahkeme Ekim'in altısında başlıyor. Enişteme selamımı iletin.

Sevgi dolu bağlılıklar

Kardeşin
Cihan Alptekin

Adresim: Cihan Alptekin,
2. Zırhlı Tugay, Askeri Cezaevi
Maltepe, Kartal, İstanbul

26 Temmuz 1971'de gazetelerde Cihan'ın davasının başlıyacağı duyuruluyor. 104 sanıklı en büyük dava olarak veriliyor haber.

6 Ekim 1971 tarihinde duruşmaya çıkarlar. Kimlik saptaması yapılır. Sanıklar adına söz alan Cihan, yargıçların

kişiliklerine güvendiklerini fakat mahkemeye güvenmediklerini söyleyerek söze başlayacaktır. "Biz bu suçu sıkıyönetimin ilanından önce işlemiş bulunuyoruz. Bize isnad olunan bütün suçlar Sıkıyönetim'den önce olmuştur. Bu nedenle Sıkıyönetim Mahkemeleri davamıza bakmaya yetkili değildir. Güvensizlik talep ediyorum. Dosyalarımızın Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesini istiyorum" diyecektir.

Yargıçlar heyeti Cihan'ın isteğini reddedecekler ve savcının iddianameyi okumasına geçilecektir.

Savcıların hazırladıkları İddianame'nin giriş bölümü çok masum bir yaklaşım içermektedir. Göstermelik sosyolojik bir analiz yapılmaktadır: Özetle,

Atatürk'ün öğretmen, öğrenci eğitim, hürriyet, cumhuriyet ve iç düşmanlar konusundaki deyiş ve öğütleri ele alınarak sanıkların kurdukları gizli örgütlerle Atatürk'ün bu çizgisinin dışına çıktıklarını söyleyecekler ve bu gençlerin ana babalarına ve yurtlarına yararlı olabilmeleri için yurdun her tarafından üniversite şehirlerine geldikleri anlatılacak ve şöyle devam edilecekti "Fakat bu gençlerin dertleri vardı. Çoğunluğu orta halli ve fakir ailelerden gelmişlerdi. Büyük şehirlerde yaşantı güçtü. Öğrenci yurtları, ders kitapları ve yeme içme problemleri çözüm bekliyordu. Bunlar kişisel olmaktan çok bütün öğrenciyi kapsayan sorunlardı. Çeşitli öğrenci örgütleri ve fikir kulüpleri davaya el attılar... Üniversitelerde ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınması, kitap sorunu, imtihan sisteminde değişiklik, yönetime katılma ve tam gün çalışma gibi akademik nedenlerle ilişkili istekler öne sürülüyordu. Sloganı da bulunmuştu: Üniversitede reform... Üniversitede sorunlarına samimiyetle hal çaresi bulunması mümküm ve zorunlu idi. Ancak meselede öğretici ve öğrenci kesimlerinin siyasi eğilimleri ve aşırı ideolojik tutumlarının ön plana geçmesi, geçirilmesi üniversitede reform konusunu soysuzlaştırdı. Reform amaç olmaktan çıktı. Vasıta oldu bahane oldu. Bunun nedenleri vardı. Demokratik ülkemizde her sorunun açıkça tartışılmasından yararlanılarak hareketi soysuzlaştırmışlardır... Bu kuruluş, amacını aşmış, siyasetle uğraştığından ötürü mahkeme kararıyla kapatılmış, eylemleri yayınları ve her türlü faaliyetleri ile kendi kendini tanıtmış, Marksist, Leninist teori ışığında bilimsel sosyalizmi

ülkede gerçekleştirmeye yönelmiş bir örgüt olan DEV-GENÇ'ten doğan, aynı ideolojik fakat daha fazla sivrilmiş ve daha atak bir uygulama içindeki diğer bir örgüt huzurunuza getirilen sanıkların mensup oldukları, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ismindeki kanun dışı bir kuruluştur. DEV-GENÇ'ten kaynağını alan örgütün başkanı olarak Deniz Gezmiş görülmektedir. Fakat örgütün İstanbul hücresini Cihan Alptekin yönetmektedir.

Ortaya koydukları eylemler şunlardır:

1. *1-17 Ocak 1971 tarihinde Çapa Öğretmen Okulu'na bomba koyulmuştur.*
2. *Philips Anonim Şirketi'nden tehditle para alınmıştır.*
3. *Selamiçeşme Akbank Şubesi'nin soyulması. 4 Mart 1971 tarihinde Cihan ve arkadaşları Nahit Töre'nin kiraladığı Kadıköy'deki evde toplanıp soygunu planlamışlardır. Ertesi gün Bağlarbaşı'dan bir taksiye binip Çamlıca'ya gitmişler orda taksi şöförünü ellerini ve ayaklarını bağlayıp taksiyle Selamiçeşme Akbank Şubesi'ne gelmişlerdir. Nahit Töre ile İbrahim Öztaş önce bankaya girmişlerdir. Osman Bahadır kapıda nöbetçi olarak kalmış sonra Cihan Alptekin içeri girerek "Türk Halk Kurtuluş Ordusu bankayı sardı. Kıpırdamayın" demiş ve kasaya giderek çantayı uzatmış 8.500 lira ile banko üzerinde duran 500'lükleri çantaya koymalarını istemiştir. Paralar çantaya yerleştirilirken Osman içeri girerek alarm zillerinin çalmaya başladığını haber vermiştir. Sanıklar memurlara alarmı neden çaldırdıklarını sormuşlar; müdür de alarm otomatik çalışmaktadır demiştir. Sanıklar bankayı terk etmişlerdir. Cihan havaya ateş ederek giderken elinde gazeteye sarılı bir paketi banko üzerine koyarak "içinde bomba vardır. Sakın kapıya yaklaşmayın" demiştir. Daha sonra paketten çalar saat çıkmıştır. Sanıklar geldikleri gibi taksiye binmişler. Cihan taksinin arka camını kırarak buradan da havaya ateşe devam etmişler ve bankadan uzaklaşmışlardır. Taksi çıkmaz bir sokağa girmiş orda Cihan paraları cebine yerleştirmiş ve hep beraber taksiden inip ayrı ayrı dolmuşlara binerek gitmişlerdir.*
4. *30 Mart 1971'de Edip Turhan Tangaç adlı vatandaşın evine silahlı baskın yapıp Tangaç'ın silah kolleksiyonundan silahlar, mermi ve transistörlü radyolar alınmıştır.*

5. *Hakan Duman'ın 250.000 lira fidye için kaçırılması. 15 Nisan 1971 akşamı Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Nahit Töre, Zeruh Vakıfahmetoğlu, Avni Gökoğlu ve İbrahim Öztaş, Rahmi Duman'ın Bakırköy'deki evine silahla baskın yaparak, Duman'ın eşi Celile Duman ve evde bulunan diğer şahısların ellerini ayaklarını bağlayıp Hakan'ı kaçırmışlar ve bir milyon lira fidye karşılığında Hakan'ı serbest bırakacaklarını söylemişlerdir. Sonra pazarlıkla 250.000 liraya indirilmiş ve örgütün şartlarını kabul eden aile Dr. Vecihi Demiral aracılığı ile fidyeyi ödediği için Hakan Duman serbest bırakılmıştır.* (Cihan Alptekin, Hakan Duman olayına katılmadığını, daha önce aynı suçun tek faili olarak yakalanıp yargılanan Ömer Ayna da Alptekin'in bu olaya katılmadığını söylemektedir. Olayın mağdurları, Ömer Ayna, Nahit Töre, İbrahim Öztaş ve Avni Gökoğlu'nu teşhis etmişlerdir. Hakan Duman'la ilgili duruşmada Hakan Duman koşarak Ömer Ayna'nın yanına gelecektir ve ona sevgiyle sarılacaktır. Aile de biz parayı isteyerek verdik. Davacı değiliz diyeceklerdir.)
6. *19 Nisan 1971 tarihinde Gaziosmanpaşa İş Bankası soygununda Oktay Kaynak, Cihan Alptekin, Nahit Töre ve İbrahim Öztaş bankaya silahlı saldırı düzenleyerek 23.630 lira gasp etmişlerdir. Olayın tanıkları Cihan Alptekin'i kati olarak tespit etmişlerdir.*
7. *Ziraat Bankası Unkapanı Şubesi soygununda bankadan 57.000 lira gasp edilmiştir. İlk yakalanan sanık Ömer Ayna 1 no'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanmış ve 36 yıl hapse mahkûm edilmiştir. Bu bankanın soygunu sırasında banka odacılarından Tahsin Yaman sanıklar tarafından öldürülmüştür. Cihan Alptekin olaya katılmadığını, soygunun İbrahim Öztaş, Ömer Ayna ve Oktay Kaynak tarafından yapıldığını söylemektedir. Banka duvarından çıkan bir kurşunun Alptekin'in Star marka tabancasına ait olduğu ekspertiz raporuna göre tespit edilmiştir* (Cihan bu soyguna katılmamıştır. Tabancasını başka bir arkadaşı kullanıyor olmalıydı).

Sanıkların cebir şiddet ve tehdit ile birden fazla şahsın birleşerek 6136 sayılı yasaya da aykırı hareketle Türk devletinin hukuki ve töresel varlığının ortadan kaldırıl-

ması gayesine matuf olmak ve yerine komünist bir rejimin teşkilini temin için gayri meşru ve kanuna aykırı icrai eylemlerle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil ve veya ilgaya cebren teşebbüs etmişlerdir. Fiillerinin hazırlık safhasında kalması suçun teşekkülü için mühim değildir. Gayeye yönelmiş bir teşebbüs kafidir. Marksist, Leninist faaliyetler gösteren THKO'nun bu yöndeki hareketlerinin icrası için, örgütü kuvvetli göstermek, şiddet yaratmak, halkı savaşa karıştırmaktır. Bu gibi eylemlerle ülkede şehir gerillasının tatbikine başlandığı açık olarak bildirilmiştir. Bu nedenle Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Osman Bahadır, Oktay Kaynak, Yavuz Yıldırımtürk, Ali Aydınçığ ve Zeruh Vakıfahmetoğlu hakkında idam cezası istenmektedir.

Sorgulamada, Cihan, amaçlarının anayasayı değiştirmek olmadığını, anayasayı uygulaması gerektiği halde uygulamayanlara karşı mücadele ettiklerini, arkadaşlarının öldürüldüğünü, kendilerini korumak için silahlandıklarını ve silah alabilmek için de banka soyduklarını söyleyecektir. Selamiçeşme Akbank Şubesi'ni soyarken de ellerinde silah olmadığını, soygunu oyuncak silahlarla yaptıklarını açıklayacaktır. Sanıklar, Atatürk'ün devrimlerini sürdürmekten başka bir amaçlarının olmadığını söyleyerek, Atatürk'ün Bursa Nutku'ndan birkaç bölüm okuyacaklar; Savcı Doğan Dülgergil o nutkun Lenin'e ait olduğunu söyleyecektir. Cihan ve sanıklar onu yalan söylemekle itham edeceklerdir. Cihan, Atatürk'ten sonra gelen bütün hükümetleri faşistlik ve Amerikan uşaklığı ile Erim ve Koçaş hükümetine bağımlı olmakla itham edecektir ve yargıç Remzi Şirin, Cihan'ı birkaç kez uyardıktan sonra salondan çıkartacaktır. Cihan "Şimdi çıkıyorum ama tekrar geleceğim" diyerek salondan asker eşliğinde çıkacaktır. O zaman Avukatlar Demir Özlü, Orhan Arsal, Nebil Varuy, Necdet Sağır ve Yalçın Öztürk "Burada Atatürk yargılanıyor" diyecekler ve cüppelerini çıkararak salonu terk edeceklerdir. Remzi Şirin, duruşmayı iki saat erteleyecektir. Demir Özlü ve Necdet Sağır bu tepki nedeniyle haklarında soruşturma başlatılacak ve tutuklanacaklardır.

16 Ekim'de duruşmaya devam edilmiştir. Duruşmaya diğer avukatlar gelmeyince gelenler de salonu terk edeceklerdir. Duruşmada Cihan Alptekin, savcıya polisin aldığı ifadelerin işkence altında alındığını ve geçerliliği olmadığını söyleyecektir. Cihan ayrıca "Tekirdağ'da bütün tepeler ve yollar tutulmuştu. Komando çemberi içinde kaldık. Teslim olduk. İstanbul'da poliste ifadelerimiz alınırken öldüresiye dayak yedik. Nasıl yaşadığıma şaşıyorum" diyecektir. Cihan, Selamiçeşme Akbank ve Gaziosmanpaşa İş Bankası Şubesi soygunlarına katıldığını; Unkapanı soygununa ise teşhisli olduğu için katılamadığını, Hakan Duman'ın kaçırılış olayında bulunmadığını, ancak alınan fidyeden kendisine verilen 125.000 lirayı Nurhak Dağları'ndaki arkadaşlara gönderdiğini söyleyecektir. Cihan Rukiye, Dülger'in soygunlara katılmadığını, onlara sadece ev bulmada yardımcı olduğunu söylemiştir.[83]

Remzi Şirin, yıllar sonra 12 Mart 2013 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde şunları söyleyecektir: "Yazık oldu o çocuklara, onlar çok yürekli delikenlilardı. O Cihan var ya tek başına bir kolorduyu teslim alır. Silahı yok ama ciğer var onda ciğer."[84]

Cihan, duruşmalar sürecinde amca oğlu Şafak Ağabeyi'ne şu mektubu yazacaktır. Şafak ondan en az 15 yaş büyüktür. Fakat ilişkileri çok çok sıcaktır.

Şafak Arkadaş,

Amerikan emperyalizminin ülkemizi karakol yapmasının kanuni unsurları var mı ki mahkemelerde silahlı mücadele hareketimizin kanuni unsurları aranmaktadır. Mahkemelerde savunma çerçevemiz bu temel üstünde olmaktadır. Mahkemeler bizim için bir mücadele alanıdır. Bir adım geri atmadık. Yılmadık. Usanmadan mücadelemizin haklılığını ve doğruluğunu savunduk. Sonuna kadar emperyalizme karşı silahlı mücadele hareketimizin haklılığını savunacağız. Düşmanlarımız bizim kararlarımızdan korkmaktadırlar. Konuşmalarımıza radyoların mikrofonu kapanmıştır. Basında mahkemeler doğru biçimiyle yansımamaktadır. Düşmanlarımız kararlarını çoktan vermişlerdir. Mahkemeler bu kararlara hukuksal bir

83. 6-14 Ekim 1971, Gazeteler.
84. Ek-3.

kılıf ve hukuksal görüntü sağlamakla görevli komedyenlerdir.

Düşmanlarımız varsın ölüm cezası versinler. Devrim mutlak olacaktır. Bunu biliyoruz. Çocukların gözlerinden öperim. Beni soranlara selam söyle. Çocuklarımız daha iyi bir dünya için büyüyorlar.

25 Ekim 1971
Cihan Alptekin

Bugün şu gerçeği Türkiye kamuoyu artık görmektedir veya görmelidir. Atatürk'ün ulusuyla beraber, nice canlar pahasına, yaptığı savaşlar bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti yaratmak içindi. Atatürk bu Cumhuriyet'i, gençliğe emanet etmiştir. Bu akıllı gençler bu Cumhuriyet'e, yani kendilerine emanet edilen Cumhuriyet'e sahip çıkmaya çalıştılar. Yapılması gereken her şeyi yaparak sahip çıkmaya çalıştılar. Bu gençlerin karşısında olan güçlerin, yaptığı şeyin adını hep beraber cesaretle koymalıyız. Yönetenler, ülke çıkarı için değil, kendi basit çıkarları için bu gençleri telef edip ülkenin bağımsızlığını adım adım yok etmişlerdir. Sonunda, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları edilgin kılınıp, ipler emperyalist ülkelerin eline verilmeye çalışılmıştır.

Ordinaryüs Profesör Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, bu gerçeği, 1974 yılında dile getirmiştir. Değerli hocamız öfke doludur: "Sen gençliğe toplum olarak, daha doğrusu yönetici, politikacı olarak, otuz yıldır bir şey verme; iyi örnek olma; fırsat eşitliğini gerçekleştirerek yapıcı zekâların gelişmesine imkân sağlama; suiistimal pisliklerini herkesin gözü önünde, lağım suları gibi, sokaklarda akıt; demokrasiyi sadece bir sayı meselesi ve "toplandı-dağıldı", "toplanamadı-ertelendi" oyunu say; yoksul ve aciz yığınları ez de ez, sömür de sömür; Türk bağımsızlığını takside bağla; sonra bir gün -ister sağ, ister sol olsun- gerçek istiklalci ve milliyetçi gençlik bu gidişi fark edip itiraz seslerini yükselterek başkaldırınca: "Vay hain, alçak, anarşist, rejim ve demokrasi düşmanı, vatan düşmanı" ve daha bilmem ne diyerek onun üzerine çullan; üniversiteleri halka "Hong Kong batakhanesi belalılarının bile ağzını sulandıracak birer kızıl çiftleşme yatağı" diye göster ve üniversite idarecilerinin bunların üzerine özerkliği "bir çarşaf" gibi

örterek, hepsini gizlediğini iddia et ve bütün bu kepazelik isnadları karşısında üniversitenin senatoları, rektörleri, dekanları, profesörleri ve yönetim kurulları sussun! "Medeni" bir memlekette böyle bir şey olmaz. Böyle konularda eyleme geçmenin adına onun için "medeni cesaret" demişlerdir.[85]

Maltepe'de İsyanın Başladığı Gün[86]

Komutan silahını çekti ve Cihan'a ateş etti

1971 yılı Ağustos ayı.

Kartal Maltepe Askeri Cezaevi'nde sıradan bir ziyaretçi günüydü. Ancak sıradan olmayan bir şey vardı:

Alay Komutanı Albay Ruşen Beyazıt, içeri yasak malzeme girdiği gerekçesiyle, ziyaretçilerin tutuklulara yiyecek getirmesini yasaklamıştı. İçeriye de sadece yakın akrabalar alınacaktı. Gardiyanlar o sabah her zamanki gibi yanlarında yiyeceklerle gelen ziyaretçilere "Yasak" dedi. Ve kıyamet koptu.

Tutuklular sloganlarla durumu protesto etti; koğuşların demir kapılarına vurarak gösteriye başladılar. Kapıdaki yüzlerce ziyaretçi de dışardan onlara destek verdi.

Cezaevi Müdürü Yarbay İrfan Çimentepe sinirlendi. İsyanı bastırmak için D doğuşuna girerek göstericilere "Susun" diye bağırdı.

İsyan başlıyor

Sesler yükseldikçe ziyaretçi kadınlar çığlıklar atmaya, çocuklar ağlamaya başladı. Ortalık birbirine girdi. Komutan yüksekçe bir yere çıktı; "Kesin sesinizi" diye haykırdı.

Bir tutuklu, "Susup susmayacağımıza biz karar veririz" diye karşı çıktı. Bunun üzerine komutan, öfkeyle bağırarak tutukluyu koğuştan çıkartıp kelepçeletti. Ancak itirazlar yatışacağına daha da kızıştı. Tutuklular pencerelerin cam ve panjurlarını kırmaya başladı.

Protesto, isyana dönüşmüştü.

Cihan'ı vuruyordu

İşte o anda İrfan Yarbay, silahını çekti ve tutukluları hedef alarak bir el ateş etti. Ateş ettiği noktada THKO'lu iki tutuklu vardı:

85. Seha L. Meray, İnsanca Yaşamak, s. 112, Hil Yay., 1974.
86. Can Dündar, *Cumhuriyet*, "Büyük Firar" yazı dizisi, 3 Mayıs 2015.

Cihan Alptekin ve Oktay Kaynak... Cihan, birden yanındaki Oktay'ı yere itti; aynı anda Oktay, ani bir refleksle Cihan'ın önüne atlamıştı.

İsyan, bu kurşun sesiyle son buldu.

O günden sonra

Ağustos'taki bu kriz, birkaç önemli sonuç verdi: Cezaevi yönetimi, bir daha gardiyanların ve subayların -hele de silahla koğuşlara girmemesine karar verdi.

Tutuklular, buradan bir an önce kurtulmanın çaresini aramaya başladı. Ve Cihan'la Oktay, o kritik andan sonra, adeta iki kardeş gibi oldular. Bu kardeşlik bağını, 15 metrelik bir tünel ayıracaktı.

Maltepe Cezaevi, Cihan'ın son durağı olacaktır. Ailesine, doğup büyüdüğü yerlere özlem doludur. Attığı her adımda bu özlemi içinde hep taşıyacaktır. Nuran'ı da çok özlemiştir. Çünkü üç yıl birbirlerini görmemişlerdir. "Nuran Amerika'dan döndüyse ziyaretime gelsin" diye telgraf çeker. Nuran, ilk fırsatta onu ziyarete gider. Selimiye'de Sıkıyönetim Bölge Komutanı'ndan özel izin alması gerekmektedir. Fakat görüş yasaktır. Nuran'ın açıklamalarını bir türlü inanılır bulmamaktadır komutan. "Ablası Amerika'da olan bir genç Amerika'ya nasıl bu kadar karşı olabilir?" sorusunu defalarca soracaktır. Bir saat uğraşı sonucu on dakika izin alınabilmiştir.

Cihan'la cezaevindeki buluşma trajiktir. Kardeşler birbirlerine özlemle bakışıp duracaklardır. Bir yüzbaşı ve erler yanı başlarında beklemektedir. Ablası, daha çok yeni döndüğü için kardeşine yeterince para hazırlayamamıştır. Çok utanarak 250 lira verecektir. Yanında getirdiği Amerikan sigaralarını Cihan almak istemeyecek, fakat ablasını üzmemek için sigaraları çekinerek almak zorunda kalacaktır. Durumu ablası daha sonra fark edecek ve kardeşini güç duruma soktuğu için üzülecektir.

Cihan'ın özlemi insanlarla sınırlı değildir. Lahanayı özlemiştir, hamsiyi, muhlamayı özlemiştir. Taylan Özgür'ün annesi Necla Hanım (Cihan, ona anne demektedir) oğlu gibi gördüğü tüm gençleri ziyarete gittiğinde, Cihan ondan lahana sarması isteyecektir. Fakat sarma gelmeden hapisten kaçacaklardır.

Maltepe Cezaevi'nden annesine şunları yazacaktır: Bu mektup bir veda mektubu gibidir. Annesine son sözleridir. Mektupta kardeşi Oğuz'a da başına iş açmamasını öğütlemektedir. Mektuplarda yaşadıklarını o bilerek isteyerek yaşadığını söyleyerek annesini rahatlatacak diğer yanda kardeşinin sol eylemlerde yer alarak başına iş açmasından korkacaktır ve onu uyaracaktır... Kardeşinin onun yaşadıklarını yaşamasını asla istemeyecektir.

Sevgili Anacığım,

Bir mektubunuz elime geçti. Bunun dışında mektup elime geçmedi. Yazıp yazmadığınızı da bilmiyorum.

Ana, tüm bunları bilerek ve inanarak yaptım. Tek düşüncem devrimci halk hareketinin selameti, sağlıklı gelişmesidir. Sana açıklamayı görev bildiğim bir durum daha var. O da bu kavga içinde hayatımın önemi olmadığıdır. Benim ve gerilla arkadaşlarımın tek düşünce ve hedefi hareketin zafere ulaşmasıdır. Gelecek bizimdir. Tarihi zafer bizim olacaktır. Benim mutluluğum hareketimizin başarısı olacaktır. Varsın düşmanlarımız ölüm cezası versinler, ölüme kadar hapsetsinler. Ne çıkar. Sonunda zafer bizim olacaktır. Düşmanlarımız bize ölüm cezası verecek kadar kuvvetli değillerdir.

Ana biz ne çılgınız, ne de maceraperestiz. Baskı ve zulüm altındaki bir kurtuluş kavgasının öncüleriyiz.

Ana, sana saygı sevgi doluyum. Bütün kardeşlerime bağlılığım çoktur. Beni dünyaya getirmen, yetiştirmen sana bağlılığımı bir o kadar daha artırıyor. Sana ve kardeşlerime hiçbir şey bırakmıyorum. Size bırakabileceğim tek şey yiğitliğim ve kurtuluş savaşçısı olmamdır.

Ana, ablam nasıldır. Beni kendine tasa etmesin. Benim çok rahat olduğumu söyleyin ablama. Hayatımdan, dünyaya geldiğimden fevkalade memnun olduğumu bildirin. Ablam bir gün ola doğruları öğrenecek, gerçekleri kavrayacak, benim A'dan Z'ye haklı bir mücadele içinde olduğumu anlayacaktır ve haklılığımı kabullenecektir.

Meral'i ve Meltem'i çok özledim. Şafak nasıl, amcama selam söyleyin. Meryem nasıl, kitap okusun. Oğuz da okusun. Gereksiz konulara girmesin. Türkiye'nin her yanında baskı ve tedhiş hareketi alabildiğine yoğundur. Düşmanın ağına düşmemeye

baksın. Ustalıklı konuşsun. Sadece ne yaptığını günlerinin nasıl geçtiğini yazsın. Gelen mektuplar polis kontrolünden geçmekte. Babamın ellerinden öperim.

Sevgi ve bağlılıklar

Cihan Alptekin / 6 Eylül 1971

Maltepe Cezaevi'nde ise kaçış planlanmaktadır. Kaçışı planlayanlardan Oktay Kaynak yıllar sonra olayı *BirGün* gazetesine şöyle anlatmıştır:[87]

Mahir'lerin Kızıldere'de yakalanmasından önce, Maltepe Cezaevi'nde yatarken arkadaşları ile büyük firara giden yolda tünele ilk çekici vuran Oktay Kaynak, cezaevindeki arkadaşları ile anlatılması mümkün olmayan bir bağla bağlı olduklarını, bir daha öyle bir dostluğu göremediğini ve yaşamadığını belirtti

On'ları Kızıldere'ye götüren sürecin başlangıcı, Maltepe Cezaevi'nden firar edişleri... Kırk yıl sonra İzmir'de konuşan Mahir Çayan'ın, Cihan Alptekin'in, Ulaş Bardakçı'nın Ömer Ayna'nın ve Ziya Yılmaz'ın cezaevi arkadaşı Oktay Kaynak, belki de ilk defa duyduğumuz şeyleri son kez söylediğini açıkladı.

Mahir'lerin Kızıldere'de yakalanmasından önce, Maltepe Cezaevi'nde yatarken arkadaşları ile büyük firara giden yolda tünele ilk çekici vuran Oktay Kaynak, firar öncesini, tünelin kazılışını ve Mahir'ler ile geçirdikleri dönemi İzmir TAKSAV'ın düzenlediği söyleşide anlattı.

Maltepe'den kaçma fikrini ilk defa Cihan Alptekin'e açtığını söyleyen Kaynak, Cihan'ın ise kendisine "Nasıl yaparız nasıl olur? Bir tık yapsak duyuyorlar. Bir çekiş sesi bile firar suçuna girer, ya beceremezsek?" dediğini onun ise "Zaten içerideyiz ne olacak deneyelim" deyip ikna ettiğini ve sürecin böyle başladığını söyledi.

Anlatırken duygulanan Oktay Kaynak "Tünel kazmamızı istemeyenler oldu ama ben bir başlarsak inananların çoğalacağını düşünüyordum. Sonunda insanlar ikna oldu ve çalışmalara başladık. Bir arkadaşımızdan bize ısrarla çekiş getirmesini istedik, sapını birinden ucunu birinden getirttik.

87. Gülsen Candemir, *BirGün*, 04 Nisan 2012.

Sonra tuzruhu istedik, o da geldi. Bizim kaldığımız koğuş eski bir çay ocağıydı ve kendine ait bir tuvaleti vardı. Sadece bizim koğuş kullanıyordu. Temizlik bahanesi ile istediğimiz tuzruhu ile yerdeki betonu çürütüp, çekiç ile de kazmaya başladık (Cezaevi yönetimi "Amma da titiz mahkûmlar geldi" diyordu bizim koğuştakiler için). Tünelden çıkardığımız toprakları tuvalete atıyor, cebimizde havalandırmalarda dışarıya bırakıyorduk. Bir süre sonra bunlar yetmedi ve yastıklarımızı, yorganlarımızı doldurmaya başladık. Sürünerek gidebileceğimiz büyüklükte bir tünel kazmıştık, içinde ampulümüz vardı. Tünelde yönümüzü doğru tespit etmek için bir de yön haritası yapmıştık, ondan yararlanıyorduk.

17 metrelik tüneli üç dört ay gibi bir sürede kazdık. Kazma sürecinde böbreklerimi üşüttüm, daha sonra ameliyat oldum. Tünelin bir yerinden yukarıya küçük bir delik açtım ve oradan bir yıldızı seyrediyordum, yıldız başka bir yıldızdı.

Tüneli kazarken Cihan Alptekin'e "Bu bir firar değil, bir eylem. Böyle bir eylem bekli de bir daha hiç olmayacak" dedim. "Bu eylem kitleleri çok etkileyecek ve bize olan güvenlerini artıracak" dedim. Firardan 1-2 hafta önce kaçan 5 kişiye ilaveten ben de onlarla birlikte kaçmak üzere tünele girdim. Ama tünelin ağzını açmayı yetiştiremedik. Bir moral bozukluğu oldu. O arada da bizim İstanbul'daki arkadaşlarımız yakalandı. Bizim saklanabileceğimiz yer kalmadı. Mahir'in grubu da iki kişiden fazla saklayamayacaklarını söylediler ve ben içeride kaldım. Kendimi Deniz'in söylediği gibi bilime adadım, antrolopoji ile uğraştım, hâlâ da uğraşıyorum.

Firarın ertesi günü akşama kadar koğuşa kimseyi sokmadık. İsyan çıkardık, kapılara ranzaları koyduk, arkadaşlarımıza zaman kazandırmak için ertesi gün akşama kadar direndik. Bizim ile arası iyi olan bir askeri göndermişlerdi öğrensin diye ama o da öğrenemeden gitti. Askerin birinin ayağı tünelin ucundan içeri düşünce firar olduğunu anladılar. Tünelin sonunun nereye çıktığını anlamak için içine kedi salmışlardı. Tünelin ağzına tüm kirli çamaşırlarımızı tıkadığımız için ilk önce anlayamadılar. Koğuşa gelen Sıkıyönetim Ordu Komutanı Faik Türün yanında müdürler ile koğuşa geldi. İsimler saymaya başladı, "Cihan Alptekin, pırrr", "Mahir Çayan, pırrrrrr" dedi. Firar böylece ortaya çıkmış oldu, şeklinde anlattı.

Her sorunun mutlaka bir çözümü olduğunu düşündüğünü, o soruna uyacak onunla örtüşecek bir uygulamanın varlığına inandığını söyleyen Kaynak, "Her cezaevinden kaçılabilirdi" dedi.

Firarın gerçekleştiği günü de anlatan Oktay Kaynak, Mahir Çayan'ın "Beni kesin asarlar, ben gideyim" dediğini ve iki defa kendisi de dahil kaçmayı düşündüklerini ancak her seferinde tünelin çıkışında bir sorun çıktığını ve kaçamadıklarını söyledi.

Cihan Alptekin'den bahsederken her seferinde gözleri dolan Kaynak, Cihan'ın çok umut dolu bir insan olduğunu ve sanki kemiklerinin bile mezarında hâlâ durduğuna inandığını ifade etti. Mahir Çayan'ın son aylarda kendi koğuşlarına geldiğini ve o nedenle kendisi ile sadece üç dört ay kadar kalabildiğini söyleyen Kaynak, cezaevindeki arkadaşları ile anlatılması mümkün olmayan bir bağla bağlı olduklarını, bir daha öyle bir dostluğu göremediğini ve yaşamadığını da sözlerine ekledi. Cihan Alptekin, Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı, Ömer Ayna ve Ziya Yılmaz ile firar öncesi vedalaşamadıklarını söyleyen Kaynak, onlar ile yaşadığı günleri unutamayacağını söyleyerek söyleşisini sonlandırdı.

Söyleşinin sonraki bölümünde konuşan Oğuzhan Müftüoğlu Maltepe Cezaevi'nden kaçan Mahir Çayan ve arkadaşlarının Ankara'ya gelişlerini anlattı, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını engellemek için yaptıkları çalışmalardan örnekler verdi. Kendisinin yakalanmasından sonra Ankara'da eylem yapma olanaklarının kalmaması nedeniyle Karadeniz'e geçen Mahir Çayan ve arkadaşlarının, Ünye Radar Üssü'ndeki İngilizleri kaçırmaları sonrasında Kızıldere'de katledilmeleriyle Türkiye'deki devrimci hareketin bir döneminin sona erdiğini anlattı. Oğuzhan Müftüoğlu, Kızıldere eyleminin bir yanıyla çok değerli arkadaşlarını kaybetmelerine karşılık, sonraki dönemin devrimci ruhunun oluşumunda büyük bir rol oynadığını ve çok büyük bir devrimci dayanışma örneği teşkil ettiğini söyledi.

Kaçış haberi basında çıkar çıkmaz tüm cezaevlerinde tutuklular sevinecekler, bütün direnişlere son verilecek, duruşmalarda mutluluk havası esecektir. Deniz ve arkadaşları mutluluk marşları ve türküleri söyleyeceklerdir. Duruşmalarda espriler yapacaklardır. Deniz, Cihan'a güvenmektedir. "Cihan

yaşadığı sürece bizi asamazlar" diyerek bu güvenini sürekli dile getirmektedir.

Annesi, Kasım sonunda Ankara'ya gelip Nuran'la beraber oğlunu görmeye gitmek istemektedir. Hareket edecekleri gün radyo ve televizyon Cihan'ın kaçtığı haberini vereceklerdir. Anne şaşkındır. Her zaman güçlüyü oynamaya alışkın kadın yaşlara boğulacaktır. Çünkü oğlunun her şeye karşın cezaevinde daha güvencede olacağına inanmaktadır. Oğlu yeniden kayıplara karışmıştır. Korku, ana yüreğini daha çok sarmıştır.

Cihan, Mahir ve bir grup arkadaşı, Denizleri kurtarmak için 29 Kasım 1971'de Maltepe Cezaevi'nden kaçacaklardır. Kaçışın farkına, ertesi gün öğleden sonra, varılacaktı. Farkına varılmaması için geride kalanlar ellerinden geleni yapacaklardı. Marşlar söyleyecekler, ertesi sabah mahkemeye gidecek gençleri almaya gelenleri öğlene kadar içeri almayacaklardı. Kaçışın farkına varıldığı andan itibaren olağanüstü önlemler alınacak her taraf didik didik aranacak, adi suçlardan aranan-lar bile yakalanacak ve hapishaneler tıklım tıklım dolacaktı. Gençlerin peşinde ünlü MİT'çi Hiram Abas, Mehmet Eymür ve arkadaşları vardır.[88]

Kaçış öyküsü de trajiktir. Tünel kazma işi büyük ölçüde Cihan'ın kontrolünde yürütülmektedir. Karyola ayakları sivriltilerek tuzruhu dökülerek betonu deliyorlar. Tuzruhu yiyecek torbalarının içinde oraya getirtilir. Günlerce haftalarca toprak kazılıyor. Tüneli aydınlatmak için lambaya gereksinim vardır. Savunmalarını yazmak için seyyar lamba isteyecekler o lambayla tüneli aydınlatacaklardır. Ellerinde tek kazma aracı vardır. Havasızlıktan tünelde uzun süre çalışılamamaktadır. Biriken toprak kullanılmayan bir tuvalete doldurulacak, tuvalet dolunca yatakların içine doldurulacaktır. Kazma seslerinin duyulmaması için koğuşlarda, özellikle kızlar koğuşunda bağıra bağıra türküler söylenecektir.

Aydın Çubukçu *Bizim '68*'de[89] şunları yazacaktır. "O tünel Cihan'ın inancıyla açıldı. Kazıyorduk fakat inanmıyorduk oradan çıkılacağına. Sırf inancıyla kazan Cihan'dı. Cihan'ın bütün amacı dışarı çıkıp, Deniz'i kurtarmak ve bunun için

88. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 201, Doğan Kitap, 1999.
89. Aydın Çubukçu, *Bizim '68*, s. 195, Evrensel Yay., 1993.

eylem yapmaktı." Daha sonra olay Mahir grubuna yansıtılacaktır. Kaçış planı Mahirler'i de mutlu edecektir. Kimlerin kaçacağı konusunda THKO ve THKP-C grupları arasında tartışma çıkacaktır. Aydın Çubukçu aynı kitapta tartışmayı şöyle anlatacaktır. Cihan, tartışmada bizim arkadaşlarımızın önünü kesti. "Bu emperyalizme karşı bir eylemdir ve aynı zamanda arkadaşlarımızı kurtarmak için bir fırsattır. En azından ne yapabilirsek. Onun için nereden kaç kişinin gittiği hiç önemli değildir" diyerek tartışmayı sonlandırdığını yazacaktır. Cihan düşünsel ve eylemsel bölünmenin yanlış olduğunu söyleyecektir.

Bu tartışmadan sonra THKO'dan Ömer Ayna ve Cihan ve THKP-C'den ise Mahir Çayan, Ziya Yılmaz ve Ulaş Bardakçı ölüm yoluna çıkacaklardır. Tünelden ilk kimin çıkacağı tartışılır. Cihan ilk çıkan olmak istememektedir. "Bu ciddi bir olay. İlk çıkanın vereceği karar arkadan gelenlerin hayatını belirleyecek. Yanlış bir değerlendirme sonucunda çıkış komutu verirsem? Hadi ben ölsem bir şey olmaz da diğerlerinin sorumluluğunu almak bana zor geliyor" der. Mahir çıkmayı üstleniyor. Fakat gençler Mahir tam iyileşmediği için Cihan'a "Aldığın karar yanlış da olsa bu böyle olmak zorunda" diyeceklerdir. İlk iki deneme güvenlik nedeniyle iptal edilecektir. Sonunda 29 Kasım Pazartesi 1971 akşamı kaçış gerçekleşecekti. Tünele önce Cihan girecekti. Kaçış sırasında kaçışın anlaşılmaması için bütün koğuşlarda türküler çalınacak ve söylenecekti.

30 Kasım sabahı Selimiye Kışlası'ndaki 1 ve 3 no'lu Sıkıyönetim Mahkemeleri'nde Çayan ve Alptekin hücrelerinin duruşması vardır. Görevliler sanıkları mahkemeye getirmek üzere gittiklerinde kapılar kapalıdır. Ankara'da Denizlerin direnişine destek verme amacıyla Maltepe sanıkları da direnişe geçtiklerini söylüyorlardı jandarmaya. Amaç, kaçış haberinin geç duyulmasını sağlamaktı. Kapıların arkasına karyolaları yığıp, bağıra çağıra marşlar söylemektedirler. Tutukevi müdürü, Selimiye'ye gelip ne yapması gerektiğini sorar. Kapılar kırılıp içeri girilecektir. Fakat gün öğlen olmuştur. Erim'e göre devlete komplo sürmektedir. Fakat kaçıştan hâlâ kimsenin haberi yoktur.

Ertesi gün duruşmalar, bu direnişler nedeniyle, bir türlü başlamaz. Sonunda durum anlaşılınca, Cihan, Ömer ve Mahir'in davaları ertelenir.

Kaçanlar, tünelden çıkar çıkmaz güvenli bir yere kadar gidip, torbalarında taşıdıkları temiz giysileri giyip, önceden planlanan buluşma yerine geleceklerdir. Önceden tasarlanmış olmasına karşın orada kimseyi bulamayacaklardır. Orda bir süre bekledikten sonra bir vasıta bulup Maltepe'de Ankara Asfaltı'na gelecekler ve İstanbul'a giden bir otobüse bineceklerdir. Ellerinde birkaç arkadaş adresi vardır. O adreslere gidecekler fakat kimseyi bulamıyacaklardır. Karşıdevrimci güçlerin, etkinlikleri amacına ulaşmıştır. İnsanlar sindirilmiştir.

Kaçış sonrasını organize edenlerden Orhan Savaşçı yıllar sonra bu olayı şöyle anlatacaktır:[90]

Kısacası, sonuçta tünel işinin gerçek olduğu anlaşıldı. Sanıyorum birkaç gün sonra da Sabahattin (Sakman, y.h.n.) 27-28-29 Kasım (1971) tarihlerinden birinde tünelden çıkma kararı aldıkları haberini bize iletti. Buna göre biz de hazırlıklarımızı yaptık. Değişik ihtimalleri göz önünde bulundurarak ona göre tedbirler aldık. Sabahattin tünelden çıktıktan sonra garnizonun içinde hangi yolu takip edeceklerini, dışarıda onları bekleyen arkadaşlarımızla nerede buluşacaklarını Mahir'e anlattı. Ayrıca bir terslik olmasın diye kaçış öncesi Sabahattin iki arkadaşımızla birlikte (yanlış hatırlamıyorsam Mete Sönmez ve Seyfi Akman) temin edilen bir arabayla bekleme yerine gittiler. Bu iki arkadaşımıza nerede bekleyeceklerini Sabahattin bizzat gösterdi. Bu üç gün (yani 27-28-29 Kasım) arkadaşlarımız, tespit edilen yerde, belirtilen saat aralığında, hatta söylenenden de fazla bekledi. Biliyorsunuz, tünelde ortaya çıkan bazı eksiklikler nedeniyle kaçış ancak 29 Kasım'da (1971) gerçekleşti. Ama maalesef beklenilen yerde karşılaşma olmadı. Ben, arkadaşlarımız başka bir istikamete yöneldikleri için karşılaşmanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Neyse ki beklenmedik kötü bir sonuçla karşılaşmadık o anda. Mete Sönmez, Adem Gürdoğan, Şerafettin Serdar, Mustafa Baykara, Seyfi Akman, Atilla Özsever ve Mehmet Alkaya daha önce

90. İlbay Kahraman, *Cepheden Anılar-Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları*, s. 68, Ayrıntı Yay., 2015.

adlarını belirttiklerimin yanı sıra özellikle bu üç gün içinde olayda en çok emeği geçen arkadaşlarımızdır...

Ziya Yılmaz kaçış sonrasını anılarında şöyle anlatmaktadır:[91]

...Beşiktaş'a getirdi kürekçi, iskeleye yanaştı. İnince ne yapacağımıza karar vermemiz lazım. Mahir "Ulaş'la beraber biz boğaz tarafına gideceğiz, burada bir yerlerde bizi bekleyin" dedi. Bunun üstüne Cihan, "Kabataş'ta caminin oradaki Sebil'de bekleyelim sizi" dedi, bir aksilik olmasın diye orayı dikkatlice tarif etti Mahirlere. Cihan İstanbul'u iyi biliyordu, biz de biraz biliyorduk ama Cihan çok hâkimdi İstanbul'un her yerine. Sabit bir yerde durmak dikkat çekerdi, Beşiktaş'tan yavaş yavaş yürümeye başladık biz de. Vardık Kabataş'a, Sebil'e. Orada beklemeye başladık, Ömer'le ben Sebil başında bekliyoruz, Cihan da göz mesafesinde başka yerde. Cihan geziyor sürekli, "Ben buralarda çok eylem yaptım, buradaki bütün polisler beni tanır, dikkat çekmeyeyim" diyerek iki saat kadar dolandı civarda.

Kaçıştan sonra onlara yardımcı olan Zeki Öztürk anımsadıklarını şöyle anlatıyor:

Faşizmin uygulaya geldiği baskı ve terör ortamında günler gelip geçiyordu. Bir gün sabah 7.30'da Cağaloğlu'daki işyerim Öncü Kitabevine gelmiştim. Daha önce de tanıdığım üniversite öğrencilerinden biri telaşlı bir halde, benzi solmuş eli ayağı titreye titreye bir küçük kâğıt parçasını çıkararak bana uzattı. Hemen anlamıştım, THKP-C sanıkları artık Mustafa Baykara yerine bu genci "kurye" olarak kullanıyordu. "Öncü abi (Cağaloğlunda beni Kitabevi-Yayınevi ismiyle Öncü diye anarlardı.) Ziya Yılmaz yolladı" dedi. Pusulayı okudum. Şunlar yazıyordu: "Öncü abi güvendiğin biri ile bir araba bul bizi almaya gel, seni bulunduğumuz yere gelen arkadaş getirecek, sana güveniyorum. Biz; Mahir, Ulaş, Ömer, Cihan birlikteyiz. Akşamüzeri gel. İmza; Ziya Yılmaz" İstanbul-Kartal Maltepe Askerî Cezaevi'nden tünel kazarak kaçan TCK'nın 146/1. Maddesinden idam talebiyle yargılanan beş idamlık devrimcinin cezaevini delip dışarı çıkacağını içeride bilenlerden biri abim

91. Barış Mutluay, *Ziya Yılmaz-TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye*, s. 209, NotaBene Yay., 2014.

Sırrı, dışarıda da ben idim. THKO ve THKP-C sanıklarının bu kaçma olayının planlanmasında bazı aksamalar olmuştu. Orhan Savaşçı ile Nahit Töre 2. Zırhlı Tugay çıkışında kaçma olayını başarıyla gerçekleştiren beş idamlığı karşılayamamış, randevularında terslikler olmuştu. Daha sonra idamlıkları evlerinde saklayacaklarını, konuk edeceklerini bildiren bazı avukatlar ise sözlerini tutamamışlardı. Böylelikle Cihan, Ömer, Mahir, Ziya, Ulaş çok çaresiz bir durumda kalmıştı. Kartal Maltepe'den kendi imkânlarıyla İstanbul yakasına geçmiş, kendilerine verilen telefon adresleri fos çıkmış, Sıkıyönetimin terör estirdiği İstanbul kentinde gece kalacak bir yer -barınak- dahi bulamamış, rastlantı sonucu karşılaştıkları bir öğrenci aracılığıyla çoğu faşist eğilimli olan öğrencilerin kaldığı bir yurtta kalmış, öğrencilerin gidip geldiği Tophane civarındaki bir açık hava kahvesinde tanıdık birileriyle karşılaşmak amacıyla oturmuş ve beklemişlerdi...

Bana bu notu getiren delikanlıya; "Saat 17.00'de beni ara, şu şekilde telefon et, dikkatli konuş, nerede olduğunu söyle" dedim.

"Evet Ziya arkadaş şimdi ben bu yükün altından nasıl kalkacağım?" diye içimden söyleniyordum. THKO, THKP-C isimli örgütler kurulacak, çeşitli eylemlerden sonra bazı ilişkilere girilecek, güvendikleri kadrolar çürük çıkacak, sonra da bu türden ilişkilere aday ve taraftar olmayan, Babıali'nin göbeğinde, hapisten yeni çıkmış, polisin boy hedefi ve gözetimindeki bir yayınevi sahibinden böylesine sorumluluğu ve riski olan bir görev talep edilecek!? Çok "garip" bir durumla karşı karşıya kalmıştım. Kendi kendime "Bu insanların dışarıda benden başka hiç mi güven duydukları örgüt elemanları yok? Nerede bunların örgütsel ilişkili yakınları? Demek ki yine iş, kimilerinin "Eski Tüfek" diyerek dalga geçtikleri bize kaldı?" diye düşünerek öğleye kadar deli divane misali gezindim durdum. Çözüm yolları aradım. Babıali'de güvendiğim kimseler de yoktu. Kimseye de danışamazdım. İlk aklıma gelen şu bizim tavukçu, işçi, şoför Osman ile TKP'den yoldaşımız Bulgar Hasan oldu. Kalkıp onları bulmak için Sütlüce'ye gittim. Osman'ı buldum olayı anlattım. Osman Hilmi Erdem'i 1962 yılında TİP Fatih İlçe Başkanlığım sırasında Beyoğlu İlçesinde daha yakinen tanıma fırsatı bulmuştum. Küçükburjuvalar ona "polis" gözüyle de bakıyordu bir zamanlar. Kendisi alkol

bağımlısıydı. Bu yüzden kendisine güven duymadığımız zamanlar da olurdu. Bu zaaflarına rağmen, ne de olsa işçi sınıfı ve emekçi halklarımızın içinden gelen biriydi. Herhalde bizi satmaz diye düşündüm. Kendisi Sütlüce'de bir gecekonduda yaşıyordu, evli, biri erkek, biri de kız iki çocuklu, eşi Gültaze bacı da işçiydi.

Şoför Osman'la her ihtimali değerlendirdik. Daha sonra Bulgar Hasan'ı aradık. Hasan Bursa Cezaevi'nde Nâzım'larla Orhan Kemal'le yatmış TKP kadrolarından "Eski Tüfeklerden" biriydi. Planın bir kısmı idamlıkları kazasız belâsız bir yere ulaştırmak, diğer yandan onları koruma kollama görevini yapacak yedek güç oluşturma işiydi. Bunu da Hasan kendi iş arkadaşı bir işçiyle birlikte yapacaktı.

Anamı da arabaya alarak işe bir aile süsü vermeyi planlamıştık. Fakat Anam yerinden kalkamayacak kadar, çok ağır hastaydı, ateşler içinde kıvranıyor ve yatıyordu. O sıralar ona benden başka da bakacak kimsemiz yoktu. İlk evliliğim boşanmayla sonuçlanmış, yuvam dağılmış, talan edilmiş, eşyasız bir evde yatacak yatağımız bile yoktu. Bitpazarından aldığım ikinci el eskilerle yaşamaya çalışıyorduk. Cezaevinden de yeni çıkmıştım. Öncü Kitabevi bir yandan devletin, diğer yandan "solcu" geçinenlerin yağmasından ötürü kuşatılmıştı. Ekonomik durumumuz da son derece kötüydü.

Şoför Osman karısı Gültaze'yi alarak Aksaray Horhor'daki evimize geldi. Bu evimiz de polis denetimindeydi. İkide bir aranıp taranan bir evdi. Osman; "Öncü bana bir büyük rakı al gel, kendimi ancak böyle toparlayabilirim" dedi. Anam bu durumdan bir şeyler sezmiş olacak ki bana; "Ola sende bir hal var, ne oluyor beni merakta koyma, söyle nedir bu telaşınız?" diyordu ve evden çıkışımızın saati yaklaşıyordu; "Ana biz gelene kadar Gültaze bacı sana yoldaşlık edecek." "Bak Ana sana nail olanı senden saklayamam. Ana hani o Kartal Maltepe Cezaevinde yatan Sırrı'nın idamlık arkadaşları vardı ya onlardan beşi cezaevinden kaçmışlar, bizden de yardım istiyorlar, çocuklar çok zor durumdalar, onlara yardıma gideceğiz, söz verdim." Anamın gözleri dolu dolu; "Sırrı'ya bir şey mi oldu yine?" diyerek telaşlanıp durdu. Ona; "Üzülme Ana bir şey yok, olsa niye senden saklayayım" dedim. Anam; "Bak

oğul emdiğin sütümü helâl etmem, geleneğimizde emaneti; kuzuyu kurda kaptırmak yoktur, hadi git, beni daha fazla merakta bırakma, tezden git gel..." dedi ve evden ayrıldık. Anam her cezaevine gidişinde idamlık arkadaşlarımızı da tek tek arar, "Demek bu uşaklarımızı asacaklar?" diye onlarla söyleşirdi. Ulaş ile Cihan'ı da abim Sırrı İzmit'te konuk ederken tanıyordu zaten.

Osman iyice kafayı bulmuştu; "Bak Öncü şimdi ölüm benden korksun, benim baba yadigârı bir filinta var yanımda, ya senin?" Başımı sallayarak "Var, elbette, ben de tedarikliyim. Hem de yedek şarjörleriyle." dedim. Osman; "Yürü o zaman Öncü" dedi. Önce Hasan'la buluşacağımız yere gittik, bizi bekliyordu, bizim arabayı takip etmelerini söyledim. Sonra şu bizim "kurye" işini üstlenen delikanlının bulunduğu Üsküdar tarafına geçtik. Onu da tedirgin ve çok kaygılı bir şekilde bulduk. Osman, ben ve delikanlıyla bir büfenin önünde park ettik. Osman sigara almak için büfeye gitti. Osman hem alkol hem de sigara bağımlısıydı. Onun bu bağımlılığı başımıza iş açacak diye çok kaygılanıyorduk. O sıra önde Ziya Yılmaz ve idamlık arkadaşlar peş peşe çıka geldiler. Onları alelacele Osman'ın çok eski model Citroen marka arabasına yerleştirdik, Osman'ın yanına "kurye" delikanlıyı ve Cihan'ı oturttuk, arkasına da diğerlerini... Ben, Bulgar Hasan ve işçi arkadaşı eski tip hurda mavi döküntü bir araçla Osman'ın arabasının arkasına takılarak yola koyulduk. Delikanlı gidilecek yeri "örgüt evini" bildiği için Osman'ın yanında idi. Avrupa yakasına geçtik. Aksaray tarafına varmıştık. Gece sokağa çıkma yasağı konulduğunu öğrendik. Osman'ın arabası Yenikapı sahil sapağına yakın bir yerde tretuvar çukuruna saplandı. Bu külüstür arabalarla başımıza yeni bir belâ almıştık. Bizler hemen arkadan yetişip çukura saplanmış arabanın yola çıkmasını destekleyerek, çukurdan çıkartıp sahil yoluyla ilerledik. Kazlıçeşme yakınlarında bir yerde Osman durdu elinde bir hortum ve küçük bir benzin bidonuyla bana doğru geldi. Bir elindeki tornavidayı bana uzatarak; "Öncü şu sokağın içindeki araçtan benzin koy (yani benzin çal!), yolda kaldık" dedi. İşe bak, sarhoş şoförümüz benzin ikmali dahi yapmamış!?.. Bidonu kaptığım gibi sokaktaki arabaya yöneldim, bizim işçi arkadaş

hemen tornavida ile aracın benzin kapağını bir hamlede açtı, hortumu soktum emmeye başladım ve bidonu doldurdum. Alkol ve sigara bağımlısı Osman ise arabasının arkasında sigarasını yakmış bekliyordu!?.. Benzini doldurur doldurmaz yola koyulduk. İki ayrı yerde çevirme vardı. Onları atlatmasını bildik. Ara sokaklara saparak belâyı atlatmıştık. Havaalanına yakın bir yerde, yine bir ara sokakta durduk. "Kurye" delikanlı bize "tamam burası" işaretini verdi.

Bize emanet edilen beş idamlık arkadaşları salimen yerlerine ulaştırmıştık. Onlarla vedalaşıp ayrıldık. Hasan ve işçi arkadaşı hemen uzaklaşıp gitti. Sonra da Osman ile ben evin yolunu tuttuk.

Dönerken bir yerde aracımızı Sıkıyönetim yetkilileri durdurdu. "Hastamız var" dedik, "İnanmazsanız gelip bakın hastaneye kaldıracağım Anamızı" dedik. Bize inandılar ve yakayı böylece kurtardık. Eve geldiğimizde saat sabahın 3.30'ydu. Anam ve Gültaze uyanıktılar. Osman beklemek istemedi; "Biz evimize gidelim çocuklar yalnız." deyince onları yolcu ettim. Çilekeş Anam bu sefer; "Ömrümü tükettin oğul ne diyim, nedir bu başımıza gelenler, Avni, Hilmi, Sırrı, Kadri, Hatice sen?.. Nedir bu başımızdaki musibet? Bu ne biçim hayat?.. Rahmetli deden de biz üç kardeşi bok sepeti içine doldurup zalimin zulmünden kurtarmıştı, arka şelek gecenin bi vaktinde yuvamız başımıza geçirilmişti, arkadan da deden yedi kurşunu yemişti, nenenin de benim gibi gülmedi ömrü, geldiğine şükür oğul. Bu uşakların heç mi yakınları yoktu, nerede bunları ortalığa salıp ta korumayanlar? Tek güveneceği siz mi kaldınız? Valla aklım almir?"

Osman çocuklarını alıp hemen Kilis'e köyüne gitti ve bir süre İstanbul'dan uzaklaştı. Bulgar Hasan bir süre bizden uzak kaldı. Uzun süre diyalogumuzu kesmiştik. Fakat yine de bir biçimde haberleşiyorduk. Cağaloğlu'nun polis ve meraklı trafiği iyice artmıştı. Her kafadan sesler çıkıyor, çeşitli yorumlar yapılıyordu. Kulağı delikler, meraklı(!) insanlar ortalıkta çeşitli tevatürlerle cirit atıyordu.

Mehmet İncili'nin üç tekerlekli üstü kapalı bir triportörü vardı. May Yayınevi kendi kitaplarının dağıtımı için almıştı. İncili benim de kitaplarımı yer yer dağıtıyordu. Bir sabah kitap almaya geldiğinde Mahir'i aracın içinde görüp şaşırıp

kalmıştım. Mahir "Osman'a teşekkürlerimi söyle" dedi. "Öncü seni asla unutamam..." Böylece son kez görmüş olduk Mahir'i.

Olaylar günbegün yeni haberlerle gelişiyordu. 19 Şubat 1972 tarihinde Ulaş Bardakçı'nın kaldığı evdeki çatışmada bir komiseri öldürdükten sonra katledilişi... Ziya'nın 18 Şubat 1972 tarihinde barındığı evde kuşatılıp yaralı olarak ele geçirilişi... Mahir'lerin Ankara'ya geçişleri... Denizlerin 6 Mayıs 1972'de idam edilmeleri... derken 31 Mart 1972 tarihinde de Kızıldere katliamı... Ertuğrul Kürkçü'nün Kızıldere'deki katliamdan sağ kurtuluşu... vb türünden olaylar...

Ben de barındığı evden yaralı çıkarılan Ziya'nın sedye üzerinde verdiği ifadesi sonucu tutuklandım.

Evet ne demişti bizim bilge halk ozanımız: "Nesini söyleyim canım efendim ... Başımıza belâ dölümüz bizim..."

Sonunda Beyazıt'ta kalabilecekleri bir ev buluyorlar. Evin sahibi genç, akşam eve geldiğinde kaçanları evde görmekten hiç hoşlanmayacaktır. Başka bir yere gitmek zorundadırlar. Ev sahibiyle arkadaşlarına haber gönderiyorlar. Kalacak yer ve ulaşım için bir araba istiyorlar. Onların nakledilmesi için hazırlanan triptörün içinde 5 kişi üst üste 23 saat geçirmek zorunda kalıyorlar. Mahir en yakın arkadaşlarından Yusuf Küpeli ve Münir Ramazan Aktolga'dan yardım isteyecektir. Fakat onlar yardım etmek istemeyeceklerdi. Çünkü artık silahlanmanın, soygunların çok yanlış şeyler olduğuna inanmaktadırlar. Yardım eli uzatmaktan da sakınmaktadırlar.[92] Mahir'in örgüt arkadaşları bile, medya aracılığıyla yapılan gençleri yalnızlaştırma propagandasının etkisinde kalmışlardır, demek yanlış olmayacaktır. Sonuçta hareket heyecanını kaybetmiş, kaçış sevinci yerini kuşkulara bırakmıştır. Sadece dostluk ve arkadaşlık çerçevesinde bir şeyler yapılmaktadır.

Bulunacak evin çok güvenli olması gerekmekteydi. Fakat bir türlü işler istedikleri gibi gitmiyordu. Gençlerin kafası karıştıkça karışmaktadır. Ne oluyordu? O güzel beklentilere ne olmuştu? Neleri yanlış yapmışlardı? Aldatılmışlar mıydı? Nasıl olmuştu da böyle köşeye sıkıştırılmışlardı? Bu işin sonu

92. *THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri (1969-1973)*, s. 92-96, Kaynak Yay., 1987.

ne olacaktı? Bundan sonra nasıl davranmaları gerekiyordu? Onların arkasında onlara alkış tutanlar neredeydi?

Sonunda Hatice Alankuş ve eşi onları evlerine konuk edeceklerdi. Evin zeminine beş kişinin sığışabilecegi bir çukur kazıldı. Artık güvende olduklarını düşünüyorlardı. Fakat bu güven duygusu olumsuzlukları da yanında taşıyordu. Günler ve haftalar geçtikçe İstanbul'a hapsolduklarını ve hiçbir şey yapamadıklarını fark edecekler, bunalacaklardı.

Bu arada 16 Aralık'da Denizlerin idam kararı yargıtayca onaylanacaktır. Artık, onları kurtarmak için bir şeyler yapılmalıydı. Bu nedenle önce Ankara'ya gitme planları yapıldı. Ziya Yılmaz bu planı şöyle anlatıyor:

Hemen o gün Fatsa'dan Ertan'ı (Saruhan) İstanbul'a çağırdım. Sonraki gün Ertan geldi vakit kaybetmeden. Geldiği gün de sabaha kadar tartıştık, planladık. Bunlar ancak kamyonla gider kanaatine vardık, "Yükün ortasına doğru bir yer ayarlayım, sandık yapalım üzerine de 'kırılacak eşya' yazısı koyalım, bir de ambalaj yapalım" dedik. Ardından uygun sandıklar yapılıp getirildi eve. Kamyon da ayarlandı, her şey hazır kısaca. Plan yapıldı, hazırlıklar tamam, derken Mahir "Ben de bunlarla gideceğim" dedi. "Yok" dedik biz, "Sen niye gidiyorsun! Önce bu arkadaşları gönderelim doğru düzgün, ondan sonra biz beraber gideriz gideceksek" dedik.

Mahir'i engelledik, sonra da araba geldi. Ertan ilişkileri ayarlamış, güvenilir arkadaşlara vermiş sorumluluğu. Ufak bir pikap ayarlandı, asıl kamyona kadar götürdüler Ömer ve Cihan'ı. Yine Fatsa'dan, Çamağaçlı başka bir arkadaş olan Suat Uygun kamyonun şoförü, çok iyi ve sağlam bir arkadaştı, aldığı sorumluluğun da farkında. Sapasağlam da götürdü, Ankara'da bizimkiler, yani THKP-C'liler karşıladı Cihanları. Güvenli bir yere de yerleştirmişler. Gerisi artık onların kendi işleri, tartışmaları.[93]

Maltepe Cezaevi'nden kaçtıktan sonra İstanbul'da iki örgütün üyeleri ayrı ayrı çalışmalar içine girmişlerdir. Cihan

93. Barış Mutluay, *Ziya Yılmaz-TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye*, NotaBene Yay., 2014.

ve Ömer kendi arkadaşlarıyla beraberdir. Onlar Ankara'ya gittiklerinde, Mahir'in Ankara'ya gitme gibi bir düşüncesi hiç yoktur. Onun başka planları vardır. THKO ve THKP-C'nin birleşmesi diye bir düşünce de yoktur kafalarında. Fakat 15 gün sonra Mahir, bazı özel nedenleri ileri sürerek Ankara'ya gelecek ve ısrarla Cihanlarla buluşmak isteyecektir.

Sekizinci Bölüm

1972... Ve Kızıldere

Mare Nostrum

En uzun koşuysa eğer Türkiye'de devrim
O, onun en güzel yüz metresini koştu
En sekmez Lüverin namlusundan fırlayarak
En hızlısıydı hepimizin,
En önce göğüsledi ipi...
Acıyorsam sana anam avradım olsun
Ama aşk olsun sana çocuk, aşk olsun!

Can Yücel

Pir Sultan gibi durur gövdeleriniz,
Kör karanlığı yırtarken
Ne güzeldiniz.
Akıl yağmur
Öfke göl
Yürek deniz
Cenneti bu dünyada düşleyendiniz.

İbrahim Karaca

Polis, MİT el ele Maltepe Cezaevi'nden kaçanları her yerde aramaktadır. Çünkü çok özveriyle çalışmaktadırlar. Topladıkları bilgileri de çok gizli tutmaktadırlar. Oyunu kurallarıyla oynamak gerekmektedir. Ne de olsa çok milliyetçidirler. Vatan için öldürmektedirler, vatan için komplo kurmaktadırlar, vatan için dış güçlerle ve ülke içindeki karanlık güçlerle işbirliği yapmaktadırlar. Karşılığında işbirliği yaptıkları kesimler, onları bir eli yağda bir eli balda yaşatmaktadırlar. En lüks evlerde yaşama fırsatı geçmiştir ellerine. Bu yaşam

koşulları onların hayal edemedikleri, aldıkları eğitimle de hiçbir paralelliği olmayan koşullardır.

Kamuoyu ülkede olan bitenlerin hükümetten öte güçlerle planlandığını o günlerde bilmemektedir. Kamuoyuna söylenen "Devlet bir komployla karşı karşıyadır" Yapılan her şey "Vatanı kurtarmak içindir". Böylece insanlar sonunda bir avuç insanın vatanı yok etmeye çalıştıklarına inanmak durumuna getirilmişlerdir. Tabii toplumun düşünen, ne olup bittiğini kavrayabilen, gerçekleri görebilen kesimi bunların dışındadır.

Ne yazık ki, 19 Şubat 1972'de, İstanbul'da kalmaları kararlaştırılan Ulaş Bardakçı ölü, Ziya Yılmaz yaralı olarak ele geçirileceklerdi. Ziya'nın sağ olarak ele geçmesinin nedenini ordaki polislerden biri "Onu öldürmeyin! O bize lazım" diyerek açıklamış olacaktı. Bu kişi ünlü MİT görevlisi Hiram Abas'tır, bizzat çatışmada ordadır ve Ziya Yılmaz'ı o yaralayacaktır. Ayrıca Ziya Yılmaz, daha sonra, ordaki arkadaşlarının hiçbirinde silah olmadığını, sadece kendinde silah olduğunu da açıklıyacaktı. Hiram Abas'ı da o yaralamıştır.[94] Bu olay gençleri daha da sarsacaktır. Her ölümle hepsi bir kez daha ölmekte fakat direnmekten, onurları erdemleri adına direnmekten vazgeçmeyeceklerdir.

Gençlerin silahlanması görüntüdedir; silahlanmışlardır fakat öldürmek onların yapabileceği bir iş değildir. Yaşadıkları her olay bunun bir kanıtıdır. Her eylemde gerçek suçlunun kim olduğunu hiç göz ardı etmemişlerdir. O nedenle de kuşandıkları silahlar hep suskun kalmıştır. Çünkü gerçek suçlular, her zaman, her yerde kendilerine doğrultulan o namluların arkasında saklananlardır.

Öldürme fırsatı veya zorunluluğu doğmamış mıdır? Nurhak Dağı operasyonunu yöneten Albay Yılmaz Erkekoğlu "Sinan ve arkadaşları ateş açmış olsalardı erlerimizden ölenler olabilirdi" diyecektir.[95] Fakat gençler karşılarındaki erin ya da polisin kendilerine silah çekseler de suçlu olmadığını bilmektedirler. Sinan Cemgil alabildiğine insan, alabildiğine birikimli bir gençlik lideridir. Er veya polis sandıkları insanların içinde kontgerillanın elemanları olduğunu bilmemektedirler henüz...

94. Soner Yalçın, Doğan Yurdakul, *Bay Pipo*, s. 210-211, Doğan Kitap, 1999.
95. *Siyah Beyaz*, 16 Mart 1996.

Mete Has kaçırılırken evde çok miktarda mücevher göreceklerdir. Ev sahipleri mücevherleri alabileceklerini söyleyeceklerdir. Fakat mücevhere el sürmezler. Çünkü onlar soyguncu değildir. Onların istediği sadece 400.000 lira fidyedir.

Karşılaştıkları güçlükler, onların artık akıllıca kararlar almalarına engel olacaktı. Büyük bir şaşkınlık içindeydiler. Gençler, yaptıklarının bir intihar olduğunu biliyorlardı.. Çaresizliklerini kendileri de görüyorlardı. İnsiyatif ellerinden hızla kayıp gidiyordu. Yine de işe yarasın yaramasın Denizleri kurtarmak için ellerinden geleni yapacaklardı veya yapamayacaklardı. Hele bu gerçekleri gördükten sonra. Bunları düşünmenin anlamı da yoktu. Kesin olan tek şey, geri dönemeyecekleriydi.

Ankara'ya geldiklerinde önce Anıt Caddesi'nde önceden kiralanan bir eve yerleşirler. Onların yerleşmelerine, arkadaşları ve birtakım subaylar yardım ederler ve bu subaylar her türlü toplantıda gençlerle işbirliği içinde olacaklardır.

İki örgütün üyeleri neler yapılacağını tartışıyorlar fakat bir türlü anlaşamıyorlardı. Ömer Ayna, THKP-C'yle beraber eylem yapmaya karşı çıkıyor. Cihan birleşmekten başka çareleri olmadığını söylüyordu. Çünkü o günlerde THKO'nun Ankara'da 14 üyesi sıkıyönetimce tutuklanmıştı ve onlara her konuda yardımcı olan ODTÜ son sınıf öğrencisi Koray Doğan öldürülmüştü. Nişanlısının evine uğradığında, onu, sivil giyimli bir adam tabanca ile karşılayacaktır. Koray oradan kaçınca, adam arkasından koşup onu sırtından vuracaktır. Adamın adı Mehmet Beyazıt'tır. Baba acı içinde vuranın yargılanması için sıkıyönetim mahkemesine başvuracaktır. Sıkıyönetim, polis memuru hakkında "Kovuşturmaya yer olmadığı" kararı verecektir. Koray'ın ölümü Cihanları çok sarsacaktır. Cihanlar çok önemli bir desteği kaybetmişlerdir, güç yitirmişlerdir. Eylem birliği yapacakları çok az insan kalmıştır. THKP-C ile birlikte eylem Cihan'a göre artık kaçınılmaz olmuştur.

Onlara Ankara'da sürekli yer değiştirmelerine ve silah sağlamaya yardım edenlerin başında Koray Doğan, Hasan Ataol ve Oğuzhan Müftüoğlu vardır. Koray öldürülecek

ve Oğuzhan tutuklanacaktır. Fakat Cihanlar hep kaçmayı başaracaklardır.[96]

Sonuçta birlikte harekete karar verildi. Cihan bir elçi kaçırma önerisini ileri sürerken Mahir Çayan, Süleyman Demirel'i kaçırmayı önermişti veya bir elçiliğe intihar dalışı yapacaklar, kendileri ve elçi karşılığında Deniz, Yusuf ve Hüseyin'in serbest kalmasını isteyeceklerdi. Gençler, Denizler karşılığında, hem elçiyi veya kaçıracakları kişiyi bırakacaklarını hem de kendilerinin de teslim olacaklarını açıklayacaklardı. Kararları buydu.

Mahir, Süleyman Demirel'i kaçırmayı önerince bir ön araştırma yapıldı. Koşullar Demirel'in kaçırılmasını olanaksız kılıyordu. Sonra bir milletvekili kaçırıp kaçıramıyacaklarını araştırdılar. Milletvekilini kaçırıp Karadeniz bölgesine geçmek de seçeneklerinden biriydi.

Bu arada 17 Mart'da, Cumhuriyet Senatosu, 24 Mart'da Cevdet Sunay, Denizler'in idamını onaylayacaktır. İnönü ve daha sonra Ecevit, Anayasa Mahkemesi'ne idamlar için itiraz etmişlerse de karar büyük patrondandı. Cihanlar'ın hızlı hareket etmeleri gerekmektedir.

İsmet İnönü başkanlığındaki CHP, idamları onaylayan yasayı Anayasa Mahkemesi'ne götürerek bozdurmuştur. Bu habere sevinirler (sevinçlerinin sonunun acıyla biteceğini bilmemektedir). CHP genel başkanlığına seçilen Bülent Ecevit zamanında, meclisteki 273 evet oyuna karşı 48 hayır oyu çıkacaktır. 120 kişi oy kullanmayacaktır. Bülent Ecevit ikinci kez Anayasa Mahkemesi'ne itiraz etmez. Aslında oy kullanmayanlar en az evet diyenler kadar suçludurlar. Belki daha fazla.

Bazı arkadaşlarının verdiği bilgiye göre, Cihan Ankara'da fırsat yaratarak ve kendini tehlikeye atarak arabayla birkaç kez Nuran'ın evi önüne gelecek fakat onlara zarar veririm korkusuyla onları göremeden geri dönecektir. Cihan'ın aile özlemi onu hiç bırakmamaktadır. Ayrıca, Nuran'ın evi de, MİT tarafından izlenmektedir.

Ankara'da barınmaları da iyice güçleşmişti. Hızla kuşatılıyorlardı. Güvenli kalacak bir yerleri bile yoktu. Başka bir

96. Turan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 515, Gökkuşağı Yay., 1996.

plan yapmak zorunda kaldılar. Karadeniz bölgesinden Ertan Saruhan çağrılacak ve onun bulduğu bir kamyonla daha önceden onun hazırlamış olduğu bir eve gideceklerdi ve kır gerilla hareketi başlatacaklardı. Durmadan karar değiştirmek zorunda kalıyorlardı. Bir rüzgâra kapılmış gibiydiler.

Ertuğrul Kürkçü Kızıldere katliamından sonra bu yolculuklarını şöyle anlatacaktır: "Ankara'dan Ünye'ye gideceğimiz haberini almışlardı. Zira Ertan Saruhan o günlerde aranmaktaydı. Ve kontrol noktalarında hep gerçek kimliğini göstermişti fakat kimse onu durdurmadı. Çorum'da ağırlık kontrolünden geçtik. 400 kilo fazlamız vardı. Kimse hesap sormadı".

Ertuğrul Kürkçü Uğur Mumcu'ya o dönemde Ertan Saruhan'ın arandığını iddia ederek ve Ankara-Ünye arsındaki aramaları aranan bir insanın nasıl aştığına şaştığını söyleyecektir. İsmet Öztürk (Çörtük) ise "... Benim aranıp aranmadığım belli değildi ama Ertan serbest dolaşıyordu. Uğur Mumcu'nun köşe yazılarına malzeme olan 'Ertan aranmasına rağmen polis hüviyetine bakıp serbest bıraktı' saf sataları boş kuruntudan başka bir şey değildir"... demektedir.[97]

Karadeniz'i bilerek seçmişlerdi. 1969 yılında her bölgede olduğu gibi Karadeniz bölgesinde de köylü, işçi ve gençlikle el ele çalışmalar yapmışlardı. Bu şekilde arkadaşlıklar oluşturmuşlardı. Karadeniz insanını tanımışlardı.

Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Ömer Ayna ve Cihan Alptekin'in Ankara'dan Karadeniz Bölgesine intikalleri ile ilgili *İddianame-THKP-C Davası* adlı kitapta şunlar yazılmıştır[98]:

Ertan Saruhan, irtibat kurduğu Hasan Pekbüyük'ün kullandığı kamyonla aynı gece Ankara'ya hareket etmiş, oraya geldiklerinde, Hasan Pekbüyük'e en kısa zamanda yük bulması için çalışmasını, kendisini beklemesini söyledikten sonra, Feyyaz Kurşuncu ile kararlaştırılan yerde buluşarak Çayanların kaldığı eve gitmiştir.

Ertan Saruhan, Hasan Pekbüyük'ün 17 Mart 1972 günü yük bulmasından sonra durumu Çayanlara bildirerek, Samsun yolu

97. İsmet Öztürk, *THKP-C'den Kurtuluş'a Mücadele Hayatım*, s. 64 Dipnot Yay., 2010.
98. İddianame-THKP-C Davası, s.279, V Yay., 1988.

üzerinde Sosyal Meskenler yakınında kamyonu bekleteceğini, kendilerinin de belirtilen saatte oraya gelmelerini söylemiştir. Feyyaz Kurşuncu'nun saat 21.00 sıralarında Seyyit Gökçe'nin evine getirdiği taksiye binen Mahir Çayan, Ertuğrul Kürkçü, Ömer Ayna ve Cihan Alptekin kamyonun beklediği mahale gelerek makarna çuvalları arasında açılan özel yerlere; kamyon brandası şoför Hasan Pekbüyük ve Ertan Saruhan tarafından örtülüp bağlanmış, Ertan Saruhan şoför mahallinde olduğu halde, Ankara'dan hareket edilmiştir. Feyyaz Kurşuncu kamyonun hareketinden sonra taksi ile geri dönmüştür.

Kamyona Mahir, Cihan, Ömer ve Ertuğrul binmişti. Ünye'ye geldiler. Ünye Fatsa arasında içinde Ertan Saruhan, Ahmet Atasoy ve Nihat Yılmaz'ın bulunduğu bir jeep onları aldı ve Fatsa Yapraklı Köyü'ndeki Ahmet Atasoy'un ağabeyi Mehmet Atasoy'un evine götürdü.

Bu arada Ünye'de, kır gerillası fikrinden vazgeçilecek ve İngiliz üssü görevlilerini kaçırma kararı alınacaktı.

İngilizleri kaçırma planını uygulamaya koymamayı düşünürlerken Süleyman Demirel'in idamlara yönelik demecini okudular, "İdam cezası hiçbir zaman hoş karşılanmaz. Buna rağmen idam cezası hem bizim kanunlarımızda, hem de başka memleketlerin kanunlarında mevcuttur. İnsani hislerimize bugün kavuşmuş değiliz. Fakat milletin, memleketin selameti bakımından, nizamın ayakta tutulması bakımından hukuk devletinin çeşitli müeyyideleri vardır" diyecektir. (Gelecek günlerde ve bugünlerde nizamı nasıl ayakta tuttuğunu herkes görecektir, görmemezlikten gelseler bile...) Bu açıklamadan ve gazetelerde, televizyonda izledikleri haberlerden yola çıkarak hükümetin idamlar konusunda çok kararlı olduğu sonucunu çıkaracaklardı. Ayrıca Hüseyin İnan cezaevinden Cihan'a bir not gönderecektir. "Artık ölümle karşı karşıyayız ne yapacaksanız yapın." Cihan'ın beklemeye zamanı yoktur ve hemen harekete geçeceklerdir.

İngilizleri kaçırma planı, ince ince hazırlanacaktır. Kaçıracakları İngilizler tanıdık bir avukatın bürosunun üstünde oturmaktadırlar. Bir yandan da Ünye ve Fatsa'da arandıkları haberleri geliyor. Araştırma işlerini, aranmayan arkadaşlarına yaptırıyorlar ve kaçırma işine son şeklini veriyorlar. Aranma-

ları işlerini çok güçleştiriyor. Onları sadece polisin ve askerin aradıklarını sanıyorlar. Oysaki arkalarından onları arayanlar, Özel Harp Dairesi'ne bağlı çelik yelekli vurucu timlerdir. Kenan Evren, yıllar sonra bu gerçeği açıklayacaktır "Kızıldere operasyonunu Özel Harp Dairesi gerçekleştirmiştir". Çünkü düşman, yani bir avuç yurtsever, akıllı, bir o kadar da insan gençler, çok çok tehlikelidir. Yani silah kullanmayı zorunlu olmadıkça asla düşünmeyen, gerçekte silaha karşı, 10 genç vardır karşılarında.

Kaçırma girişimlerinin birkaçında başarısız oluyorlar. Ünye'de avukatlık yapan Şener Şadi, onlara çok yardımcıdır. Her türlü malzemeyi sağlamakta, iletişimi kurmakta gereken her şeyi yapmaktadır. (Şener Şadi, daha sonra Kızıldere'ye gelen, üst düzey görevlileri getiren helikopterin içinde olacaktır. Kendisine yapılan işkenceleri de anlatacaktır.)

Sonunda, 26 Mart gece 19.30'da, İngilizlerin evine gidiyorlar. Nihat Yılmaz, Ahmet Atasoy ve Ertan Saruhan dışarda gözcülük yapıyorlar. Ertuğrul Kürkçü ve Hüdai Arıkan 2. katta oturanları, Cihan ve Mahir 3. katta oturanları rehin alıyorlar. Toplam 12 kişiyi etkisiz hale getirip, onları yemekhane katı olan 5. katta, topluyorlar. Orada İngilizlere açıklama yapıyorlar. Korkmamalarını, güvenliklerini sağlamak için içlerinden üç kişiyi almak zorunda olduklarını ve bir arabaya gereksinim duyduklarını söylüyorlar. Sonra kalan 9 kişiyi bağlayıp, ağızlarını bantlıyorlar. Yanlarına yiyecek içecek koyuyorlar. Polisi şaşırtmak amacıyla, aldıkları üç kişiyi Trabzon'a götüreceklerini, güvenlik güçlerinden kurtulmalarına onların yardım edeceklerini söylüyorlar. Yola çıkmadan önce hazırladıkları bildiriyi yayın organlarına gönderilmesi için bırakıyorlar. Bildiri şöyledir:

1972 Türkiye'sinde tek bir yurtseverin, öncü savaşçının, oligarşinin ipiyle hayatına son vermek istenirse, bu İngiliz ajanları da halkın devrimci öncülerinin yani bizlerin kurşunlarıyla yok olacaklardır. Dünya halkının baş düşmanı Anglo-Amerikan emperyalizminin askeri örgütü olan NATO'da görevli bu İngiliz ajanlarının hayatlarına karşılık şartlarımız açıktır.

1- İnfazlar derhal durudurulacak.

2- Hiçbir yurtsever ve devrimci asılmayacaktır.

3- En çok 48 saat içerisinde bu konuda Türkiye radyolarından infazların durdurulduğu hakkında yayın yapmak şarttır.

Bu şartlar yerine getirilmediği takdirde kesin olarak bu İngiliz ajanları kurşuna dizilecektir. Bu oligarşinin zülmüne, hainliğine, gaddarlığına, kan emiciliğine karşı bizlerin ilk ihtarıdır. İnfazlar yerine getirilirse şu iyi bilinsin ki, ihtilalci misilleme sadece bu NATO ajanlarının yok edilmesiyle bitmeyecektir. Bu sadece başlangıç ve ilk ihtardır![99]

Gençlerin, yaşamak ve Denizleri kurtarmak için seçebilecekleri tek yoldu birilerini kaçırmak. Onların karşılığında, hem kendi yaşamlarını, hem de Denizlerin yaşamını isteyeceklerdi. Yaşamak istiyorlardı ve bu onların en doğal hakkıydı.

Fakat bu olur muydu? Yıllar sonra, Kenan Evren, onların öldürülme kararının çok önceden verildiğini açıklayacak, "Onları öldürmeyip veya asmayıp besleyecekler miydik" sözleriyle gençlere oynanan oyunu ortaya koyacaktı.[100] Karşı güçler gençleri öldürmeyi de demokrasi adına yapıyorlardı.

Kaçırma eylemine katılmayacak olan Ömer Ayna, Sinan Kâzım Özüdoğru, Saffet Alp ve Sabahattin Kurt daha önceden Kızıldere'ye gidip yerleştiler. Cihanlar da, İngilizleri yanlarına alarak apartmanın önünde İngilizlerin Land Rover arabasıyla yola çıkarlar. Arabada 10 kişi vardır. Niksar yoluna yönelip Kızıldere Köyü'nün kıyısında arabadan inip Ertan Saruhan'la Nihat Yımaz'ı arabayı Tokat yolunda uzak bir yere bırakmaya gönderirler. 27 Mart sabahı 01.30'da, Kızıldere Köyü'ne doğru yürüyerek yola çıkarlar. 05.30'da köye varırlar. Gün ağardığı için köye girmeyi tehlikeli bulduklarından yakındaki bir ağıla gizlenirler. Gün ağarınca, Ahmet Atasoy, muhtarın evine giderek, arkadaşlarının gece hava kararınca evine geleceklerini haber verir. Bu arada Hüdai Arıkan, Ahmet Atasoy ve Nihat Yılmaz'la buluşamayınca, kendi çabasıyla yol sorarak arkadaşlarını Kızıldere'ye gelip bulur.

Maltepe'den kaçanlara işin başından beri yardımcı olan, Ziya Yılmaz'ın akrabası, Abdullah Yılmaz, bu gençlerin içinde bulundukları psikolojiyi şöyle anlatacaktır...

---

99. Turhan Feyizoğlu, *Mahir*, s. 528, Gökkuşağı Yay., 1996.
100. Eski Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in 1981 Cuntasının yaptıklarını savunurken televizyonlarda yaptığı bir konuşmadan alındı.

"Derin bir hınçlanma ve o açıdan bir eylem arzusu vardı. Yaşamak denilen mesele ile ölmek denilen mesele arasında çok yakınlaşma vardı... Yani kardeşim, şunu şöyle yapalım diyorsun, hayır böyle yapacağız diyor... Ama ölürüz diyorsun, ölürüm diyor... Yani ölüm o kadar yakın. Çünkü en yakın arkadaşları ölmüş insanların. Yani çok kaynaşmış insanlardı bunlar. Birbirlerini çok severlerdi çok sayarlardı. Bu nedenle onlar öldü, ben de ölebilirim, Ulaş ölmüş, Deniz de ölebilir yani. Bu nedenle bazı önlemler öne çıkmıyordu. Eylemin kendisi öne çıkıyordu".[101]

Muhtarın ailesiyle beraber evde 20 kişi olurlar. 28 Mart günü, muhtarı Niksar'a yiyecek satın almaya yollanır. Muhtar döndüğünde, sıkıyönetim kuvvetlerinin Niksar'da onları aradığını söyler. Yakalanmaları an meselesidir...

Muhtar, kaçırılan adamlar nedeniyle biraz rahatsızdır. Çünkü gençler ona adam kaçırmaktan hiç söz etmemişlerdir. Onlara, güvenlikleri için araziye çıkmalarını veya başka kalacak bir yer bulmalarını söyler. Bu çerçevede, Muhtar ve Ahmet Atasoy daha uygun bir yer bulmak amacıyla çıkarlar. Akşam muhtar eve, eli kolu kaliteli yiyeceklerle dolu döner. Gençler o zaman biraz şüphelenirler. Bir gün önce onlara başka yere gitmelerini öneren muhtar, bu sefer, hiç rahatsız görünmemektedir. Ahmet Atasoy da bir yer bulamadan döner.

Artık iyice sarılmışlardır. Diğer yanda medya aracılığıyla kamuoyuna bu gençlerin ne kadar tehlikeli oldukları onların vatan hainlikleri, şakilikleri, resimleriyle beraber, ısrarla iletilmektedir. Çünkü iktidar, kamuoyu önünde kendini haklı çıkarmanın yolunu aramaktadır. Zaten ceza yasaları mecliste değiştirilmiştir ve acımasızca uygulanmaya başlamıştır. Görüntüde yargılamalar sürse de gençlerin yok edilmelerine, yolu ne olursa olsun, karar verildiği açıkça görülmektedir. Kontrgerillanın en vurucu timleri, gençlerin arkasında mevzilenmiştir. Kimsenin İngilizleri kurtarma gibi bir çabası yoktur. Gençlerin beklentileri boşunadır.

Ayrıca şöyle bir gerçek de vardır. İngiltere'de Başbakan Edward Healt "Kaçırılan İngilizler için anarşistlere ödün ver-

101. Tanzer Sülker Yılmaz, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, s. 233, Toplumsal Dönüşüm Yay., 1997.

meyiniz. Bu olayın çözümlenmesi için İngiliz hükümetinin hiçbir talebi yoktur" diyecektir.[102] Yani gerekirse üç İngilizi öldürebilirsiniz açıklamasını yapmıştır.

Sonuçta 13 kişi havadan ve karadan her türlü yok edici silahlarla öldürülürler. Yaşama şansını sadece Ertuğrul Kürkçü yakalar. Kürkçü yaşadıklarını şöyle anlatıyor:

30 Mart sabahı, 05.30'da, nöbet tutanlar, eve iki jandarmanın yaklaştığını haber verdiler. Jandarmalar muhtarla konuşmak istediklerini söylüyorlardı. Daha sonra muhtar evden çıktı ve güvenlik güçlerine doğru ilerledi. Daha sonra, karısı, kızı ve gelini de gittiler arkasından. Torunlar geride kalmıştı (Bu noktayı da anlamak güç)... *Dışardan gelen uyarıyla çocukların evde olduğu fark edildi ve çocuklar derhal dışarı gönderildiler. Muhtar bir daha geri dönmedi.*

Saat 06.00'da evin etrafı sarılmış ve teslim olun çağrısı başlamıştı. Dışarıyı görebilmek için Sinan'la ve birkaç diğer arkadaşla çatıya çıkıp kiremitleri kırarak kendimize bir yer açtık. Dışarı baktığımızda tamamen sarılmış olduğumuzu gördük. Ben, teslim olmayacağımızı, ateş açarlarsa üç İngilizi öldüreceğimizi söyledim. Dışarıyla konuşmaları genelde ben yapıyordum. Mahir benim konuşmamı istiyordu. Onlar da İngilizleri göstermemizi istediler. Pencereden onları gösterdik. Sonra her şey sessizliğe büründü. Evde her şeyi kontrol ettik. Yiyecek durumumuzu gözden geçirdik. Ünye'de İngilizlerden aldığımız dolar ve sterlinlerle bizim yanımızda bulunan ve yaklaşık 25.000 lira cıvarında bulunan Türk parası ile birlikte İngilizlerin hüviyetlerini odanın ortasına getirip yaktık (Bunun herhalde bir nedeni vardır? Ertuğrul Kürkçü bunu açıklamalı).

Biz şarkılar marşlar söyleyip sloganlar attık. Öğlen saat 12.00'de tekrar teslim ol çağrısı yapıldı. Daha sonra Mahir, arkadaşları topladı. Teslim olma kararının korkaklık olduğunu, fakat yine de teslim olmak isteyenlerin teslim olabileceğini açıkladı. Sibel Erkan olayında, Hüseyin Cevahir'in korkaklık yaparak teslim olmak istediğini söyledi. Bu durumda gençlerin içlerinden isteseler bile teslim olamayacaklarını biliyordum. Tartışma "Eğer ateş edilirse İngilizler öldürülecek ve vuruşulacak" kararıyla noktalandı.

102. Adnan Gerger, *Firar Öyküleri*, s. 123, Ekin Yay., 1990.

Saat 13.00'te Cihan'ın yanında getirdiği bir radyoyla haberleri dinledik. Sonra İngilizleri tekrar göstermemizi istediler. Önce biz istediğimiz zaman gösteririz diyerek göstermedik. Sonra ben göstermenin yararlı olacağını düşünerek Charles adındaki İngiliz'i yukarı çıkarıp gösterdim. Charles onlara, eve ateş açmamalarını, yoksa öldürüleceklerini söyledi. Onlar da karşıdan "Onlar sizi nasıl olsa öldürecekler" dediler. Biz bu arada tehlike ânında ahıra inebilmek için büyük bir delik açtık.

Saat 14.00'te çevreye helikopterler inip, kalkmaya başladı. Helikopterden yüksek rütbeli birileriyle tanıdığımız bir avukat indi (İnenler Ferit Kubat ve MİT'çilerdir). *Avukat, bize Ünye'de yardım eden, Şadi Şener'di. Ben, Mahir ve Saffet çatıdayken diğer arkadaşlar alttaki odalardaydılar. Cihan, İngilizlerin yanındaydı* (Milliyet, 31 Mayıs 1971). *Birden ateş başladı. Neye uğradığımızı şaşırdık. Kiremitler parçalanıyordu. Mahir İngilizler diye bağırıyordu. Biraz sonra yukardan akan kanla Mahir'in elinin aşağı sarktığını gördük. Ben yukarda Mahir'le uğraşırken aşağıda bizim arkadaşlar üç İngiliz'i öldürmüşlerdi.* (İngilizler dışardan açılan ateşle ölmüş olamaz mıydılar? Ertuğrul, Mahir'le uğraşırken, dışardan da ateş devam ettiğine göre, İngilizler'i arkadaşlarının öldürdüğünü nasıl anlamıştı? Dahası, onları teslim olmamaya iten Mahir'di. Mahir öldüğüne göre yeni bir strateji, yani yaşamak için bir yeni yol bulunamaz mıydı? Dilerim, Kürkçü bir gün bu sorulara cevap verebilecektir...)

Cihan'la Ömer dışarıya ateş ediyorlardı. Ben de Sinan Kâzım'la beraber ateş etmeye başladım. Sonra karşı taraftan ateşin kesildiğini anladık ve biz de durduk. Ömer sol gözünden vurulmuştu. Cihan bulunduğu odadan karşı tarafa geçerken Saffet Alp'in silahından yanlışlıkla çıkan bir kurşunla karnından yaralanmış yerde kıvranıyordu. Bu arkadaşların yarası ağırdı[103] (Savcılıktaki açıklamada Cihan'ın yarasının ağır olmadığını söyleyecektir). *Bu arada ateş durdu. Biz hemen karşı tarafın saldırılarından kurtulabileceğimiz noktaları saptayıp, ben samanlık girişindeki tuvaletin yanına diğer arkadaşlar da sokak kapısına yakın mevzilendik. Elimizde kalan üç bombayı*

103. *Milliyet*, 31 Mayıs 1973.

arkadaşlar pimlerini açıp ellerine almışlardı. (Bu arada yaralı olan Cihan ve Ömer'i, Ertuğrul'un canını kurtaran samanlığa zaman olduğu halde taşımak kimsenin aklına gelmemiş olmalı veya önlem olarak ahıra açılan delikten yaralılar ahıra indirilemez miydi?...)

Birden ateş tekrar başladı. Şiddetli patlamalar oluyordu. Saffet, bu patlamaların havan ya da roketatar olduğunu söyledi. Ancak havan olduğunu zannetmiyorum. Arkadaşların elinde pimleri çekilmiş patlamaya hazır bombalar vardı. Sonra arkadaşların olduğu tarafta çok şiddetli bir patlama oldu. Ardından üç bomba patladı. Sanırım dışardan açılan ateş sonucu arkadaşların ellerindeki bombalar patlamış olmalıydı. (Bombalar ellerinde olmasaydı ölmezler miydi demek istiyor... Veya ellerine aldıkları bombaları kullanmasını mı bilmiyorlardı...)

Arkadaşların yanına koştum. Ortalık toz dumandı. İniltiler geliyordu. Şaşkına döndüm. Kendimi samanlığa attım. Atışlar bir süre daha devam etti. Samanlığın eve yakın kısmında, bir patlama daha oldu. Tahta direkler yıkıldı. Ordaki kalın kolonu kendime siper ederek dışarıyı gözlemeye başladım. Dışarıdan eve yaklaştılar. Tekrar makineli tüfeklerle ateş edildi ve bombalar atıldı. Eve gaz bombaları da atıldı. Samanların arasına gizlendim. İçeri iki kişi girdi. Birisi samanlığın aranmasını söyledi. Fakat diğeri yangın çıkabileceği ihtimali nedeniyle kimsenin samanlıkta gizlenemiyeceğini söyledi ve ev tarafına gittiler. Sonra "çatıda adam var" diye bağrışmalar oldu. Çatı biraz daha tarandı. Sonra iki el daha ateş edildi. Sonra diğerleri geldiler. Arkadaşların ölülerini dışarıya taşıdıklarını seslerinden anlayabiliyordum. Benim ölüler arasında olup olmadığımın farkına varıp varmadıklarını bilemiyordum. Fakat varmaları gerektiğini sanıyordum. Çünkü sabahtan çatıya çıkıp teslim olmayacağız diyen bendim (Demek ki, ona pek dikkat etmemişlerdi).

Geceleyin lüks lambalarıyla da arama yaptılar. Bir süre sonra yorgunluktan ve heyecandan sızıp kalmışım. Sabah köylüler geldiler bakındılar. Ben saklanmaya devam ettim. Öğlende askerler beni buldular. Beni bulan asker koşup haber verdi (Diğer askerler ne yaptılar bilmiyoruz) Ertuğrul'un bu noktadaki açıklamaları da yayından yayına farklıdır. Bir başka

kitapta olayı dışarıya çıkıp teslim oldum diye verecektir.[104] *Dışardan teslim ol çağrısı yaptılar. Aslında çarpışmak hiç istemiyordum. Ya kendimi vuracak ya da teslim olacaktım. Ben bir tek büyük hata yaptım. Kendimi vurmadım. Bunun dışında bu hareketin içinde hata aranamaz. Zira hareketin kendisi baştan aşağı hatadır.*[105] (Ertuğrul hareketin baştan aşağı hata olduğunu ne zaman fark etmiştir? Hata olduğunu anlaması için 13 kişinin ölmesi mi gerekiyordu?)

Vurulmuşum
Dağların kuytuluk bir boğazında
Vakitlerden bir sabah namazında
Yatarım
Kanlı upuzun
Vurulmuşum
Düşüm, gecelerden kara
Bir hayra yoranım çıkmaz
Canım alırlar ecelsiz
Sığdıramam kitaplara
Şifre buyurmuş bir paşa
Vurulmuşum hiç sorgusuz, yargısız.

Ahmet Arif

MİT mensubu Mehmet Eymür ve arkadaşları, sürekli onların arkasındadırlar ve orada hem sorgulamalarda hem de onları öldürme hareketinin içinde onlara bizzat silah çekenlerdendirler. Eymür olayı şöyle anlatmaktadır:

Samsun Bölge Müdürlüğüne uğrayıp Ünye'ye geldik. Öğleden sonra MİT Müsteşarı Korgeneral Nurettin Ersin 6-7 kişilik bir ekiple Ünye'ye geldi. Soruşturmayı MİT mensuplarının yapmasını, yakalama ve baskın işlerini jandarmanın yapmasını istedi. Gözaltında 13 kişi vardı (Mehmet Eymür

104. *THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri (1969-1973),* s. 112, Kaynak Yay., 1987.
105. İddianame, THKP-C Davası, s. 266-295, V Yay., 1988.
-Turhan Feyizoğlu. *Mahir*, s. 470, Gökkuşağı Yay., 1996.
-Adnan Gerger, *Firar Öyküleri*, s. 101, Ekin Yay., 1990.
-Uğur Mumcu, Çıkmaz Sokak, Tekin Yay., 1994.
-*THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri (1969-1973),* Kaynak Yay., 1987.

burda isimleri başharfleriyle vermektedir). *Kimden ve nasıl başlayacağımızı bilmiyorduk. Gözaltında tutulan şahıslar bir an önce netice almak için biraz fazla hırpalanmışlardı.* (Kendileri sorgulama yapsaydılar onlar hırpalanmazdı mı demek istiyor?) *Ankara ekibi ikiye bölündük ve üç ekip olduk. Ayrı ve sırayla alıp sistemli bir şekilde sorgulamaya başladık. Avukat A. K. ve Ş. Ş.'den aldığımız bilgileri öğretmen H. G.'ye satıp onu konuşturmamız gerekiyordu. Diğer ekiplerin sorguladıklarını da bir kez daha sorguladık... Yün tüccarı bir amcanın yardım ettiğini öğrendik. Amcanın kim olduğunu hemen saptadık. Niksar'ın Abdaltamu Köyü'nden H. Y.'ydi. Durum Niksar'a bildirildi. Bir gün sonra Öğretmen H. G.'yi yanımıza alarak Niksar'a gittik. Jandarma, amcayı bulmuştu. Ayaküstü onu sorguladık. Korkmuştu. Sorularımıza hemen cevap verdi. Teröristleri Kızıldere'ye götürmüştü...*

29 Mart saat 23.00 sularında, asker elbisesi giydirilmiş olan H. Y. ve Jandarma Komando Birliği ile yola çıktık. H. Y. yolda Çayanlarla birlikte köye sandıklarla cephane ve çok miktarda silah, el bombası götürdüklerini de anlattı.

Son derece dik ve bir tarafı dağ, diğer tarafı uçurum olan daracık bir yoldan tırmanıyorduk. Askeri araçlar bile yolda zor ilerliyordu. Aşağılardan, belki 1,5-2 km uzaklıktan birliğin sonunu görebiliyorduk. Işıkları inci bir kolye gibi kıvrımlar çizerek dağa yaslanmıştı (Ne romantik bir açıklama).

... Birliğin seyyar mutfak, ambulans dahil her şeyi vardı... Saat 02.00 sularında bir vadiye geldik. Buradan itibaren yaya tırmanılacaktı. Yoksa araçların gürültüsünün Kızıldere Köyü'ne ulaşıp teröristleri alarme etmesi mümkündü. Birlik komutanı ve Tokat Jandarma Alay Komutanı da burada birliğe yetişti. Saat 04.30 sularında Kızıldere Köyü'ne ulaşıldı. Köyün girişinde bir manga kadar asker mevzilendirilerek yürüyüşe devam edildi. H. Y. ağılları gösterdi... Ağıllarda hiçbir hareket yoktu. Komutanlar, bir teğmen ile bir astsubayı muhtarı almak üzere yolladılar. Bir süre sonra teğmen nefes nefese geldi. Muhtarın kapısını çaldıklarında muhtar kapıyı açarak gizlice ellerine bir kâğıt sıkıştırmıştı. Kâğıtta evde 13 kişinin olduğu yazılıydı.

Birliğin bir kısmı ağıllar cıvarında bırakıldı ve asker hemen muhtarın evini sarmaya başladı. Evin bir tarafı yamaca

yaslanmış kapısı da yandaydı. Altta taştan yapılmış bir ahır kısmı, giriş kapısının aksi istikametinde ise samanlık vardı.

Mahir Çayan ve Ömer Ayna'nın pencereden dışarı baktıklarını gördük (Gençler arkalarında MİT'in olduğunu bilmedikleri gibi Mehmet Eymür'ü de hiç tanımamaktadırlar. Ama Mehmet Eymür 150 metre uzaktan bile onları çok iyi tanımaktadır). *Askerler megafonla teröristlere çağrıda bulunarak etraflarının sarıldığını ve teslim olmalarını söylediler. Mahir Çayan cevaben "Bütün Dünya'nın ve Türkiye'nin gözünün şu anda orada bulunduğunu, yaklaşıldığı veya ateş açıldığı takdirde ellerinde bulunan üç İngiliz rehineyi derhal öldüreceklerini, ölmeye ve öldürmeye kararlı olduklarını, sonuna kadar çarpışacaklarını" bildirdi.*

Teröristler rehineleri tek tek pencereye getirmeye başlamışlardı. Rehineler çaresiz bir şekilde isimlerini söyledikten sonra İngilizce olarak herhangi bir harekette bulunulmamasını, aksi takdirde öldürüleceklerini söylüyorlardı.

Çayan ve arkadaşları marşlar söylemeye ve zaman zaman askerlere laf atmaya başladılar. Bizi sivil pantolonlarımızdan tanımışlar, "Sam Amca'nın adamları" faşist MİT'çiler gibi sözlerle bizi kızdırmaya çalışıyorlardı. Aramızda 150-200 metre kadar mesafe vardı. Biz de onlara cevap veriyorduk. Erlere ise dokunaklı laflarla tesir etmeye çalışıyor, faşist subayların emriyle hareket etmemelerini telkin ediyorlardı.

Bekleme devresi başlamıştı. Muhtarın evine yakın bir evdeydik. Bulunduğumuz evden onları görüyor ve zaman zaman camdan karşılıklı atışmaya devam ediyorduk. Bize MİT'çiler diye seslenip isimlerimizi ve benzeri şeyleri soruyorlardı. İçlerinde en çok konuşan ve hakaretamiz laflar sarf eden Ertuğrul Kürkçü idi.

Bu arada çatıda yer yer kiremitleri kaldırarak kendilerine mazgal delikleri ve gözetleme yerleri açtılar. Bir çarpışma için gerekli hazırlıkları yapıyorlardı. Bir ara evden çıkan dumanlardan bazı şeyleri yaktıklarını anladık.

Bir süre sonra "Faşist yönetimin temsilcisi muhtarı ve ailesini serbest bırakıyoruz" diyerek muhtarı ve ailesini serbest bıraktılar (Bu nokta yukarda Ertuğrul Kürkçü'nün anlattıklarıyla çelişkilidir). *Faşist muhtar ilk önce kendilerine yardımcı*

olmuş, evinde barındırmış, sonra askeri görüp sıkışınca ihbarda bulunup kendini kurtarmak istemişti. Bundan Çayanların hiçbir zaman haberi olmadı.

Kendilerine tesir etmeye gayret ettik, teslim olmalarına iknaya çalıştık, ailelerini getirip kendileriyle konuşturacağımızı söyledik, Sibel Erkan olayını anımsatarak devletin gücünün her zaman daha fazla olduğunu, neticenin her ne olursa olsun aleyhlerine olacağını belirttik.

Sonradan öğrendiğimize göre bu telkinlerimiz aralarında ihtilaf çıkmasına sebep olmuş. Bir kısmı teslim olmaya yanaşmışlar. Ancak Mahir Çayan duruma hâkim olarak teslim olmayı düşüneni vuracağını söylemiş.

Çayan ve arkadaşları morallerini yüksek tutmak için marşlar söylemeye devam ettiler. Bir süre sonra helikopterler gelmeye ve evin arka tarafındaki yamacın arkasına inmeye başladı. Biz de evden çıkıp tepeye gittik.

İçişleri Bakanı, MİT müsteşarı, Tokat Valisi, Jandarma Genel Komutan Yardımcısı, MİT Ankara Bölge Daire Başkanı ve diğerleri gelmişti... Bir operasyon ihtimaline karşı çelik yelekler istenmişti. Zaman zaman megafonla teslim çağrısı yapılıyor, teröristler buna olumsuz cevaplar veriyorlardı...

Pilotlar jetlerle gelip evin üstünde yükselerek uçağın tazyiği ile evi çökertebileceklerini ve o kargaşada rehinelerin kurtarılıp teröristlerin bir kısmının sağ yakalanabileceğini söylediler. Bu öneri üzerinde tartışılırken birden bir cayırtı koptu. Saat 14.30 sularındaydı (İçişleri Bakanı Ferit Kubat 17.30'a kadar ateş etmediklerini söylüyordu Mecliste). *Her tarafımızdam mermiler vınlayarak geçiyordu. Biz yere yattık. Ben küçük bir makine ile fotoğraf çekmeye çalışıyordum* (Bu fotoğrafları basına verse çok iyi olurdu).

Alay komutanı megafonla ateş kesilmesini emretti. Askerler ateşi kestiler. Ancak evden silah ve el bombalarının atılmasına bir süre devam edildi.

Megafonla tekrar çağrı yapıldı. Ancak bu sefer cevap veren olmadı.

15-20 dakika sonra çatışma tekrar başladı. Ortalık toz duman olmuştu. Bu sefer çatışma daha uzun sürdü. Evden hiç ses gelmiyordu. Megafona da cevap veren olmadı.

Çelik yelekler gelmiş bazı subaylar hazırlanmıştı. Evin çatısından ve muhtelif yerlerden binaya girildi. Hiç mukavemet olmadı. Bir müddet sonra çelik yelekliler kapıdan dışarı çıktı.

Eve gittik manzara korkunçtu. Birçoğu ellerinde patlayan el bombaları ile parçalanmıştı. Saffet Alp, henüz yaşıyordu. Ancak el bombası karnını parçalamış ve organları dışarı çıkmıştı. Birkaç dakika sonra öldü. Koridor ceset doluydu. Çatıya çıkan merdiven altında yere oturmuş vaziyette üç İngiliz elleri arkalarından bağlı ve birbirlerine yaslanmış vaziyette duruyorlardı. Hepsi de başlarından vurularak öldürülmüşlerdi. Fotoğrafla durumu tespit ettik.

Ölenlerin bir kısmı teşhis edildi. İngilizlerle birlikte 13 ölü vardı.

Çok yorgun ve uykusuzduk. Oradan ayrıldık. Niksar'da üstümüzü değişip yola koyulduk.

Yol boyu uyukladık. Bolu'ya geldiğimizde Ertuğrul Kürkçü'nün sağ olarak samanlıkta yakalandığını öğrendik...

Bu sırada Hiram Bey de aynı haberi Erenköy'de Ziya Yılmaz'la birlikte dinliyordu. Haberi duyan o ters Ziya Yılmaz birden çökmüş... Hiram Bey'e her şeyi anlatmaya başlamıştı.

Yüzbaşı İlyas Aydın'ın da Kızıldere'ye geldiğini ve baskından önce oradan ayrıldığını öğrenmiştik. Sonradan Ertuğrul Kürkçü ve İlyas Aydın'ın MİT ajanı olduğu iddiaları yayılmaya başladı. Her ikisinin de MİT'le bir alakası olmadığını biliyorum. Ancak İlyas Aydın benim için de bir şüphedir. MİT değil ama herhangi başka bir örgütün THKP-C içindeki ajanı olabilirdi.

Olaydan bir yıl kadar sonra Ertuğrul Kürkçü mahkemede olayın diğer tarafında kalan tek insan olarak anlatıyor:

Çatıdaki merdivene açılan deliğe kendimizi attık. Önden Saffet, arkadan ben yuvarlandım. Mahir, İngilizler diyerek onların vurulmasını emrediyordu. Bir arada yere yuvarlandık. Kafamı doğrulttuğumda ılık ılık bir şeylerin kafama aktığını hissettim. Mahir'in kolunun çatıdan aşağıya sarktığını gördüm. Koşarak yukarıya tırmandım. Atış devam ettiğinden kolundan çektim. Başından vurulmuştu. Mahir diye bağırarak cevap istedim. Ancak ondan cevap alamadım. Mahir'le uğraştığım süre içinde diğer arkadaşlardan biri veya birkaçı 3 İngiliz'i

vurarak öldürmüşlerdi. Ben hayatta hiç kimsenin duymayacağı kan sesini duydum. Artık bu meselede hiçbir etkinlikleri kalmadığı halde İngilizler'in boşu boşuna akan kanlarının sesini duydum. Silaha sarıldığım için tarihe karşı ve kendi halkıma karşı suç işlediğim inancındayım,[106] diyordu

İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın Meclis açıklamaları, ne Ertuğrul Kürkçü'nün açıklamalarıyla ne de harekâtta birlikte olduğu MİT ajanı Mehmet Eymür'ün açıklamalarıyla örtüşmektedir. Çünkü çok yanlıdır. O sadece belli bir kesimin bakanıdır. Türkiye Hükümeti'nin bakanı olduğunu doğal olarak hiç hatırlamamaktadır:

Değerli Başkan, Millet Meclisi'nin Sayın Üyeleri,

Ünye Radar Üssü'nde teknisyen olarak çalışan bir Kanadalı ve iki İngiliz uzmanın anarşistler tarafından kaçırılmasından sonra, 30 Mart 1972 Perşembe günü akşamına kadar cereyan eden olaylar hakkında Yüksek Parlamento mensuplarına bilgi vermek üzere huzurlarınızı işgal etmiş bulunuyorum.

Örfi İdare Kumandanlığı'nca aranan anarşistlerden bir grup Ertuğrul Kürkçü, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Mahir Çayan ve bazı arkadaşları gizli yollardan Ünye'ye gitmişlerdir. Bu gruba Fatsa ve Ünye'deki anarşistlerden bir grup daha katılmış ve kaçırılmanın planlanmasına geçilmiştir.

Fatsa ve Ünye bölgesinden katılan elebaşıların bazıları da şunlardır: Avukat Şener Şadi, avukat Ali Kaynak, Öğretmenlikten ayrılıp avukat Şener Şadi'nin yanında çalışan Ertan Saruhan, Kuyumcu Turhan Külünk, Öğretmen Hüseyin Gümüş, Ahmet Atasoy ve arkadaşları.

Müştereken yapılan planlama sonucu 26 Mart Pazar günü akşam saat 19.00 raddelerinde anarşistlerden, 6 kişi Radar Üssü mensubu görevlilerin bulunduğu dört katlı binanın ka-

106. Mehmet Eymür, *Analiz - Bir MİT Mensubunun Anıları*, 77-85, Milliyet Yay., 1991.

(Mehmet Eymür bu kitabında yaptığı işkencelerden hiç söz etmemektedir. Üstelik her sorgulamadan sonra sorgulanan kişiyle çok duygusal bağlar kurduğundan bile söz etmektedir. Fakat sorguladığı insanların anlattıkları ve şimdilerde herkesin kabul ettiği gerçek, işkencenin Türkiye'de anlamını da aşarak uygulandığıdır ve 12 Mart dönemi işkencelerini de Mehmet Eymür ve Hiram Abas ikilisinin yaptığıdır.)

pısını çalmak suretiyle kapıyı açtırmışlar ve müsellah olan 6 kişi içeriye zorla girmiş, oradaki görevlileri teslim almıştır. Bu binada dokuz erkek bir kadın vazifeli bulunmaktadır. Anarşistlerden birinin üzerinde üsteğmen rütbeli subay elbisesi bulunmaktadır. Görevlilerin şefiyle gençlerinden olan ikisi seçildikten sonra diğerleri ayakları koltuklara bağlanmak suretiyle zararsız hale getirilmişler, ağızlarına da geniş bir bant bağlanmak suretiyle ses çıkarmaları önlenmiştir.

Sabah saat 06.00'ya kadar kıpırdanmamaları söylenmiş ve üçünü alarak evi terk etmişlerdir.

Bu arada, ecnebilerde bulunan bir miktar para ile, bir Land Rover arabanın kontak anahtarını da kendilerinden almayı ihmal etmemişlerdir.

Anarşistler 21.00-21.30 raddelerinde oradan uzaklaşıyorlar. Bilahare vasıta değiştirmek suretiyle bir kamyonla evvelce temin edilen Kızıldere Köyü'ne gelerek, evvela bir ağıla, sonra da muhtarın evine yerleşiyorlar. Kızıldere Köyü Tokat ili Niksar ilçesine bağlıdır.

Hadise 27 Mart Pazartesi günü eve gelen hizmetlinin ecnebileri çözüp kurtarmasından sonra Radar Üst Kumandanına telefonla bilgi vermesiyle ortaya çıkıyor.

Hadise, Ankara'ya hükümetimize ancak sabah 08.00 de intikal etti. Bunun üzerine gerekli makamlar ve personel derhal harekete geçirildi. Aynı gün olayla ilgili istihbaratı değerlendirmek, olay bölgesindeki yetkililere direktifler vermek ve ilgililerle görüşmeler yapmak suretiyle çalışmalar oldu.

28 Mart Salı günü yanıma, Jandarma genel kumandanlığı İstihbarat Başkanı General Vehbi Pınar'ı da almak suretiyle Ordu istikametine hareket ettik.

Öğleden sonra Ünye'ye vardık. Ünye'de akşam Ordu'da ilgili vilayet vali ve bölge Jandarma Kumandanları, İl Jandarma Alay Kumandanları, emniyet müdürleri ve gizli istihbarat teşkilatı yetkilileriyle birlikte toplantı ve müşavereler yaptık Bunun neticesi Samsun Jandarma Bölge Kumandanı Albay Celal Durukan'ı tam yetkili olarak vazifelendirdim.

Plan gereğince Fatsa Ünye Niksar üçgeni içinde bulunan arazi parçası dıştan sıkı bir kontrol altına alındı. Tam bir koordinasyonla ciddi bir çalışmaya girildi.

29 Mart Çarşamba günü de aynı şekilde sıkı bir çalışma ve koordinasyon düzeni takip etti. Aldığımız istihbarat daimi ve merkezi bir değerlendirmeye tabi tutuluyordu. 29 Mart gecesi jandarmamızın gayretli bir çalışması sonucu Niksar-Ünye yolunda vasıtalarda yaptığı bir kontrolda "Hasan Yılmaz adlı bir şahsın hüviyetini ispat edememesi üzerine bu şahıs, istihbarat teşkilatımızın yardımı ile anarşistlerden 10.000 lira almak suretiyle anarşistleri Kızıldere Köyü'ne getirerek bir ağıla yerleştirdiğini beyan etmek zorunda kaldı."

Bölgede bulunan Jandarma komando taburumuz tarafından köy gece yarısından sonra sarılmış bulunuyordu. Köyün sarıldığını gören Kızıldere Muhtarı, bir nedamet duygusu içerisinde köyü saran komandolara, anarşistlerin evinde olduğunu açıklamıştır.

Güvenlik kuvvetleri, o saatten itibaren köyün ve evin çevrilmiş olduğunu ihtar etmek suretiyle anarşistlerin teslim olmalarını, ellerinde bulunan, Türk Milletinin güvenine ve himayesine ve misafirperverliğine terk edilmiş üç ecnebinin serbest bırakılmaları hususunu sık sık ihtar ve rica etmelerine rağmen, anarşistlerin çok ağır hakaret ve küfürleriyle mukabele görmüş, bir ara çatıda açtıkları yedi sekiz mazgaldan birisinden bir İngiliz'i göstermişler ve İngiliz'in "Bu adamlar hiçbir şeyden anlamazlar, bizi öldürecekler" demesi üzerine derhal kendisini içeri çekmişlerdir.

Devamlı ihtar ve tekliflerimiz küfür ve ateşle şöylece karşılanmıştır. "Biz buraya dönmeye değil, ölmeye geldik." Bu sözlerden ölmeye ve öldürmeye kararlı oldukları, çevreleri sarılı olduğundan ümitlerini kaybettikleri ve ecnebilere kıyma teşebbüsünde oldukları tarafımızdan anlaşılmıştır.

Saat 13.40'da yanımda General Vehbi Parlar ve suç ortaklarından Avukat Şener Şadi ile birlikte harekât bölgesine geldim. Saat 14.00 raddelerinde evden ufak bir patlama ve birkaç silah sesi duyuldu. Bunun akabinde çatı ve evin diğer bölümlerinden açılan sürekli bir ateş ve 20-30 kadar el bombası atımı ile karşılaştık. Bu anda erlerimizden çok az kısmı tarafından eve ateş edildi. Evde bol miktarda yiyecek olduğu biliniyordu. Bu ateş de evde bol miktarda cephane bulunduğunu ortaya koydu. Ateş kesildikten sonra ecnebileri teslim etmeleri veya bir kere daha bize hitap ettirmeleri, gösterilmeleri rica edildiyse de

ancak ateş ve küfür yağmuru devam etti. Vaziyet çok nazikti. Bölgedeki durum ve arazi yapısı gece evden eve geçmek veya tünel kazmak suretiyle kaçmalarını kolaylaştırıyordu. Evde bol miktarda kazma ve kürek vardı. Yerler çamurdu. Son bir ümit olarak oraya getirdiğimiz Şener Şadi'yi de konuşturmamız netice vermedi.

General Parlar ile Almus İlçesi'ne giderek Ankara ile temas kurduk ve durumun nezaketini anlattık. Ankara'da bizden muhakkak surette ecnebilerin sağ olarak ele geçirilmesi hususunda hiçbir gayretin esirgenmemesini istedi.

Netice olarak bu espri içerisinde harekât kumandanına tam yetki verilmesi uygun bulundu. Harekât bölgesine dönen Sayın General Parlar, bütün imkân ve gayretlerini kullanmasına rağmen saat 17.00 sularında ecnebileri canlı olarak bir daha göstermelerini ve serbest bırakmalarını, kendilerinin de teslim olmalarını tekrarlamasına ve cevap alınamaması üzerine karşılıklı müsademe başlamış ve güvenlik kuvvetleri büyük bir maharetle, kimseye zarar vermeden hayatlarını tehlikeye koymak suretiyle, çelik yelekli bir tim ile eve girmeye muvaffak olmuşlardır. İlk girişte ecnebilerin ellerinden birbirlerine bağlı oldukları halde vurulmuş oldukları görülmüştür. Eve giren tim üzerine de diğer bölmeye geçen anarşistler tarafından kurşun yağmuru devam etmiştir.

Çetin bir müsademe sonunda çelik yelekli ekip, hepsini ölü olarak ele geçirmiştir. Son bir anarşist "teslim oldum" demiş ve o anlık gafletten istifade ile silahını ateşleme fırsatı bulmuşsa da, kurşun çelik yelekte kalmış, çelik yeleği geçmemiş ve mukabil ateşte de öldürülmüştür.

Bütün bu harekât boyunca güvenlik kuvvetlerimiz tahammülsüz bir insanlık ve sabır göstermek suretiyle başta üç ecnebiyi kurtarmak ve diğerlerinin de hayatlarına kıymamak için insanüstü büyük bir gayret göstermişlerdir. Hadise sonucunda güvenlik kuvvetlerimizin görüşü, ecnebilerin saat 14.00 raddelerinde evde duyulan silah sesleri ve sonradan yapılan sürekli ateş sırasında anarşistler tarafından öldürülmüş oldukları inancına varılmıştır.

Anarşistlere yataklık ve sair yardımlarda bulunan 33 kişi nezaret altına alınmıştır. Güvenlik kuvvetlerince evde yapılan arama sonucunda; bol miktarda makineli tabanca, otomatik

tabanca, bombalar ve mermi ele geçitilmiştir. Olaya Niksar savcılığı el koymuştur.

Demin arz ettiğim hususu yeni öğrenmiş bulunuyorum. Şu dakikada vaka mahallinden gelen bir haber üzerine Ertuğrul Kürkçü'nün samanlıkta sağ olarak bulunmuş olduğu ve ecnebilerin kendileri tarafından öldürüldüğünü itiraf ettiği ifade edilmektedir.

Kızıldere Muhtarı ve Ferit Kubat olayın sonuna doğru, bir gencin teslim olmak için dışarı çıktığını ve çıkar çıkmaz öldürüldüğünü söyleyeceklerdir:

Ferit Kubat'a yani resmi tarihe göre, akşam 17.00'ye kadar dışardan eve silah atılmamıştır. Yalanını biraz daha ileri taşıyıp "14.00'te evden silah sesleri gelmeye başladı. O zaman İngilizler'in öldürüldüğünü anladık. Daha sonra dışarıya ateş etmeye başladılar" diyecektir. (Evden onlara ateş edilmesine karşın onlar 17.00'ye kadar ateş etmemişler. Çünkü gençleri de İngilizleri de sağ ele geçirmek istiyorlarmış.) *Oysa Ertuğrul Kürkçü ve Mehmet Eymür ateşin ve bombalamanın 14.10 gibi başladığını ve Mahir'in o saatlerde öldüğünü söyleyecektir. Ferit Kubat devam edecektir "Çevik kuvvetler büyük bir maharetle, hayatlarını tehlikeye atarak, kimseye zarar vermemek suretiyle içeri girmişlerdir."* (Ölen 13 kişi zarar değildi. Ölen 13 kişiyle Türkiye kazanmıştı...) *Devam edecektir büyük devlet adamı "Son bir anarşist teslim oldum demiş ve o anlık gafletten yararlanarak* (Çevik kuvvetin gafletinden söz ediyor) *silahını ateşleme fırsatı bulmuşsa da kurşun çelik yelekte kalmış, yeleği geçmemiş* (çok şükür) *ve mukabil ateşte, o da öldürülmüştür.*[107] (Ateş etmeseydi anarşist öldürülmezdi. Çünkü vurucu güçler kimseye zarar vermeden yapmışlardı işlerini.) *Ferit Kubat "gençlerden biri teslim olmak istedi ve biz onu öldürdük" diyemezdi doğal olarak.*

Kaçırılan İngilizleri kolayca gözden çıkaran İngiltere Hükümeti, İngilizlerin çatışmada değil gençler tarafından öldürüldüklerini iddia edecektir. Bu konuda bazı İngiliz gizli

107. Uğur Mumcu, Çıkmaz Sokak, s. 5-18, Tekin Yay., 1994.

belgelerinin özeti aşağıdadır (Bu belgelerin kopyası kitabın arka sayfalarındadır).

Bir gazetecinin evde bulduğu gençlerin yazdığı iddia edilen duyuru basına açıklanacaktır.

Alçaklar, Amerikan köpekleri, insanlar ölecektir fakat utanç verici olan sırtından vurulmaktır. İngiliz ajanları ülkemizi işgal eden NATO'ya bağlı görevlilerdir. İşgal altındaki ülkenin devrimcileri olarak İngilizleri öldürmek bizim hakkımızdır. Halkımıza vatanseverliğimizi bu son görevi yerine getirerek göstereceğiz.

Bir başka gizli belge şöyle:

Formalitelerin yerine getirilmesi için naaşlar gece Ankara'ya getirildi. Plana göre naaşlar 2 Nisan'da İngiltere'ye ulaşacaktır. Naaşlar elçilik mensuplarınca teşhis edilmiştir. Büyük bir olasılıkla genel çatışmada değil, tek tek öldürülmüşlerdir.

İngilizlerin öldürülmesi nedeniyle, İngiliz Gizli Servisi GCHQ işin içindedir. İstihbarat ve Güvenlik uzmanı Prf. Dr. Richard J. Aldrich *GCHQ* adlı bir kitap yazar. Kitapta Kızıldere olayını "Kızıldere'de Felaket" başlığıyla gençlerin Kızıldere noktasına nasıl getirildiğini veya geldiklerini ayrıntılı anlatır. Yanıldıkları konular vardı kuşkusuz. Dış güçlerin ülkemizde nasıl at oynattıklarına açıklık getireceği için biraz özetlemek istiyorum. (Belgeler bölümünde orijinali var.)

GCHQ: Sovyetler Birliğini, çalkantılı Ortadoğu ve Afrika ülkelerini kurduğumuz gözlem merkezlerinden (Bursa, Karadeniz Kıyıları, Diyarbakır) izlemekten Türkiye'de olan biteni biraz gözden kaçırıyorduk. NSA ve MOSSAD ile bilgi paylaşımı içindeydik. İzleme merkezlerimiz çok gizli noktalara konulmuştu. Kulelerimiz ve çatılarımız dışardan görülebilirdi. Ama kimse oralarda ne olup bittiğini bilmiyordu.

Ortadoğu'da ağırlıklı olarak bizim ilgilendiğimiz konu onlara satacağımız silahlar ve petrolü denetlemekti. İzleme merkezlerimiz izlediğimiz ülkelerin en gizli bilgilerine bile ulaşabiliyordu.

Sol kesimin öfkesi CIA tarafından artırılıyor ve Türkiye Hükümeti'nin onları baskı altına almaları sağlanıyordu. Amerika, MİT'i bu nedenle destekliyordu. Robert Commer'in Kasım 1968'de ABD elçisi olarak atanması ve 1969'da ODTÜ'ni ziyaret etmesi CIA tarafından planlanmıştı.

Fakat gençlerin bir kamuoyu desteği vardı. Bu işimizi güçleştiriyordu.

1970'de sol hareket daha saldırgan hale gelmişti. Şiddet Filistin'den dönen 11 öğrencinin Diyarbakır'da tutuklanmasıyla başladı. Gençler silahlıydı ve patlayıcılarla donanmıştı. THKO ve THKP-C orta sınıf aydınlarından oluşuyordu. Che Guevara'nın etkisindeydiler.

29 Ocak 1971'de Amerikan'ın TUSLOG merkezine 20 öğrenci saldırdı. Bir ay sonra Balgat askeri merkezine saldırdılar. 4 Mart'ta THKO 4 Amerikalıyı kaçırdı. ABD Başkanı olayın nasıl çözüleceği konusunu Ankara hükümetine bıraktı.

Nisan'da Nihat Erim Hükümeti kuruldu. Hemen 11 ilde sıkıyönetim ilan edip suçlu suçsuz gençleri, bilim insanlarını, sendikacıları, gazetecileri tutukladılar. Ortada Sinan Cemgil kalmıştı. Sinan Cemgil, ilk fırsatta Pirinçlik'teki ABD Hava Üssü'ne saldırı düzenledi. Sinan grubuyla yola çıktığında aralarında bir ajan vardı. Kolayca yakalandılar ve öldürüldüler. Mayıs 1971'de İsrail Elçisi Efraim Elrom kaçırıldı. Elrom, İsrail'in en yetenekli güvenlik elemanıydı. Türk hükümeti Elrom bırakılmasza daha çok insanın tutuklanacağını duyurdu. Mahir Çayan Elrom'u öldürdü. Tutuklandılar ve THKO ve THKP-C eylemcileri için idamla yargılamalar başladı.

Daha kötüsü henüz olmamıştı. Tutuklanan teröristlerden bir grup hapisten tünel kazarak kaçtılar. Kaçtılar çünkü onlara gizli destek veren ordu mensupları vardı. Gardiyanlar bile yoklama yapmadıkları için ve kaçakların askeri bir araç elde etmelerinin nasıl olabildiği konusunda sorgulandılar ve hüküm giydiler. 57 ordu mensubu ordudan atıldı. Kaçışları engellemek için gençlerin hapishaneden mahkeme salonlarına gidişleri tanklarla izlendi.

Kaçan beş kişiden biri güvenlik güçlerince hemen öldürüldü. Diğeri ise tutuklandı. Diğer üçü Denizler'i kurtarmak için harekete geçeceklerdi. O sırada Elrom'u öldürenler idama ve diğer 353 kişi ömür boyu hapis cezasına çarptırılmışlardı.

Türk Güvenlik Güçleri Amerika Elçiliği'ne kaçırmalar olabileceği uyarısını yaptılar. Bir hafta sonra Cevdet Sunay idamları onayladı.

Kaçaklar Ankara'ya gittiler. Orada güçlü bir destek buldular. Sonunda Çarşamba'daki GCHQ ajanlarını kaçırdılar. Askeri kıyafet ve ellerinde sten tabancaları ile GCHQ merkezine girdiler. Ajanlar yemekteydiler. Kasayı açtırıp evrak ve paraları aldılar. Üçünü ayırıp diğerlerini bağladılar.

Üç ajanı alıp Kızıldere'ye gittiler. Ferit Kubat, komandoları helikopterlerle Kızıldere'ye taşıttı. Gazeteciler de onunla birlikteydi. Teröristler üç İngiliz'e karşı üç idam edilecek arkadaşlarını bırakmalarını istediler. Sonra Suriye sınırından güvenli geçiş hakkı istediler. Avukat Şadi Şener köye getirildi. Arabuluculuk yaptı. Gençler ona inanmadılar. Nasıl olsa öldürüleceklerini biliyorlardı. Sonra ne oldu, gerçek bilinmiyor. Ertuğrul Kürkçü, İngilizleri arkadaşlarının öldürdüğünü söyledi. Çevik güç önce evden ateş başladığını görgü tanıkları ise ilk saldırının çevik güç tarafından yapıldığını iddia ettiler. Çevik güç RPG-7 roketi attı daha sonra havan topu attılar. Sonra gaz sıktılar.

İngiliz Büyükelçisi, Başbakan'a telgraf çekiyor. "Teröristler kendi kendilerini öldürdüler. Türkiye güçleri son âna kadar ateş etmediler diyor. Bu inanılır bir şey değildi elbette."

Bölümün devamı GCHQ'nün bu olayda nasıl yanıldığını uzun uzun anlatmaktadır. Bu nedenle anlatımı burada bitiriyorum. İsteyenler internetten yazar ve kitap adıyla yazıya ulaşabilirler.

Gizlilik nedeniyle yayınlanması istenmeyen otopsi raporunu, İngiliz Başbakanlığı kamuoyuna açıklar. Belgeye göre: *Üç İngiliz göğüs ve başlarından vuruluyor. Yakın mesafeden atılan 22 kurşunla ölüyorlar. Teröristler aşağı yukarı bir buçuk saat sonra öldürülüyorlar. Bu açıklama naaşlar Ankara'ya getirilince elçilik mensuplarının muayenesi sonrası yapılıyor. Ayrıca Niksar Savcısı'nın 30 Mart'ta tuttuğu raporunda benzer görüşler ileri sürüldüğü iddia ediliyor. İngilizlerin teröristlerce öldürüldüğüne inanmamak için çok sebep yok deniyor. Sanki, iki hükümet İngiliz ve Türk Hükümetleri söz birliği içindedirler* (Mektubun kopyasını tam metin olarak Kitabın sonunda belgeler bölümünde okuyabilirsiniz).

İstanbul İngiliz Konsolosu Fyjis Walker, Güney Avrupa Gizli Servisi'nde görevli Alan Brooke Turner'le mektupla ve telgraflarla yazışmaktadır. Bir mektup özetle şöyle:

Gönderdiğim telgrafa ekleyeceğim yeni bilgi çok az. Gelişmelerin bize ve Türkiye'ye etkileri ne olacak bilemiyoruz. Esas olarak bu örgütün beli fiziksel ve siyaseten kırıldı. Ne kendileri ne arkadaşları eylemin gerekçelerini doğru dürüst açıklamadılar. Bu hücrenin diğer teröristlerle iletişimlerinin olmadığı görülüyor.

Teröristler ajanlarımıza "Türk Güvenlik Güçleri Ünye'de. İzleniyoruz. Ünye'den çıkmak için sizin kılığınıza girmek ve sizin bir arabanızı kullanmak zorundayız" diyorlar.

Görüldüğü gibi bir şansızlık onlar için. Ünye'de onlara yardım edenler güvenlik güçlerince tutuklanmışlardı ve yalnız kalmışlardı.

Mektubunuzda sorduğunuz sorulara şimdilik bir yanıt veremiyorum çünkü her şey her an değişiyor. Türk Hükümeti bilgi vermekten kaçınıyor. Sadece tek tek insanlar bize çok yardımcı oluyorlar.

Türk Hükümeti olayı ciddiye aldı. Başbakan Nihat Erim olayın uluslararası bir boyutu olduğunu söyledi.

Teröristlerin saklandığı evden bir bildiri çıktı. Bildirinin bir derinliği yok gibi. Daha çok umutsuzlukla yazılmış bir metin.

Bu harekette teröristlerce hedef yanlış belirlenmiştir. Siyasi cinayetlere idam cezası veren Türkiye Hükümeti'dir. Ama onlar NATO'yu karşılarına almışlardır. Belli ki iyi bir örgütlenme söz konusu değildir.

Esas olarak örgütün beli fiziksel ve siyaseten kırılmıştır.

Ama onların bu eylemlerine destek veren genç ordu mensupları dahil geniş bir kesim olduğu yadsınmamalı. Eylemcilerin yüzebilecekleri çok geniş bir havuz vardır. Burda bu hareket çok yara da alsa bu tür örgütlenmeler devam edecektir. Bunların öldürülmesiyle sorun bitmeyecektir.

Not: Bir konuyu unuttum. İdam cezası alan gençler henüz asılmadılar. Bu nedenle ikinci bir hücre yeni bir kaçırma eylemi gerçekleştirebilirler. Fakat bu yaşananların idamlarla bir ilşkisi yok görünüyor (Kızıldere'de evde buldukları açıklamaya dayanarak yazılan bir saptama olmalı).

Kızıldere Olayı, Denizler'in idamı, orda burda, gece gündüz, karanlık ıssız sokaklarda yakaladıkları gençleri öldürerek döneme damgasını vuran 12 Mart anlayışı, tek taraflı bir katliam gerçekleştirmiştir. Tarih sayfalarına bu böyle yazılacaktır.

Olaydan 15 yıl sonra, Mart 1986'da Kızıldere'ye giden *Yeni Gündem* Dergisi muhabiri Mehmet Şenol bir grup arkadaşı ile köyü ziyaret ediyor. Katliamın yapıldığı köyü ve evi görmek ve köylülerle sohbet etmek istiyorlar.

Köylülerden biri adeta yakarıyor:

"Aman. Olayın üzerinden çok vakit geçti. Geçmişi tazelemenin anlamı yok. 1972'den sonra buraya gelen ilk gazeteci sizsiniz. N'olur kötü şeyler yazmayın."

Mehmet Şenol, köylülerden o yılların muhtarı Emrullah Bey'in ve birkaç köylünün oralarda barınamayıp köylerinden ayrıldıklarını ve köyün adının Ataköy olarak değiştirildiğini öğreniyor.

Bir köylü köyün adının nasıl değiştirildiğini şöyle anlatıyor:

Tokat valisi köyümüze geldi. 'Kızıldere benim gözbebeğimdir' dedi. 'Sizin köyün adı eskiden olaylara karışmıştır. Köyün adı sizin çocuklarınızın ilerideki geleceğini etkiler. Damga gibi kalır. O yüzden köyünüzün adını Ataköy koymaya karar verdik' dedi. Biz köyümüzün yeni adını benimsedik. Öyle yazın.

Köy 300 haneli. Halkın çoğu tarlasından elde ettiği ürünüyle ve her hafta kurulan kasaba pazarında sattıkları hayvanlarla geçimlerini sağlamakta. Yaşamlarında pek bir değişiklik olmamış. Değişen şey, köyün adı ve 1972'den sonra doğan birçok bebenin adının Mahir, Ertuğrul, Ömer, Ertan, Sinan, Cihan, Savaş, Barış konmuş olması.

Mehmet Şenol, gençlerin saklandığı evi görmeye gidiyor. Ev tamir edilmiş fakat duvarlarda kurşun izleri duruyor. Merdivenle çatıya çıkılan yerde, karaltı halinde soluk kırmızı lekeler görünüyor. Kurşun izleri evin başka yerlerinde de hâlâ duruyor. Çarpan kurşunlarla pencere demirleri yamulmuş. Muhtar Emrullah'ın eşi anlatıyor:

Ne yapsak kapanmıyor bu izler. Yukarıda Mahir'in kanı da silinmedi. Öyle duruyor... Ben kaç kere yanlarına gittim, "Yavrularım" dedim, buradan gidin, hem bize hem size yazık olur" dedim. Mahir "Sen merak etme anneciğim" dedi. "Size hiçbir şey olmaz." "Olmaz olur mu? Koskoca devlet senin nerde olduğunu bulamaz mı? Sardılar tabii. Biz çıktık. Torunlarımız içerde kalmıştı. Asker 'Bebelerin arkasına saklanıyorsunuz' dedi. Mahir damdan çıktı. 'Köpekler, evde çocuk mu var?' dedi. Mutfakta olduğunu söyledik. Çocukları dışarı bıraktılar. Evin bütün kapısını kazanlarla yün yastık, yorganlarla örtmüşlerdi saldırı gelmesin diye. Bütün kazanlarımız, tabak çanaklarımız çatışma sonrası işe yaramaz hale gelmişti. Çatışma uzun sürmedi. Bombalar atıldı. Evimiz hepten yıkıldı. Sonra parasını da ödemediler. Ertuğrul kaldı bir tek. Samanlığa saklanmış. Ben inanmıyorum onun saklandığına. Nasıl saklanırmış?.. Bütün delikanlılar ölmüş, bir tek o kurtulmuş... Hep o yaptı zaten. Mavzeri boş bulunmuş. Ateş açan adamın eli boş mu olurmuş."

Bir başkası onu cevaplıyor.

Mavzer olur mu? Steni vardı Ertuğrul'un. Adam can korkusundan kaçmış öte tarafa. Ne şeyi olacak...

Muhtarın karısı Muhtar'ın ihbar ettiği konusunda şunları söylüyor.

Benim kocam kimseyi ihbar etmedi. Hasan mıydı? Neydi? O söylemiş. Biz de 'Mahirgil'in arandığını bilmiyorduk.' Köyü asker kuşatınca biz de askere söyledik.

Bir başka köylü söze karıştı.

"Emrullah muhtar olduğu için çok misafiri gelir giderdi. Mahirler de misafirdi. Köyde kimse onların arandığını bilmiyordu. 'Sen git denir mi hiç?' "

Çok yaşlı bir dede şunları söylüyor:

Ben sizin niye geldiğinizi anladım.
Dildir insanı vezir eden
Dildir insanı rezil eden
Dildir yaşatır rahat
Dildir öldürür insanı berbat.

Genç bir delikanlı anlatıyor:

Ben o zaman Niksar'daydım. Anarşistler gelmiş dediler. Bir baktık her taraf asker dolmuş. 8 yaşındaydım. Stadyuma helikopterler inip inip kalkıyordu. Okuldan kaçıp helikopterleri görmeye gitmiştik.

Bir gelin söze karışıyor:

O zaman 15 yaşındaydım. Daha bu eve gelin olmamıştım. Dağ taş asker doluydu. Bizleri evlerimizden çıkardılar, kurşun gelmesin diye. Aşağı mahalleye indik bizde. Öğleyin kurşunlar atılmaya bombalar patlamaya başladı. Bir ara Mahir çıkıp "Askerler bize kurşun atmayın. Biz size atmıyoruz. Subaylarımız öne çıksın. Onlar niye karşımıza çıkmıyorlar? diye bağırdı. Evin arka tarafındaki tepeye helikopterler inip kalkıyordu. Bütün büyük askerler orada, tepenin arka tarafındaydı. Uçaklar bazan askerlere torba atıyorlardı. Daha sonra Mahirler marş söylemeye başladı. O günün akşamı beşe doğru sesler kesildi. Ertuğrul'un samanlıktan çıkışını hatırlıyorum. Bir elinde ucu koparılmış somun vardı. Samanlığa girerken aç kalmaktan korkuyormuş garip... Öbür elinde de dirgen vardı. Bir kız çocuğu samanlığa girmiş. O fark etti önce. Askerler hep birden üzerine atladılar. Yakaladılar."

Bir başkası şunları söylüyor:

Bize arandıklarını söylememişlerdi. Çok gençlerdi. 20 yaşlarındaydı hepsi. Cahildiler. Cahil olmasalardı bu işe kalkışırlar mıydı? Demek ki insanlıkları, yiğitlikleri onların cahilliğini söküp atamamış.

Yaşlı bir nine şöyle diyor:

Ne söyleyeyim. Devlete karşı suç işlemişlerdi de ondan öldüler herhalde. Bilemem ki geldiler. Hepsi de öldüler...

Fakat nineye karşı çıkıyor bir başka genç kadın:

Ne diyorsun Fadime Nine? 20 yaşındaydı hepsi. Cahildiler. Onlar da seviyordu senin sevdiğini. Cahildiler sadece. Cahil olmasalardı ölürler miydi?

Bir evin önünde bir başka kadın olayı çok gerçekçi bir açıdan özetliyor:

Aferin, iyi yapmışsınız da gelmişsiniz. Bak oğlum, ben sana söyleyeyim. Buraya 15 yıl önce bazı delikanlılar geldiler. Geldikten sonra bu çocuklar öldü ve bizde de hiçbir şey değişmedi. Ne delikanlılardan önce, ne de delikanlılardan sonra...

30 Mart 2008 tarihli *Sabah* gazetesi ekinde değerli gazeteci Nuh Köklü[108], Kızıldere ziyaretini anlatır. Köylülerin anlatımları çok anlamlıdır. Pırıl pırıl gençlerimizin öldürülmelerine ışık tutacak bu söylemleri alıntılayacağım.

Etraf cayır cayır yanıyor. Bizi köyün uzağına sürdüler. Mahir'in bir albaya "Mehmetçik'e ateş etmeyeceğiz. Rütbeliler gelsin" dediğini duydum. Çatışma başlayınca Mahirler muhtarın çocuklarını pencereden askere verdiler. Muhtarın eline de bir yazı tutuşturmuşlardı. "Kâğıtta muhtar bizim esirimizdir. O bize yataklık yapmadı. Onu biz zorladık,"

"Kocaman silahları başına dayadıklarında elinde çok az ısırılmış bir somun ekmek vardı" (Ertuğrul Kürkçü'nün yakalanışını anlatırken),

"Helikopter kafamızda dönüyor. Omuzu kalabalık bir asker köylülerimizi yaka paça dövüyordu",

"Bizim Emrullah çok acı çekti tırnaklarını bile söktüler",

"Mahirleri asıl ihbar eden para karşılığı anlaştıkları Hasan Yılmaz'dı... Askerleri Muhtar'ın evine o götürdü",

"Nihat Erim'in radyoda, yakın o köyü, bir köy eksik kalsın, ne çıkar demesiyle operasyon başladı",

"Akşam namazına doğru silah sesleri kesildi. Sonra Saffet'in karnında şarapnel parçasıyla dışarı çıkarıldığını gördüm. Yaralıydı. Yıllar sonra ablası: Kardeşim sağ çıkarıldı ama nasıl öldü bilemiyoruz, diye açıklama yaptı",

"Anarşistler gelmiş dediler. Hepimiz muhtarın evine hücüm ettik. Anarşist dedikleri senin benim gibi insanlardı",

"Bizim Döndü'nün büyük oğlunun adı Alaçay. Ala kızıl, çay dere demekmiş. Biz çocuklarımıza o gençlerin adını koymaktan korktuk. Köyümüz mimliydi",

108. Gazeteci Nuh Köklü 17 Şubat 2015 tarihinde Kadıköy'de arkadaşları ile kartopu oynarken camına kartopunun gelmesini bahane eden Serkan Azizoğlu tarafından öldürüldü. (Ek-2)

"Köyümüz her sene 30 Mart'da jandarmalarla dolar",
"Ateş bir saat değil saatlerce sürdü",
"Cenazeler köy çıkışına kadar at arabasıyla sonra da traktörle götürüldü."

Aynı ekte, Gazeteci Ecevit Kılıç, Kızıldere operasyonunu yönetenleri anlatır. Orgeneral Faik Türün ve katliamın bizzat başında yer alan teğmen Mustafa İlerisoy. Faik Türün Amerikalılarla çok sıkı ilişkiler içinde bir adamdır. Amerika'da özel harp teknikleri dersi almıştır. 12 Mart operasyonlarının hep başındadır.

Yaptırdığı işkenceleri şöyle savunur: Ne yaptıysak vatan için yaptık (*Amerika emir verdi biz de yaptık diyecek değildi*). Dün nasıl işkence yapıldıysa biz de aynılarını yaptık, diyecektir. Sonradan Demirel onu milletvekili yapacaktır (*Bakan da yapmalıydı*). Son beş yılını felçli yaşadı (İçimizi rahatlatmaz ama yine de bir şey).

Kızıldere'de bizzat yer alan Mit Müsteşarı Nurettin Ersin, Jandarma İstihbarat Başkanı Vehbi Parlar ve evi ateşe bizzat tutan ve ilk ateşi başlatan Mustafa İlerisoy ve eğitilmiş subay ve askerlerdi. Operasyonda ayrıca MİT yöneticisi Mehmet Eymür, Albay Yaşar Savaş ve Necdet Akın vardı.

Mustafa İlerisoy ise Ankara'da ülkücü komandoları yetiştirmiştir... Doktor Necdet Güçlü'nün öldürülmesi olayında yer almıştır. Bu olaylardan sonra takdirname aldı ve üsteğmen yapıldı.

Dokuzuncu Bölüm

Sonrası Gözyaşı

Ankara'dan, İstanbul'dan onu sevenler soluğu köyde alacaklardır. Kimisi korkudan gelemeyecektir. O günlerde Ali Rıza, İstanbul'da askerliğini yapmaktadır. İzin almakta güçlük çekecektir ve biricik kardeşinin cenaze törenine yetişemeyecektir.

Aile artık yaralıdır. Baba ayakları üzerine duramamaktadır. Cihan'ı tanıyan tanımıyan ağıt yakmaktadır. Gelenlerin hepsi "Üzülmemelerini, böyle bir oğulları olduğu için gururlanmaları, onur duymaları gerektiğini" sözbirliği etmişçesine söyleyeceklerdir.

Cihan'ın babası radyoda haberi duyunca ne yapacağını bilemeyecektir. Haberi duyanlar koşacaklar, ceplerinde ne varsa babanın cebine koyacaklar, köyün muhtarı herkesin sevip saydığı Musa Kepenek ve yeğeni Şafak'ı alıp Kızıldere'ye doğru yola çıkacaktır. Köyde sadece muhtarın arabası vardır.

Niksar'a geldiklerinde Ladik'te öğretmen olan Tahsin Akşimşek'le karşılaşacaklar. O da haberi duyunca oraya koşmuştur. Fakat bu davranışının cezasını hemen ardından sürülerek çekecektir.

Görüştükleri yetkililer cenazeyi vermemek isteyecekler fakat Niksar Savcısı Fahrettin Çankaya sorunu çözecektir ve onları cenazelerinin bulunduğu hastaneye götürecektir. Ertuğrul Kürkçü'nün babası ve kardeşi daha önce gelmişler, tabutunun siparişini bile vermişlerdir. Fakat ölü gençler arasında oğullarını bulamazlar. Baba Eşfref cesetler arasında oğlunu ararken tüm cesetlerin yüzünü temizler. En parçalı olan Ömer Ayna'dır. Baba onu düzenler. Cihan'ı ellerinden tanır. Cesetler tanınmaz haldedir. Cihan'ın babasıyla tanışınca Ertuğrul'un tabutu Cihan'a verilir. Baba Cihan'ı alarak köyüne doğru yola çıkacaktır. Ertuğrul'u çok merak etmektedirler. Akkuş'ta arabayı durdurup haberleri dinlerler.

Ertuğrul üç İngilizin cenazesi ile birlikte uçakla Ankara'ya götürülmektedir.

Cihan'ı Artvin'den Trabzon'a insan seli beklemektedir. O günleri kardeşi Oğuz şöyle anlatır: "Haberi Rize'de duydum. Öğrenciydim. Param yoktu. Tek seçeneğim köye gelmekti. Babamı köylümüz yolcu etti Niksar'a. Cihan geldiğinde tabutu açıktı. Tek bir parça giysi bile yoktu. Mermi izleri kabuklaşmıştı. Vücudu delik deşikti. Ona ait bir eşya saklayamadık ama onun onurunu, iyiliğini, kardeşliğini ve sevgisini gururumuzda yaşattık ve yaşatıyoruz." Kardeşi Muzaffer ise şöyle anlatmakta: "Büyük bir kalabalık acı içinde ağabeyimi bekliyorlardı. Sürekli çalan korna sesleri duyulduğunda köyden silah sesleri gelmeye başladı. Ağabeyin köye girdiğini anlamıştık. Korna sesi eve varana kadar susmadı. Tabutu aldılar ve evimizin büyük odasına götürdüler. Ağabeyimin başı tabuta eğik yerleştirilmişti. Tabut ona küçük gelmişti. İlk çığlıklar yerini derin bir acıya bırakmıştı. Her yeni gelenle çığlıklar yeniden yaşanıyordu."

İnsanlar ailenin acısını paylaşmak için köye akın akın gelmekteler fakat jandarma köyün girişinde her türlü engellemeyi yapmaktadır (O yıllarda yanımızda olan herkesi saygı ve sevgiyle anıyorum). Kimileri korkup köye giremeyeceklerdi.

Hükümet radyo aracılığıyla halka korku salmaya devam etmektedir. "Onların cenaze namazı kılınmamalıdır" diye radyodan yayın yapılacaktır. Köyün imamı, herkesin Mustafa Şişmanlar Amca'sı bu söylemleri lanetleyecek Cihan'ın namazını büyük bir saygıyla kıldıracaktır.

Cihan'ın Ali İhsan ağabeyi cenazenin gömülmesini şöyle anlatır:

"Cihan evinde bir gece kaldı. Ertesi gün onu, büyük bir törenle ebedi ikametgâhına götürmek üzere hazırladık. Ben Cihan'ı elimle mezara indirdim ve kapattık. Ruhu şad olsun."

(*Zaten, her yıl 30 Mart günü köy Jandarma tarafından kuşatılmakta gelen giden kontrol edilmekte ve yabancıların köye girişi engellenmektedir. Belki ölüsünü korumak istemektedirler, kim bilir.*)

Artık, onları umut olarak gören, onları anlayan onlara güvenen kesimler, bu gençlerin adlarını çocuklarına koyacaklardır. Birçok Cihanlar, Denizler, Yusuflar, Mahirler, Haticeler vb büyüyecektir. Onların hepsine selam olsun.

Baba, herkese oğlunu anlatacaktır. "O çok akıllıydı, çok çalışkandı, çok sorumluluk sahibiydi. Ben onu sapasağlam pırıl pırıl devletin üniversitesine gönderdim. Onu bana paramparça verdiler" diyerek yaşlara boğulacaktır. Olayları izlediği kadarıyla "Dünyanın hiçbir yerinde devlet gençlerini böyle heba etmedi" diyecektir, kinlenecektir.

Anne, "Ben ona vazgeç dedim. Dinleseydi" deyip acısını yaşanır kılmaya calışacaktır. Liseyi bitiren, lisede, ortaokulda okuyan diğer çocuklarını artık yanından ayırmaktan korkacak, onların eğitimi bir yol engellenmiş olacaktır. Doğan torunlarına Cihan adı verilmişse de anne onları başka isimlerle çağıracaktır. Artık kimseyi Cihan diye çağıramıyacaktır. Cihangir Cingir olmuştur. Nevcihan Nevgül olmuştur. Yıllar geçecek, bu sarsıntıyı üzerlerinden atamayacaklardır. Ailenin her ferdi acının ve hasretin kıyılarında didinip duracaktır.

31 Mart sabahı gazeteler İçişleri Bakanı Ferit Kubat'ın yaklaşımıyla olayı ele alacaklar ve aynı karalamalarla haberi vereceklerdir.

Cumhuriyet gazetesi bile (31 Mart 1972) öldürülen gençlerin toplu resimlerini altına şöyle yazacaktır: "Güvenlik kuvvetlerine ateş açtıktan (*ki önce güvenlik kuvvetleri ateş açmıştır. Bunu gazeteciler de biliyorlardır*), üç İngilizi hunharca katlettikten sonra öldürülen anarşistlerin cesetleri toplu halde köyün muhtarının evinde görülmektedir."

2 Nisan 1972 tarihli *Cumhuriyet,* Cihan'la ilgili haberi "Cihan Alptekin, sırasıyla Selamiçeşme Akbank, Unkapanı Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa İş Bankası şubelerini silah zoruyla soyan hücreyi idare ediyordu. Dr. Rahmi Duman'ın oğlunu fidye karşılığı kaçıranlar da yine Alptekin hücresidir. Geçen yaz bir arkadaşı ile birlikte motosikletle yurtdışına kaçarken yakalanan Cihan Alptekin İstanbul 1. No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanıyordu" diye verecektir.

Değerli gazeteci Abdi İpekçi, *Milliyet*'teki köşesinde "Son 'musibet' bin nasihate bedel olacak mı?" diye düşüncelerini dile getirecektir. Aynı gazetede aynı gün Burhan Felek "Allah bu millete acısın" diyecektir.

Biz de diyoruz ki, bağımsızlık ve demokrasi adına ve arkadaşları adına ölümü göze alan bu gençlerin mücadelesi saygıyla anılmalıdır. Onların bu kutsal mücadelelerini hem

hukuksal hem de siyasi planda savunmak her devrimcinin görevi olmalıdır. Geçmiş bir hareketi günümüz koşulları içinde değerlendirmek ve eleştirmek tarihe ve bu gençlere haksızlıktır. Bu gençlerin adı tarihin hak ettikleri sayfalarına yazılmalıdır. Hepsi yaşamlarının son ânına kadar onurludur, yurtseverdir ve insandır. Sadece yapılması gereken "devrimci hareketin sol söylem açısından hangi noktada yanlışa düşmüştür"ü iyi saptamasıdır.

Biz Hâlâ Dokuz Kardeşiz[109]

Nuran Alptekin

Kızıldere katliamı olduğunda ben Ankara'daydım. Radyodan olan biteni izlemeye çalışıyorduk, öldürüldüklerini haber aldık. Hepimiz yıkılmıştık. Bir araba tutuldu, Samsun'dan ablamı da alıp köye doğru yola çıktık. Hiç unutamadığım bir şey, acımı yaşayabilmek için köye gidinceye kadar "Ordu'nun Dereleri Aksa Yukarı Aksa" türküsünü mırıldanmıştım.

Diğer yanda babam köyden, muhtarı da yanına alıp Niksar'a doğru yola çıkmıştı, kardeşimi alıp köye getirecekti. Biz köye vardığımızda Cihan köye getirilmişti. Tabutu açıp ilk baktığımda Cihan'ın başı zor sığdırılmıştı tabuta. Babam, tabutun Ertuğrul Kürkçü'ye ait olduğunu, Ertuğrul'un ölmediği anlaşılınca babasının tabutu babama verdiğini anlattı.

Biz hâlâ dokuz kardeşiz. Cihan bizimle yaşıyor ve yaşayacak. Cihan'ın ölümünden 27 yıl sonra, acımızı daha yaşanır kıldıktan sonra, Cihan'ı yazmaya karar verdim. Kitabı yazıncaya kadar Cihan hakkında konuşmak benim için tabuydu. O konuyla ilgili hiçbir şey okumuyordum, arkadaşlarıyla konuşmak istemiyordum. Fakat yazmak, hem benim için hem ailem için acımızı içselleştirmemizi sağladı.

Ölenlerin hiçbirini Cihan'dan ayırmıyorum. Onlar akıllı ve cesur çocuklardı; onları inançla verdikleri haksızlıklarla mücadele kararından döndürecek bir güç yoktu. Çünkü onların vazgeçemeyecekleri bir davası vardı. Dünyada olup bitenle, ülkelerinde olup bitenle çok ilgiliydiler. Cumhuriyet değerleriyle yetiştirilmiş çocuklardı, o değerleri delikanlılıktan kaynaklanan bir hisle sorguluyorlardı. Bu sorularına yanıt arayabilecekleri kurumlar yoktu. Sadece Türkiye İşçi Partisi (TİP) vardı. Sistem o partiyi karalamaya ve yok etmeye çalışıyordu. TİP yaşasaydı, yaşatılsaydı bu çocuklar belki de

109. Nuran Alptekin, *Sabah* gazetesi, 30 Mart 2008.

o partinin içinde kendilerine yer bulacaklar ve bu gün de yaşıyor olacaklardı. Egemenler, bilerek sol düşünceyi yok etmek adına hem sol örgütleri hem de gençleri yok ettiler.

Bu çocuklarımız ne Nurhak'ta ne Kızıldere'de, ne orda burda öldürülmeyi ne de üç gencimiz idamı asla hak etmediler. O değerli gençler kazanılamaz mıydı? Yaşasalardı bugün yaşadığımız düşünsel kısırlığı ve insani değerlerden yoksunluğu yaşamazdık diye düşünüyorum.

Onuncu Bölüm

'68'i ve '68'lileri Anlamak

'68'liler, o yılları derinliğine yaşamış insanlar ve bugünlere nasıl gelindiğini izleme fırsatını yakalayan kesim olduğu için, çeşitli kitap, dergi ve gazetelerden derlediğimiz görüşlerini buraya almanın hem Cihan'ı hem diğer yol arkadaşlarını anlamamız açısından yararlı olacak düşüncesindeyim.[110]

Genelde '68'liler, özetle, "Bugün yaşanan problemlerin çözümü '68 programının ve ruhunun içindedir ve yaşadığımız sorunların nedeni de, '68 kuşağının, ruhunun, programının sekteye uğramasıdır" demektedirler.

Hacı Tonak'ın kaleminden Sağmalcılar-Bursa Hapishanesi Günleri:[111]

110. Uğur Mumcu, *Çıkmaz Sokak*, Tekin Yay., 1994. -Hulki Cevizoğlu, *Dünü Bugünü ile '68'liler*, Toplumsal Dönüşüm Yay., 1997.
111. Hacı Tonak, *Radikal*, 17 Aralık 2011.

Deniz Gezmiş, Cihan Alptekin: Türkiye'yi toplumsal, siyasal, kültürel bakımdan derinden sarstığı, etkilediği, etkilemeye de devam ettiği düşünülen Türkiye '68'inin en sevilen iki ismi; üniversite gençliğinin her zaman birlikte görülen, birlikte düşünen, birlikte eylemde bulunan, birlikte gözaltına alınıp birlikte tutuklanan iki lideri...

Fotoğraf karesindeki ise birlikte sonuncu tutuklulukları. Yazının başlığı, bir önceki tutukluktan. Sonrasında, 1971'de bir kez daha birlikte ve "vur emir"yle arandıklarında Deniz Gemerek'te, Cihan Tekirdağ'da ele geçecek, farklı mahkemelerde tutuklanıp yargılanacaklar.

Fotoğraf yeri: Bursa Adliyesi. Şimdilerde, Bursa Kent Müzesi olan Heykel'deki bodrumlu iki katlı yapı. Bodrumlar başka hiçbir yapının değil, adliye yapılarının vazgeçilmezidir. Yeryüzünün ve gökyüzünün tutuklulardan özenle esirgendiği nezarethaneler oradadır. Suç işlemiş veya hakkında suç işlediği sanısı bulunanlar ne denli toplumdışı, ne denli tehlikeli olduklarının ayırımına başka yer, zaman ve durumda varmamışlarsa, orada varırlar! Halk edebiyatı tarihinin en iyi kısa özeti de orada okunur, en dipte, en karanlıkta, en görünmezdeki duvarlarında.

Tarih: 21 Ağustos 1970. Bursa Kapalı Merkez Cezaevi'nden salıverilmelerinden bir ay öncesi. Besbelli, peşlerini hiç bırakmayan davalardan biri yüzünden celp edilmişler: Belki ifade verecek, belki sorgulanacak, belki savunma yapacaklar, bekliyorlar. Mübaşirin kapıyı açıp ünlemesi an meselesi olabilir: Deniiiz Gezmiiiş, Cihaaan Alptekiiin!

Fotoğraftaki üçüncü kişi: Gazeteci Hüseyin Kuşku. Hüseyin Kuşku, gazetesi için orada. Böylesi davaları özellikle izliyor, İstanbul basını da ilgilendiği için. O an adliye muhabiri arkadaşına veya makinesini eline tutuşturup bir görevliye, olasılıkla bir jandarma erine: "Çek arkadaşım bizi" demiş olmalı. Karenin içindeyse de, savcı veya emniyet müdürü duruşuyla büsbütün içinde değil sanki. Fotoğrafta arkadaşça bir hal görünmüyor, hasmane bir hava da yok.

Deniz, açıkça önemsemeden, dikkatini de vermeden şöyle yarım gözle bakmış objektife. Cihan'ın bakışları ise boşlukta; flaşın çakmasını bekliyor sanki. Başını kaldırıp Hüseyin

Kuşku'ya, hayır fotoğrafı çekene bakacak sonra ama önce flaş patlasın!

Deniz'in bacaklarını uzatışında, ellerini parmaklarını birbirine geçirip göğsünün altında birleştirmesinde rahatlığı okunmalı ama hayır, apaçık bir rahatsızlık var. Cihan'ın kendinden emin, güvenli oturuşunda da emanet bir durum, bir huzursuzluk, bir ödünç hal sezilmekte. Adı gerekmeyen müessesenin reklam faslından Bursa Adliyesi'ne hediyesi olan bankta kim bilir kaç saattir beklemekteler. Çay içemiyor, gereksinim olduğunda tuvalete de gidemiyorlardır üstelik. Belirtmeye gerek yok: Rüşvet denen kurumu inatla, ısrarla reddeden taifeden olanlar için bu küçük nimetler hak olsa da çoğu zaman erişilmezdir. O gün böyleydi, belki hâlâ öyledir. Sıkıntıları başlarından aşkın, belli ki.

İstanbul'da 21 Aralık 1969 günü 7. Sulh Ceza'da tevkif edilmişler. Sultanahmet, Toptaşı derken altı ay sonra Bursa'ya yol görünmüş. Bursa Kapalı Cezaevi'nde bit ve tahtakurusu kaynayan müteferrikaya teslim edildikleri tarih 9 Haziran 1970. Demek ki sekiz aydır içerideler. O dönem için çok uzun bir süre.

Gençliğin kitlesel hareketi içinde, Yıldız Mimarlık Mühendislik öğrencisi Mehmet Cantekin'in üniversite dışından gelen silahlı saldırganlarca öldürüldüğü 19 Eylül 1969 günü görülmüşler son kez. "Özerk ve demokratik üniversite" mücadelesinin, adamakıllı kurşunla göğüslenmek istendiğini gösteren olaylardandır Yıldız'da Cantekin'in ve birkaç gün öncesinde Battal Mehetoğlu'nun öldürülmesi. Oradaki bir fotoğrafta Deniz'i, kollarını belirgin bir kararsızlıkla bükmüş ve son anda tutunacak bir yer ararmış gibi kıvrılan parmakları yay gibi gergin, ince uzun gövdesinin iki yanına saplanmış görürüz. Yerdeki ölüye bakan gözleri, teselli kabul etmez bir acının yangınıyla tutuşmuştur. Üniversite için kavgadaki yakın arkadaşlarından -diğerlerini saymazsak- Vedat Demircioğlu, Taylan Özgür ve Battal Mehetoğlu'dan sonra dördüncüsünün delik deşik genç ölü bedenidir baktığı.

Lafı edilmektedir gerçi ama devrim için silahlı eylemin düşüncesi de kendisi de henüz yoktur ortada. Cihan'ın sırtındaki bembeyaz ütülü gömleğe, şık ve zamanın modasına uygun montuna, Deniz'in fitilli, afilli güzel yün kazağına bakılırsa,

iki arkadaşın son kez bir protesto eyleminde bulundukları Cantekin'in öldürülmesinden 8 ay sonra bile "silahlı devrim yolunda yürümek" gibi bir kararları hâlâ bulunmamaktadır. Ne var ki o karar, her vurulanla, saflardan her düşenle adım adım, gün gün gelecektir.

Deniz ve Cihan, bu karede görünmelerinden bir ay sonra Bursa Cezaevi'nden salıverildiler. Cezaevinden salıverilmek, hayata dönmektir ama güçlüktür de. Bir kere zaman durmuştur hapisteki için. Oysa olağandan da hızlı seyreden günler söz konusudur; hem Türkiye'de hem dünyada. Bağın koptuğu, koparıldığı yerden başlanarak onarılmasını güçleştirir bu da. Ayrıca hangi bağ onarılacaktır? Üniversite yolu kapanmış, dönülemiyor. Cihan belki dönebilir. Dönülse ne olacak? Epi topu üç yıllık öğrencilik yaşamlarının neredeyse iki yılı gözaltında, tutuklulukta, kaçmak ve kovalamakta geçmiş! Yurtlarda, otobüs duraklarında, hatta kalabalık meydanlarda gençlik hareketinin öne çıkmış isimleri vurulmakta, vurulmayanlar gizli örgüt kurmak, eğitim öğretimi engellemek, güvenlik kuvvetlerine karşı koymak gibi gerekçelerle içeriye tıkılmakta. Önde gelen isimlerin en önünde de Deniz ve Cihan bulunmakta. Bursa'da önlerine çıkan bir iki pürüzü aşıp İstanbul'a gelirler. Ne var ki fotoğrafa yansıyan huzursuzluğun dayanakları yerli yerindedir. Üstelik İstanbul değişmiş, üniversite değişmiş, arkadaşlar –Hukuklular ve DÖB'lüler bile- değişmiştir!

Deniz, mavracıdır. Dalga geçer, makaraya sarar. Kendisiyle, arkadaşlarıyla, yerine göre devrimle de kafa bulur. En sevdiği şiirin, Nâzım'ın Tanya başlıklı şiiri olduğunu söyleyecek tanıklar vardır. Bu şiiri bağıra bağıra okuduğunun ve yaptırım gelecekmiş, hücre hapsi gelecekmiş aldırmadığının da tanığı az değildir. Fakat işte, ölüm cezasını ve bu cezaya kafa tutulmasını tiye alan, "Astılar Tanya'yı/Gördü Hanya'yı Konya'yı" çarpıtması da Deniz'indir. Cihan ise çok anlamaz bu dilden. İçi dışı, özü sözü birdir. Her ânında Karadeniz derelerinin yaz aylarındaki berraklığında, duruluğundadır. Bu yanından bakan, öte yanını görür. Düzgün, pürüzsüz, gıllığışsız evliya asası!

Deniz üniversitede, büyük olasılıkla Hukuk Dekanı Aldıkaçtı ile yaşanmış bir sorun nedeniyle tutukludur. Davanın ilk duruşmasına Cihan tanık olarak çağrılır. Beklenir ki Deniz'in masumiyetini savunsun; olabiliyorsa da üniversite yönetimini

eleştiren bir iki laf etsin! Ne var ki yargıcın; "Anlat Cihan, o gün orada neler oldu?" sorusuna, "Bu bir başkaldırı hareketiydi, bu bir isyandı Hâkim Bey" yanıtını verecek ve tanık sandalyesinden tutuklu sandalyesine geçecektir.

Buna üzüldüğünü düşünmemek gerekir; asıl, dürüst bir yanıttan kaçmak üzerdi ve zor gelirdi Cihan'a. Bir de Deniz'in diline düşmek olmasaydı...

'69-70 dönemi Dev-Genç Başkanı Atilla Sarp düşüncelerini şöyle özetliyor:

Türkiye'de bugün '68'lerin namusluluk, dürüstlük, yurtseverlik değerleri olan bir politikacı kuşağı yaratmak zorundayız.

Bizim kuşağımız Mustafa Kemal'i aşmak istemiştir fakat başarılı olamamıştır. Çünkü Mustafa Kemal farklı kökenlerden, ayrı düşüncelerden gelen birçok akımı ve şahsiyeti bir araya getirerek Kurtuluş Savaşı'nı yürütebilme dehasını gösterdi. Mustafa Kemal'den sonra gelenler hiçbir şey yapmamışlardır. Bu nedenledir ki Türkiye'nin üçüncü kuşak politikacıya ihtiyacı vardır... '68 Kuşağı bu boşluğu doldurmaya adaydı. Halkın istemlerine cevap arama çabasına girmişti.

Cihan'ın arkadaşlarından Aydın Çubukçu:

'68 hareketi tepeden tırnağa haklı ve doğru olanlarla, tepeden tırnağa alçak ve yanlış olanların kavgasıydı... Bu gençler hataları nedeniyle asılmadılar veya öldürülmediler. Önce bunu görmemiz gerek... Elrom olayından sonra başlatılan ev ev aramalar ve insanları toplama operasyonu olan Balyoz Harekâtı'nın asıl gerekçesi, Türkiye'de ileriye doğru başlamış bulunan toplumsal yürüyüşü kesmek, sonunu getirmek ve 1961 Anayasası'yla açılmış bulunan siyasal özgürlükler ortamına son vermekti... Bugün beni en mutlu eden şey insanlar artık ölen gençlerimizin boşuna ölmediklerini söyleyecek duruma gelmişlerdir. Geleceğe bırakacağımız en güzel miras '68 değerleridir, diyecektir.

İki dönem Gaziantep Belediye Başkanlığı yapan, '68 öncü gençlerinden Celal Doğan şöyle açıklayacaktır düşüncelerini.

'68 kuşağı genelde ilerici ve yurtseverlerin ağırlıkta olduğu ama diğer kesimlerin de içinde bulunduğu bir kuşaktır. Önce lokal öğrenci istekleri biçiminde başladı, 1970'lerde siyasallaştı. 1970'lerin ortasında ilginç şeyler olmaya başladı. Örneğin, Carlos Marighella'nın Şehir Gerillası *kitabı Beyoğlu sokaklarında satılmaya başlandı. Özellikle "Sosyalist Gençliğe" adlı, gençliğin bölünmesini hedefleyen çalışmalar ortaya çıktı. Bu bölme hareketi hem siyasal iktidardan destek görüyordu hem de gerçekten Türkiye'de bizim göremediğimiz, Türkiye'yi idare eden güçlerin varlığını gösteriyordu.*

... Gençlerin ülke sorunlarını bilmesi, bilgi sahibi olması doğaldır. İnsanı, köylüsü ve işçisiyle bağ kurması doğrudur. Fakat sorunları çözmeye talip olması fonksiyonel olarak yanlıştır.

1970'lere doğru Deniz ve Cihan'la konuşmuştuk. "Türkiye'de halktan ayrı bir şey yapılamaz" gerçeğinde fikir birliği içindeydik.

Ertuğrul Kürkçü ise:

Eleştiri pratiğe ışık tutmak, geleceğe kılavuzluk etmek açısından çok önemlidir, diyecektir. *Hareketin tarihsel açıdan esas olarak haklı, doğru ve devrimci zeminde yer aldığı düşüncesindeyim. Bu şüphesiz teorik olarak her şeyi yerli yerine koyduğumuz anlamına gelmez. Biz proleteryanın siyasi bakımdan henüz yeterince olgunlaşmadığı, Türkiye'nin sınıf hareketlerinin toplumsal bir devrim için yeterince gelişmediği koşullarda savaşmak zorunda kaldık. Siyasi duruma uygun doğru taktikler uygulayamadık, esnek olamadık. Bizim önümüzde daha önceden birikmiş tecrübe yoktu. Yollarımızı kendimiz aradık, kendimiz bulduk. Bize dayatılan iki şey vardı. Ya inançlarımızdan vazgeçecektik ya da ölecektik. Biz ikinciyi seçtik.*

'68'liler Birliği Vakfı'nın uzun dönem başkanlığını yapan Gökalp Eren'in düşünceleri bu kitapta söylenenlerle de örtüşmektedir.

Bizim hareketimiz özerk, kitlesel, bağımsız, ilerici ve disiplinliydi. Fakat, bilinçle karşıdevrimci güçler karşımıza çıkarıldı. Bu güçler CIA destekliydi. Vietnam Savaşı ve Arap-İsrail Savaşı

vardı. Biz taraf olmak zorundaydık. Tüm dünyada oluşan, çeşitli haksızlıklara karşı oluşmuş gerilla hareketleri vardı. Bu hareketler bize cesaret veriyordu. Dünyada esen bir rüzgârın parçası olmak bize heyecan veriyordu...

Ayrıca gençlik TİP'le etkileşim içindeydi. Başta TİP bizi yönlendirirken bizim hareketimiz onları aştı ve onları arkada bıraktı. Mihri Belli'nin etkisi de çok büyüktü. "Kemalizmle komünizm arasında Çin Seddi yoktur diyordu... Şöyle ya da böyle o yılları yaşadık ve hiç pişmanlık duymuyorum. O yıllarda dürüst insanlar kendilerine düşeni yapabilseydiler devlet bugünkü çürümüşlüğe düşmezdi."

Mihri Belli'nin '68 gençliğine vermek istediği mesaj şudur:

Türkiye bugün sosyalist bir mücadele yapacak aşamada değildir. Türkiye'nin feodal yapısı ve yarı bağımlı olması sosyalist mücadeleye engel oluşturmaktadır. O halde önce emperyalizmle ve ülkenin bağımsızlığı için mücadele verilmelidir. İlk hedef demokratik özgürlüklerin ve bağımsızlığın elde edilmesidir. Antiemperyalist mücadele ulusal temele oturtulmalıdır. Bu nedenle sadece işçi ve köylü değil tüm ulusal güçler bu mücadelede yer almalıdır. Sınıflar arası bir ittifak gerekmektedir.

Mustafa Yalçıner, başlıca sorunun faşizme karşı demokrasi mücadelesi olduğunu mücadelenin yönetimi elinde tutan sınıflara karşı verilmesi gerektiğini söyleyecektir.

Silahlı hareketler küçük bujuva hareketleridir ve doğrudan doğruya faşizme yaramıştır. Biz parti meselesini kavrayamamıştık. Parti bizim hareketin içinden çıkacak sanıyorduk. Biz başlayalım, kitleler bize katılır düşüncesi yanlıştı.

Oktay Etiman, düşüncelerini şöyle dile getirecektir.

Devrimci olmak yaşadığımız tarihsel anları doğru saptamaya çalışmamızla ya da doğru saptamamızla mümkün olabilir. Ben yaşadığım ve içinde bulunduğum politik süreçten dolayı herhangi bir "keşke" duygusu içinde değilim. Ben düşündüğüm gibi davrandım. Biz tarih içinde haklıydık... Bundan 30 yıl önce nasıl bireysel sorumluluklarımız varsa bugün de var.

Dostoyevski'nin bir sözünü çok seviyorum. "Dünyada herkes her şeyden sorumludur."

Ziya Yılmaz, şöyle bir değerlendirme yapmaktadır.

Biz Türkiye'nin her yanında başta işçi-köylü-gençlik olmak üzere geniş kitle tabanı olan bir grup olarak ortaya çıktık. İdeolojik ve politik birikimimiz ivme kazanınca ayrışma sürecine girdik. Biz o yıllarda silahlı eylemler düşünmüyorduk. Hatta karşıydık. İki ayda bu noktaya nasıl geldiğimiz konusunun irdelenmesi gerekir. Genelde demokratik mücadeleyle sonuç alınamayacağı düşüncesi güçlenmeye başladı aramızda. Giderek bu tartışma önder kadroları da içine çekti... 12 Mart'a doğru kitleselliğimiz parçalanmaya başladı. Giderek sol hareketin darbeci hareketlerin denetimi altına girebileceği izlenimini bile verdi. Hatta askeri cuntanın kurtuluş olabileceği düşüncesi bile oluştu... Biz firarın prestijini kullanarak örgüt içindeki karşı görüşleri bastırdık. Böyle davranmakla kendimizi yeni koşullara göre hazırlamak yerine eski çizgiye mahkûm ettik ve bu süreç Kızıldere'yle noktalandı.[112]

Sırrı Öztürk[113]

... 12 Mart yenilgisinin temel nedenlerini yaşayan devrimci kadroların bilgileri tanıklıkları birleştirilince ortaya hem ilginç hem de net bir tablo çıkmıştı.

- Burjuvazinin krizini aşacak, karşıdevrimin baskı ve terörünü göğüsleyebilecek ciddi bir işçi sınıfı partisi yoktu. Ayrıca bu boşluğu doldurmak niyetiyle ortaya çıkan çıkarılan örgütlenmeler sosyal muhalefeti örgütleyip yönlendirecek teori-pratik yetenekten yoksundu.

- Tekelci sermayenin gündemini yeterince bilmeyen devrimci ve sosyalist kadrolar azılı kariyeristler, çeşitli serüvenciler, kimliği tartışmalı meçhul adamlar ve niteliksiz küçük burjuva sollar hâkimdi.

- Ayrıca 27 Mayıs türünden bir kalkışmayla iktidara gele-

112. *Siyah Beyaz*, 16 Mart 1996.
113. Sırrı Öztürk, *12 Mart 1971'den Portreler 1*, s. 116-118, Sorun Yay., 1993.

ceğini sanan "cunta" örgütleri, tasarladıkları "darbe"de devrimci gençliği manipüle edebilecek ve bazı önemli hedeflerin ele geçirilmesini gençliğin vurucu gücünden yararlanarak gerçekleştirebilecek niyetler yeterince aydınlanmıştı. Özellikle "cunta" davası sanıklarının MİT, polis ve kontr-gerillada alınan ifadeleri bunu doğrulamaktaydı.

Biz, THKO ve THKP-C'nin örgütlenmesindeki perde arkası gelişmeleri, girişilen eylemlerin çokyönlü tartışılmasını, örgüte girenlerin, polis, işkence mahkeme deneyleriyle cezaevi yaşantılarının irdelenmesini, bilinmeyen konuları yazmalarını ısrarla gündeme getirdik. Bazı Avukat arkadaşlarla 12 Mart 1971'in bütün dava dosyalarını dışarı çıkarıp arşivlenmesini sağlamıştık. İstediğimiz işçi ve emekçi halklarımızı kucaklamayan, yörüngeden ustaca kaydırılan bir devrimci hareketin dışarıya akan şahdamarını onararak "boşuna tüten dumanlar" misali boşa akıtılan bir kanı durdurmalarını ve bu doğrultuda ne biliyorlarsa yazıya dökmelerini bekliyorduk.

Kimi avukatların bizim bu emeklerimizin üzerine bir mirasyedi gibi oturduklarını gördük.

Devrimci gençlerin temel alındığı örgütlenmeler hakkında bilimsel ve doğru bir yargıya varmak isteyenler, 12 Mart 1971'lerin bütün dava dosyalarını, Orhan Kabibay'ın ilişkilerini ve Bomba Davası sanıklarının ifadelerini okuması gerekecektir. Bu devrimci gençliğe iktidar kavgasında nasıl bir kefen biçildiğini gösterecektir.

İstanbul Üniversitesi'nde, Cihan'ın Anayasa dersi hocası Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya gençleri çok yakından izleme olanağı bulmuştur. Vedat Demircioğlu öldürüldüğünde gençlerle ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirecektir

Bir hoca olarak anlatmak istediğim şu: Geleneksel, Osmanlı kapalı çemberini parçalayıcı, gerçek devrimci, Atatürkçü, alışılagelen şeylerden apayrı, yeni bir ruha ve tutuma sahip olmak suç değildir. Cezası da bir gencin hayatından olması değildir. Olamaz. Uzağı gördü diye bir gencin gözleri kör edilemez... Emperyalizmle savaş bir günlük mesele değildir. Milletçe varoluş meselesidir... Emperyalizmle savaşıyor diye bir

gence komünist denemez. Mehmet Akif'in yarım yüzyıl önce İstiklal Marşı'nda söylediğini, bugün tekrarlamak suç olamaz... Hangi durumda, hangi doğru, tutarlı ve olumlu düşünce adına, bizden sonraki kuşakları kınama hakkını kendimizde buluyoruz? Atatürkçülük ve demokrasi adına mı?... Bugünkü rejim, Atatürkçülüğün doğal gelişmesi sonucunda ulaştığı olumlu bir aşama değildir. Hâlâ azgelişmişlik sancıları içinde, borçlanarak yaşamanın, dışardan pompalanan bir ekonomik çırpınma içinde yaşamanın, Atatürkçülükle Kemalizmle ilgisi yoktur... Sahte Atatürk yorumcularının cirit attıkları bir ortamda genç kafa, bugünkü acıklı hali mi Atatürkçülük sayacaktır? ... Bu gençler şüphesiz kendilerinden önceki kuşakların yapmadığını yapıyor... İki yıl önce, üniversitelerimizde başlayan hareketleri, başka ülkelerde olduğu gibi, bir reformla hafifletmek kabildi. Oyalama taktikleri içinde bu yapılmadı. Gençler bölündü. Birbiriyle çarpıştırıldı... Türkiye'de bugün sayısız fikir akımları varsa o kadar da düşünen kafa var demektir. Bu çeşitlilikten ürkmemek gerek. Fikir karşısına fikirle çıkmak, dağınık düşüncelere bir sistem olanağı getirmek gerek.[114]

Yayıncı, yazar Muzaffer İlhan Erdost, '68 hareketini Engels'ten aldığı alıntılarla yorumluyor ve noktalıyor:

1961 Anayasası'nın ardından gelen özgürleşme ve sola açık siyasasallaşma sınıfsal bir nitelik almaya başladı. '68 hareketi özellikle öğrenci hareketi olarak ve özellikle de üniversite öğrenci hareketi olarak demokratikleşme bayrağını açan ilk hareket oldu. Bu bayrak, aslında, emekçilerin, işçi sınıfı köylü, esnaf, zanaatçı ve onlarla yaşam benzerliği içerisinde olan öğretmenlerin, memurların demokratik direnişini simgeliyordu, bir özgürleşme başkaldırısıydı... Bu hareketin bir özelliği de sınıfsal temelini arayış içinde olmasıdır. Sınıfsal temelini nasıl aradı bu hareket? İşçi sınıfıyla tam bir kaynaşma, köylülükle tam bir bağlaşma. Bu dönemde öğrenciler işyerlerinde veya köylerdeydi...

Devrimci devinim, savaşımını bugün legaliteye oturtmak zorundadır sanıyorum. Savaşımı, yasal zemine oturtarak

114. Tarık Zafer Tunaya, *İnsan Derisiyle Kaplı Anayasa*, s. 87-91, Çağdaş Yay., 1979.

hem devrimci birliğimizi sağlayabilir ve eylemlerimizi yaygınlaştırarak yoğunlaştırabiliriz; hem de eylemlerimizi ve örgütlerimizi, ajan servislerin, özellikle de yabancı ajan servislerin uyuşturucu trafiğine şemsiye oluşturmaktan kaos yaratmaya değin bir dizi oyununun örtülü aleti olmaktan arındırabiliriz.[115]

Emin Değer şu sözlerle duygu ve düşüncelerini dile getirecektir:

Gençler bu yola Cumhuriyet'in temelindeki tam bağımsızlık ülküsüyle çıkmışlardı. Bir de baktılar ki bu ülkede bağımsızlık istemek ve Türk Bayrağı ile yürüyüş yapmak suçtur. Davadan vazgeçecek değillerdir ve uç noktalara itileceklerdir... Çocuklarımızı böyle bir yazgıyla karşı karşıya getirmenin yanlışlığı dışında, böyle bir ağır suçun hesabını nasıl verebileceğimizi neden düşünemedik dersiniz?... Birden kestirme yoldan en uca itilmeleri, sonra suçlanıp asılmaları ne bağışlanır ne de unutulabilir. Bu olay süregelen ve sonsuza dek de sürecek bir bağışlanmaz suçtur ve bugünkü bunalımların kaynağı olmuştur.

Neden mi? Türkiye'nin Amerika emperyalizminin etkisi altında kimliğinin yitirilmesinin başlangıcıdır da ondan.

Neden mi? O gençleri doğru yoldan saptırıp, onları anlamadan suçlayarak toplumun çağdaşlaşma savaşımında saf dışı ettiğimiz için. Yalnız onlar mı? Onlarla birlikte devrimin dinamiklerini saf dışı ettiğimiz için.

Neden mi? Türk devriminin dayandığı ilkelerle yola çıkan bu gençliği canlarını hiçe sayarak çıktıkları yolu onları suçlayarak kestiğimiz için.

Neden mi? Türk devriminin antiemperyalist özünden koparmak ve emperyalizmin tuzağına düşmekle! Hiçbir zaman gençliğe güvenmemek, onlara doğru yolu gösterecek bir gençlik politikası saptamamakla. Özetle çağı yorumlayamadığımız için bizler büyük bir yanlışlık içindeyiz ve suçluyuz.

O gençlerin eğer varsa kusuru sosyalist devrimi gerçekleştirmenin uzun ve meşakkatli yol olduğunu bile bile sıçrayarak yol alınabileceği düşüncesine kapılmalarıdır.

115. Muzaffer İlhan Erdost, *Küreselleşme ve Osmanlı "Millet" Modeli Makasında Türkiye*, s. 119-129, Onur Yay., 1998.

... Onların bu özverili çabaları gerçekten yurdunu ve halkını seven bir kuşağın destanı oluyor. Bu destanı yazanları kusurlu bulmak bizi ayrıca suçlu kılmaz mı?

Biz eğer onları cezalandırma yerine, özde haklı olduklarının bilinciyle yol gösterici olabilseydik, çocuklarını darağacına çeken kuşak olma utancına düşmezdik...

Şunu asla unutmayalım. O kuşağın başta gelen amacı, tam bağımsız bir Türkiye idi. Bu amacın suç sayılmasının ayıbını yaşıyoruz bugün bile. Yalnız ayıbını mı? Yarı bağımlı bir ülke olmanın dayanılmaz acısını da.[116]

İsmail Cem, 12 Mart Sıkıyönetim Mahkemeleri'yle, İstiklal Mahkemeleri arasında paralellik kuracaktır.

4 Mart 1925 tarihli Takrir-i Sükûn Kanunu'nun aynı 12 Mart'da olduğu gibi sosyalist hareketleri ve yayınları yasaklamış, sendikaları, sosyalist partileri kapatmış, işçilerin siyasal ideolojisini kanun dışı yaparken sendikacı ve solcuları yıllarca cezaevine koymuştur... İstiklal Mahkemeleri de o günün koşullarında devletin ve Cumhuriyet'in temellerini dinamitlediği öne sürülenleri yargılamaktadır...[117]

12 Mart'ın toplumda açtığı en derin yaralardan biri adalet kavramının dönem süresince ayaklar altında çiğnenmesi olmuştur. Adalet, gerek simgelediği uygulamalarla gerek yol açtığı gelişmeler ve adına yapılan adaletsizliklerle, geçerliliğini ve ciddiyetini yitirmiştir. Sıkıyönetim savcıları kendi aralarında yarışa çıkmışlardır. Sanki en fazla ölüm cezası talep eden Liyakat Madalyası'yla ödüllendirilecektir... Hukuk, hukuksuzluğa ve acımazsızlığa ve kine alet edilmiştir.[118]

İsmail Cem'in *12 Mart* kitabında yazdığı "Gençlerden Özür Dileriz" yazısı da farklı bir bakış olarak buraya alınmaktadır.

Gençlerden Özür Dileriz

Gençlerden, kardeşlerimizden hep birlikte özür dileriz. Polisimizle, bilginimizle, sağcımız solcumuz devrimcimiz, karşı

116. Emin Değer, *12 Mart ve Uğur Mumcu*, s. 188, 256, 257, um.ag., 1996.
117. İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart*, s. 240-242, Cem Yay., 1977.
118. İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart*, s. 168-169, Cem Yay., 1977.

devrimcimizle, yazarımız, çizerimiz, politikacımız, sermayeli ve sermayesizimizle, hep birlikte özür dileriz.

Sizi biz çok aldattık çok kullandık.

Bilgisizliğe dayanan bilgilerimizle, körler diyarının şaşısı olan aydınlarımızla, teoriden habersiz teorisyenlerimizle ve keramet sandığımız yanlışlarımızla gencecik kafalarınızı öylesine doldurduk, sizi öylesine şaşırttık ki...

Kendi adamlığımızı sizin üzerinizde ispatlamaya çalıştık.

Hepimiz birlik olduk. Kendi gençlik hayallerini gençleri ölüme göndermekte arayan idealistlerimiz; kendi aşağılık komplekslerinden gençleri kullanıp kurtulmak çabasındaki büyüklerimiz; kendilerini gizli iktidar sayan ağabeylerimiz, hep birlik olduk. Sizin sırtınızdan kendimizi adam ilan ettik. Siz öldünüz, adamlığımız arttı. Siz öldünüz kişiliğimiz yüceldi. Sayenizde kendimizi adamdan saydırdık.

Size hocalık ettik; ölen sizdiniz. Biz daha fazla ölün dedik. Çığrınızdan çıktınız, bravo, siz idealistsiniz, devrimcisiniz, devam, dedik.

Açıkçası kanınıza girdik. Sonra seyrine baktık. Ahkâm çıkardık.

Ya biz, biz de neler yaptık. Biz ki sağcı kişileriz ve komünistlerin can düşmanıyız. Bir yanımıza engin büyüklerimizi, bir yanımıza onlardan geçinen mücahitleri aldık. Sizin üzerinize üzerinize saldırdık. Vatanı milleti sizlerden temizlerken kendi günahlarımızdan temizlendik ve de varlıklarına göz diktiklerinizin varlığını koruduk. Size öyle saldırdık, öyle bunalttık ki elinize silahı biz verdik adeta. Sonra üzerinizde atış talimi yaptık.

Açıkçası kanınıza girdik. Sonra seyrine baktık. Ahkâm çıkardık.

Biz ki bu toplumun muteberiyiz, sizi öyle bir kullandık ki ve de kullanıyoruz ki... İşçilerden şikâyetimiz mi var, işte gençler, işte anarşi, yetiş ey kurtarıcı diyoruz. Ey kutsal otorite, ey kurtarıcı kuvvet, ey kurtarıcı nizam, gel, gel artık. Köylü toprağımıza mı giriyor, işte gençler, işte anarşi, vatan elden gidiyor. Bak bu gençlerin haline, bak bu dinamitlere...

İşte böyle gençlerimiz. Sizi adamakıllı kullanıyoruz. Açıkçası kanınıza girdik. Sonra seyrine baktık. Ahkâm çıkardık.

Bu ülkenin namusu, malı ve canı bize emanettir. Biz bu toplumun polisiyiz ve de yolumuza çıkan gençleri iyice benzetiriz.

Sizin kolunuzdan tutup götüreceğimize, kafanızı kırıp sürükleriz. Sizin yurtlarınıza, ortaçağ talancısı gibi gireriz. Dolabınızı kırar kitabınızı yırtarız. Elimize düştüğünüzde falakaya yatırırız...

İşte böyle gençlik. Hepimiz el ele verdik... Açıkçası kanınıza girdik.[119]

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu:

12 Mart'a gelişte o zamanki üniversite yöneticilerinin de kusur payı vardır. Bu nedenle biz, bu devirde yalnız AP iktidarını değil üniversite yöneticilerini de uyarmak ve eleştirmekten geri kalmadık. Okuyanların göreceği gibi, üniversite öğrencilerini de bu eleştirilerin dışında bırakmadık. Üniversite öğrencisi artık ilk ya da ortaokul çocuğu veye lise genci değil, memleket sorunlarıyla ilgili olgun bir insan sayılırdı. Onun tahriklere kapılmaması, oyuna gelmemesi, hele devlete karşı silahlı eylemlere girmemesi gerekirdi. Her aşırılığın, karşı aşırılık, her tepkinin bir karşı tepki doğurduğu kuralını bilmesi gereken zümre, üniversite gençliğiydi, diyecektir.[120]

119. İsmail Cem, *Tarih Açısından 12 Mart*, s. 240-242, Cem Yay., 1977.
120. İsmail Cem, *12 Mart*, s. 17-19, Cem Yay., 1973.

Onbirinci Bölüm

Cihan'la Yaşantılar

Mustafa Lütfi Kıyıcı mücadele içinde Cihan'la yaşantılarını en çok paylaşanlardan biri. Süvari internet sayfasında Cihan'la ilgili bir yazı kaleme alır.

Karadeniz'in En Sevimli Lazı

Mustafa Lütfi Kıyıcı

Özetle şöyle: Cihan'ı bizimle bir başka Cihan tanıştırdı; Ağır Ceza Avukatı Cihan Eren. Eren, Karadeniz Sahil Otoyolu'nu protesto ederken öldürüldü.

Cihan'ı DÖB'lülerle ben tanıştırmıştım. "Seni ben kafakola aldım devrimci mücadeleye kazandırdım" deyince kızardı. Öfkesi baldan tatlıydı.

Filistin'den döndüğünde DÖB Başkanlığı'nı aldı ve örgütün seçilmiş ilk İstanbul Bölge

Sekreteri oldu. Kimse itiraz etmedi.

"On kişiye hükmedene onbaşı derler. Peki ben neyim?" derdi. Cihan, Doğrucu Davut'tu.

Cihan, Deniz'in en samimi arkadaşıydı. Deniz'in dizlerine başını koyar Denizle atışır hepimizi kırar geçirirdi.

Sağcı bir gencin iftirasıyla Deniz'le birlikte tutuklandılar ve Bursa Cezaevine gönderildiler. Ben, hapisten çıkınca Hale ile birlikte onları ziyaret ettik. Cezaevi Savcısı, arkadaşımız Metin Cengiz'in ağabeyi idi ve bize yardımcı olmuştu. Yemek yememiz gerekiyordu. Hapishanenin karşısında bir köfteciye uğradık. Köfte ısmarladık. Köfteci bizim Deniz ve Cihan'a geldiğimizi anlayınca "Biz onlara gönderiyoruz, merak etmeyin siz karnınızı doyurun" dedi. Biz çok rahatlamıştık.

Bütün gün sohbet ettik. Düşünsel ayrılıkların baş gösterdiğini sezinlemiştim. Gruplaşmalar başlamış gruplar arası yarış

da başlamıştı. Örneğin: Elrom'u kaçırmayı THKO planlamış, THKP kaçırmıştı.

Ölüm hoş geldi safa geldi, söylemi ağırlık kazanmaya başlamıştı. Bu noktada Che Guevara'nın etkisi yadsınamaz. Bir kıvılcım çakılacak bozkır tutuşacaktı.

Cihan'la önce Sansaryan Han'da buluştuk. Bizden iki gün sonra Trakya'da yakalanıp getirildiler. Eylemlere bizim katılmadığımızı söyleyerek bizi işkenceden kurtarmıştı. 1. Şube Müdürü Ilgız Aykutlu, soygun ve fidye olaylarında ele geçen paraların hesabını Cihan'dan sorardı. Cihan hesabı verse de hesap bir türlü tutmazdı. Çünkü bankalar alınan paraları fazla gösteriyorlardı.

Ayrı hücrelerde olmamıza karşın Cihan, benim ve Harun Karadeniz'in bulunduğu odaya yemek gönderebilmişti.

Hapisten kaçmadan önce bir öğretmen arkadaşa mücadelede harcanmak üzere verdiği parayı almamızı istemişti.

Bir de Cihan'a platonik olarak hayran bir hemşire hatırlarım.

Şerefinle Girdin Şerefinle Çık,
İhtilalci Namusuna Halel Getirme
Tayfur Cinemre, Ekim 2016

31 Mayıs 1971 Türkiye devrimci hareketinin tarihinde karanlık bir gün. O gün, Nurhak'ta Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan'ın vuruldukları, İstanbul Maltepe'de Hüseyin Cevahir'in öldürülüp Mahir Çayan'ın yaralı olarak yakalandığı, Tekirdağ'da ise Cihan Alptekin'in bir sürek avı sonunda yakalandığı tarih. Hepsi aynı gün içinde oluyor. Tekirdağ'da tüm şehrin ve koca bir jandarma alayının saatlerce sürdürdüğü bir sürek avı sonunda yakalandığımızda bekçisinden askerine, trafik polisinden jandarmasına şehirdeki tüm kolluk kuvvetlerinin elinde linç edilmekten kıl payı kurtulmuştuk.

Vahşi hayvan avcıları misali etrafımızda fotoğraf çektirenler arasındaki bir generalin müstehzi bir edayla, "Halk için savaştığınızı söylüyorsunuz; dışarıda sizi yuhalayan şu halka bakın" demesi üzerine, kanlar içinde yerde yatan Cihan'ın, "Şu sabahtan beri yayın yapan belediye hoparlörlerini ya-

rım saatliğine bize verin de görün o zaman, o halkın kimi yuhalayacağını" demesiyle birlikte küplere binen paşanın, elindeki asası ile üzerimize yürüyüp vurmaya başlamasını hiç unutmuyorum.

O geceki linçten sonra, sabaha karşı İstanbul Sirkeci'deki Sansaryan Hanı'na götürülüyoruz. Burası adını Ermeni bir tüccardan alan, kasvetli bir 19. yüzyıl işhanı. Cumhuriyet döneminde Emniyet Müdürlüğü olarak kullanılmaya başlanmış. Bugüne kadar yapılan bütün siyasi tevkifatların yolu buradan geçmiş. Kimler geçmemiş ki Sansaryan Hanı'nın hücrelerinden? Nâzım Hikmet'ten Ruhi Su'ya, Şefik Hüsnü'den Mihri Belli'ye, binlerce sosyalist Sansaryan Hanı'nın işkencehanelerinden geçmişler.

Bizleri doğruca çatı katındaki "Telefonlu Hücre"lere götürdüler. Burası namını, hücrelerin arasındaki holde bulunan ve artık çalışmayan antika bir telefondan almış. Ancak bu hücreler daha önce tutuklanmış devrimcilerle doldurulmuş olduğundan hiç yer kalmamıştı burada. Bunun üzerine bizi hücrelerin hemen yakınındaki tabutluklardan birine koydular. Hani şu '51 tevkifatının meşhur tabutluklarından birine. Burası ismiyle münasip tam bir tabut. Yaklaşık olarak eni 80, boyu 150, yüksekliği ise 150 cm. Bir kişinin bile içinde ne yatması ne de ayakta durabilmesi mümkün değil. İşte bu tabuta Cihan'la ikimiz üstelik de bileklerimizden birbirimize kelepçeli olarak tıkıldık. Bu durumda yatmak veya ayakta durmak bir yana, ayaklarımızı uzatarak oturmamız bile mümkün değil. Üstelik içerisi havasız mı havasız. Öyle ki boğulup kalacağız neredeyse. Nöbetçi polislere kapıyı açmaları için bağırıyoruz ama umurlarında bile değil. Biz de bunun üzerine elimizdeki kelepçeyi kontraplaktan yapılmış kapıya vurmaya başlıyoruz. Bir müddet sonra ince kontraplak üzerinde bir delik açılıyor. Polisler ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Kendileri yalnızca bizim gardiyanımız bu yüzden inisiyatif kullanamıyorlar. Sansaryan'daki ilk gecemizi böyle geçiriyoruz.

Ertesi gün tabutluğumuzu biraz daha inceleme fırsatı buluyoruz. Yıllardır boyanmamış kirli duvarlar yılların aynası sanki. Kim bilsin kimlerin acılarına, işkencelerine tanık olmuşlar. Her yanda tırnakla, kalemle, kanla artık ele ne geçtiyse onunla çiziktirilmiş yazılar var. Sırtımızı duvara yaslayıp ba-

şımızı yukarı kaldırdığımızda tavana kurşunkalemle yazılmış, solmuş, belli belirsiz bir yazı görüyoruz:

"Şerefinle girdin, şerefinle çık...

İhtilalci namusuna halel getirme..."

Bu yazıyı kim bilir hangi devrimci, hangi ihtilalci yazmış buraya. '46 ve '51 tevkifatlarında buraların dolup taştığını okumuştuk. Onlardan kalan bir anı olmalıydı bu, tabutluğa atılanları ilk karşılayan. Belli ki bugüne kadar hiçbir polis görmemişti bunu. Tavanla duvarın birleştiği köşeye sıkışmış bu yazıyı, tabutluğun solgun ışığında görebilmek pek de kolay değildi aslında. Okunduğunda sağlam bir yumruk gibi insanı silkeleyen bir etkisi vardı bu iki satır yazının. Ve o günden sonra Sansaryan Hanı'nda geçireceğimiz 43 günün bir özetiydi sanki.

Tabutluğumuzun kapısı gürültüyle açıldığında karşımızda tepeden tırnağa silahlı, çelik yelek kuşanmış bir özel kuvvet polis timiyle birlikte Siyasi Şube müdürü Ilgız Aykutlu'yu gördük. Bu benim Aykutlu'yu ilk görüşümdü, oysa Cihan daha önceki antiemperyalist kitle hareketlerinden alındığı gözaltılardan çok iyi tanıyordu bu inanmış faşist polis şefini.

Özel timdeki polislerden biri üzerimize eğilerek elini yüzümüze sürdü. İlk önce ne yapmaya çalıştığını anlayamamıştık. Ancak sırıtkan bir ifadeyle konuşmaya başlayınca işin gerçeğini anladık:

"Bakın" diyordu polis şefi, "İyi bakın; bu elimdeki kan arkadaşınızın kanı, Mahir'in kanı."

O zaman adamın eline dikkatlice baktığımızda, elinin dirseğine kadar kana bulanmış olduğunu fark ettik.

Hüseyin Cevahir'in öldürülmesi ve Mahir Çayan'ın yaralı olarak yakalanmasının üzerinden neredeyse bir gün geçmiş ama bu adam, elinin kanını yıkamak şöyle dursun, onu bir hatıra gibi saklıyordu. Bu, bize nasıl bir yerde olduğumuzu, karşımızdakilerin nasıl hastalıklı birer beyne sahip olduklarını gösteriyordu. Daha sonra öğrendik ki, o ilk gün polisler hâlâ, Maltepe'de öldürdükleri kişinin Mahir Çayan olduğunu zannediyorlarmış.

Çoktan kurumuş olan kanlı elini öyle bir gururla taşıyordu ki, onu herkese övünerek gösteriyordu bu hastalıklı beynin sahibi. Ilgız Aykutlu da bu gösteriyi kendince çok "yaratıcı" bulmuş olmalı ki, adamı ve ekibini aldığı gibi bizim tabutluğa

getirmişti. Amacı "eski dostu" Cihan'a güç gösterisi yapmak ve morallerimizi sıfırlamaktı aklınca.

Aykutlu, "Görüyorsunuz işte, artık hepiniz yenildiniz; sizin gibi anarşistlerin sonu budur işte" gibilerinden bir söz etti.

O zamana kadar sessiz duran Cihan, başını kaldırarak ve gözlerini Aykutlu'nun gözlerinin içine dikerek şu sözleri söyledi:

"Evet bu kez yenildik, ama temelli değil! Demir ökçeniz şimdi eziyor bizi. Fakat davamız daha da güçlenmiş olarak yeniden ayağa kalkacaktır."

Böyle bir karşılığı hiç beklemeyen Aykutlu önce şaşırmış sonra da hırsla tekme tokat girişmişti bize, "Bu gece sorguda görüşürüz seninle, bakalım o zaman da bu kadar kahraman olabilecek misin orada" diye tehditler savurarak.

Yeniden yalnız kaldığımızda Cihan'a sormuştum, nereden aklına geldi böyle bir cevap vermek diye. O da her zamanki muzip gülümsemesiyle bunu, Jack London'un Demir Ökçe kitabından hatırladığını ve okuduğu bu cümlenin kendisinde iz bıraktığını söylemişti.

Telefonlu hücrelerde THKP-C davasından Necmi Demir, karısı İlkay Demir, İrfan Uçar, Kamil Dede ve Necati Sağır kalıyorlardı o sırada. Birkaç gün tabutlukta kaldıktan sonra, bizi de telefonlu hücrelere transfer ettiler. Hücremiz 150 x 250 cm ebatlarında bomboş bir oda. İçeride hiçbir şey yok. Gene Cihan'la aynı hücredeyiz. Ama en azından burada yatabiliyoruz, beton zeminin üzerine gazete kâğıdı sererek.

Tabutlukta olduğu gibi burada da bir sürü şeyler karalanmış duvarlara. Çatı katında olduğumuz için yağmur yağdığında sesini duyabiliyorduk. Bu da bize, dışarıda hayatın sürmekte olduğunu hatırlatıyor ve direnme gücü veriyordu. Bu nedenle olsa gerek, duvardaki karalamalardan birini hâlâ anımsıyorum hayal meyal. Hafızam beni yanıltmıyorsa şöyle bir şeydi:

Şimdi dışarıda yağmur yağıyor
Saydam ve temiz...
Ne olur uzatsak da ıslansa ellerimiz...

Bir kapanın içindeyiz Sansaryan Hanı'nda
İstanbul'da 1945 baharında

Hücrelerde hepimizin durumu perişandı. Falaka ve elektrikten hiçbirimizde takat kalmamıştı. Özellikle Cihan'ın, Necmi'nin ve İrfan'ın durumu yürek parçalıyordu. Ayakları tamamen parçalanmış, etleri sarkıyordu. Kangren olma tehlikesiyle karşı karşıyaydılar.

Akşamları mesai bitiminden sonra ortalık önce biraz sakinleşiyordu. Daha sonra birden hareketleniyordu. İşkenceye götürülecekler gece yarısından sonra alınıyorlardı hücrelerinden. İşkence tezgâhlarından yükselen çığlıkların Emniyet Müdürlüğüne gündüz dışarıdan gelenlerce duyulmaması için böyle bir yol izliyorlardı. Hava kararduğı zaman herkes sırasını bekliyordu. Kimin ne zaman sorguya götürüleceği belli değildi. Bazı geceler sabaha kadar çığlıklar devam ediyordu. Sesler binanın havalandırma boşluklarından her tarafa yayılıyor, kulaklarımızı tırmalıyordu. Bu çığlıkları dinleyerek sıranın gelmesini beklemek de işkence senaryosunun bir parçasıydı zaten.

Sorgularımız işkencede uzmanlaşmamış olan 2. Şube'de yapılıyordu. Ne de olsa her türlü asayiş vukuatında falakaya, daha da yetmedi mi elektriğe başvurmaya alışmışlardı. Bizden birkaç hafta önce Sarp Kuray geçmişti tezgâhlarından. Onun işkencede çekilmiş fotoğraflarını gösteriyorlardı bize.

Telefonlu hücre sakinlerinden en ağır işkenceyi görenlerlerden biri de Cihan'dı. İnatla eylem arkadaşlarından o güne kadar deşifre olmamış olanların ismini vermemekte direniyordu. Ayak tabanlarında deri namına bir şey kalmamıştı. Kangrene doğru giden bu durumda işkenceyi sürdürebilmek için işkencecilerin önlem alması gerekiyordu. Birgün baktık ki bir doktor yanında bir hemşireyle çıkageldi. Yaralarımızın pansumanını yapacaklardı.

Hücre komşumuz, İlkay Demir tıp öğrencisiydi. Doktora sordu: "Hipokrat yeminini bunun için mi ettin sen?"

Böyle bir soruyu hiç beklemeyen doktor şaşırdı: "Ben görevimi yapıyorum, yaralarınızı tedavi etmeye geldim"

İlkay bu sefer daha sert çıktı: "Tabii ya, tedavi etmeye... İşkenceye devam edilebilmesi için. Yaptığınız bizleri işkenceye hazırlamaktan başka bir şey değil. Bırakın yaralarımız kurtlansın."

Ertesi günden itibaren bu doktoru bir daha görmedik ama hemşire her gün gelmeye devam etti. Bir sabah bir de akşam

üzeri geliyor, son derece doğal bir iş yaparmış gibi falakadan kabarmış tabanların derilerini elindeki makasla kesiyor, içindeki kanı boşaltıyor, çıplak etin üzerine merhem sürüp penisilin tozu serpiyor, sargı beziyle sarıyordu. Ancak yapılan pansuman ertesi gün 2. Şube'nin işkence odalarında paramparça oluyor, aynı senaryo ertesi gün yeniden tekrarlanıyordu.

Yiyeceklerimizi paramızla dışarıdan getirtiyoruz. Yiyecekler sıradan bir bakkaldan alındığı için, birkaç gün öncesinin gazete kâğıtlarına sarılmış oluyordu. Bir gün gelen yiyeceklerin sarılı olduğu gazete parçası üzerinde yüreğimizi kavuran bir fotoğraf gördük.

Sinan, Alpaslan ve Kadir, kurşunlarla delik deşik olmuş gövdeleriyle öylece yatıyorlardı toprağın üzerinde kolları açık, kocaman yürekleriyle tüm dünyayı kucaklayacaklarmış gibi. Bu kara haber işte böylece düşmüştü yüreklerimize. Yüreğimizin yangısı işkencelerimizi bile unutturmuştu bize. Daha birkaç ay önce ona son defa sarılıp veda etmeden önce, o dağ gibi Sinan'ın gür erkek sesiyle okuduğu Ahmet Arif'in şiiri kulaklarımda çınlıyordu.

Vurulmuşum dağların kuytuluk bir boğazında...
Vakitlerden bir sabah namazında...
Yatarım kanlı, upuzun...
Vurulmuşum, düşüm gecelerden kara...
Bir hayra yoranım çıkmaz,
Sığdıramam kitaplara...
Şifre buyurmuş bir paşa,
Vurulmuşum hiç sorgusuz, yargısız...

Kirvem hallarımı aynı böyle yaz...
Rivayet sanılır belki...
Gül memeler değil,
Domdom kurşunudur paramparça ağzımdaki.....

İşte bu Otuzüç Kurşun'u, Sansaryan'da kaldığımız süre boyunca, akşamları el ayak çekilince Cihan'la birlikte defalarca okuduğumuzu ve bunun tüm hücre arkadaşlarımız arasında nasıl bir moral rüzgârı estirdiğini hatırlıyorum. Zaten bu ortamda insanın ekmekten sudan daha çok, morale ihtiyacı yok mudur?

Nöbetçilerimiz önceleri bu işe çok şaşırdılar. Onca işkenceden sonra bu morali, bu enerjiyi nereden bulabildiğimize akılları ermiyordu. Birkaç kez üstümüze gelmiş, susmamız için copla kafa göz demeden girişmişlerdi. Ancak bu coplamalar sorgu odalarındaki işkencelerin yanında çok hafif kalıyordu. Bir süre sonra onlar da bıktılar bizleri susturmaya çalışmaktan ve alıştılar Ahmet Arif'in şiirlerini dinlemeye. Cihan'ın en sevdiği şiir ise "Dağlarına Bahar Gelmiş Memleketimin" şiiriydi.

Haberin var mı taş duvar,
Demir kapı,
Kör pencere...
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim...
Haberin var mı?
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş,
Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...

Cihan sık sık bu şiiri ağzını doldura doldura tok bir sesle bağırarak okuyor bazen diğer hücrelerden de kendisine katılanlar oluyordu.

Tam kırk üç gün süren Sansaryan faslından sonra hepimizi toparlayıp önce Selimiye Kışlası'na sonra da Maltepe Askeri Cezaevi'ne sevk ettiler bizi. Cihan daha cezaevine konulduğumuzun ilk gününde şu soruyu sormuştu bize:

"Bir devrimcinin faşizmin zindanlarındaki asli görevi nedir?"

Cevabını da kendisi vermişti duraksamadan: "Firar etmektir."

Devrime olan sarsılmaz inancı ve azmiyle Cihan Alptekin, cezaevine konulduktan sadece dört ay sonra bu asli görevini yerine getiriyor ve faşizmin zindanlarına şerefiyle girip, şerefiyle çıkarak ihtilalci namusuna halel getirmiyordu.

Yazımızı bir şiirle bitirelim. Bir buçuk yıl önce kaybettiğimiz, okulsuz ama ödüllü mimar Nail Çakırhan'ın 1941'de yazdığı bir şiiriyle:

Daha Çok Onlar Yaşamalıydı

Onları hep birer birer
Tanıyorum,
Onlarla yan yana,
Boyanamadım diye kana
Kendi kendimden utanıyorum.
Daha çok onlar yaşamalıydı,
Daha çok onlar haketmişlerdi bunu.
Daha çok onlar bilirlerdi
Yaşamanın ne olduğunu.
Ben onlardan öğrendim
Sevmeyi sevilmeyi,
Bana onlar öğrettiler
Dostu dost, düşmanı düşman bilmeyi
Kafamı onlar yoğurdular.
Orada yepyeni
Taptaze
Gıcır gıcır bir âlemi
İlk önce onlar kurdular.
O topraklarda ayrı gayrı bilinmez.
O topraklarda hep el ele tutulmuştur,
O topraklarda dert unutulmuştur;
Burcu burcu ekmek kokan baharda,
Ağız dolusu gülünür o topraklarda.
Daha çok onlar yaşamalıydı,
Daha çok onlar hak etmişlerdi bunu;
Daha çok onlar bilirlerdi
Yaşamanın ne olduğunu.
Kavgam onların adıyla anılır.
Onlar öyle aç,
Öyle çıplak
sanılır
Ama;
İlk önce onlar
Alt ettiler yokluğu,
Onlar tattılar,
İlk önce asıl tokluğu.
Daha çok onlar yaşamalıydı.

Daha çok onlar hak etmişlerdi bunu;
Daha çok onlar bilirlerdi
Yaşamanın ne olduğunu.

Nail Çakırhan (1910–2008)

Cihan Alptekin

Tuncer Sümer, Eylül 2016

Cihan'ı anlatmak hem kolay hem zor. Samimi, inançlı, kararlı ve dürüst yönlerini anlatırsanız, bu oldukça kolay bir anlatım olur. Çünkü onun doğallığını olduğu gibi anlatmış olursunuz. Bu sizi yormaz, anlatması da zor olmaz. Ama Cihan'ın yaşadıklarını, inandığı düşüncelerini ve mücadelesini anlatmak isterseniz, hem anlatacak çok şey bulursunuz hem de neye nereden başlayıp ne anlatacağınızda zorlanırsınız. Çünkü bu yiğit devrimcinin engin, birikimli ve kısacık yaşamına sığdırdığı dolu dolu yaşam sürecini anlatmak gerçekten zordur.

Ben bu gözü pek devrimciyi anlatmaya gönüllü olduğum zaman günlerce düşündüm ve sonunda, Cihan'ı yine en iyi kendisinin anlatacağına karar verdim.

Yaptıklarını veya yapamadıklarını ele alacak değilim. Ama onun düşüncelerini ve inançlarını, amacını ve hedefini, Türkiye tutkusunu ve sosyalizme inancını, kendisinin anlatmasının daha doğru olacağını düşündüm. Yalnızca, mahkeme ifadelerindeki düşünce ve anlatımlarını ele alacağım. Bildiğim kadarıyla ne yazık ki kendisinden bize kalan yazılı belgeler yalnızca bunlar.

Sevgili dostum Tayfur Cinemre'nin anılarında anlattıkları ile mahkemeye verdiği sözlü ve yazılı ifadelerdeki düşüncelerini birleştirdiğimiz zaman, gerçek ve güzel bir Cihan portresi çıkacak.

Yazımı daha fazla uzatmamak için, Cihan'ın Mahkeme'ye verdiği sözlü ifade ile yazılı ifadesinden[121] *bazı bölümleri kısa açıklamalarla aktarmaya çalışacağım.*

121. A. Tuncer Sümer, *Devrim*, Evrim Yay., 2012 (Sözlü İfadeler, s. 249-255, Yazılı İfadeler, s. 257-275).

CİHAN

Cihan Mahkeme'deki yazılı sorgusunda, Askeri Savcı'nın Mahkeme'ye sunduğu İddianame'yi tarihten örneklerle eleştirerek başlıyor:

Galile'yi dünya dönüyor diye yargılayanların, özgürlük savaşçısı Robespiyer'i, gazeteci Marad'ı giyotine gönderenlerin, Namık Kemal'i ölüm zindanlarına bırakanların, inandığı düşüncesinden ötürü 12 yıl işkenceli zindanlarda yatan Nâzım Hikmet'in, emperyalizmin emriyle yurtseverleri 1950'de zindanlara dolduran, tahkikat komisyonları kurduran zihniyetin, '71'deki mirasçısı veya temsilcisi iddianameyi yazan Bay Savcı'dır.

Bizler; Galile'nin, Robespiyer'in, Gazeteci Marad'ın, Namık Kemallerin, 1919 Kuvayı Milliyecilerinin, 28 Nisan Hareketinin, 27 Mayıs Devrimi'nin bugün gerçek mirasçıları ve temsilcileriyiz. İddianameyi yazan, tarihin çöplüğe attığı zihniyetin temsilcisi ve mirasçısıdır.

Bu iddianameyi hazırlayan; İnsanların varoluşlarından bu yana gelişmeleri, insan hayatındaki evreleri, insanların yaşamlarının devamı için birbirleri ile kurdukları doğal ilişkilerin tarihsel gelişme süreci içindeki sıçramalarının ekonomik nedenlerini, asgari olarak temel sayılabilecek bir araştırmadan uzak durmuştur.

Savcı hakkında bunları söylerken, yargıçlara da şöyle sesleniyor:

Sayın Yargıçlar; Bizler, tarihin bu evresinde sanığız. Aslında bu şekli bir durumdur. Yarın tarihin bizleri beraat ettireceğini biliyoruz. Geleceğe umutla bakıyoruz. Biz, yılmadan kim olduğumuzu, ne istediğimizi ölüme daha çok yaklaşmak pahasına açıklıyoruz. Bunu yaparken düşmanlarımızı asıl kimliği ile yere çalmak, halk düşmanlarını çarşaf çarşaf sergilemek de hareketimizin bize yüklediği bir görevdir.

Sizler bizi yargılarken sizler de yargılanmaktasınız. Haklı mücadelemizi kimse haksız gösteremez.

Cihan açıklamalarını, Türkiye azgelişmiş bir ülke değil, kasten geri bırakılmış bir ülkedir, diyerek sürdürüyor. 1960'lı ve 1970'li yıllarda Türkiye'nin içine düştüğü emperyalist ba-

ğımlılığı sorularla açmaya çalışarak emperyalizmin Türkiye'ye nasıl yerleştiğinin örneklerini veriyor:

Mustafa Kemal'in gerçekleşmesi için savaştığı, özlediği Türkiye bu muydu? Atom başlıklı füzeleri içinde taşıyan, 101 üs ve tesisli Türkiye miydi? 35.000 Amerikalı askerin kol gezdiği Türkiye miydi? 30.000 barış gönüllüsünün (misyoner) olduğu Türkiye miydi? Binlerce Amerikan uzmanın Bakanlık teşkilatlarımızda cirit attığı Türkiye miydi? İç ve dış politikamızın emperyalizmin ve karar doğrultusunda ve dümen suyunda giden bir uydu politikası mıydı Kemalist politika? Sermaye tekelleri ile ekonomik hayatımızın köşe bucağına girmiş, maden, ilaç, gazoz sanayimizde hegemonya kurmuş emperyalizmin tahakkümü altında bir Türkiye miydi? Ordusunun ayağındaki postalından, çorbasını içtiği kaşığa ve konserve etine kadar Amerika'ya muhtaç durumda bırakılmış bir Türkiye miydi?

İkinci Dünya Savaşı, hain, zalim Hitler'in ihtirası mıydı yoksa bir zorunluluk muydu? Dünya sermaye tekellerinin dünyayı yeniden paylaşma savaşı değil miydi? İkinci Dünya Savaşı, pazara doymamış dünya tekelci sermayesinin sömürü pazarları zapt etme savaşıydı.

Kapitalist gelişmeler Almanya'da başlamış ve Osmanlı Devleti Batı sermaye tekellerinin pazarı olmuştur. Ülkemiz de, Amerikan Emperyalizminin hegemonyası altında oldukça hiçbir gelişme olmayacaktır.

Türkiye'nin içine düşürüldüğü emperyalist bağımlılığı anlatırken eğitim sorununu da ihmal etmiyor Cihan. Eğitimin içine düşürüldüğü ve düşürülmeye çalışıldığı durumu bakın nasıl anlatmaya çalışıyor:

Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel zamanında kurulan Köy Enstitüleri dinamitlendi. Onların yerine İmam Hatip okulları kuruldu.

Değer görüşlerine kapılarını kapatmış bir eğitim sistemi, her ilde bir İmam Hatip Okulu, Kuran kursları, "Amerika kurtarıcımızdır' propagandası, piyasayı dolduran fotoromanlar, ekstra magazinler, Tommiks vs'ler, bugün eğitim sistemini yönlendirenler bunlardır. Genç kafaları ülke gerçeklerine değinmekten alıkoyan, zihinleri bulandıran, bu yoz yayınlar ülkemizdeki kültür araçları arasına bizzat emperyalizmin

Bakanlık teşkilatlarımızda görevli Amerikan Eğitim Uzmanları tarafından sokulmuştur.

Sömürge tipi üretim ilişkilerinin hâkim olduğu ülkemizde eğitim, sömürü düzenini kuvvetlendirme yolunda kullanılmaktadır. Sömürge tipi üretim ilişkilerinin ülkemizdeki sonucu olan "Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu"nu iktidarlar okullarda lanse edecek, kitaplarda göklere çıkartacaktır.

Üniversiteye alınmayan on binlerce lise mezunu başıboşluğun karanlığına itilmektedir. Genç kafalar geri bir eğitim ve öğretim sisteminin tutsağı yapılmıştır.

Türkiye'nin faşist bir dikta rejimine doğru nasıl yol aldığını diyalektik ve materyalist bir açılımla anlatmaya çalışmaktadır:

Her şey kendi zıddını içinde taşır. Feodalite kendi içinde de kendini yıkacak kuvveti, burjuvaziyi meydana getirmiştir. Üretim güçlerinin gelişme düzeyi; keskin sınıf kutuplaşması, sınıf çatışmaları, ezilen halkın kurulu iktidarı tehdit eden direniş hareketleri, mevcut düzenin hâkim sınıflarının yüreklerine korku salınması, burjuvaziyi kanla dikta yönetim biçimine götürür. Ezilen halkın haklı devrimci mücadelesini kanla bastırır. Zindanları devrimcilerle doldurur. Burjuva demokratik kuralları yok eder. Kendi koyduğu kanunları kendi tepeler. KANUN EGEMENLİĞİ YERİNE KANLI DİKTA YÖNETİMİNİ KURAR FAŞİZM.

O zamanki Türk Ceza Yasası'nın 'Mevcut Anayasa'yı zorla veya cebren değiştirmek veya değiştirmeye teşebbüs etmek' suçlamasıyla 146'ncı maddesinden arkadaşlarıyla birlikte yargılanmakta olan Cihan Alptekin, hem bu Anayasa'yı ve doğurduğu ortamı savunuyor, Anayasa'nın uygulanması için verdikleri mücadeleyi anlatıyor hem de ülkenin yönetilemez duruma gelmesinin sonucunu irdeliyor:

Bağımsızlık ve demokrasi savaşımız Anayasa'yı hedef almamıştır. Anayasamız milli demokratik devrim hareketine açıktır.

Bizim mücadelemiz Anayasal kuvvetlerin iktidar mücadelesidir bugün.

Anayasa'yı uygulamamak Anayasa'yı ihlalin en yüksek biçimidir.

"Anayasa lükstür" deyip Anayasa'yı değiştirmek, Anayasa'yı ihlalin en korkak şeklidir.

Biz meydanlarda bağırdık Anayasa'nın uygulanması için. Coplandık. Biz sokaklarda yürüdük yağmur çamur demedik Anayasa'nın uygulanması için. Kurşunlandık. Biz Anayasa'ya Saygı Mitingleri'nde yürüdük.

27 Mayıs Anayasası kitle hareketlerinin özlemlerine cevap veren bir anayasadır. 1961 Anayasası'nı kanla ve ateşle savunduk. Anayasayı uygulamayan Demirel'e anayasayı uygulatmak için yürüdük. Topraksız köylünün toprak istemesinin demokratik hak olduğunu söyledik. Çünkü Türkiye Devleti milli demokratik ve sosyal bir hukuk devletidir.

1961 Anayasası'nın sola kazandırdığı özgürlük ortamı nisbi bir dengenin kurulmasına yardımcı olmuştur. Bu dönemde Amerikan Emperyalizmi'ne ve onun kukla iktidarına karşı kitle hareketleri yoğunlaşmıştır. Antiemperyalist demokratik düşünce yaygınlaşmıştır.

Anayasa'nın milli demokratik hareketlere açık oluşu Amerikan Emperyalistleri ve yerli ortakları için 1961 Anayasası çekilmez olmuştu. İşsizlik artıyordu, dış borçlar alabildiğine çoğalıyordu. Pahalılık her geçen gün yaygınlaşıyordu. Halk yaşayamaz duruma gelmişti. Yeni vergiler yükleniyordu halkın sırtına. Öğretmeni, memuru alabildiğine bir açlığın içine batmıştı. Amerikan Emperyalizmi ve yerli ortaklarının ekonomik ve politik buhranı azamisine yükseliyordu. Amerikan Emperyalistleri ve yerli ortakları ülkeyi yönetemez duruma geldiler.

Hâkim sınıfların ülkeyi yönetemez hale gelişi, halk yığınlarındaki yaşayışın bıkkınlık düzeyine çıkması, gelişen devrim hareketimizin haklı ve korkutucu yüzü, emperyalizm ve yerli ortaklarının epey daha iktidar edebilmeleri için eli kanlı faşist dikta zorunluluk olmuştu.

Cihan, ABD Emperyalizmi'nin Türkiye'ye gelir gelmez eğitimi dönüştürmek için yaptığı çalışmaları ve ABD etkisi altına girişini şöyle ele alıyor:

Emperyalizm yurdumuzda hegemonyasını kurdu. 27 Aralık 1947 tarihinde A.B.D. ile anlaşmalar yapıldı. 1962 yılında barış gönüllüleri geldi. Amerika Büyükelçisi'nin başkanlığında 4'ü

Amerikalı 4'ü Türk olmak üzere "Eğitim Komisyonu" kuruldu. Türkiye'de inceleme yapmaya başladı.

Tarihi 27 Aralık 1949'dur. Anlaşmanın kapsamı ve şartları ülkemize ihanetin tescilidir. Komisyonun ismi "Amerikan Eğitim Komisyonu"dur. Amacı Türk eğitimi hakkında araştırma yapmaktır. Amerikan ajanlarının uzman–araştırmacı olarak, okul, üniversite ve bakanlıklara yerleşmesini sağlamak, eğitimle ilgili her konuda araştırma yapmak, bunu ilgili makamlara kabul ettirmektir. İdari yapısı 4'ü Türk 4'ü Amerikan üyeden oluşan yönetim kuruludur. Komisyonun fahri başkanı ABD Büyükelçisi'dir. Komisyon, Türk makamlarına değil, ABD Dış İşleri Bakanlığı'na karşı sorumludur. Bakan isterse bu kararları değiştirebilecektir, Eğitim Komisyonu, kanunlarımızın ve idari makamlarımızın denetimi dışında tutulmuştur.

Cihan, "Yarı Gelişmiş mi, Geri Bıraktırılmış mı?" sorusuyla, ülkenin geri kalmışlığından örnekler verdiği açıklamasında da emperyalizmin Türkiye ve Dünya politikası ile ilgili şunları anlatıyor:

Ülkemiz için yarı gelişmiş kavramı Amerikan Emperyalizmi'nin tahakkümü altındaki geri ülkeler için kullandığı bir nezaket kavramıdır. Yarı Gelişmiş kavramı emperyalizmin bize zorla kabul ettirdiği bir kavramdır. Türkiye, emperyalist tekellerin yıllardır sömürü pazarı olan GERİ BIRAKTIRILMIŞ bir ülkedir.

1941'den sonra Emperyalizm, YENİ SÖMÜRGECİLİK METODUYLA ülkeyi tekrar kontrol altına aldı. Mustafa Kemal hareketi saptırıldı. Milli sanayi gelişmeleri durduruldu. Milli harp sanayimizden kalıntılar bile tasfiyeye uğradı.

Amerikan Emperyalizmi milli harp sanayimizi öldürmüş, Türkiye'yi pazar yapmış, Kırıkkale Fabrikaları bile kalmamıştır.

Türkiye, Amerikan Emperyalizmi'nin TÜKETİM FAZLALARINI SATABİLECEĞİ BİR ÜLKE OLDU. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'yla imtiyazlar alan Amerikan tekelleri, sömürü hâkimiyetlerini alabildiğine genişlettiler.

Bu gelişmelerin ayrıntılarına girmeye gerek yok! Türkiye, Amerikan Emperyalizmi'nin çıkarı için bilerek GERİ BIRAKTIRILMIŞ BİR ÜLKEDİR. Yarı gelişmiş kavramı, emperyalizmin nezaket kavramıdır.

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın ileri gitmişliği Asya'nın, Afrika'nın, Ortadoğu'nun geri bıraktırılmışlığından ayrı düşünülemez. Bir dünya sistemi haline gelebilmek için emperyalizmin, sanayisi gelişmemiş geri ülkelerin emek gücüne ve doğal kaynaklarına muhtaçtır. Bugün de, varlığını sürdürebilmek için, bu geri ülkeleri emperyalist çarkı içinde tutmak, geri bıraktırmak zorundadır. Ülkedeki üretim ilişkileri dış sömürüye aracılık edecek şekilde geliştirilir. Üretim ilişkileri emperyalist sömürüyü kolaylaştıracak şekilde kurulur.

Gerilik, sömürücü can çekişen kapitalizmin dünya içindeki geri ülkelere yayılmasının doğal sonucudur. Dünya emperyalizmin pençesine düşen bir toplumun sosyoekonomik yapısı ancak bu sömürüye uyacak, cevap verecek, aracılık edecek şekilde değişikliğe uğrar. Üretimin bütününü, doğal kaynaklarını, iç ve dış ticaretini kontrol eder. Emperyalizm, girdiği ülkenin en gerici sınıflarıyla işbirliği yapar. İşbirlikçi yerli sermaye sahipleri, feodal mütegalibe, tefeci bezirgân gerici sınıflar, emperyalizmin doğal müttefikleridir.

Türkiye Amerikan Emperyalizminin ekonomik etkisi altındadır.

Bu saptamalarla birlikte, mücadelelerinin hedeflerini ve kendilerinin kimler olduklarını anlatıyor. Neden silahlı mücadeleye karar verdiklerini, ölümden neden korkmadıklarını, bağımsızlık ve demokrasi mücadelelerini ve devrim yapmanın hak ve görevleri olduğunu vurguluyor:

Ben sosyalistim derken memleketimizin sosyal, ekonomik ve politik yapısı üzerinde Amerikan Emperyalizmi ile mücadele etmeyi hakiki Kemalistlerle birlikte bir görev sayıyorum. Bugün memleketimiz tefeci, bezirgân ve Amerikan Emperyalizmi'nin ortakları ile sömürülmektedir. Hakiki yurtseverler bunlarla mücadele halindedir ve bu mücadelemize milli demokratik devrim içerisinde devam edeceğiz. Her zaman ezilen halkı kurtarmaya çalışacağız.

Birinci Kurtuluş Savaşı mücadelemiz Kemalist ve sosyalistler ile birlikte yapılmıştır. Biz de şimdi ikinci mücadelemizi Amerikan Emperyalizmi'ne karşı yapıyoruz ve devrimciyiz ve bundan sonra da devrimci olacağız, devrimci kalacağız.

Kanlı Pazar'da silahlı mücadeleye karar verdik ve bu gün silahlı mücadeleye karar verdiğimiz gündür. Amerikan Emperyalizmi ve sömürge boyunduruğundan kanunla kurtulacağımıza inanmadığımızdan silahlı mücadeleye karar verdik.

Biz, neden ölümden korkmayız? Niçin yılmıyoruz? Ölüm dendiğinde neden sadece güleriz?

Politik ve askeri savaşımızın haklılığını tarih doğrulamıştır. Savaşımızın haklılığını bugün burada ispatlıyoruz. İkinci Milli Kurtuluş Savaşımızın ateşleri, milyonlarca yurtseverimizin yüreklerini sarmıştır. Zaferin doruğu görünüyor artık. Hareketimizin yok edilemeyeceğini biliyoruz. Milli Kurtuluş Savaşları yok edilemez. Milli Kurtuluş Savaşımızın yok edilmesi bir milletin yok edilmesi demektir. Halkımız yok edilemeyeceğine göre zafer bizim olacaktır. Ölüm bizden silahımızı alacaksa o silaha sarılma yarışına milyonlarca yurtseverimiz şimdiden girmiştir. BAĞIMSIZ TÜRKİYE sloganlı sıkılı yumruklar o zafer gününü bekliyor. Biz onun için ölüme sadece güleriz.

Biz Dolmabahçe'de "Bağımsız Türkiye" sloganı ile yürüdük ve bunun için Amerikan askerlerini denize döktük, bağımsızlık ve demokrasi mücadelemizi tarihe tescil ettik.

Gelişen ve güçlenen Milli Demokratik Devrim mücadelemiz Amerikan Emperyalizmi ve yerli ortaklarına uykusuz geceler yaşatmıştır.

Biz sosyalistiz. Sosyalist olduğumuzu saklamadık. Kitlelere açıkça anlattık.

Bizim iktidarımız milli sınıf ve zümrelerin ortak iktidarıdır. Milli Demokratik Devrim, Amerikan Emperyalizmi ve yerli ortaklarının gerici iktidarına karşı devrimci halk iktidarıdır.

Bizim devrimciliğimiz, yurtsever bilincinin verdiği bir devrimciliktir. Şimdi İkinci Kurtuluş Savaşı'nı yapıyoruz.

Biz, emperyalizmin ve yerli ortaklarının kiralık sivil silahlı guruplarına karşı meydanlarda, sokaklarda silahlı mücadele verdik. Bizim silahlı mücadelemiz haklı mücadeledir. Bizim silahlı mücadelemiz emperyalizmin silahlı kiralık kuvvetlerine karşı yerden göğe tarihi doğruluğu ispatlanmış haklı mücadeledir.

Biz sosyalistiz. Kemalist de sosyaliste düşman değildir, dosttur. Mustafa Kemal devrimcidir. Biz de devrimciyiz. Kar-

şımızdakiler ise karşı devrimcidir. Hain İktidar'a karşı devrim yapmak hakkımız ve görevimizdir. Bu devrim ise "Milli Demokratik Devrim"dir.

Mücadele bayrağımız iki renk taşır. Biri bağımsızlık, diğeri gerçek demokrasi rengidir.

Devrim yapmak hakkımız ve görevimizdir:

Ekonomisiyle, eğitimiyle, sağlık koşullarıyla Amerikan Emperyalizmi'nin etkisi altına girmiş Türkiye'de yurtseverlerin devrim yapmak hakkı ve görevidir.

Yabancı ilaç firmalarının hastalarımızı yataklarında sömürdüğü ülkemizde devrim yapmak hakkımız ve görevimizdir.

Çiçeği burnunda gencecik kızlarımızın meta gibi satıldığı ülkemizde, devrim yapmak hakkımız ve görevimizdir.

Cihan'ın sözlü ve yazılı ifadelerinden seçtiğim bölümler böyle.

Sözlü ifadesi dışında yazılı ifadesini hazırlarken Cihan'ın elinde hiçbir belge veya kaynak kitap yoktu. Cezaevine doğru dürüst kitap ve yayın verilmiyordu. Bir araştırma sonucu değil, o güne kadarki edindiği bilgilerle yazılı ifadesini kaleme almıştı.

Cihan'ı çok yakından tanıma fırsatım olmadı. 1970 yılı sonlarında birkaç defa görüştük Ankara'da. Ama aynı örgütün iki ayrı yerinde (İstanbul ve Ankara'da), aynı amaç için mücadele veren kişilerdik ikimizde. Dünya görüşümüz ve amacımız ortaktı, yoldaştık.

İstanbul'da birlikte mücadele ettiği yoldaşlarından ve kendisini yakından tanıyanlardan Cihan hakkında çok anlatılar dinledim. Tabii Deniz Gezmiş'ten de dinlediklerim oldu. İçimizde çok farklı bir yerde durduğunu biliyorum Cihan'ın. İnançlı, inançlı olduğu kadar da doğal bir kişilik olduğu anlatılırdı hep. Hani derler ya, "içi dışı bir" bir kişilik diye. İşte öyle bir insandı Cihan.

1990'lı yılların başlarında İstanbul'a geldiğimde Deniz'in babası Cemil Gezmiş Amca ile sık sık görüşmeye başlamıştım. Hemen her buluşmamızda Cihan'dan söz eder "Deniz'in diğer kardeşi" diyerek anlatırdı. Her Deniz'i anlatışında mutlaka Cihan'ın da ismi geçerdi anlatılarında. Hatta birçok defa Rize'ye kadar gittiğini, Cihan'ı Yeniköy'deki mezarında ziyaret ettiğini

de anlatmıştı. Zaten Deniz'le Cihan'ın ayrılmaz iki parça gibi olduklarını Cemil Amca gibi herkes bilirdi.

Yani, Cihan anlatmakla bitmez...

Devrimci gençlikle Değirmenköy'ye giden fotoğrafçı Yüksel Hançerli, Cihan'la tanışmasını şöyle anlatır:

Cihan Alptekin'in ilk defa Cağaloğlu'nda Akşam gazetesinin haber merkezinde görmüştüm. Açıkçası kim olduğunu da pek bilmiyordum. Muhabir arkadaşım Faruk Şensoy'u ziyarete gelmişti.

Beni de sohbetlerine dahil ettiler ve Cihan'la tanışmam böyle oldu. Çok candan birisi idi. Bana hemen adımla hitap etmeye başladı. Ben de yapım icabı insanlarla hemen samimi olamam ama Cihan Alptekin'de çok sağlam bir karakter olduğunu anlamam zor olmadı. Ve kendisine karşı bir sempati duymaya başladım.

Cihan'ın gazeteye geliş amacı, Silivri yakınlarındaki Değirmenköy'de toprakları ellerinden alınan köylülere, Devrimci öğrencilerin destek vereceklerini haber etmekmiş.

Ertesi gün sabah erkenden gazetenin aracı ile Değirmenköy'e doğru yol aldık. Köye vardığımızda 40-50 kişilik bir öğrenci grubu bizi karşıladı, aralarında köylüler de vardı. Hemen kaynaşmışlardı. Tabii ki başlarında lider olarak yine Cihan Alptekin vardı. Cihan iki gün önce delil yetersizliğinden mahkemece serbest bırakılmıştı.

Peki Cihan Alptekin neyle suçlanmıştı? Hemen söyleyeyim. Atatürk anıtına bomba koymakla.

Ve bugün 14 Kasım 1969'da bu gençler yakalarında Atatürk fotoğraflarını taşıyarak, Değirmenköylülerin haklı davalarında onların yanında yer alıyorlardı. Özellikle Cihan köyün ileri gelenleri ile konuşarak ve onları dinleyerek sorunlarına nasıl çare bulacaklarını öğrenmeye çalışıyordu. Bu araştırmalar bittikten sonra, Cihan köylülere hitaben bir kahvehanenin önünde bir konuşma yaptı, konuşmasında anayasada devletin topraksız köylüye toprak sağlamak için gerek tedbirleri almak zorunda olduğunu vurguladı. Devrimci gençler bu konuşmalardan sonra marş söyleyerek Değirmenköyü'nün içerisinde ve çevresinde dolaşarak, köylünün yanında olduklarını anlattılar. Zira köyün hemen sınırlarında jandarma, ağanın topraklarını

korumak için kamp kurmuştur. Bu nedenle gençlerin gösterileri köylüleri yüreklendiriyordu. Açık arazide dolaşan gençler havanın soğuk olması nedeniyle epeyce üşüdüler. Ancak köylülerin ikram ettiği sıcak çorba her şeyi unutturdu. Havada gerçekten çok soğuktu. Bir kahvehanede Devrimci gençlere kucak açan köylüler evlerinde hazırladıkları sıcak çorbalarını da ikram etmenin hazzını yaşadılar. Belki gençlerde uzun zamandan beri sıcak bir çorba içmemişlerdi. Bu arada dikkatimi çeken bir şey de Cihan Alptekin'in yemek esnasında dahi sürekli ayakta olmasıydı. Yorgun görülüyordu. Kafasında belki birçok düşünce vardı. Ama bence onu en çok üzen şey de iki gün önce beraat ettiği, Atatürk büstüne bomba koymakla suçlanmasıydı. Oysa Değirmenköy'e Cihan'la birlikte gelen devrimci gençlerin yakalarında Atamızın fotoğrafı vardı... Yıllarca çeşitli iftiralara uğrayan bu gençler gerçekten yurtsever insanlardı. Başka bir şey yazmama gerek var mı bilmiyorum. Yorumunu sizlere bırakıyorum...

Bu Devrimci gençlerin elinde ne bir sopa, ne de bir silah vardı. Peki yıllar sonra kim verdi bu gençlerin eline silahı? Kardeşi kardeşe kim vurdurdu?

Acılara Yenilmeyen Gülümseyişler

Atilla Keskin

... satır aralarında Cihan'a olan saygısı, sevgisi ve güvenini hissettiriyor. Belli ki çok sıcak bir dostlukları var. Yaşadığı baskıların ve sorunların baskısı altındadır "Hele bir yarın olsun. Hele bir Cihan'la buluşayım. Elbet bir çözüm yolu bulacağız birlikte..." Yine belleğimde, hiç silinmemecesine bir resim daha vardı. Cihan ve Tayfun'un resimleri bu. Her ikisininde elleri ayakları bağlı. Elbiseleri paramparça, her bir yanları kan içinde...

Bir polis memuru, yüzünde rezil bir gülücükle, objektiflere poz vermiş. Cihan'ın başını saçlarından kaldırmış, bir kelle avcısı gibi objektiflere sırıtmaktadır... Bir başka resmi anımsatmaktadır bu görüntü. Avrupalı medeni, sömürgeci beyaz, kelle avcısı olarak, elinde kanı akan bir zenci kellesiyle poz vermiştir.

Atilla Keskin, Sansaryan Han'da sorgudan sonra savunmasını yazmak için tabutluğa atılmıştır. Polis ona çay getirtir. Çayı getiren kişi gazeteci Osman Arolat'tır. Biraz sonra bardağı almaya geldiğinde ona bir not verir gizlice. Orada okuyamayacaktır. Tuvalete gitmek için izin ister. Tuvalete girer girmez kâğıdı açar,

Yavuz, Elif, Oktay da burada. İfadenle ilgili bilgileri biz sana ileteceğiz. Biraz sonra karnının acıktığını belirtip yemek iste, CİHAN.

Moralim düzeliyor. Geri gelince savunmamı yazmaya başlıyorum. Sonra yemek istiyorum. Kâğıt, ekmeğin içindedir. Onu alıp tuvalete koşuyorum. O sırada Cihan'ın sesini duyuyorum. "Gazatacı gardaşım bir çay daha ver bana", sesinden onun keyifli olduğunu anlıyorum. "Cihan diğer arkadaşların verdiği ifadeleri anlatıyor. Farklı şeyler söylenmemesi gerekiyor çünkü. Yapmadığım bazı eylemleri arkadaşlar benim yaptığımı söylemişler. Yakalanıp ceza alacağı kesin olan arkadaşlar genelde bazı suçları üsleniyorlardı. Bunda garip bir durum yok"

Sevgili Atilla Keskin devam ediyor:

NE CAN; NE ŞEN İNSANDI, SENİN O LAZ DOSTUN BE DENİZ. Cihan'ı çok severdin değil mi Deniz? Kızıldere'de sıkıştırılıp öldürüldükleri gün, her günkünden daha farklı bir Deniz oldun ilk defa. Kendi idamına adım adım gittiğin günlerde bile neşenden bir şey kaybetmezken, Cihan'ın öldürüldüğünü duyduğunda altüst olmuştun. Hep Cihan'ı konuşmak istiyordun o gün.

Senin kadar yakından tanımadım Lazoğlunu. Çok kısa tanışıklığımız güç şartlarda oldu. Güç ve dostluğu pekiştiren şartlarda. Florya sırtlarındaki komiserin evinde saklandığımız günlerde, Sansaryan Han'ın telefonlu hücrelerinde pekişti dostluğumuz.

Son gördüğümde yürüyemiyordu. Onlar telefonlu hücrelerde bense tabutlukta kalıyordum. Onun şen şakrak kahkahalarını duyduğumda, sıfır olan moralim birazcık yerine gelmişti. Ben getirildikten biraz sonra onu tuvalete götürdüler. Ayakları sarılı olduğu için yere basamıyor ve iki arkadaşının yardımı ile yürüyebiliyordu. Önümden geçerken o her zamanki

tatlı gülümseyişi vardı. "Sıkma canını, bugünlerde geçer" diye seslenip bana moral vermeye çalışıyordu.

Az ama öz doyumsuz bir dostluğumuz oldu Cihan'la. Sen onu hep överdin. Cihan'ı yakından tanıdıktan sonra ne denli haklı olduğunu, daha iyi anladım Deniz.

O şirin şipşirin evde kaldığımız günlerde; sanki radyoda ismi ilk sıralarda okunan kaçaklar değil de tatil yapan gençlerdik. Çok sorunlarımız olmasına rağmen o da senin gibi "mavra" yapmadan duramıyordu hiç.

Emekli babacan bir komiserin tek katlı evini kiralamışız. Evin bir yanında onlar kalıyor öte yanında biz. Birbirimizin seslerini duyuyoruz. Duvarlar o kadar ince. Evin önünde emekli komiserin yaşlı eşinin özenle baktığı küçük bir bahçe var. Meyve ağaçları, çiçekler ve envai çeşit gül. Hava güzel olunca sık sık dışarda oturuyoruz. Karşılıklı yemek ikramları birlikte içilen çaylar, kahveler. Nerdeyse aynı aileyiz ev sahiplerimizle. Cihan, hastalığının nekahat devresini geçiren Kayserili zengin bir tüccarın oğlu pozlarında. Kalp ameliyatı olduğu için doktorlar kendisine rahat bir ortamda dinlenme tavsiye etmişler. Bakıcı rollerinde iki kız arkadaş var. Ben birkaç günlüğüne yanlarına gelmiş bir akrabayım. Bir de sık sık yanımıza uğrayan Cihan'ın avukatı rollerinde Yıldırım.

Evin önündeki sundurmada kahvaltımızı yapmış Cihan'la sohbet ediyoruz. Çocukluk günlerini, mısır tarlalarını, fındık bahçelerini anlatıyor.

"Koskoca çamların tepelerine sincap gibi tırmanırdık. Bu becerimi hâlâ kaybetmemişimdir" diyor.

Oturduğumuz sundurmanın yanında upuzun bir çam ağacı var. Bir an şeytan dürtüyor.

"Atma Recep" diyorum. "Halep ordaysa arşın burada, kaç dakikada tırmanabilirsin bu çamın tepesine."

"Saat tut. Bir dakikada ağacın tepesine çıkıp inemezsem, inip çıkamazsam tüm evin işlerini ben yapacağım." Ama çıkıp inersem bugün hiçbir iş yapmıyorum tamam mı?"

Ben onun hasta olduğunu hatırlayıp, vazgeç dememe kalmadan kedi gibi ağaca tırmanıp inmişti ve ben iddiayı kaybetmiştim. Neyse ki kalp hastasını bu halde ne ev sahiplerimiz, ne de komşularımızdan gören olmadı.

Balyoz Harekâtında yine çocuklar gibi şendik.

Erim her fırsatta balyoz gibi tepemize inmekten bahsediyordu. Yapılan genel arama taramalara da herhalde bu nedenle "Balyoz Harekâtı" deniliyordu. İkinci Balyoz Harekâtı'nda hep birlikte komiserin evinde idik. Korkmakla birlikte neşemizden çok şey yitirmemiştik ve yeni bir eğlence konusu çıkarttık kendimize.

Balyoz Harekâtı birkaç gün önceden bildiriliyor. Üç dört gün vaktimiz var. Dağılmamız yeni evler bulmamız hemen hemen olanaksız. İyi bir senaryo hazırlıyoruz ve evde kalmaya karar veriyoruz ve hemen kamuflaj harekâtına başlıyoruz. Paraya kıyıp etinden sebze, meyvesine, rakısına şarabına varıncaya kadar alışveriş yapıyoruz. Evde kalan kız arkadaşlardan Gülşen yemek yapmakta usta. Bir gün evvelden hazırlıklar başlıyor. Balyoz'un indirileceği gün. Nefis bir bahar pazarı. Hava tam şölen havası.

Pazar, erkenden bahçede nefis bir sofra kuruyoruz. Bir sürü soğuk meze, salatalar, rakı, şarap. Izgarada pirzolalar cızırdamaya başlıyor. Elbet komiser amcamızle eşi de davetlimiz. İki şirin ihtiyar. Sürpriz davet nedeniyle çok sevinçliler.

Komiser iki tek attıktan sonra udunu alıp geliyor. Kısık sesiyle, eski İstanbul şarkılarından oluşan bir konser veriyor bize. Zaman zaman "şölen" havasına tam uysun diye biz de koro halinde şarkılara katılıyoruz. Cihan'la benim belimde koca birer tabanca var. Ne olur ne olmaz! Hiçbir kurtuluş yolu bulamazsak çatışarak kaçmayı deneyeceğiz. Karar böyle.

Öğlen vakti. Şölen'in en neşeli yerinde Balyozcular sökün ediyor. Bir astsubay, birkaç er. İzzet ikram o biçim.

"Bir iki lokma yemeğimizi yemeden, bir iki kadeh atmadan hayatta bırakmayız. Hepiniz sabahtan beri yorulmuşsunuzdur."

Astsubay komiserimizi tanıyor.

"Komiserim, çok sağ olun ama anarşistleri yakalayacağız."

Cihan lafa karışıyor.

"Boşverin şimdi anarşistleri sonra yakalarsınız. Yakalayamazsanız anarşist diye bizi götürürsünüz."

Astsubay ısrarlarımıza dayanamıyor.

"Neyse hatırınızı kırmayalım. Yakalayamazsak akşama gelir sizi götürürüm ona göre. Ama üstlerimize ne diyeceğim. Siz akşama kadar zilzurna olursunuz... Oysa şehir eşkıyaları kafa çekmez."

"Canım siz de bunlar sarhoş şehir eşkıyası dersiniz."

Kahkahanın bini bir para. Astsubayı masaya oturtuyoruz. Askerler ısrarlarımıza rağmen oturmuyor. Ama Gülşen onlara da birer tabak hazırlıyor, veriyor.

Komiser udunu kucaklıyor:

"Boğaziçi şen gönüller yatağı..."

Güle oynaya Balyoz Harekâtı sona eriyor. Bizimle birkaç dakika oturup neşemize ortak olan astsubay, kimliklerimize bile bakmadan şehir eşkıyalarını aramak için görevinin başına dönüyor. Rahat bir nefes alıp, Cihan'la ikide bir düzeltmek zorunda kaldığımız tabancaları eve zulalayarak şölene devam ediyoruz.

Florya'daki evi terk etmeye karar verdiğimizde senin Lazoğlu tutturdu:

"Git bir bisiklet bul getir."

"Yahu ne yapacaksın bisikleti? Zaten iki gün sonra ayrılacağız."

"Olsun sen bir bisiklet bul. Ben binmesini öğreneceğim."

"Sonra?"

Sonrası var mı Ato? Belki bir aksilik olur. Tayfun rahatsız falan olur, motoru kullanmak zorunda kalırım."

Olacak iş değil vazgeçirmeye çalışıyorum.

"Cihan iki günde önce bisikleti sonra motor kullanmayı öğrenemezsin. Gel vazgeç bu sevdadan."

Ama seninki Nuh diyor, peygamber demiyor. Bir bisiklet kiralıyor ve geliyorum. Evin arkasında çimenlik bir arazi var. Bizim kalp hastası! Bu kez düşe kalka bisiklet öğreniyor.

Elbet sık sık düşüyor, ağaçlara çarpıyor. Her bir yanı yara bere içinde kalıyor. Ama inadı inat. Sonunda birazcık öğreniyor. Motor geldiğinde de bu kez tutturdu:

"Ben bunu da kullanmayı öğreneceğim."

Neyse ki motordan düşmesinin bisikletten düşmekten çok daha ciddi sonuçları olduğunu görüp bu işten vazgeçti. Tufan'ın arkasında yola çıkarlarken,

"Çok zorda kalırsam kullanacağım motoru görürsünüz..." diyordu gülerek.

Uyy Cihan! Pizum Cihan

Aydın Çubukçu

Deniz, kim bilir gene hangi kavganın teri tozu içinde. Başını Cihan'ın kucağına koymuş, hem dinleniyor, hem anlatıyor. Cihan birden Deniz'i iter ve ayağa kalkar "köpek gibi kokaysun Denuz" Belki bu olayı yüzlerce kez anlatmıştı Deniz. Gülmekten kendinden geçer; durur, Cihan'ın şivesini taklit ederek gene anlatır gene güler. Onunla beraber dinleyen herkes kırılır gülmekten... Bir süre sonra Deniz'i selamlamanın bir biçimi olmuştu bu.

Deniz'in bir başka tutkusu vardı: Cihan. "Cihansız Deniz düşünülemezdi" diyor Metin Eşrefoğlu. Deniz'i kurtarmak tutkusuyla Kızıldere'de öldü Cihan Alptekin.

Metin Eşrefoğlu

Yalnız İstanbul'da değil, Ankara'da İzmir'de de tanınan çok sempatik, çok kavgacı, "Ama o kadar efendi" gençlik önderlerinden biriydi Cihan. Metin Eşrefoğlu abartmıyor ama gene de eksik kalıyor sözleri. "Cihan'sız Deniz düşünülemezdi." Sarı sarkık bıyıkları, çengel burnu, fıldır fıldır dönen gözleriyle, Deniz'in ya bir adım önünde ya bir adım gerisinde, ama hep yanında yürürdü. Deniz ne kadar Laz fıkrası biliyorsa hepsini Cihan'a uyarlar, onun şakacıktan kızmasına, kendisini kovalamasına bayılırdı. Sonra alt alta üst üste bir boğuşmadır başlar....

Metin Eşrefoğlu, Cihan'la Deniz'in o bitmez tükenmez tatlı çekişmelerinin bir başka nedenini şöyle anlatıyor:

Deniz küfürlü konuşmayı severdi, argoyu kullanırdı. Cihan bunlardan hazzetmezdi. "Yapma Denuz" derdi o Rize şivesiyle. "Niçin böyle söylersin. Niçin küfür edersin. Bunlar yakışır mı biz devrimcilere" diye tepki gösterirdi. Çok eleştirirdi Deniz'i. Onun eleştirilerini Deniz çok ciddiye alırdı, fakat argo ve küfür konusunda eleştirildi mi tam tersini yapardı. Cihan tepki gösterdikçe, Deniz de ona takılmaktan zevk alırdı. Cihan'ın ayrı özellikleri vardı. Çok özverili, çok iyi bir arkadaşımızdı.

Salman Kaya, Cihan'la çok şey paylaşan gençlerden biridir o yıllarda.

Cihan Alptekin dünyanın en temiz en dürüst insanıydı. Ben şu yaşıma kadar bu kadar dürüst, nitelikli, ağzından yanlış kelime çıkmayan bir arkadaş görmedim. Cezaevinde kaldığımız zaman Che Guevara'nın günlüğünü okurduk. Bir de küçük kitapçıklar vardı. Altlarını çizerek okumamız gerekirdi. Çünkü sonradan bunları tartışırdık...O zamanlar tabii, arkadaşlar arasında dayanışmamız, dostluğumuz son derece ileriydi. O dönem ölen arkadaşların çoğu birbirleri için ölmüşlerdir. Yanı duygusal olarak birbirlerine son derece bağlı ilişkiler vardı. '68 gençliğinin bana göre en güzel yanı buydu. Mesela Kızıldere Olayı, Mahir'in de Cihan'ın da sonradan hata olarak görecekleri olaydır. Çünkü bunların ikisi de nitelikli arkadaşlar. Olayları öyle dar değerlendirmezler. Deniz'i idamdan kurtarma olayı, bizim duygusal yanımızdı. Maltepe kaçışından önce Cihan'la volta atıyoruz. Kol kola giriyoruz. Tünelin kazıldığını biliyoruz. Fakat orda kazılan topraklar hep içerde. İçeri girseler görürler. Fakat Cihan'ın kafasında hep kaçış var. Denizle duygusal samimi arkadaşlığı var. Arkadaşlar Maltepe'den çıkınca canlarını kurtarmaya bakmadılar. Kızıldere Olayı olduğunu biz akşam radyodan duyduk. Ha ha ha diye güldük. "Olur mu böyle? Kim yer bunu? Mümkün müdür? Bu haber uyduruldu" dedik. Ertesi gün resimlerini gazetelerde görünce şoke olduk.

Şekibe Çelenk
Tüm devrimcilerin ablası

Benim tanıdığım bu çocuklar '68 kuşağının en yiğit en yürekli, en bilgili ve bilinçli çocuklarıydı. Biliyorsunuz bir kısmını darağacında hallettiler. Bir kısmını Nurhak Dağları'nda, bir kısmını da Kızıldere'de. Bunlar '68 kuşağının en kalburüstü en değerli çocuklarıydı ve hakikaten yaptıkları eylemleri de kendileri için hiçbir şey beklemeden yapacak kadar yürekli, alçakgönüllü ve çok da dost, vefakâr çocuklardı, diyecektir.[122]

122. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türkiye'de Üç Devir*, s. 193, Sinan Yay., 1972.

Sırrı Öztürk, 12 Mart 1971'den Portreler kitabında:

THKO 1. Davası, sanıklarından Cihan'ı dışardayken tanımaktaydım. Bir dönem Denizlerle hapis yatıp çıktıktan sonra bizim işçi kentinde saklanıyordu. Saçları kesildiğinden onu askerden yeni terhis olmuş bir onbaşıya benzetenlerimiz vardı. Oysa kıvır kıvır ve gür saçlarıyla tanınırdı. Sanırım o, işçi kentimizdeyken ilk kez üretimdeki insanlarla tanışıyordu. Bu insanlar ne cezaevindeki lumpenlere ne de üniversite kantinlerindeki haytalara benziyordu. Cihan işçilerle oldukça iyi anlaşarak, onların dostlukları arasında erimiş ve kaynaşmıştı. O günler Cihan'ın en mutlu günleriydi.

Cihan, cezaevinde de işçilerle olan arkadaşlığını çok temiz tutmuştu, Karadeniz insanının cana yakın sıcaklığıyla, cezaevinin anılan ve çok sevilenlerindendi. Ağzı dolu dolu konuşur ve dinlemesini severdi. Militanları sever sayardı. Devrimci kadroların bölük pörçük durumuna içerler, bunun sebeplerini araştırırdı. Arada bir eskileri suçlardı. Bütün içtenliğiyle devrimci hareketimizin geçmişini bilenlerden dinlemeyi, dinlerken de soru sormasını çok severdi.

Cihan'ın cezaevi deneyi daha eski olduğundan, toy arkadaşlarının kusurlarını görmez ve onları eleştirirken incitmezdi. Çevresindeki arkadaşlarına soracak olsanız daima aynı cevabı alırdınız. "Cihan bizim her şeyimiz, anamız, babamız, yoldaşımızdır." Bu tanımda bir abartma yoktu. Gerçekten de Cihan cezaevindeki kadroları birbirinden ayırmaz, herkesin derdine çare bulurdu. Onun yanında gençler kendilerini güvende hissederdi. Yüksek morali ve direnme gücüyle ağırlığını duyururdu.

Gençler, özellikle de Cihanların koğuşundakiler coşkulu ele avuca sığmaz, hayat ve kavga dolu insanlardı. Böyle bir koğuşta kalmak her babayiğidin harcı değildi. Sinirleri sağlam olmayanlar gençlerin şakalarına katlanamazdı; arı kovanı gibi iç içe açılan bu koğuşun ilginç trafiğinde bocalar dururdu. Cihan kimseyi eleştirmezdi; yapılması gerekenleri de kendisi yaparak öğretme yolunu seçerdi.

Cihan, her sabah 05.00'de kalkar üstüne başına dikkat etmeyen, temizlik kurallarını gözetmeyen bütün arkadaşların sadece kendisiyle yargılananlarınkini değil, hepsinin kirli

çamaşırlarını, döküntülerini, eşofmanlarını, çoraplarını ve donlarını tek tek yıkar ipe asardı. Yıkanan çamaşırlar kuruya dursunlar o her zamanki penceresinden uzaktaki tepeleri gözetlerdi. Günün her saatinde rasat memuru gibi sektirmeden gözetlediği yolları bir bir not eder ve planlar yapardı. Onu rasat işinde görenler sanırdı ki bir atmaca yüksekten yerdeki avını kolluyor. Yeşilimsi gözleriyle ne de güzel bakardı; gülünce taze bir kır çiçeği gibi açardı gözleri.

O büyük kaçma projesinin tek mimarıydı; Bu yüzden herkesle fazla yüz göz olmaz, kaldığı koğuşa olur olmaz kimseleri almazdı. Bu koğuşa pencere gibi bir yerden atlamadan girmenin imkânı yoktu. Bu giriş yerinin üzerinde daima bir battaniye asılı durur ve adeta kapı görevi yapardı. Cihan bu küçücük koğuşta güvenilir ve dikkat çekmeyecek kişilerin yatmasını sağlamıştı. Kendisi tünel işinde gece işçisiydi. Gündüzleri de uyumaz boyuna kitap okurdu. Koğuşuna her gittiğimde onu bir kitapla yakalardım, hemen yerinden doğrulur, akşam vardiyasının verimini gülüşleriyle açıklardı. Kaçma planını ayrıntılı anlatırdı. Sır dolu tünelin giriş kapısı onun yatağının altındaydı.

Cihanlar'ın kaçma planı ve aylarca süren vardiya çalışmalarını cezaevinde birkaç kişi bilmekteydi. Ağır işçiye ihtiyaç olmasaydı bu olayı bir avuç insan dışında hiç kimse öğrenemeyecekti. Bu kaçma olayının canlı kahramanları tünel açma işinde sıhhatlerini kaybedercesine çalışıyordu. Kaçma olayı kendilerinden saklı tutulan bazı arkadaşlar, bundan eziklik duyduğunu daha sonraları ifade etmişlerdi.

Cihan kaçma olayının ötesinde, yani bu iş başarıya ulaştıktan sonra, yapılacak eylemler konusunda açık bir fikir ileri süremiyordu. Çok sevdiği arkadaşlarını kurtarmak uğruna göğüs kafesinde taşıdığı mangal kadar büyük yüreğiyle o her yola vardı. Kendisini bu yürekle varacak bütün hedeflere ulaşmaya ve vuruşmaya adamıştı. Devrimci dayanışma ve "ahde vefa" duygusu onda da çok gelişmişti. Bu devrimci dayanışma duygusu aslında saygı duyulacak bir erdemlilikti. Yüksek bir ahlakın ifadesiydi. Ayrıca bu nitelikler çok az sayıdaki gençlerde biçimlenen niteliklerdi.

Görüşme günleri, bazen bizim A koğuşuna geçer ve bazı görüşmelerini buradan yapardı. Yakınlarından özellikle memleketinden gelen yiyeceklerin çoğunu bizim işçi koğuşuna bıra-

kırdı. "En yoksul komün burası, dışardan gelenler bu koğuşun hakkı, bizde her şey bol... Ayrıca Basri Usta hasta, ona iyi bakın" diyerek tokgözlü ve özverili olduğunu her zaman gösterirdi.

Cihan'ın babasının radyoda yapmak zorunda kaldığı çağrıdan dolayı asla üzülmezdi. "Neylesin fukara peder, adamcağızı çok zorlamışlar" diyerek, idamı istenen bir gencin ana ve babasının yüreğinden geçenleri anlar, onlar adına üzüntüsünü gizleyemezdi. Yakınları geldiğinde onları yüksek bir moralle karşılamasını bilir, umutlandırır ve uğurlardı. Bu tür yakınları olanların yüreklerinden geçenleri doğru olarak okuyan, okuyabilen çok az sayıda insan tanıyoruz.

Cihan'a "Şu CHP İstanbul İl Kongresi'nde Dev-Genç'in Orhan Kabibay'la olan ilişkisinin içyüzünü bana anlatsana" diye sorduğumda,

"Bilmez misin ağabey, öyle bir memlekette yaşıyoruz ki, herkes gençliğin sırtından post çıkarmaya kalkmış, at izi it izine karışmış, bizi tuzağa düşürdüler, Dev-Genç'in adını kullanıp bir provakasyonu denediler."

"Bunu farkedemediniz mi?"

"Bize yanlış istihbarat verdiler, Türkçesi bizi kullandılar, bu bizim en büyük ayıbımızdır. Bizim CHP'nin kongresine gitmemiz bok yemenin Arapçasıydı."

Cihan doğruları yüreklice tartışmaktan kaçmazdı. Duruşmalarda da kavgacıydı, yenilir yutulur bir yem değildi. Onurunu korumasını inançlarını savunmasını bilirdi. Birlikte yargılandığı arkadaşlarının bütün sorumluluğunu üzerine almıştı; birlikte yola çıktıkları bu girdaptan onların daha az zararlı çıkması için kendisini feda etmek yürekliliğini daima göstermişti. Ona yakışan tavır da buydu.

Cihan cuntacıların gerçek niyetlerini içerde daha iyi anlamışa benziyordu. Yaşasaydı THKO'nun perde arkası ilişkilerini mutlaka açıklar, genç kuşaklara karşı olan kaçınılmaz görevini yerine getirirdi. "Bir militandan başka türlüsünü beklemek aklımın almıyacağı bir şeydi."

THKO'nun eylemleri hakkında kendisine;

"Cihan bazı arkadaşlarınızın ifadeleri, Denizler'in eylemleri ve Nurhak Dağları serüveni insanın aklına bazı şüpheleri getiriyor. Bu şüpheleri doğrulayan bazı ipuçları diğer dava dosyalarında da göze çarpıyor. İşin içinde ve sorumlu biri

olarak bu şüphelerimize karşı nasıl bir yorum yapmaktasın?"

"Davalar sürüyor, tutuklamalar devam ediyor, bu aşamada bilmem ki neler söylemeli? İlerde konuşsak daha yerinde olmaz mı?"

"Her şey açık. Buraya gelen her kadronun gizlisi saklısı kaldı mı?"

"Doğru, kalmadı, çok şükür, ana babamızdan daha fazla bizleri tanıdılar..."

"Cihan sen hiç hayatta geri zekâlı ebleh devrimciye rastladın mı? Ya da okuduğun kitaplarda böyle tipler gördün mü?"

"Şakayı bırak böyle aptalca bir şey olur mu?"

"Şaka değil ciddi konuşuyorum. Militan karakterli bütün devrimcileri uzaktan yakından bütün nitelikleriyle tanıyorum. Seni ise daha çok yakından tanıma fırsatı buldum. İzmit'te bulundun; öteki gençlere göre işçi sınıfıyla ilişkilerin oldu. Kökenin itibarıyla tam bir emekçi halk çocuğusun. Birçoğunuz gibi zeki ve yeteneklisin. İçinizde aptal adama rast gelinmiyor. Gençliği, CHP kongresinde olduğu gibi, kullanmak isteyen birileri olamaz mı? 9 Mart Muhtırası'nı hazırlayanlar gençliğe ne gibi bir rol düşünmüş olabilirler?"

"THKO bizim bağımsız irademizle kuruldu. Hakkımızda düşündüğün temiz düşüncelere teşekkür etmek ihtiyacını duymuyorum; gerçekten arkadaşlarımız anlattığın gibidirler. Onları sınayıp denedik. Bizim dışımızda gençliğe ve onun vurucu kadrosu olan THKO ve THKP-C'ne cuntacılar bazı roller düşünmüş, tasarlamış olabilirler. Bizim eylemlerimizde aksilik ve aptallıklar olduğu doğrudur. Ama cuntacıların göz kırpmasıyla işe girişildiği yolundaki çağrışımların gerçekle bir ilişkisi yoktur. Türkiye kıpır kıpır kaynıyordu; hangi cunta komployla işbaşı yapsaydı, biz gene kanımızı akıtacaktık. Onlardan bize iletilen hiçbir istihbarat yoktur. Biz de varlığımızı ilkin onlara duyurmadık. Varlığımızı sadece kardeş örgütlere bildirdik; devrimci kardeşliği daima koruduk. Koyacağımız eylemlerin çakışmaması için diyaloğu geliştirdik. Devrimci kardeşliği daima koruduk. Bizi ancak devrimciler eleştirebilir. Onların buna hakkı vardır. Ama sağ teslimiyetçi oportünizm, bütün devrimci sıçramalarda bir bityeniği arar, bu onların şaşmaz niteliğidir. THKO'nun mutlaka eleştirilecek yanları vardır. Devrimci eleştiri yöneltenleri seviyoruz. Biliyorsunuz

THKP-C'nin İsrail Konsolosu'nu kaçırma eylemini biz de planlamıştık. Sadece onu değil onlarca eylemi iki örgüt de ayrı ayrı düşünmüştü."

"THKO'dan sonra aynı ya da biraz değişik bir yapıyla ortaya çıkan THKP-C hakkındaki görüşlerin?"

"THKO'nun çıkışından sonra THKP-C'ne eylem koymak örgüt kurmak yerine devrimci hareketi bütünleştirmek düşerdi. Bu gerçekleşmedi ve iş eylem yarışına kaydı. Biz bu açıdan THKP-C'li arkadaşlarımızı eleştiriyoruz. Fakat biz kardeş örgütler sayılırız. 12 Mart faşizminin getirdiği yenilgi ortamında, biz bir araya geldik. Şimdi THKO ve THKP-C bir bütünleşme süreci yaşamaktadır. Biz cezaevinin delinmesi devrimci eylemini THKO hazırlasa da biz bu zenginliğimizi THKP-C ile paylaşacak kadar devrimciyiz. Bu ortak eylemimiz de bu söylenenleri kanıtlayacaktır. Böyle bir süreç yaşanırken farklılıklarımızı öne çıkarmak doğru olmayacaktır. Şu aşamada bu konuları anmak bile istemiyoruz. Ayrıca buna gerek de yoktur. Önemli olan birlikte yol alınmasıdır. Devrimci gençlik içinden çıkan THKO hizayı bozmamaya özen gösteren bir yapıya sahiptir. Bize göre tek hizipçi akım PDA hareketidir. Onların ne yapmak istediği büyük ölçüde ortaya çıkmıştır; daha da çıkacaktır."

Anlatmaya çalıştığım gibi devrimci gençlerle uygarca gürültüsüz patırtısız hemen hemen her konuyu çok rahat ve dürüstlükle tartışabiliyorduk. Aramızda bu türden tartışmalara sinirlenip bozulan pek kimse çıkmıyordu.

Barış Savaşçıları

Halit Çelenk

Devrimci gençliğin Halit Ağabeyi Avukat Halit Çelenk, Cihan'la Mahir'i İstanbul'da görmeye gittiğini anlatacaktır:

"Mahir Çayan - Cihan Alptekin

12 Mart faşizminin en baskılı günlerini yaşıyoruz. Ankara ve İstanbul sıkıyönetim mahkemelerinde açılan davalar yoğun biçimde sürüyor. Ben hem İstanbul sıkıyönetim askeri mahkemesinde açılan davaları hem de Ankara'da açılan davaları izliyorum. Bu yoğun çalışmalar sürerken İstanbul Kartal

Maltepe Askeri Cezaevi'nde tutuklu olup yargılanmakta olan Mahir Çayan ve Cihan Alptekin, bana haber gönderiyor ve görüşmek istediklerini bildiriyorlar. O günlerde, 87 Subay Davası adıyla anılan dava da İstanbul Sıkıyönetim Askeri Mahkemesi'nde sürüyordu. Bu davada çok sayıda müvekkilim vardı ve birisinin babası sürekli benimle İstanbul'a geliyordu.

Benim Maltepe Cezaevi'ne uğrayacağımı duyunca benimle geldi ve beni dışarda bekledi.

Askeri araç beni tepeleri tırmandırarak cezaevine götürüyor. Nöbetçi subaya, Mahir Çayan ve Cihan Alptekin'le görüşmek istediğimi söylüyorum. Beni geniş bir görüşme odasına alıyorlar. 15-20 dakika sonra Mahir Çayan koltuğunda bir klasörle ve yanında Cihan Alptekin olduğu halde geliyorlar. İkisi de genç ve ayrı ayrı yakışıklı çocuklar. Karşılıklı oturuyor ve konuşuyoruz. Gözlerimin önüne CHE Guevara'nın fotoğrafları geliyor. O da kendisini davasına adarken genç ve dinçti; halkça toplumsal bir düzenin peşindeydi. Mahir'le Cihan'ın sağlık durumları iyi görünüyor cezaevi koşullarına rağmen. Buna seviniyorum."

Mahir Çayan benimle görüşme isteklerini şöyle açıklıyor:

"Ağabey sizi buraya kadar yorduk, bağışlayın ama yardımınıza gereksinmemiz var. Davamızın savunma aşaması yaklaştı. Bizler mahkemeye vermek üzere son savunmamızı hazırladık. Savunma şu klasördedir. Bunu size tümüyle veriyoruz. Okuyup incelemenizi rica ediyoruz. Eksik gördüğünüz yerleri tamamlayabilir, gereksiz ya da yanlış gördüğünüz bölümleri çıkarabilirsiniz. Size güveniyoruz. Böylece savunmamız son biçimini alacak. Tüm dava arkadaşlarımız sevgi ve selamlarını gönderdiler; şimdiden teşekkür ediyorlar.

Bu açıklamadan sonra iddianameyi okuduğum için ayrıntılı bilgi alışverişinde bulunuyoruz.

Nöbetçi subay dosyanın içine bir haber veya mesaj konulup konulmadığını kontrol ediyor. Ben savunmayı içeren klasörü alıyorum ve çalışmamı bitirdikten sonra gelip kendileriyle görüşeceğimi söylüyorum arkadaşlarına sevgi ve selamlarımı göndererek ayrılıyorum."

Müvekkilimin babası çalışmamı bir arkadaşının otelinde bir odada yapabileceğimi söylüyor. Birlikte Moda'da deniz kenarında bir motele gidiyoruz. Beni otel sahibi arkadaşıyla tanıştırıyor ve gereken tüm yardımların yapılmasını söylüyor.

Kendisi ayrılıyor ben odama çıkıyorum. Mahir Çayan ve arkadaşlarının dosyası üzerinde yaklaşık bir hafta çalışıyorum.

Mihri Belli, *İnsanlar Tanıdım* kitabında Cihan'la ilgili bir iki anısını anlatmaktadır.

"Ankara Merkez Cezaevinde yatmaktayım. En geç iki hafta içinde tahliye olmayı bekliyorum." O günlerde Cihan, Şevki Akşit'i buluyor.

"Şevki Abi, Mihri Ağabey kubbe altında yatıyormuş. Dışardan oranın damına çıkan bir merdiven var ve damda da bir nöbetçi var. Biz nöbetçiyi etkisiz kılarız. İpten merdiveni de hazırladık. Aşağıya sarkıtıp abiyi kaçıracağız. Ondan sonra selamet."

"Abinin kendisine sordunuz mu?"

"Sormaya ne gerek var? Hapiste yatan adam kaçmaz mı?"

"İki gün sonra tahliye olacaksa kaçmaz. Gülünç olur bu."

Birkaç gün sonra tahliye olduğum için bana sormalarına gerek kalmamıştı. Deniz ve Cihan'la kurduğumuz yakın ilişkiyi Mahir'le kurduğumuz söylenemez... Mahir'in arkadaşlarının en devrimci görevi Mahir ve Cihan'ı yakalatmamaktı. Bunu yapmadılar. Sonraki olaylar benim bu kuşkularımı doğrulamıştır. Onlar hapisten kaçınca arkadaşlarla görüştük. O anda birinci devrimci görev onları yakalatmamaktı. Mahir'le ilişkilerimiz gergin de olsa böyle bir durumda dargınlık olamazdı. Üstelik Cihan da kaçanlarla birlikteydi..."[123]

Darağacında Üç Fidan

Nihat Behram

Tünel kazılırken içeride kablolarla ışık, tencerelerle toprak taşıma sistemi kurmuşlardı. Tutukluların ilgisini dağıtabilmek için soba başında türküler söyleniyor eğlenceler tertip ediliyordu. Özellikle Cihan, Laz türküleri söyleyip oynuyor, bu şekilde hem içindeki sevinci yaşıyor hem de görev yapıyordu. Onların

123. Mihri Belli, İnsanlar Tanıdım 1-2, Doğan Kitap, 2000.

kaçışı Maltepe tutuklularını sevince boğarken kaçtıklarını duyan Denizler Mamak Cezaevi'nde direnişi bırakıp şenliğe başlamışlardı.

Kâzım Kolcuoğlu, TMGT'nin 1968-69 yıllarında genel başkandır:

Benim orada bir okuma odası vardı. Bu Cihan Alptekin, Ömer Ayna falan. Cihan hep okurdu hiç konuşmazdı. Deniz hep takılırdı Cihan'a: "Cihan okudun da ne anladın? Cihan da "Okudim da anlamadım da. Dur bir öğreneyim, ondan sonra anlatirum sağa" derdi Karadeniz şivesiyle. Onun liderliği biraz hareketin önünde olmasından ve biraz da yürekli ve uzun boylu olmasından kaynaklanıyordu. O mini işgal, ikinci işgal yapıldığında hemen bana telefon etti. "Abi biz burayı işgal etmedik, konuşmaya gittik. Herkes kaçtı. Burası bize kaldı. Şimdi rektörler aşağıda Fen Fakültesi'nde toplantı yapıyorlar. Şimdi gitsek. Burayı kırar dökerler ve sonra "Bak, bunlar işgal ettiler, kırdılar döktüler ve gittiler derler. Gitmesek polise haber vermişler. Ne olur sen git Senato ile konuş" dedi. Ben de gittim senato binasındaki toplantıya katıldım ve durumu anlattım. "Böyle bir şey yok. Yani işgal anlamında bir olay yok. Yalnız bazı istekler var. Çünkü birinci işgalde verilmiş sözler var. Bunları tartışmak için geldiler. Ama siz işgal var diye burakıp kaçmışsınız" dedim. Neyse ki orada anlaştık. Bizimkileri çıkardık. Üniversiteyi onlara teslim ettik. Mini işgal dedikleri bu.

Murat Bjeduğ'un *Bizum Cihan*'a ilişkin yazısı:

Cihan Alptekin, 45 yıldır aramızda değil. Onu canlı olarak hiç göremeyeceğiz. Ne biz ne de başka insanlar... Sonsuza dek.

Onu görüp tanımış olanlar da, benim gibi hiç görmemiş ama tanıma çabasının lüzumuna inananlar da Cihan'ı unutamıyorlar. Zaman nehri delice akıyor ve bizler yani Cihan'ı sevenler, onu çok arıyoruz, özlüyoruz. Cihan'ın kaybının büyüklüğünü zaman geçtikçe daha da yaralanarak algılıyoruz. İdeolojik etkenlerden dolayı da değil sade, insan türünün soyluluk faziletinin ışıltılı temsilcisidir de, o nedenle.

Nurhak'ta Sinan Cemgil'in komuta ettiği gerilla timi bilinen kanlı sonu yaşar. İkinci gerilla tim komutanı Tuncer Sümer'in görüşmemizde söylediği şu söz üzerine söz söylenemez ki: "Cihan'ı tanıyıp da sevmemek mümkün mü?" Tikel değil, tümel bir '68 vargısıdır bu.

İlk kez okuyacak, hakkında fazla bilgisi bulunmayan genç okurlar için şu bilgiler gerekli olacaktır:

1947 yılında, Rize-Ardeşen ilçesine bağlı tipik bir doğu Karadeniz dağ köyü olan Oce'de doğar ve büyür. 9 kardeşli, dar gelirli bir ailenin çocuğudur. Haksızlığa isyanı daha çocuk yaşlarında bir kişilik özelliği olarak fark edilir. Çok zeki, çok okuyan ve çalışkan bir insandır. Çok da muzip ve şakacıdır. Çabuk gülen, gülmeyi, yoksunluklara rağmen hayatı çok seven bir insandır. Yemeği ama en çok da anasının yaptığı baklavayı yemekten hedonistçe haz alır. Ortaokulu okumak için gidiş-dönüş günde dört saat yürür.

İki Ölüm Olmadığına Göre O Tek Ölüm Yiğitçe Olsun
Çerkes Atasözü

Rize Lisesi'ni başarıyla bitirir ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanır, 1966 öğretim yılında kaydını yaptırır. Kadırga Talebe Yurdu'na yerleşir, yanındaki yatakta Deniz Gezmiş yatmaktadır. Son nefeslerine dek süren dostlukları ve yol arkadaşlıkları ilkin burada başlar. Deniz'le birlikte Türkiye İşçi Partisi, Fikir Kulüpleri Federasyonu, DÖB, Dev-Genç içinde sorumlu görevlerle, kurucu militan önderler olarak öne çıkmaya başlarlar. Her ikisi de gözü kara denecek kadar cesur, fedakâr, örgütleyici, kitleleri etkileyen ve eylemlerin en önünde yer alan iki devrimci olarak tarihin not aldığı isimlerdir. Fakülte derslerinde çok başarılı olan Cihan hocalarının da dikkatini celb eder. Bir sınavında 10 alması üzerine dersin hocası Prof. Tarık Zafer Tunaya, Cihan'ı eve davet eder, tanımak ister bu kasırga zekâlı öğrencisini. Tanır, övgü dolu sözleri Cihan'a söylemekten kendini alamaz. Tarık Zafer Tunaya, şimdi unutuldu ama Hukuk denilince, hocaların hocası, olarak anılırdı.

Cihan, Deniz ve arkadaşları ABD emperyalizmini hedef alırken, CIA'in perde gerisinde organize ettiği yıllar sonra ortaya çıkan milliyetçi-muhafazakâr antikomünist teşkilatlar da onları hedef seçtiler. Bu teşkilatların mensupları ölümcül saldırılara başladılar.

Kavgada da, eylemlerde de hep en önde koşturan Deniz ile Cihan sık sık cezaevine düşerler. İki cesur, muzip, gülmeye hazır delikanlı, Hukuk Fakültesi'nden çok hapiste oldular. Amfiden çok mahkeme salonlarında bulundular.

O kuşağın hayatında dönüm noktası olan 1969 yılının sonbaharındaki tartışmaların akabinde, Deniz ve Cihan ileride THKO önderliğini oluşturacakları diğer arkadaşlarıyla Filistine, El-Fetih gerilla kampına giderler. Döndükten sonra da eylemlere başlar, kitle çalışması için çeşitli bölgelere, işçi havzalarına yönelirler. Cihan kaybolur. Aylarca ortalıkta görünmez. O yıl hiçbir yerde değillerken, Cihan, Tekirdağ bölgesinde köylerdedir. Akabinde Sivas-Amasya hattında aylarca dağlarda yaya olarak propaganda çalışmaları yapar, köylülere Vietnam savaşını ve Vietkong'un halk desteğiyle, koca ordusu ve muazzam silah gücüyle üzerlerine Allahın günü tonlarca bomba yağdıran işgalci ABD güçlerini nasıl yenilgiye uğrattıklarını anlatır. Cihan'a ve öbür '68'li devrimcilere göre Türkiye de ABD işgali altındadır. Bu emperyalist işgale karşı savaşmak da ülkeye karşı namus borcudur. Bu borcu canları pahasına ödemeyi hayat tarzı olarak bellerler, gereğini yerine getirmekten de geri durmazlar. Cihan'da namus borcunu 31 mart 1972 tarihinde, Kızıldere'de canıyla ödemiştir.

Ayrıntı Yayınları, daha evvel Cihan'ın ablası Nuran Kepenek Alptekin tarafından yazılmış, Oy Cihan Bizum Cihan, kitabını yeni görseller, İngiliz gizli istihbarat servisinin yazışmaları, 12 Mart'ın CHP'li başbakanı Nihat Erim'in utanç vesikası olan mektubu, Cihan'ın arkadaşlarından hayatta olanların yazılarıyla bambaşka bir Cihan Alptekin kitabı hazırlayıp yayınladı.

Cihan hakkında çıkmış her yazıyı her bilgiyi okudum. Birlikte cezaevinde yatmış, aynı saflarda bulunmuş arkadaşlarıyla konuştum. Ayrıntı Yayınları'nın Cihan kitabında da aynı şey hemen dikkatimi çekti ki, Cihan'ı anlatan her yazı selaset[124] *ve vuzuhiyet*[125] *ile benzemezlik taşıyor. Düşündüğümde hayatı da öyle yaşadığı, güçlü kişiliği ve karakter yapısı da şeffaf, net, ikirciksiz olduğu içindir sonucuna varıyorum. Tanımadığı bir figürü önce zihinde canlandırmak, söylemleri eklemlemek,*

124. Selaset: Akıcılık.
125. Vuzuh: Anlam açıklığı, açık, anlaşılırlık.

metin kurgusu yapmak ve yazmak edimi işin prosesidir. Ama, konu Cihan olunca, bu prosese de gerek kalmıyor. Bilgi donanımına sahipseniz Cihan toprak altındayken bile size kolaylık sağlıyor ve yazı, muhayyiledeki imgeler gibi akıp gidiyor.

İki yaklaşıma itirazım var.

İlki: Bu gençler topluma kazandırılamaz mıydı?

Bu kalite ve donanımda bir devrimci, topluma kazandırılamazdı. Sarmalandığı değerler sistemi, kuşatma altında bulunduğu muhafazakâr-milliyetçi-devletçi-itaatkârlık ve biat gelenekleriyle Cihan'ı kazanmayı istemezdi, istemedi de zaten. Ayrıca Cihan bu toplumu değiştirme mücadelesi veriyordu, değiştirmek istediği nesnenin kabul öznesi olmayı da hiç istemezdi kanaatindeyim.

İkincisi: Soldan bir ayrı idiotik hamaset ise '68 devrimcilerinin bazılarına teorik olarak zayıftı, kuramsal yönden bir katkısı olmamıştı, gibi incilere rastgeliyorum zaman zaman. Bu insanların hayatları teorinin kendisidir zaten. Bunu anlamak için akıldan yana piyade olmamak yeter de artar bile. Bu bönlük çok marjinaldir ve aslında söz etmeye bile değmez de... Geçerken haddini bildireyim, istedim.

Doğu Karadeniz'in tipik bir dağ köyü olan Oce'de doğan Cihan, yoksunluğun tadına vara vara yaşarken zekâsı ve çalışkanlılığı ile sıyrılıp sınavı kazanarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Anası Ayşe Alptekin, Cihan'ı da Anadolu'nun köylerinden, kasabalarından benzer koşullarda yaşayan ve henüz birbirlerinin varlıklarından habersiz yoldaşları gibi yıkadı yundu, güçbela denkleştirdiği parayla takım elbisesini giydirdi, tahsil için uğurladı. Ve yine yoldaşları gibi, delik deşik edilmiş cansız bedeni tabut içinde ana ocağına geri döndü Cihan.

Hangi uzak yarlarda ya da hangi uzak göklerde
Kurban edildi gözlerindeki ateş?
Hangi kanatlar erişebilir ona?
Hangi el kavrayabilir ateşi?

Ve hangi güç ve hangi beceri
Bükebilirdi kaslarını yüreğinin?

Ve, yüreğin çarpmaya başladığında,
Hangi dehşetli el ve hangi dehşetli ayaklar?
William Blake

Kimisi idam sehpasında boynu kırılmış vaziyette, kimisi onlarca kurşun, bazuka, bomba, roketatarların marifetiyle oyulmuş bedenleriyle tabutlar içinde gelmişlerdi evlerine. Aileler, sevenleri 45 yıldır bu travmadan kurtulabilmiş değiller. Takip ediyorum; hemen hemen tamamının biricik anaları da, şu son birkaç yıl içinde kendilerinden koparılıp alınan evlatlarının yanına gittiler.

Zaman her şeyin ilacı, denir. Değilmiş. Olsaydı, her geçen yıl Cihan ve arkadaşları daha büyük özlem ve sevgiyle anılmaz, mezarları her yıl artan sayıda sevenlerinin akınına uğramaz, güller, karanfillerle donatılmaz, sessiz sedasız ziyeretçilerince yıkanıp temizlenmezdi. Eğer zaman her şeyi önüne katıp götürebiliyorsa neden Cihan'ı unutturabilme girdabına alamıyor. Kızıldere'de katledilen arkadaşları için, "Herkesten çok yaşamayı hak etmişlerdi. Hayattan alacaklı gittiler" diyen Ertuğrul Kürkçü, haklı çıkmıyor mu? Şimdi genç kuşakların onlara alacaklarını ödemek için ne yapacaklarına dair samimi arayışları çok değerli ve anlamlıdır.

Bir insan nasıl ve neden bu kadar çok sevilir? Sevginin de bir sınırı olur, zaman o sınırı "çok seviyordum"dan, "eskiden çok severdim"e hapseder. Hayat gailesi, o sevgi duygusunu da örseler, öğütür, işlevsizleştirir. Cihan sevgisinde bu vukuatı, sabotajı hayat hakikat kılamamış. Çünkü; Cihan sevgisi dirimsel, insanı hayata karşı güçlü kılan bir sevgidir. Çünkü seveni erdemli olmaya, insanlık için çok çalışmaya, boyun eğmemeye, fedakârlığa, paylaşmaya, merhametli ve dürüst olmaya; yani, devrimci olmaya çağırır.

Hayatı Cihan'ın, bu çağrının kitabesidir. Yalnız şu nokta çok önemlidir: '68 devrimcileri, siyasal kimliklerine ulaşmadan evvelki mazilerinde de saydığım meziyetlere zaten sahiplerdi. O sayede ailelerinin gözbebekleri, komşularının, mahallenin, yoksulların, yardıma muhtaçların bağırlarına bastıkları zeki, gururlu; gıptayla, sitayişle anılan merhametli çocuklarıydılar. Bizum Cihan *kitabında, ablası Nuran hanım, misalleri çok güzel anlatmış.*

Siyasallaştıklarında, onları ayıran-yücelten vasıfları ortalığa şan vermelerini sağladı. Öyle ki, cellatları bile on yıllar sonra ikrar ettiler; cesaretlerini, her birinin birer erdem abidesi , tertemiz insanlar olduklarını.

Karl Marx'a sormuşlar, bu komünizm nasıl bir şey, hayat nasıl olacak, diye. Yanıt net, kısa ve anlaşılır: İnsanlar sabahları balık tutup öğlenleri piyano çalıp akşamları roman eleştirisi yaparak yaşayacaklar. Troçki ise öteye taşımış: Özel mülkiyet, devlet, sınıflar ortadan kalkınca, toplumsal işbölümüne, otorite üreten hiyerarşik yapılara da gerek kalmayacak. Her türden tahakküm ilişkisi bitmiş olacak. İnsan bireyinin üretici-yaratıcı potansiyellerinin önündeki engeller sökülüp atılacağından sıradan insanların bir Goethe, bir Marx, bir Beethoven, bir Van Gogh olabileceği bir hayat kurulacak. '68 ütopyası işte bu. Yani yoksulluğa, sömürüye, ABD emperyalizmine karşı mücadele ederken, beri yandan da nasıl bir dünya tasavvur ettiklerini de Karadeniz ve Anadolu kökleri üzerine çatar. Mermiler, bazukalar, roketatarlar üzerlerine yağarken marş ve sloganlarla karşılık verirler. İdam sehpalarına slogan atarak yürürler.

Ama şunu da biliyor ve inanıyorlardı; ki Hüseyin İnan mahkemede idamını isteyenlerin gözlerinin içine bakarak sakin sakin söyledi: "Anaların rahmine el atamayacağınıza göre, bizden sonra da bu dava sürecek." Cihan'da 30-40 yıl sonra insanların kendilerini daha iyi anlayacaklarını söyler.

Hayatı, insanları, ideallerini... bir günebakanın güneşi sevdiği kadar seviyorlardı. İngiliz şair-ressam William Blake (1757-1827) bu altın kuşağın geleceğini biliyormuş gibi şu şiiri yazmış:

Ah! Günebakan
Ah, zaman yorgunu günebakan,
Güneşin adımlarını sayıyorsun.
Gezginlerin yolu bitirdiği yerde
O güzelim altın ülkesini arıyorsun:

Orada, arzuyla tükenmiş Gençler,
Ve solgun Meryem, kardan kefeniyle,
Doğrulup mezardan, can atıyorlar
Gitmek istediğin yere gitmeye.

İstanbul'da, bir önceki yazımda kendisini anlattığım Atilla Keskin ile kaldıkları evden Nurhak'ta gerillaya katılmak üzere yola çıkarlar. Motosikletle gitmektedirler ve motosikleti, Tayfur Cinemre kullanır. Yandaki resimde Cihan'la birlikte yakalanan ODTÜ öğrencisi Tayfur Cinemre'nin görüntüleri, maruz kaldıkları ihtimamı da ne de güzel gösteriyor!? Tayfur Cinemre, yıllar sonra o an yaşadıklarını şöyle anlatıyor:

31 Mayıs 1971 Türkiye devrimci hareketinin tarihinde karanlık bir gün. O gün, Nurhak'ta Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan'ın vuruldukları, İstanbul Maltepe'de Hüseyin Cevahir'in öldürülüp Mahir Çayan'ın yaralı olarak yakalandığı, Tekirdağ'da ise Cihan Alptekin'in bir sürek avı sonunda yakalandığı tarih.

Hepsi aynı gün içinde oluyor. Tekirdağ'da tüm şehrin ve koca bir jandarma alayının saatlerce sürdürdüğü bir sürek avı sonunda yakalandığımızda bekçisinden askerine, trafik polisinden jandarmasına şehirdeki tüm kolluk kuvvetlerinin elinde linç edilmekten kıl payı kurtulmuştuk.

Vahşi hayvan avcıları misali etrafımızda fotoğraf çektirenler arasındaki bir generalin müstehzi bir edayla, "Halk için savaştığınızı söylüyorsunuz; dışarıda sizi yuhalayan şu halka bakın" demesi üzerine, kanlar içinde yerde yatan Cihan'ın, "Şu sabahtan beri yayın yapan belediye hoparlörlerini yarım saatliğine bize verin de görün o zaman o halkın kimi yuhalayacağını" demesiyle birlikte küplere binen paşanın, elindeki general asası ile üzerimize yürüyüp vurmaya başlamasını hiç unutmuyorum.

Cihan'ın en sevdiği şiir ise "Dağlarına Bahar Gelmiş Memleketimin" şiiriydi.

Haberin var mı taş duvar,
Demir kapı,
Kör pencere...
Yastığım, ranzam, zincirim,
Uğruna ölümlere gidip geldiğim,
Zulamdaki mahzun resim...
Haberin var mı?
Görüşmecim yeşil soğan göndermiş,

Karanfil kokuyor cıgaram
Dağlarına bahar gelmiş memleketimin...

Kitaptan alıntılar yapmak istedim ama, baktım ki neredeyse kitabı buraya taşıyacağım. Teknik olarak da, benim alıntı seçmede neleri alıp neleri almama ikilemim, her anlatılanın kıymetli olmasından kaynaklandı.

Nuran Alptekin Kepenek, canı kadar sevdiği kardeşini öyle güzel yazmış ki... kendisi görüşmemizde zerafeti, inceliği ve içkinleşmiş tevazusuyla yazarlığının sadece kardeşini anlatmaktan ibaret olduğunu söylediğinde, okuduğum, halen okumakta olduğum bütün biyografi kitaplarını zihnimde bir taramadan geçirdim. Stefan Zweig'ten, İsaac Deutscher'e; Cemal Süreya'dan Reşat Ekrem Koçu'ya... Sayın Nuran Alptekin Kepenek, Bizum Cihan kitabıyla, bence bu saydığım isimler mertebesinde bir yazarlık ustalığını göstermiştir. Kendisine ve Ayrıntı Yayınları'na teşekkürü borç bilirim.

Deniz, idamla yargılanırken, Cihan varken bana bir şey olmaz, diyordu. Doğruydu. Ve Deniz'in bu sözü gerçek olsun diye, Cihan öldürüldü.

Artık Cihan yoktu, hiç olmayacaktı, Deniz'de iki ay sonra 52 dakika darağacında can çekiştirilerek ölümü seyredildi.

Cihanların katlinden duyduğu sevinci gizleyemeyen ve Ertuğrul Kürkçü'nün idam edilmemesi adli bir hataydı diyerek içindeki ufuneti kusan aynı zamanda da can çekişen Deniz'in ölümünü sigara tellendirerek 52 dakika seyreden Tuğgeneral Ali Elverdi 86 yaşında, nefes borusuna kaçan lokma yüzünden soluksuz kalarak öldü.

Dünyanın Kibiri

Aaah, en iyi çocuklar toz toprak edildi,
zamanları (ömürleri) gecenin karanlığındaki bir rüya gibi geçip gitti
Ey zavallı Nagaş, iyi-doğru olanı yapmaya çalış
kendi yolunu bul, onu takip et.
Ki o yol başkalarına da yol göstersin.
Eğer bir yüzücü olsaydın, bilirdin ki, bir nehir bütün günahları taşır.

Dünya için kaygılandıkça bil ki, elindeki acıdan başka bir şey değil.

Cengiz Altay (Halasının oğlu):

Cihan'ı ortaokulda okurken sırtına aldığı yiyecek içecek torbası ve okuyacağı kitap ve dergilerle saatlerce yolda yürüyen bir çocuk olarak hatırlamak zor geliyor insana.

Hafta sonunda köye dönünce annesine yardım ederdi. İşe giderken tarlalara gübre götürürdü, dönerken dağdan hayvanlara ot veya eve yakacak odun taşırdı. Çok iyi çobandı. Çoban olarak dağa gittiğinde yanına okuyacak bir şeyler alırdı.

Köyün yaşlılarıyla sohbet ederdi. Onlarla her konuyu tartışırdı. Yaşlılar onu çok severlerdi.

Rize Lisesi'nde okurken ablası Nuran liseye yakın bir kasaba olan Derepazarı'nda öğretmenliğe başlamıştı. Cihan yanında kalıyordu. Ben de lisede okuyordum. Karnımızı ara sıra da olsa iyi doyurmak için Cihan'la buluşur Nuran'a yemeğe giderdim. Bazen orda kalırdım. Yatak olmadığı için Cihan'la aynı yatağı paylaşırdık...

Okulda öğretmenlerin ilgisini çekmişti. Çünkü sürekli yanında gazete ve dergi taşır ve okurdu. Paramız pulumuz olmazdı fakat o kitaba ve dergiye para ayırırdı. Öğretmenleri merak edip para durumunu sordular bana. Akraba olduğumuzu biliyorlardı. Ben de iyi olmadığını söyledim. Niçin sorduklarını sordum. "Onun sayesinde gazete ve dergileri okuyabiliyoruz da" dediler..

Bilgi temelli tartışmalarda o hep önde olurdu. Okulda nedenini anımsamadığım kavgalar olurdu. Cihan hep barıştırmak için araya girerdi.

Hukuk öğrenimi yapmak idealiydi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. Aynı yıllarda ben de evlenip İstanbul'a yerleşmiştim. Onu yurda ziyarete giderdim. Bazen da o bize gelirdi.

Cihan çok iştahlı bir gençti. Yemek onun zevkiydi. Yurtta, Ali adında Rizeli bir arkadaşı vardı. Ailesi ona bir teneke kavurma göndermişti. Cihan, Ali'nin gelmesini bekleyemedi. Gidip sıcak ekmekler aldı. Tenekenin yarısını yedik. Ali gelince durumu fark etti.

"Cihan kavurmaya ne oldu?"

Cihan cevabı kahkaha atarak vermişti.

Bir gün Ergün (Cihan'ın amcasının oğlu, Cengiz'in dayısının oğlu) *ben ve Cihan Beşiktaş'a İbrahim dayıma gidiyorduk. Üzerimizde sadece 75 kuruş vardı. O para da bendeydi. Sirkeci'de otobüse binmek istedik. Ergün'ün yürüme problemi olduğu için önce o bindi. Sonra Cihan bindi. Otobüs aniden kapıyı kapayınca ben binemedim. Otobüs gidiyor ben de arkasından koşuyordum. Paraları yoktu çünkü. Galata Köprüsü'nden deliler gibi koşuyorum. Onlar para olmayınca Karaköy durağında inmişler bana doğru söylenerek yürüyorlardı.*

Hukuk'ta okurken Anayasa dersinden 10 almıştı. Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya onun Anayasa hocasıydı. Cihan'ın 10 almasını merak etmiş tanımak için evine çağırmış.

Cihan içeri girer girmez Tarık Hoca ona bir soru sorar. Cihan anında cevaplandırır. "Sen 10 numarayı gerçekten hak etmişsin" der hocası. Cihan'ın geçmişini sorar. Hangi okullarda okuduğunu sorar ve Cihan'la hep ilgilenir.

Cihan'ı okulda da ziyaret ederdim. Beni, Deniz Gezmiş ve Ömer Ayna'yla tanıştırdı. Onlarla uzun uzun sohbet ettik. Çok heyecanlıydılar. Çok saygın kişilikleri vardı. Sonra ikimiz beraber akrabalarımızı ziyaret ettik.

6. Filo Boğaz'a demirlemişti. Ben de Karaköy'den Dolmabahçe'ye geliyordum. Her taraf çok kalabalıktı. Gençler protesto ediyorlardı. Cihan'ı görebilme umuduyla kalabalığa yaklaştım. Cihan'ı gördüm. Polis gençleri geçirmemek için barikat kurmuştu. Onu alıp gitmek istedim. O bana hadi yardım et barikatı yıkalım diye bağırdı. Arkamda bir binbaşı vardı. Onu götürmezsen tutuklayacağım, dedi. Sonra her şey birbirine karıştı.

Onu sürekli uyarırdık. Çok ileri gitmemesini söylerdik. Bazen arkadaşlarıyla bizim Göztepe'deki evimize gelirdi. Bazen iki ay yok olurdu. Onu bulduğumuzda Çorum'dan, Amasya'ya Sivas'tan, Malatya'ya köyleri gezdiklerini anlatırdı. Ve bu yolculukları yaya yaptıklarını anlatırdı. Sonra daha uzun zaman uğramaz oldu. Onu hep merak ederdik. Çünkü dayım da onu benden sorardı.

Onu bir kez de dayıoğlu Erten Kepenek'in ameliyat ziyaretine gittiğimde gördüm. Bitkindi. Üzerinde haki roza aynı

renkte pantolonu vardı. Üstü başı kirli ve ter kokuyordu. Onu alıp eve götürdük. Banyo yaptı. İç çamaşırlarını değiştirdi fakat dış giysileri olmadığı için aynı şeyleri giyindi. Bizde kaldığında giysileriyle yatardı. Onu köye götürmek istedim. Sonunda kabul etti. Niyetimiz onu köye götürüp bir daha geri dönmesine izin vermemekti. Fakat onu köyde ancak birkaç gün tutabildik.

Onun adını radyolardan duyardık Akbank Selamiçeşme soygununu duyduk. Biz Yaşar Ağabeylerin evindeydik. Soygundan sonra oraya gelmişti. Cebi para doluydu. "Hepimiz korktuk. Başı beladaydı. Onu vurabileceklerini söyledik." "Bu durumlara şimdiden kendinizi alıştırın. Ben her an ölebilirim" dedi. Psikolojik olarak kötüydü. "Ona her şeyi bırakmasını dönmemek üzere köye gitmemizi teklif ettim. Ben de her şeyi bırakacaktım."

"Sen bana İzmit dağlarına nasıl ulaşacağımı söyle" dedi. Arkadaşlarından da ayrıydı. "Yalnız nereye, nasıl gideceksin" diye sordum. Cevap vermedi.

Sonra şakalaşmaya başladık. "Cihan hadi bir 5 bin lira ver" dedim.

"Bu paraya halk adına el koyduk. Halk adına kullanırız. Sen bizi ne sanıyorsun" dedi.

Yakalandı ve Maltepe Cezaevi'ne kondu. Birkaç kez duruşmasına gittik. Hep önde sağ başta otururdu. Liderdi Cihan. Oradaki davranışlarından da hissederdik bunu. Bir keresinde hâkim Cihan'ın taşkınlıklarına kızınca onu dışarı atmalarını söyledi askerlere. Cihan "Çıkıyorum fakat geri geleceğim" dedi. Sonra onu tekrar geri getirdiler. Bunlar bize çok acı veriyordu. Fakat izlemek zorunda kalıyorduk.

Dayım, Şafak Ağabey'le iki kutu mandalina göndermişti. İki kutuyu taşıyamadık. Bir kutuyu aldık götürdük. Diğerini de ertesi gün götürecektik. Orda ânında bir kutu mandalinayı yediler. Tabii diğerini götüremedik. Çünkü o akşamüstü kaçtılar.

Ben onlar öldürüldükten sonra Fatsa'ya Ünye'ye Gölköy'e görevli gittim. Onun yemek yediği yerlerde yemek yediği masalarda oturup yemek yedim. Gürgentepe Belediyesi'nde Kızıldere muhtarıyla tanıştım. Cihan'ı kurtarmak istediğini söyledi. "Hepsi öldükten sonra Cihan dışarı çıktı ve teslim olacağını söyledi. Fakat askerler kesin emir almışlardı. Onu dinlemediler ve ateş yağmuruna tuttular."

Cihan, cesur yürekli bir insan olarak büyüdü ve yürüdü. Her zaman insan başarılı olmaz. Ben de yarası büyüktür.

Cihan'lı Yıllar

Yadigar Atagün Altay (Halasının kızı)

1969 sonbahar. İstanbul'a yeni taşınmıştık. Evde çok gerekli eşyaların dışında hiçbir şey yok. Cihan bizde kalıyor. Televizyon olmadığı için bol bol sohbet ediyoruz. Genelde konular okul ve yurt yaşamı. Cihan okula gitmek üzere çıkacaktı. Akşama yeni satın aldığımız eşyalar gelecekti.

"Cihan, akşama erken gel. Eşyalar gelecek, yerleştireceğiz" diye tembihledi Cengiz.

O akşam erken gelmek bir yana uzun süre gelmedi Cihan. Ne olduğunu merak edip duruyorduk.

Aylar sonra bir akşamüstü kapı çaldı. Gelen Cihan'dı.

"Ne oldu yahu. Bizi niçin merakta bıraktın?" diye sordu Cengiz.

"Sorma yav. Ben buradan çıktıktan sonra Harem vapuruna bindim. Sirkeci'de bir kasa fruko beni bekliyordu. Beni tutukladılar. Merkeze götürdüler. Sonra bir polis otosuna bindirilip Ankara'ya doğru yollandık. Ellerim kelepçeli idi. Düzce'de yemek molası verdik. Çok kar vardı. Kaçıp Melahat Ablalara saklanmak istedim. Fakat çok geçmeden yakaladılar. Ankara'da Mamak Cezaevi'ne kapattılar. Deniz'le bir ay Mamak'ta kaldık.

Kolunda ilginç bir saat vardı. Cengiz saati istedi.

"Saatini bana versene."

"Hayır veremem. Bu bana Deniz'in hatırası."

Bizde kalmadığı zaman nerede kaldığını ne yaptığını pek anlatmazdı. Sorunca da o gür sesiyle güler yine cevap vermezdi. Çok efendi ve kültür birikimi olan bir insandı. Çok espriliydi. O bize gelince evimize renk gelirdi, sevinirdik.

Yine uzun bir ayrılıktan sonra uğradığı bir gündü. Ayağındaki kıl çorapların topukları yırtıktı. Üstü başı yırtık pırtık ve kirliydi. Uzun süre su görmediği belliydi.

"Cihan banyo yapar mısın? Temiz çamaşır var" dedim.

"Hayır iyiyim."

Cengiz zorla üstündekileri çıkarmaya başlayınca çaresiz kabul etti. Kazağı çıkınca biz şaşırıp kaldık. Gülmekten kırılıyoruz. Konuşamıyoruz. Üstünde atlet yerine bir yastık kılıfı giymişti. Kılıfın bir tarafına kol ve boyun oyuntusu açılmıştı. Bu oyunyuları makas yerine bıçak, çakı gibi kesici bir aletle yapmış olmalıydı.

"Cihan bu ne? Bu ne hal?"

"Köy köy dolaşırken çamaşır bulamadık. Böyle bir çare düşündük."

Anımsayınca hâlâ gülüyoruz.

Cihan'la köyden ayrıldıktan sonra ilk kez 1969 Ağustos sonlarında Beşiktaş'ta dayımlarda karşılaştık. Üzerinde haki renkli bir pantolon vardı. Gömleğin üzerinde terleyip kurumaktan harita şeklinde tuz manzaraları oluşmuştu. Cengiz, Cihan'ı görünce,

"Seni bırakmayacağız. Bizimle köye geleceksin" diye emrivaki yaptı. Biletini de satın aldı. Zorla da olsa kabul etmişti.

Yolda onu nerede olduğu konusunda sıkıştırıp durduk.

"Filistin'de kamptaydım" dedi.

Köyde çok tutamadık. Çünkü üniversiteler açılıyordu.

O yıllarda televizyon olmadığı için haberleri radyoda dinliyorduk. Habere göre AKM yanıyordu. Biz bu haberi dinlerken Cihan kapıyı çaldı ve içeri girdi.

"AKM yanıyor! Duydunuz mu?" dedi.

"Siz mi yaktınız yoksa?" sorduk çıkışarak.

"Ben yakmadım ama arkadaşlar yapmış olabilirler"dedi.

Ramazandı. Cengiz ve ben oruç tutuyorduk. O yıllarda Cumartesi günleri yarım gün mesai vardı. Ben okuldan eve geldiğimde mutfakta kullanılmış iki tabak, iki çatal ve bardaklar vardı.

"Bunlar ne?"

Cihan kahkaha atarak "ben yemek yedim" dedi.

"Cengiz sen orucunu mu bozdun?" diye sordum.

"Valla, Cihan'ın ısrarına dayanamadım" dedi.

O günden beri artık biz de oruç tutmuyoruz.

Cihan'ın tutuklanıp Maltepe Cezaevi'ne konduğu dönemde iki kez askeri araçlara bindirilerek ziyaretine gittik. Hatta bir seferinde Şafak Ağabey bizimleydi. Bir koli mandalina götürmüştük. Biz Cihan'la parmaklıklar arasından konuşur-

ken mandalinalar paylaşılmıştı içerde. Ömer Ayna avuçlarını doldurmuş yiyerek geliyordu.

"Oğlum bana da bırakın. Bırakmazsanız, gösteririm size" diye takıldı arkadaşına.

Selimiye'deki duruşmalar... Ben iki kez gittim. Çünkü Aylin doğmuştu. Aylin doğar doğmaz ismi koyulmuştu.

Doğumdan bir hafta sonra Cengiz onu ziyarete gitti. Bebeğin doğduğunu söyledi.

"Adını ya Sinan Ya Hüseyin koyun."

"Ama bizim bir kızımız oldu."

"Öyleyse Nurhak koyun."

Ama Aylin olarak kayıtlara bile geçmişti. Değiştiremedik. Bunu köyde anlattık. O zaman Şafak Ağabey kızının adını Nurhak koydu.

Cezaevinden kaçtıktan sonra evimiz sivil veya sivil olmayan polisler tarafından ablukaya alındı. Evde sık sık aramalar yaptılar. Zaten o bize o dönemde hiç uğramadı. İngilizleri kaçırana kadar onun nerde olduğunu hiç bilmedik.

Onu kaybetmek bize çok acı verdi. O bizim ailenin bir parçasıydı. Bizimle az kaldı ama onu çok sevdik.

Yaşar Atagün 1966-1971 yılları arasında İstanbul'da çeşitli bölgelerde İl Jandarma Alay Komutanlığı'nda personel şube müdürü vekili olarak çalışmıştır.

O yıllarda bizim köyümüzden İstanbul Hukuk'ta okuyan amca oğlu Metin Atagün'le Cihan bize ara sıra akşam yemeklerine gelirlerdi. Beyazıt'ta kalıyorlardı.

İstanbul üniversitelerinde sağ sol çatışmaları başladı. Cihan, özellikle Hukuk Fakültesi'nde sol kesimin elebaşlarındandı.

1968'de Sultanahmet'teki Adliye Karakolu'na atandım. Duruşma sırasında solcular adliyeyi taş yağmuruna tuttular. Polis onları yakalamak için harekete geçti. Onlar kaçtılar. Sonra Cihan dahil birçoğunu yakalayıp adliyeye getirdiler ve serbest bıraktılar. Deniz ve arkadaşları o sıra hapisteydi. Cihan'ı her gün mesaiden sonra Adliye'ye getiriyorlar ve sonra bırakıyorlardı. Bir seferinde polis Karakol'a götürmek istedi. Gidip komisere bırakmasını söyledim. O da amirine sordu ve Cihan'ı

bana teslim ettiler. Alıp eve getirdim. Üstü başı berbattı. İki gece kaldı. Sonra "Üniversiteye gitmem gerekiyor" diyerek çıktı.

Bir gün Bakırköy Adliyesi'ne bir mahkûm götürmüştüm. Karakol'a geç döndüm. Cihan'ı tutuklamışlardı. Onu alıp Sağmalcılar Cezaevi'ne götürdüm, teslim ettim ve eve döndüm.

Sağmalcılardan bazı tutukluların Edirne Cezaevi'ne nakli söz konusuydu. Mahkûmlar gitmemek için isyan ettiler. Onları Edirne Cezaevi'ne götürdük ve Cihan ve arkadaşları da Bursa Cezaevi'ne nakledildiler. Ordan da tahliye oldular.

Sonra beni Gültepe Karakolu'na atadılar. Ben orda komiser arkadaşlarla yemek yerken Cihan oraya geldi. Ona da yemek söyledik. Amcası İbrahim Alptekin'in biraz yukarda kereste mağazası vardı. Amcayı karakola çağırdım. Geldi. Cihan'ı epeyce azarladı. Vazgeçmesi için yalvardı. Sonra cebinden 100 lira çıkarıp Cihan'a verdi. "Git kendine bir takım elbise diktir" dedi. Çıkarken Cihan 100 liranın 50 lirasını "param var" diyerek geri verdi. Biraz sonra "Amcamın evine gidiyorum" diyerek çıktı.

Bir akşam Selamiçeşme banka soygunu haberi radyoda verildiğinde Cihan bizdeymiş. Nezahat ablası "Yavrum çok şükür sen yanımızdasın. Yoksa senden bilirlerdi" demiş. Cihan'da "Abla, banka kurmakla soymanın pek farkı yoktur" diye cevap vermiş.

Elrom kaçırıldığında, İstanbul'da sıkı bir arama başlatıldı. Amca oğlu Fuat Alptekin ve hala oğlu Cengiz bizde toplanmıştık. Cihan'ı merak ediyorduk. Orda karar aldık. "Onu nerede bulursak elini ayağını bağlayıp köye götürecektik"

Ertesi günü benim alay komutanım beni aradı ve hemen görüşmek istediğini bildirdi. Mesai bitmişti. Emniyet Müdürlüğü boştu. Yardımcısı bir dosya getirdi. Dosyayı açtı. "Senin hakkında ihbar var. Cihan'ı evinde saklıyormuşsun. Evini arayacağız" dedi. Ben de "Cihan eskiden çok gelirdi. Fakat artık uğramıyor" dedim. "Hatta biz yakınları onu bulduğumuzda yakalayıp köye götürme kararı aldık" diye devam ettim. O sırada küçük kızım Nergiz ilkokul ikinci sınıf öğrencisiydi. Albay Zülfi Çateli okula gidiyor. Nergis'i sınıftan alıp boş bir odaya geçiyor. Onu konuşturuyor. O da benim söylediklerimi söyleyince bana inanıyorlar.Daha sonra Cihan'ı Emniyet

müdürlüğü'nün nezaretinde gördüm. Bitkindi. Beni gördü, tanıdı fakat konuşamıyordu.

Beni bu olaylardan sonra Siverek'e atadılar.

Azat Atagün

Sene 1971 Mart ayı. Cihan Ardeşen Çay Fabrikası'na uğradı. Yanında bir arkadaşı vardı. Pencereden Cihan'ı içeri çağırdım.

"Hukuk okuyorsun. Okulu bitir gel bu işleri sonra yapın" dedim.

"Azat abi, sen bilmiyorsun, şu anda Amerika filoları bizim limanımızda. Aylardır bekliyorlar. Bunların niyeti Libya'yı, İran'ı vurmak sonra da bizi. Bu nedenle ayaklandık. Bir gün ölebilirim ama bu böyle."

Oradan Trabzon'a gitti. Akşam radyo Cihanların Karadeniz dağlarında olabileceğini söyledi.

Onikinci Bölüm

Cihan'a Özlem Şiirlerim

Haberin Olsun İstedim
Doğdu içimden bu satırlar Cihan
Yaşlarla bezendi
Kimi karın eşliğinde
Kimi yağmurun
Yaşlarla yazıldı
Güneşi bekleyerek
Haberin olsun.

Sözcüklerle gözyaşları danseder mi? Cihan
Ettiler.
El ele verirler mi?
Verdiler
Erdemliydiler
Vicdanlıydılar
Ve güçlüydüler
Fakat gülemediler
Ve hiç susmadılar
Susmayacaklar
Umut dolacak yürekler
Belki bir gün gülümseyecekler.

Kar yağıyor nazlı nazlı, yavrum,
Sen yürüyorsun, görüyorum
Kaldırmışsın paltonun yakasını
Sırtın hafif eğik
Yürüyorsun düşünerek
Düşüyor taneler gür saçlarına
Eriyor ve can veriyor sana
Kısmışsın bal gözlerini,
Gülümsüyorsun, düşünüyorsun

Gözlerinde bir acılık var yavrum,
Görüyorum bal gözlerini
Üzülüyorsun.

Geceler varmıyor sabahlara
Güneş doğmuyor
Umutlar yeşermiyor
Cıvıldamıyor kuşlar canım
Nedir bu sessizlik!
Bilmezler mi geceler karadır
Yok ederler sabahları
Umutları
Ve doğmaz güneş
Ve cıvıldamaz kuşlar
Karanlıklar mıdır güneşi doğduracak
Umutsuzluklar mıdır umudu yeşertecek
Güneş midir kuşları cıvıldatacak
Nedir bu canım, nedir?

Devrimi anlattılar size
Sardı taze bedenlerinizi devrim ateşi
Bağımsızlık demokrasi
Özgürlük dediler
İnsanca yaşam özlemi tutuştu içinizde
Karşıdevrimden hiç söz etmediler canım
Söylemediler size ne menem şey olduğunu
Siper ettiler taze bedenlerinizi namlulara
Aydınlık için dediler
Her şey aydınlık için dediler
Siper ettiler genç bedenlerinizi karanlıklara
Karanlık karadır
Karanlık acımasızdır
Karanlık sarar her yanı
Ölüm koktu karanlıklar
Sardı gencecik bedenlerinizi.

Bir vardı bir yoktu
Bir dünya vardı
Doğardı güneş sabahları

Ay geceleri
İnsanlar vardı çalışkan
Karınca gibi
Üretiyorlardı yemiyorlardı
Dikiyorlardı giymiyorlardı
Yapıyorlardı evleri, oturmuyorlardı
Çünkü insanlar vardı
Ellerinde kırbaçları
Güneş onlara
Ay onlara doğmalıydı
Yasalar yapıyorlardı ay için güneş için
Gençler vardı
İnsan.
Gençler vardı
Delikanlı.
Gençler vardı
Duy Beni
Duy beni yavrum
Akıllı.
Güneş de doğmalıdır
Ay da doğmalıdır herkese dediler
Ve susturuldular.
Yaşamın kıyısında ölüm
Acımasız
Gene de duy beni yavrum
Sana haberlerim var
Siz neymişsiniz be abi
Sönmeye yüz tutmuştu ateş
Yaktınız
Küllediler
Yaktınız
Küllediler
Duy beni yavrum
Kavga ateşin kavgası
Duy çıtırtıları
Parlayacak ateş

Çok Sevgili yeğeni Belgin Kal, Cihan öldürüldüğünde küçücüktür. Büyüdükçe, dayıyı tanıdıkça duygularını dile getirir.

Dayım'a,

Köydeki evin salonunda bir fotoğraf asılıydı.

Fotoğrafta parmaklıklı pencerenin önüne bedenini sıkıştırmış, gülen gözleriyle bir adam otururdu.

Geleni ilk o karşılardı evde, gülen gözleriyle.

Ben küçüktüm o zaman.

Ve sen en çok bana gülerdin. Küçük gizli işlerimi ilk sen görürdün zira.

En çok da bordo olduğunu düşündüğüm o bez ayakkabılarını severdim ben o zaman.

Renkli değildi fotoğrafın oysa.

Tek renkli görünen bana gözlerin ve bez ayakkabılarındı.

Sevgi rengindeydi gözlerin, umut rengindeydi yaşam rengindeydi.

Ve bordoydu bez ayakkabıların.

Ben büyüdüm, sen fotoğraftaki adam hâlâ hep gülen.

Dayım dayıcım, yok hükmünde girdin hayatıma.

Sana dair pek çok şey vardı da sen yoktun.

Sana dair şeyler dolapta kilitliydi ve sen de saklanıyordun sevdiklerinin ve sevdiklerimin kalplerinde, özenle.

Dolabın kilidiyle sevdiklerinin kalbi açılınca ne çok şey çıkardı senle ilgili.

Şimdi benim sana anlatacaklarım hep insanlardan, yazılanlardan, fotoğraflarından doğacak. Bir de mektuplarından.

Oysa seni yaşayıp anlatmak vardı dayım be.

Seni senle yaşayıp cümle kurmak yaşamak vardı seni.

Okuduğun, okuduğum, benim için hep senin okulun olacak o okulda o güzel ve uzun yolu senle yürümek vardı. (Belgin, İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okudu)

Bu güzel aile artık hep eksik ve yarım.

Gözlerimiz hep hüzünlü artık.

Sanki hepimiz gülen gözlerimizi senin fotoğraftaki gülümseyen yüzüne teslim etmişiz.

Biz seni saklarken, sen gülüşlerimizi saklamışsın.

Dayım dayıcım,

Senin yokluğunla bir acı gelmiş yerleşmiş yanı başımıza.
Seni yaşamayanlara da sirayet etmiş bu acı.
Ve biliyorum doğacak olanlara da sirayet edecek.
Sen güzeldin ya, hani güzeli isterdin ya, o yüzden biz de senden kalan eksikliğimizi, yaşamın güzelliği ile doldurmaya çalışıyoruz.
Güzelleştiriyoruz bu yüzden.
Dayım dayıcım,
Her acıda yeniden diriliyorsun,
Bazen acıtarak bazen güldürerek, ama sen hep bana gülüyorsun... en çok da bana...

Belgin, 30 Mart 2009

Ekler

Ek-1

Çeteleşme, Kontrgerilla-Gladio-Susurluk-Telekulak[126]

Talat Turhan

Atatürk'ün, Cumhuriyeti emanet ettiği Türk gençliğine ilk kurşun, benim saptamalarıma göre, 23 Eylül 1969 tarihinde Taylan Özgür'e, biri polis, biri subay olmak üzere iki kişi tarafından atılmıştır. Yani devlet cinayet işlemiştir. Kuşkusuz olayın tüm kanıtlarını benim bulmamı kimse benden bekleyemez. İçişleri Bakanı olduğunda H. Fehmi Güneş'e bu polis ve subayın adını bildirdim. Bu noktadan sonra kanıt bulma işinin devlete ait olması gerekirdi. Güneş'in İçişleri Bakanlığı döneminde bile, "devlet üzerindeki devlet" aşılamadığı için, o dönemin ilk cinayeti, gizini hâlâ korumaktadır. Ancak ne yazık ki, o tarihte tetik çeken subay daha üst rütbelere ulaşmış, yetkilerle donatılmıştır.

Şimdi soruyorum. Yaşamım pahasına sürdürdüğüm bu çabalarım, güvenlik örgütlerimizin temize çıkmasına mı hizmet ediyor, yoksa onları suçlamaya mı?

Nerede? İtalya'daki Felice Casson gibi yürekli bir savcıya rastlayamadığım için çok üzgünüm.

Bazı emekli paşalar, "Türkiye zaten NATO ve ABD kampında. NATO bağlantılı bir örgüt Türkiye'de neden karışıklık çıkarsın? Bu rakip kampın, Sovyetler'in işine yarardı" diyorlar.

Onların destabilizasyon kuralından haberleri yok. Paşaların çoğu bunu bilmez. Tüm ülkelerde darbe öncesinde

126. Talat Turhan, *Çeteleşme*, Akyüz Yay., 1999.

anarşinin tırmandığını görüyoruz. Tırmanan anarşiyi darbe izliyor. Darbe de ABD'ye hizmet ediyor. Bu mekanizmayı Türkiye'de artık çocuklar bile biliyor. 12 Mart öncesinde de, 12 Eylül öncesinde de böyle oldu. Olay şudur. Eğer bir ülkede terörün tüm varyasyonları meydana geliyor ve faili meçhul kalıyorsa, suçlu, o ülkenin istihbarat örgütüdür. Genel kural budur.

Her faili meçhul cinayeti istihbarat örgütüne yüklemek mümkün mü?

Hepsi değil, genellikle diyorum.

Somut örnek verebilir miziniz?

12 Mart'ta İstanbul Dev-Genç davasının zabıtlarına bakmanız lazım. Üniversite bahçesindeki Beyazıt Kulesi'ne kızıl bayrağı hangi MİT ajanının astığını söyledim. Ajanın ismini zapta geçmediler?

Şimdi de söyleyiniz?

Yok, geçti artık. Şahıs önemli değil. O şahsın MİT ajanı olması anlamlı.

Taylan Özgür'ün öldürülmesi, 1977 Taksim'de 1 Mayıs katliamı, MİT Müsteşarı Bahattin Özülker'in Samsun'da otel odasında ölmesi, 1977'deki Sirkeci Garı ve Yeşilköy Havaalanı'na bomba konulması gibi olaylardan hep şüphe ile bahsedilir. Sizin de bu konularda bilgi sahibi olduğunuz ileri sürülür. Açıklama yapmak ister misiniz?

Ben bu konularda bütün söyleyeceklerimi zamanında söyledim. Ayrıca size gerek Türkiye, gerekse diğer ülkelerdeki siyasi cinayetlere ışık tutacak bir done verdim. ST-31-15 talimnamesinde bir yeraltı örgütü var. O yeraltı örgütünün yapacağı işler arasında adam öldürme de var. Öldürülenin sağcı, solcu olması fark etmez. Yeter ki cinayet bu örgütün

amacına hizmet etsin. Şimdi, devlet içindeki bir örgütün kuramında adam öldürme varsa ve ülkede siyasi cinayetler işleniyorsa, kuşkunun birinci odağı bu örgüt olur.

Şüpheli olaylarla ilgili kime açıklama yaptınız?

CHP hükümeti zamanında, Başbaşkan Ecevit'e iletilmek üzere 10 sayfalık bir rapor hazırladım. Ayrıca olaylar hakkında etraflı bir şekilde Deniz Baykal ve Hasan Fehmi Güneş'e bilgi verdim.

Gereği yapıldı mı?

Bu soruyu bana değil, kendilerine sorunuz.

Siz bu aşamada gerçeklerin ortaya çıkması için ne öneriyorsunuz?

Bakınız, MİT hakkında zaman zaman çeşitli ithamlar yapılıyor. Son MİT raporunda bu görüldü. Fakat MİT'e bugüne kadar bir parlamento komisyonu giremedi.

Ek-2

Alaçay, Kızıldere Demekmiş[127]

Nuh Köklü

Döndü Arslan, işaretparmağıyla bir tarlayı gösteriyor. Tarlada ağaçların çiçekleri açmamış ama ağaç diplerindeki kuzu pancarı bu mevsimde bolca bulunurmuş, kavurup üzerine bir de baharat dökünce güzel yemeği oluyormuş. Döndü, 1 Mart 1972 doğumlu. Gösterdiği tarlaya en yakın ev olan köylülerin deyimiyle Emür'ün (Muhtar Emrullah Arslan) evine yapılan ve 13 kişinin öldürüldüğü operasyondan 30 gün önce doğmuş.

Kızıldere'de, kayıtları ciddiye alırsanız 12 Eylül 1980'den sonra adı değiştirilen Ataköy'deyiz. 30 Mart 1972'de düzenlenen operasyondan 36 yıl sonra neler hatırlandığının izlerini takip etmeye çalışıyoruz. İzler hem çok taze hem de üzerine kabuk bağlamış yara kadar eski. Köylülerin hafızasında hem "Mahir (Çayan) kiremitlerin arasından albayla konuşuyordu" diyecek kadar eskiye ait hem de "Ertuğrul'u (Kürkçü) televizyonda gördüm ne kadar da yaşlanmış" dedikleri kadar bugüne dair bir hikâye. Başlangıç yerimiz, çatışmanın olduğu muhtarın evine en yakın yer olan Fadime teyzenin evi. Fadime teyze de hep ikiz çocuk doğurdukları için İkizler denen sülalesinin bir şeyi. Beş yıl önce köyü ziyarete gelen Selda Bağcan'ın yanağından makas aldığı torunu Şule'yi kucağına alarak konuşmaya başlıyor. "İki çocuk beşikte, askerler evi boşaltırken beşiğin birini evde unutmuşum, geri döndüm beşiği almaya. Etraf cayır cayır yanıyor. Bizi köyün uzağına sürdüler, en son Mahir'in albaya, 'Mehmetçik'e ateş etmeyeceğiz, rütbeliler gelsin,' dediğini duydum." Fadime teyze

127. Nuh Köklü, *Sabah* gazetesi, 30 Mart 2008.

Ertuğrul Kürkçü'den yakın bir akrabasından bahseder gibi bahsediyor: "Kocaman silahları başına dayadıklarında, elinde çok az ısırılmış bir somun vardı. Gencecik, güzel bir çocuktu, öyle köyün ortasına sürükleyip götürdüler."

Kızıldere köyünün sokaklarında yaşı elverenlere 30 Mart 1972'de neler olduğunu sormaya devam ediyoruz. Köylüler sorulara alışık ama bir o kadar da tedirginler. Köylerinin 36 yıldır mimlendiğinden bahsediyorlar; değil askeri okul sınavına girmeyi, devletle ilgili herhangi bir işlerinde bile "terörist" köy yaftasından kurtulamadıklarını söylüyorlar. Kahveden uzakta belirsiz bir yeri işaret ederek Almus Barajı'nı gösteren birisi: "1966'da baraj yapıldı, köye elektrik 1982'de geldi. Hesap et artık" diyor. Her 30 Mart yaklaştığında askeri araç sayısının artması ve onlara ilaveten, seyyar satıcı sayısındaki artış Kızıldere Köyü'nde sıradan bir hikâye. Köy sokaklarında gezerken Hasan amcayla tanışıyoruz. Helikopteri hayatında ilk defa 30 Mart 1972'de görmüş: "Helikopter kafamızda dönüyor, yukarı mahallede muhtara yakın oturanları tarlalara, aşağı mahalledekileri de daha gerilere sürmüşler." Hasan amcanın "omzu kalalabalık" dediği üst rütbeli bir askerin bazı köylüleri yaka paça dövdüğünü de anlatıyor. Biz yukarı mahalleye çıkıyoruz. Hedefimiz muhtar Emrullah'ın yakın akrabası Hüseyin amcayı ziyaret etmek.

Hüseyin amca operasyon günü dayak yemiş. "Bizim Emrullah çok acı çekti, tırnaklarını dahi söktüler ama onun hiçbir günahı yoktu" diyor. Hüseyin amca, Mahirler'i asıl edenin Niksar'da daha önce para karşılığı anlaştıkları Hasan Yılmaz olduğunu söylüyor. Hasan Yılmaz, Niksar'da Mahirler'in peşindeki askerleri görünce telaşlanıyor, iki tokat yiyince onları Kızıldere Köyü'ne muhtarın evine götürdüğünü itiraf ediyor. Korkusunun olmadığını, alınacak bir canının olduğunu söyleyen Hüseyin amcanın anlattığına göre sabaha kadar askerler köyü sarmış operasyondan yarım saat önce köylüleri muhtarın evinden uzaklaştırmışlar. Bütün köylülerin birleştiği nokta ise, devrin başbakanı Nihat Erim'in "Yakın o köyü, bir köy eksik kalsın, ne çıkar" demesi. Rivayete göre Nihat Erim'in bu sözü operasyon için başlangıç işareti olmuş.

Ataköy artık bir belde, ama beldeler yasasının geçmesi halinde, durumlarının akıbeti hakkında şüphe içinde sakin-

leri. Bir ambulans, greyder ve otomobil, köylünün desteğiyle alınmış, belediye binasının sıvası bile tamamlanmamış. Halit, operasyon günü altı yaşındaymış, diğer akranlarından tek farkı omuzlar üzerinden çatışmayı izlemiş olması. "Akşam namazına doğru silah sesleri kesildi. Sessizlik oldu, sonra Saffet'in (Alp) karnında şarapnel parçasıyla yaralı olarak dışarı çıkarıldığını gördüm" diyor. Halit'in söylediklerini aslında daha sonra Saffet'in ablasının ve de Nihat Erim'in açıklamaları destekliyor. Erim anılarında "Çatışmadan sağ kurtulan var" demişti. Saffet'in ablası da kardeşinin üzerinde hiç kurşun izi olmadı halde nasıl öldüğünü sormuştu.

Köylünün şüpheleri bununla da bitmiyor. Geçen hafta topluca *Hatırla Sevgili*'nin operasyonla ilgili bölümünü seyretmişler, bolca ağlamışlar ama "Olaylar başkaydı" diyerek itiraz ediyorlar. "Önce Mahir vuruldu ama çatışma bir saat değil, saatlerce sürdü. Cenazeler köy çıkışına kadar at arabasıyla sonra da traktörle götürüldü. Mahir, albaya 'Mehmetçik'i çek, rütbeliler gelsin,' diye bağırdı..." *Hatırla Sevgili*nin o bölümü köyde değil, Ünye'de çekilmiş, söylentiye göre karakoldan izin çıkmamış. Köydeki yaşlılar olayı çok net hatırlıyor, orta yaşlılar anıları dinliyor, küçükler ise *Hatırla Sevgili* dolayısıyla kendilerine anlatılanları yaşıyor ve sonuçta bütün köy hâlâ 30 Mart'ı hafızalarında saklıyor. Tıpkı bahçede oturup *Hatırla Sevgili* üzerine sohbete daldığımız Menekşe teyze gibi. Köylünün deyimiyle Menevşe ve komşusu Kumaş, torunlarına masal anlatır gibi 30 Mart'ı anlatıyor. Anlattıkları arasında bütün köylünün ortak sözleri haline gelenler bile var: "Mahir, çatışma başlayınca muhtarın çocuklarını pencereden askere verdi..." Mahir, muhtarın eline de bir yazı vermiş: "Muhtar bizim eserimizdir, bize yataklık yapmadı, onu biz zorladık", yazan... Merekşe teyze "anarşist" gelmiş diye bütün köylünün muhtarın evine hücum ettiğini anlatıyor. "Anarşist dedikleri senin, benim gibi insan" diyor Menekşe teyze. Torunlarına dönerek konuşan Kumaş teyze ise, Ertuğrul Kürkçü'nün yakalandığı samanlığa en yakın yerde oturuyormuş. Gece çocuğunu tuvalete kaldırırken pencerenin altında askerleri görmüş, asker kaçağı komşu çocuğu için geldiklerini sanmış ama o da bütün köy ahalisi gibi gerçeği sabah olunca anlamış.

Döndü bizi eve davet ediyor. Yufka arası çökelek, ev yapımı mahlep marmelatı, bolca sohbet. Sohbete ortak olanlardan biri de kayınvalidesi Feride teyze. Feride teyze, kocasına kardeşinin, "Sen evde kal, başıma bir şey gelirse" diyerek cenazeleri traktöre yükleyip gece yarısı Niksar'a doğru yola çıktığı anı anlatıyor. Döndü'nün büyük oğlunun ismi Alaçay. "O isme başka yerde rastlayamazsın" diyor. Alaçay, Kızıldere demekmiş, "Ala" kızıl, "Çay" da dere manasında. Döndü, köy halkından bazılarının çocuklarına Mahir ismini koymak istediğinden bahsediyor ama devletin mimlediği köy ahalisi için böyle bir girişim söz konusu olmamış. Aradan 36 yıl geçti. O yıl doğan Döndü'nün üç çocuğu var, birisinin adı Alaçay, Kızıldere manasında...

Ek-3

Bir "Şirin" Adam[128]

Miyase İlknur

Bugün 12 Mart darbesinin 42. yıldönümü. 12 Mart denice akla Balyoz harekâtı sonucunda sol görüşlü öğrencilere, öğretim üyelerine, yazar çizerlere yönelik başlatılan sürek avı, Denizler'in idamı, kontrgerillanın işkence merkezi Ziverbey'deki sorgulamaları, ordudaki tasfiye operasyonu gelir. Ve tabii bütün ülkeye korku salan bu eylemlerin başlıca failleri Memduh Tağmaç, Nihat Erim, Sadi Koçaş, Faik Türün, Turgut Sunalp, Baki Tuğ, Ali Elverdi ve Süleyman Takkeci de "hayırla!" yâd edilir. Ancak bir de o karanlık günlerde hem de üzerlerindeki büyük baskıya rağmen hakkı, hukuku ve insan olmanın erdemini unutmayan, insanlara umut veren isimler de vardır. Onlar da darbecilerin hukukunu değil yasalardaki hukuku uyguladıkları için karşılarına sanık diye çıkartılan ve büyük çoğunluğunun idamı istenen 12 Mart mağdurları gibi bedel ödemek zorunda kalmıştır. Oysa onlar da TSK'nin mensubu idiler. Ancak her şeyden önce hukukçuydular. "Bu ülkede yargıçlar var" dedirten bir Remzi Şirin, bir Hamdi Sevinç, bir Refik Karaa'yı unutmak mümkün mü?

Şirin, bir şirin adam. Şu günlerde 90'ıncı yaşına akıl sağlığını koruyarak girmenin mutluluğunu yaşıyor. 12 Mart'ta İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'nin kıdemli hâkimi olarak görev yapan Remzi Şirin, hiç idam kararı vermediği için mahkemesi lağvedildi ve kendisi de eski görev yeri olan Erzurum'a sürüldü. Şirin'le 12 Mart ve 12 Eylül darbe döneminin koşullarını konuştuk.

128. Miyase İlknur, *Cumhuriyet* gazetesi, 12 Mart 2013.

Sizin başkanı olduğunuz mahkeme idam kararı vermediğiniz için mi lağvedildi?

Şirin: Gayet tabii. Bizim karşımıza sanık olarak çıkarılan gençleri biz "Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya yönelik suçlar"ın girdiği 146. maddeden değil "çete" suçundan yargılıyordu. O nedenle idam kararı çıkmıyordu. Bu da sıkıyönetim komutanlığını ve yukarıyı kızdırıyordu. En son 83 sanıklı Denizci subayların davasını vermişlerdi bize. Bunlardan galiba 67'sinin idamı isteniyordu. Biz bu sanıkların 72'si hakkında beraat kararı verdik. Diğerleri hakkında da çeşitli hapis cezaları. Tek bir idam vermedik. İşte bu karara çok kızdılar. Bu karar sonucunda da mahkememiz lağvedildi.

Denizciler davasında pek çok ünlü isim sanık olarak çıkmıştı karşınıza...

Evet. İrfan Solmazer, eski Dev-Genç Başkanı Atilla Sarp, Ali Kırca, Sarp Kuray, Erol Bilbilik, Ruhi Koç gibi sanıklar vardı.

Bu davada kararı açıklayınca salonda nasıl bir hava oluştu?

Mahkeme salonu bayram yerine döndü. Birbirine sarılanlar, "Yaşasın adalet!" diye bağıranlar, kendilerini sevinçten yerlere atanlar... Kolay değil, askeri savcı üçte ikisinin hakkında idam istiyor.

Sizin, fidye karşılığı adam kaçırmak ve banka soymak suçlarından yargılanan Nahit Töre, Cihan Alptekin, Salman Kaya ve İhsan Çaralan'ın davasında yazdırdığınız bir karar var, oldukça ilginç. Şöyle diyorsunuz gerekçeli kararda: "Mahkememiz sanıkların anayasa nizamını ihlal için icraya elverişli vasıtalarla başlamış oldukları kanaatine varmamıştır. Bu anayasa nizamını, cebren değiştireceklerin, onu muhafaza eden güçlerle yaklaşık bir gücü sahip olmaları gerekir. Türkiye Cumhuriyeti anayasa nizamı 5-10 kişilik, 2-3 silahlı çete tarafından

banka soygunları ve adam kaçırmalarla ihlal edilebilecek bir Kuveyt Emirliği veya orta Amerika devletçiği değildir. Gerek bu sebeplerle, gerekse gerekçeli kararda izah edilecek diğer sebeplerle, sanıklara direkt olarak fiillerine ilişkin kanun maddelerinin tatbiki cihetine gidilmiştir." O dönemde böyle bir karar yazmak büyük bir risk değil miydi?

Ben risk falan bilmem. Hukuku bilirim. Gerçekten Türkiye Cumhuriyeti anayasası üç-beş kişinin banka soyması ile ya da adam kaçırması ile ortadan kalkacak kadar zayıf mıdır? Biz Kuveyt emirliği ya da Güney Amerika ülkesi de değildik herhalde.

O açıdan baktığınızda Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının suçu da zaten adam kaçırma ve banka soymaktan ibaretti.

Yanlış mahkemeye düşmüş çocuklar. Daha önce Konya'da biri bana soruduğunda "Denizler benim mahkememe düşseydi katiyen idam edilmezlerdi" demiştim. Gerçekten de öyle. İdam cezası gerektirecek suçlar mıdır bunlar?

Mahkemenizde Cihan Alptekin ve Ömer Ayna da sanık olarak yargılanmıştı değil mi?

Evet. Yazık oldu o çocuklara. Çok yürekli delikanlılardı. Bir gün bir komutan arkadaşımla sohbet ederken söz Cihan Alptekin'e geldi. Ben Cihan Alptekin'in çok yürekli bir delikanlı olduğunu söyleyince arkadaşım itiraz etti. Ben de ona "O Cihan var ya tek başına sizin kolorduyu teslim alır" dediğimde kızmış, "Hangi silahla teslim alacak kolorduyu?" diye sormuştu. "Belki silahı yok ama ciğer var onda ciğer" demiştim. Kızıldere'de Ömer Ayna ile birlikte öldürüldüklerini haber aldığımda çok üzüldüm.

12 Eylül'de Türkeş'in bürosu basıldığında bir liste çıkmıştı. Sıkıyönetimde görevli bazı askeri hâkimlerin karşısını artı bazılarının karşısına eksi işareti koymuştu. Siz ve Hamdi Sevinç kırık not almışsınız "başbuğ"dan.

Valla o dönemde bana eksi puan verdiği değil de ortadan kaldırılması gerekenler listesinde adım olduğu söylendi.

12 Eylül'den sonra Muhsin Yazıcıoğlu'nun saçının kesilmemesi için Sıkıyönetim Komutanı Nihat Özer size özel ricada bulunmuş ama sizi saçını kestirmişsiniz "reis"in.

Öyle oldu. Sıkıyönetim komutanı bana bir kart göndermiş. Muhsin Yazıcıoğlu hemşehrisiymiş. Onun cezaevinde saçının kesilmemesi ricasında bulunmuştu. Diğer tutukluların saçı kesilirken ona neden ayrıcalık yapılsın ki? Ben kesilmesini istedim. Ertesi gün beni arayıp, "Muhsin'in saçını kesmediniz değil mi?" diye sordu. Ben de geç kaldığımızı, talimatını cezaevi müdürünü bulup iletinceye kadar saçının kesildiğini söyledim. Geçtiğimiz yıllarda bu olayı bir gazeteye anlatınca Muhsin Yazıcıoğlu bizim evi aramış. Hanım çıkmış telefona, ona "Kocanıza söyleyin bizimle uğraşıp durmasın sonra kötü olur" gibisinden tehditler savurmuş. Burada sözü Remzi Şirin'in eşi olarak olayı anlatıyor.

Bugünkü özel yetkili mahkemelerde görev yapan hâkim ve savcıları nasıl buluyorsunuz?

Hukukla falan ilgisi yok bu mahkemelerin. Bunlar özel görevli. Aynı darbe dönemlerindeki hâkim ve savcılar gibi kendilerine verilen görevleri yerine getiriyorlar.

Bu davanın sanıkları ile sonraki yıllarda hiç karşılaştınız mı?

Sadece Atilla Sarp'la karşılaştım. Anıtkabir'de gördüm kendisini. Ona davanın sonuna geldiğimizde kendisine son sözünü sorduğumda verdiği cevabı hatırlayıp hatırlamadığını sordum. Hatırlayamadı. Ben kendisine hatırlatınca da birlikte söyledik. Şöyle demişti. Dev-Genç başkanı Atilla Sarp son sözünü sorduğumda. "Muktedirseniz idraki kaldırın âdemiyetten." Yani gücünüz varsa insanoğlunun düşünmesine mani olunuz, diyordu. Bir de o dönemde bazen askeri cezaevlerine gittiğimizde avluda beni gören tutukluların

pencerelerden, "Remzi Baba hoş geldin" ya da "Remzi Baba kurtar bizi" diye bağırdıkların anımsarım.

Peki siz bu davayı idam kararı vermeden sonuçlandırınca sıkıyönetim komutanlığı nasıl bir tepki verdi?

Çok kızdılar. Turgut Sunalp, bana gelip dedi ki, "Remzi Bey, bu konuyu siz yeterince bilmiyorsunuz. Keşke gelip bize sorsaydınız, size anlatırdık." Ben de kendisine "Ben hukuku biliyorum o da bana yeter" demiştim. Faik Türün de hakkımda "Ben Sibirya'da bile böyle komünist görmedim" demiş. Bana en çok kızdıkları nokta da sanıklara yapılan işkencelere ilişkin raporları ve suç duyurularını dosyaya koymamdı. Sıkıyönetim komutanlığı işkenceye ilişkin raporları ve suç duyurularını diğer hâkimler dikkate almazken benim dosyaya koymama bozulurlardı. 12 Eylül'de de Ankara'da adli müşavirdim, gelen gençlerin çoğu işkence nedeniyle pelte gibi yığılırlardı. Ayakta duramazlardı. Ben hukukçuyum bunları görmezden mi geleyim?

Denizci subaylar davasında üç tane muhbir tanık vardı. Şimdiki gibi gizli tanık değil tabii. Sanıkların ve mahkemesi huzurunda suçlamalar yöneltiyorlar. Bunlardan biri de Ömer Gökbayrak'tı. Duruşmada Gökbayrak, sanıkları suçlayacak somut olaylar ve deliller yerine soyut suçlamalarda bulunuyordu. Mahkeme Başkanı Şirin'le aralarında geçen diyalog basına da yansımıştı.

Gökbayrak: Sayın Hâkim, bunların hepsi militandır.

Şirin: Militan ne demek?

Gökbayrak: Savaşçı...

Şirin: Bunlar ne savaşı yaptı anlat bakalım.

Gökbayrak: Herhalde bunları II. Dünya Savaşı'na katılan savaşçılar değildir. Bir davanın savaşçılarıdır. Bunlar gizli bir örgüt kurmuşlardır. Açık bir örgüt olsalardı gizli toplantılar yapmazlardı. Bunlar masaların üzerine THKO, "Yaşasın Türkiye Halklarının Kurtuluş Savaşı" diye yazarlardı. Bunları Türk milletinin bilmesi lazım.

Şirin: Önce biz bilelim de bilahare Türk milleti de öğrenir.

Ek-4-a

Keşif Tutanağı

Hz. 1972/319
C. Savcısı : Fahrettin Çankaya
Katip : Abdullah Yıldırım

Ünye Radar Üssünde teknisyen olarak çalışan Charles Lawrence Turner, Gordon Banner, John Stuart Law'ın Ankara C. Savcılığınca yapılan otopsilerinin ve bu otopsilerde tesbit edilen ateşli silah mermi giriş ve çıkış yerlerini ve mermi çekirdeklerinin maktüllerin vücutlarında takip ettiği seyire göre suç unsurlarını tayin ve tesbit yönünden olay mahalli olan Niksar Kızıldere Köyü Muhtarı Emrullah Arslan'ın evinde keşif yapılmasına karar verilmekle; refakata Niksar Hükümet Tabibi Doktor Şehsuvar Savuran, balestik'ten anlayan Merkez Karakol Komutanı Jandarma Kıdemli Başçavuş İsmail Hakkı Topaloğlu ve bu işlerden anladığı mahkeme dosyaları dolayisiyle bilinen Niksar Tabu Sicil Memuru Nuri Akın, Zabıt Kâtibi, Abdullah Yıldırım ve müstahdem Recep Ayçelik olduğu halde piyasadan pazarlıkla temin edilen Orhan Benli idaresindeki vasıta ile Niksar'dan 28 kilometre mesafedeki ve 1900 Rakımlı Kızıldere köyüne gelindi.

Olayın cereyan ettiği Muhtar Emrullah Arslan'ın evinin eski şekli ile muhafaza edildiği ve halen boş tutulduğu tesbit edildi.

Maktül iki İngiliz ve bir Kanadalı teknisyenin olay gecesi ölü olarak bulundukları yer Tapu Sicil Muhafızı Nuri Akın'a gösterildi ve krokisinde bu hususun işaretlenmesi istenildi.

Bilirkişi: Doktor Şehsuvar; Ali oğlu, 1933 doğumlu Niksar Hükümet Tabibi olduğunu söyledi, yemini yaptırıldı, yapacağı iş anlatıldı.

Bilirkişi: İsmail Hakkı Topaloğlu; Mehmet oğlu, 1936 doğumlu, Niksar Jandarma Merkez Karakol Komutanı olduğunu söyledi, yemini yaptırıldı, yapacağı işler anlatıldı.

Bilirkişi: Nuri Akın; Mehmet Cavit oğlu, 1330 doğumlu, Niksar Tapu Sicil Muhafızı olduğunu söyledi, yemini yaptırıldı, yapacağı iş anlatıldı.

Her üç bilirkişi ile birlikte olayın vuku bulduğu Niksar'ın Kızıldere Köyü Muhtarı Emrullah Arslan'ın evi gezildi.

Bilirkişilerden soruldu.

Her üç bilirkişi ittifakla muhtarın ve olayın vuku bulduğu ev Niksar Kızıldere Köyünün Yukarı Mahallesinde ve mahallenin batı tarafındaki en uçtaki evde cereyan etmiştir. Evin batı cephesi tamamen açık ve önü geniş bir düzlüktür. O cepheye bakan; birisi salonda, biri güneydeki odada; diğeri kuzeydeki cephede (iki tane) olmak üzere 4 penceresi vardır. Bu pencerelerin ölçülerini ayrıca aldık ve eve ait çizeceğimiz krokide ayrıca göstereceğiz.

Ev ahşap ve kerpişten yapılmış olup iki katlıdır. Altı katı tamamen hayvanlar için tahsis edilmiş, mesken olarak kulanılmamaktadır. Bina hafif meyilli arazi üzerinde inşa edilmiş bulunduğundan ikinci kata giriş üst taraftan olmakta ve üst katın girişi ise normal arz üzerinden yapılmaktadır. Alt katın girişi ise alt taraftandır. Üst katın girişi binanın güneyinde olup yüksekliği birbuçuk metre, eni yüz yetmiş cm.lik iki kanatlı kapıdan yapılmıştır. Kapının sağında ve solunda birer pencere mevcuttur.

Kapıdan girildikte bir salona açılmakta; salonun boyu 10 metre, genişliği 2 metredir. Girişe göre sağ tarafta iki tane oda olup bu odalar mutfak ve oturma odası olarak kullanılmaktadır. Girişe göre ilk odanın doğu tarafına penceresi yoktur; ikinci odanın ise doğu tarafına iki tane penceresi vardır. Binanın iki metre doğusunda ikinci bir bina mevcut olup bu binanın muhtarın binasına bakan cephesinde hiçbir pencere olmamakla beraber binanın muhtarın binasına bakan cephesinin üst tarafından iki tane delik açıldığı tesbit edildi.

İkinci odanın kapısından bir buçuk metre mesafeden bir merdiven bulunduğu ve bu merdivenle çatıya çıkıldığı, merdivenin halen kanlı bulunduğu ve seyyar bir merdiven olduğu.

(T) şeklinde olan salonun krokide de işaretlendiği gibi sağda ve solda ayrıca birer odasının bulundğu görüldü.

Her üç kişi binanın gerekli bütün ölçülerini aldık ve basit bir kroki çizdik; bu basit krokiyi temize çekip ayrıca ibraz edeceğiz dediler.

Ankara C. Savcılığına yapılan ve 4 uzman tabibe yaptırılan otopsi raporları (Gordon Banner'e, Charles Lawrence Turner, John Stuart Law'a ait raporlar, bilirkişi Reşit Yavaş tarafından tanzim edilen 4/4/1972 tarihli rapor ve bilirkişiler tarafından çizilen mermi giriş ve çıkış noktalarını gösteren resimler tetkik edildi. Charles Lawrence Turner'e ait rapor ve maktülün bulunduğu yer ile raporu ekli resimlerin tetkikinde ve yerinde yapılan (Cesetlerin yerine üç şahıs yatırılmak suretiyle) ayni pozisyon verilmek suretiyle yapılan tatbikatta baş kısmındaki mermilerin sağdan giriş deliklerinin yerindeki tatbikatında yüznumaraya bakan ve krakide gösterilmiş olan koridorun dip kısmından ve merdivenin arka tarafından (seyyar, 15 cm. kadar kalınlıkla, iki ayak üzerinde enine çakılmış 8 basamaklı merdiven ki bu merdivenin tavandaki deliğe dayalı olduğu görülmüş ve yere değen kısmının duvarla olan kısmı 80 cm.dir) Mermilerin giriş istikameti ve otopside gösterilmiş olan seyirleri aşağıdan yukarıya doğru yapılan bir atışla kafa tasında meydana gelen isabetler olmuştur. Binanın kuzey tarafı şekilde de görüldüğü gibi tamamen kapalıdır ve yere olan yüksekliği 3 metre 60 cm.dir. 1 metre de pencerenin yüksekliği nazarı itibare alınırsa maktüldeki yaraların dışardan yapılan atışlarla meydana gelmesine imkân ve ihtimal yoktur; zira maktülün bulunduğu kısımlar dışardan görülemez; arka tarafından bir oda vardır. Ve oda kapalıdır; maktule göre sağ taraftaki salonun hiçbir penceresi yoktur; ön taraftaki odanın duvarında da pencere mevcut değildir. Bütün bu sebeplerle atışların salonun içinden ve dip tarafından bulunan yüznumara kapısındaki zayıf gördükleri yerde bekleyen 1 veya 2 şahıs tarafından yapılan atışlarla maktül öldürülmüştür.

Gordon Banner'in tetkik edilen otopsi raporu ile rapora bağlı resimler ve olay mahallinde yani maktülün bulunduğu yere bir şahıs yatırılmak suretiyle yapılan keşfe göre bir numaralı giriş deliğinin kurşun trasesine (yol, iz) nazaran dayalı bulunan merdivenin yarısından daha yukarda muh-

temelen çatıya çıkan bir şahıs tarafından atıldığı, 2 numaralı giriş deliğinin ise 3 ve 4 numaralı giriş delikleri ile beraber kroki 1 deki (a) atış noktasından yapıldığı yani salonun dip kısmından yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu kısımda ise pencere ve dışarıya açılan bir kapı bulunmayışı ve salonun yere olan 3,60 metre mesafesi nazarı itibara alınırsa salonda bulunan bir şahıs tarafından yani anarşistler tarafından vurulup öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Dışardan yani binayı çenber içersine alan güvenlik kuvvetlerinin yaptığı atışlarla maktüldeki bu yaraların meydana gelmesine imkân ve ihtimal yoktur; dediler.

Maktülde sol omuzdaki 9 numaralı giriş deliği ile kafa tasındaki 1 numaralı giriş deliği ayni şahıs tarafından ve ayni yerde çatıya çıkan veya çatıdan yani anarşsitler tarafından yukardan aşağıya doğru yapılan bir atışla meydana gelmiştir. Olayda uçak veya helikopterlerden atış açılmadığına göre bu yaraların da güvenlik kuvvetleri tarafından meydana getirilmesine imkân ve ihtimal yoktur. Maktüldeki resim 2'de gösterilen 18-19-20-21-22 ve 17 numaralı giriş ve çıkışların ölümü müteakip içeriye giren güvenlik kuvvetleri tarafından yapılan tarama sonucu meydana gelmiş yaralar olabilir.

Yine 14 ve 16 numaralı giriş delikleri daha evvel krokimizde gösterilen (A) atış yerinden yapıldığı tarafımızdan müşahade edilmiştir.

John Stuart Law'ın tetkik edilen rapor ve krokileri ve temsili keşifte maktülün bulunduğu yere yatırılan bir şahıs üzerinde yapılan tetkikler sonunda yine bu mermi çekirdeklerinin yerinde yapılan tetkiklerde giriş ve çıkış traselerine göre 1 numaralı krokide gösterilmiş olan (A) atış noktasından yapıldığı kanaatına varılmıştır. Vücuttaki sol omuz 11 nolu giriş deliği maktülün yatışına göre dışardan atılmış bir piyade tüfek mermisi olabilir; asıl öldürücü darbelerin yani kafa tasındaki darbelerin diğer şahıslarda olduğu gibi salonun dip tarafından olan anarşistler tarafından yapılan atışlarla yapıldığı anlaşılmıştır. Diğer kısımlarda da söylediğimiz gibi o tarafta kapı, pencere gibi bir açıklık olmadığı gibi pencerelerin yeri olan 4,60 metrelik mesafesi de nazarı itibara alınarak dışardan yapılan atışlarla maktüldeki yaraların meydana getirilmesine imkân ve ihtimal yoktur. Müşterek

kanaatımız budur dediler. Keşif mahallinde tesbiti gereken başka husus kalmadığından keşfe son verilip ayni vasıta ile ilçe merkezine dönüldü. 13/4/1972

Niksar C. Savcısı Fahretin Çankaya	Bilirkişi Dr. Şehsuvar Savuran	Bilirkişi İ. Hakkı Topaloğlu
Bilirkişi Nuri Akın		Z. Kâtibi Abdullah Yıldırım

Ek-4-b

Olay Yeri Görgü ve Tesbit Tutanağı

C. Savcısı : Fahrettin Çankaya
Katip : Abdullah Yıldırım
Keşif Tarihi : 30/3/1972

İstanbul Maltepe Askeri Ceza evinden firar eden şehir eşkiyaları Mahir Çayan ve arkadaşlarının Ünye Radar Üssünden üç İngiliz teknisyenini kaçırıp Niksar'ın Kızıldere köyünden muhtar EMRULLAH ARSLAN'ın evinde gizlendiklerinin bildirilmesi üzerine Nevşehir Komando Taburu ve Tokat Özel Taburunun Kızıldere köyünü muhasara altına alması neticesinde şehir eşkiyalarının görevli jandarmaya silahla mukavemet etmeleri üzerine mukabil açılan ateş neticesinde şehir eşkıyalarının öldürüldüğünün bildirilmesi ve bir askeri helikopterin de Niksar ilçe merkezine gönderilmesi üzerine refakate Niksar Hükümet Tabibi Doktor Şehsuvar Savuran, Zabıt Kâtibi Abdullah Yıldırım ve İhsan Işıldak alınarak hadise mahalli olan Kızıldere köyüne gelindi.

Muhtar Emrullah Arslan'ın evine gelindiğinde cesetlerden bir tanesinin kapı önünde sırt üstü yatar vaziyette olduğu görüldü ve kapının eşiğinden 10 ceset sayıldı. Ancak odanın iç erişinde patlamamış bomba ve göz yakıcı göz bulunduğundan içeri girilemedi.

Daha önce İlçe Merkez Jandarma Karakol Komutanı astsubay jandarma Başçavuşu İsmail Hakkı Topaloğlu tarafından bir tarafa tesbit edilmiş silahlar, iki adet el bombası ve şakilere ait sigara ve bir kısım giyim eşyası çuvala doldurulup ağzı bağlandı. Yerde bulunan mermiler toplandı, emanete alındı.

Olay mahallinin bir dağ köyü olması, ışık bulunmaması ve evin içerisinde barut ve fazla miktarda birikmiş göz yakıcı gaz bulunması sebebiyle keşif bir müddet durduruldu.

Köylülerin şakilere ait zati eşyaları almamaları bakımından görevli memur ve zabıtadan başka hiç kimse yaklaştırılmadı.

İçerden evvela cesetler birer birer çıkarıldı. Mahir Çayan'ın cesedinin çatıda olduğu görüldü. Merdivenle çatıya çıkıldığında Mahir Çayan'ın ceplerinde üç adet patlamamış el bombası olduğu tesbit edildi. Bombalar alındı; üzeri arandığında Ziya Yılmaz'a ait bir fotoğraf ve İngilizlere ait kimlik kartları ve 10 lira Türk parası bulundu, emanete alındı. Ayni ceplerinde bir cüzdan içerisinde Tomson makina tabancası mermileri bulundu; keza çatıda parçalanmış yabancı paralar bulundu, paralar toplanıp emanete alındı.

Cesetler çıkarıldıktan sonra mevcut zabıta ve kâtipler marifetiyle evin bütün odaları ve salon lüks ışığı altında arandı, toplanan tabanca mermileri, el bombaları ve tomson makinalı tabancalar bir çuvala dolduruldu, çuvalın ağzı bağlandı.

Vaktin gece olması, köyde ışık bulunmaması sebebiyle cesetleri de teşhis eden bir bilenin bulunmaması nedenleriyle cesetler üzerinde sıhhatli bir adli muayene yapılamayacağından cesetlerin üzerleri tekrar arandı ve cesetler vasıta ile Niksar Devlet Hastanesine getirilmek üzere arabalara bindirildi.

Kıyafetlerinden ve simalarından İngiliz oldukları anlaşılan üç şahsın elleri arkadan ve birbirine bağlı olan üç ceset de keza diğer cesetler meyanında dışarıya çıkarıldı. Olay mahalli ikinci defa tekrar arandı, kayda değer bir şey bulunmadı.

Gazete muhabirleri ve T.R.T.nin muhabirlerine filim çekmeleri için gerekli müsaade verildi.

Mahallinde yapılacak başka işlem bulunmadığından zabıta refakatinde ve emanete alınan eşyalarla birlikte Niksar Sağlık merkezine hareket edildi.

Mahallinde tanzim edilen iş bu zabıt imza altına alındı. 30/3/1972

Niksar C. Savcısı	Doktor	Z. Kâtibi
Fahretin Çankaya	Şehsuvar Savuran	Abdullah Yıldırım

Ek-5

Deniz Gezmiş Mahkûmları Ayaklandırmış!

Uluç Gürkan

Perşembe günü, günün ilk saatlerinde Bursa Cezaevi'nde mahkûmların ayaklanması tutucu ve sağcı basın tarafından fırsat bilindi. "Solcu Gençlik Lideri Deniz Gezmiş'in Yönettiği Ayaklanma" manşetlerinin atılmasında kusur edilmedi. Oysa resmi olarak açıklandığına göre, isyan 16. koğuşta çıkmış, müşahede kısmında bulunan Deniz Gezmiş, diğer koğuşların kapıları açıldıktan sonra, mahkûmlarla ilgililer arasında aracılık yapmıştı. Nitekim, olayın yöneticisi olarak tespit edilen ve Sinop Cezaevi'ne sürülen mahkûmlar arasında Deniz Gezmiş yoktu.

Mahkûmların amacı, insanca muamele yapılması, gıdaların artırılması, isteyenlerin başka cezaevlerine gönderilmesi, veremlilerin tedavi ettirilmesi ve hücre cezalarının kaldırılmasından ibaretti.

Gerçekten, cezaevlerindeki yaşama koşulları böyle bir ayaklanmayı haklı kılacak kadar kötüydü. Ancak, pek dramatik "Genel Af" kampanyaları açan malum basın için, Bursa Cezaevi'ndeki ayaklanma, sadece Deniz Gezmiş'in kötülenmesi açısından önemliydi. Bu tutarsız çaba bir yana, 20 Aralık 1969'dan beri gençlik liderlerinden Cihan Alptekin ile birlikte hiçbir gerekçe gösterilmeksizin yargıç önüne çıkartılmayan Deniz Gezmiş'in tutukluluk hikâyesini de hatırlamakta yarar vardır.

Deniz Gezmiş Nasıl Tutuklandı?

Mahkemece verilmiş bir arama kararı olmadığı halde TMGT'yi aramaya gelen 50 kadar polis, 20 Aralık 1969 günü

Deniz Gezmiş ile Cihan Alptekin'in keyfi olarak yakalamışlardı. Elde ne yakalama emri var, ne de tevkif müzekkeresi vardı. Olayla Cumhuriyet Savcı Yardımcılarından Rauf Esen ilgilenmekteydi. bir takım kanunsuz işler başlamıştı. Nitekim, Anayasa polis tarafından tutulanların 24 saat içine yargıç önüne çıkarılmalarını öngördüğü halde, Deniz Gezmiş ile Cihan Alptekin, tevkif talebiyle İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesi'ne gönderildiklerinde bu süre aşılmıştı.

Yargıç, 21.12.1969 gün ve 969/41014 sayılı kararı ile Cihan Alptekin'in salınmasına hükmetmişti. Ancak, Rauf Esen bu kararı da hiçe saymış ve Cihan Alptekin'in serbest bırakılmayarak Emniyet Müdürlüğü'ne yollanmasını emretmişti. Deniz Geçmiş'i tevkif ettiren Rauf Esen, Cihan Alptekin'in de tevkifini sağlamakta kararlı görünmekteydi. Öyle ki, 7. Sulh Ceza Yargıcı'nın kararına itiraz ederken yeni suç iddialarında bulunmuştu. Cihan Alptekin'in "Mustafa Afşaroğlu'na işkence yapmış olduğu" iddiasına, "Abdulkadir Koldere'ye de işkence yapmış oluduğu" ve "Hükümet ve Adliyenin manevi şahsiyetini ve Devletin emniyet kuvvetlerini tahkir ettiği" iddiaları eklenmişti. Bu arada, etki yapar düşüncesiyle olacak, "Hükümet", "Adliye" ve "Devlet" kelimeleri büyük harflerle yazılmıştı.

Bu kanuna karşı bir davranıştı. Kanunlara göre bir kişinin tutuklanabilmesi için kendisine yüklenen suçların her biri için ayrı ayrı yargılanması gerekmekteydi. Oysa Rauf Esen yeni suç iddialarının da sorgusu yapılmış gibi itirazda bulunmuştu. Öte yandan, "Hükümetin ve Adliyenin manevi şahsiyetini ve Devletin emniyet kuvvetlerini tahkir" gibi bir suçtan kovuşturmaya başlamak için Adalet Bakanlığı'nın izni zorunluydu. Anlaşıldığı kadarıyla Rauf Esen izne sahip olduğunu varsaymıştı.

Açıkça yanıltılan İstanbul 8. Asliye Ceza Mahkemesi, Rauf Esen'in itirazı uyarınca Cihan Alptekin'in tevkifine karar vermişti. Gençlik liderlerinin pek kanuni olmayan yollardan tevkiflerini sağlayan Rauf Esen, 24.13.1969 gün ve 969/24138 sayılı talepnamesiyle suç iddialarında yeni bir değişiklik daha yapıvermişti. Amaç, dosyanın aleniyet kazanmasını önlemekti. Deniz Gezmiş, 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa muhalefetten tevkif edilmişti. Rauf Esen buna yeni bir suç eklemişti. Yeni suç, 19 Aralık 1969'da İstanbul

Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'nde bulunan 22 kalibrelik dürbünlü bir spor tüfeğin Deniz Gezçmiş'e ait olduğu iddiasıydı. Bu arada, İçişleri Bakanı da Anayasa ve Kanunları hiçe sayarak tüfeğin Deniz Gezmiş'e ait olduğunu yazılı olarak basına açıklamıştı. Kovuşturma ve yargılamanın etkilenmek istendiği açıktı.

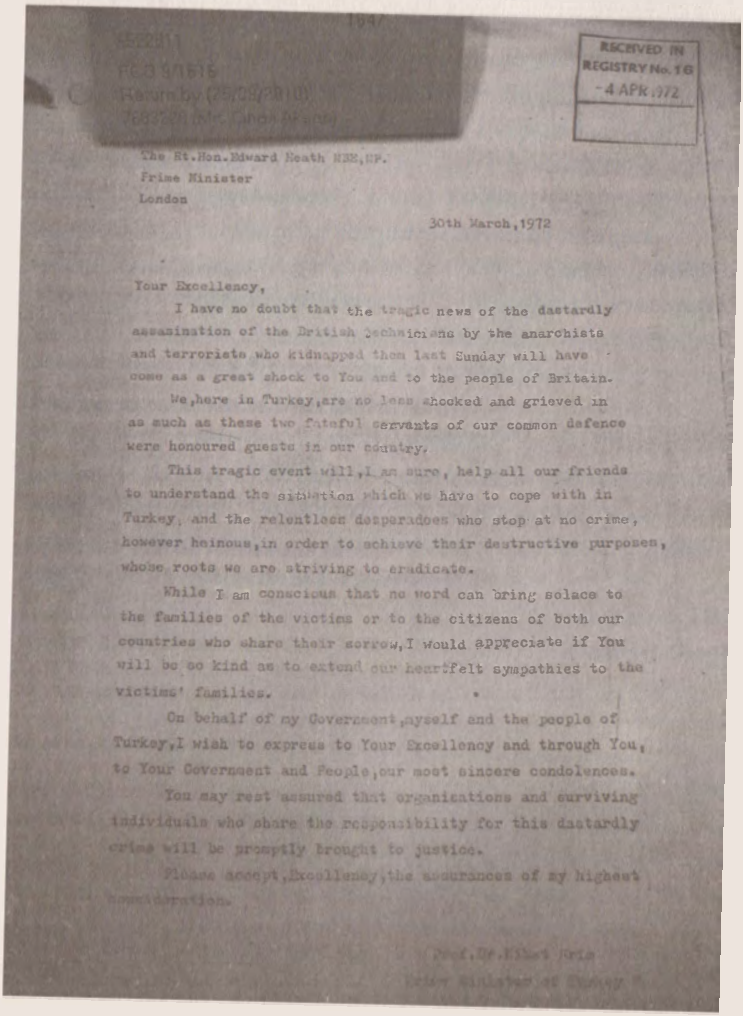
Tüfeğin Deniz Gezmiş'e ait olmaması bir yana, o tarihlerde böyle bir tüfeği ruhsatsız olarak taşımak da suç değildi. Bu tüfekler, "6136 sayılı ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanun"la ilgili olarak, 30 Haziran 1970'de kabul edilip, 8 Temmuz'da yürürlüğe giren değişiklik hükümleri uyarınca ruhsata tabi kılınmışlardı. Deniz Gezmiş 6 ay önceden bu kanun hükümlerine göre yargılanmaya başlanmıştı.

Bu arada, Deniz Gezmiş'in 18.12.1969 tarihinde, İstanbul'da Mustafa Afşaroğlu'nun hürriyetini kısıtladığı ve işkence yaptığı da iddia edilmişti. Oysa bu tarihte Deniz Gezmiş Ankara'daydı. Cumhuriyet Savcılığına sunulan otobüs bileti ve gösterilen şahitlerle bu durum ispatlanmıştı.

Deniz Gezmiş ile Cihan Alptekin cezaevine böyle girmişlerdi. 20 Aralık 1969'dan bu yana da Bursa Cezaevi'nde. Atatürk'ün Bursa Nutku'nda suç sayılmayan, fakat günün tutucu koşullarında suç olan devrimci mücadeleleri nedeniyle yargıç önüne çıkarılmayı beklemektedir.

28 Temmuz 1970
Devrim dergisi

Belgeler

RECEIVED IN REGISTRY No. 16
- 4 APR 1972

The Rt.Hon.Edward Heath MBE,MP.
Prime Minister
London

30th March,1972

Your Excellency,

I have no doubt that the tragic news of the dastardly assassination of the British technicians by the anarchists and terrorists who kidnapped them last Sunday will have come as a great shock to You and to the people of Britain.

We,here in Turkey,are no less shocked and grieved in as much as these two fateful servants of our common defence were honoured guests in our country.

This tragic event will,I am sure, help all our friends to understand the situation which we have to cope with in Turkey, and the relentless desperadoes who stop at no crime, however heinous,in order to achieve their destructive purposes, whose roots we are striving to eradicate.

While I am conscious that no word can bring solace to the families of the victims or to the citizens of both our countries who share their sorrow,I would appreciate if You will be so kind as to extend our heartfelt sympathies to the victims' families.

On behalf of my Government,myself and the people of Turkey,I wish to express to Your Excellency and through You, to Your Government and People,our most sincere condolences.

You may rest assured that organizations and surviving individuals who share the responsibility for this dastardly crime will be promptly brought to justice.

Please accept,Excellency,the assurances of my highest consideration.

Prof.Dr.Nihat Erim
Prime Minister of Turkey

Rt. Hon. Edward Heath MB, MP.
Başbakan
Londra

30 Mart 1972

Ekselansları,

Şüphem yoktur ki, İngiliz teknisyenlerinin geçtiğimiz Pazar günü kendilerini kaçıran anarşist ve teröristler tarafından alçakça katledilmesine dair trajik haberler siz ve Britanya halkı için büyük şok uyandıracaktır.

Bizler burada Türkiye'de, en az ülkemizin saygın konukları olan ve ortak savunmamıza hizmet eden iki önemli hizmetkâr kadar şaşkınlık ve keder içindeyiz.

Eminim bu trajik hadise tüm dostlarımızın Türkiye de baş etmek zorunda kaldığımız durumu ve yıkıcı amaçlarına ulaşmak için her türlü çirkin suçu işlemekten imtina etmeyecek, köklerini kazımaya çalıştığımız o acımasız haydutları anlamalarına yardımcı olacaktır.

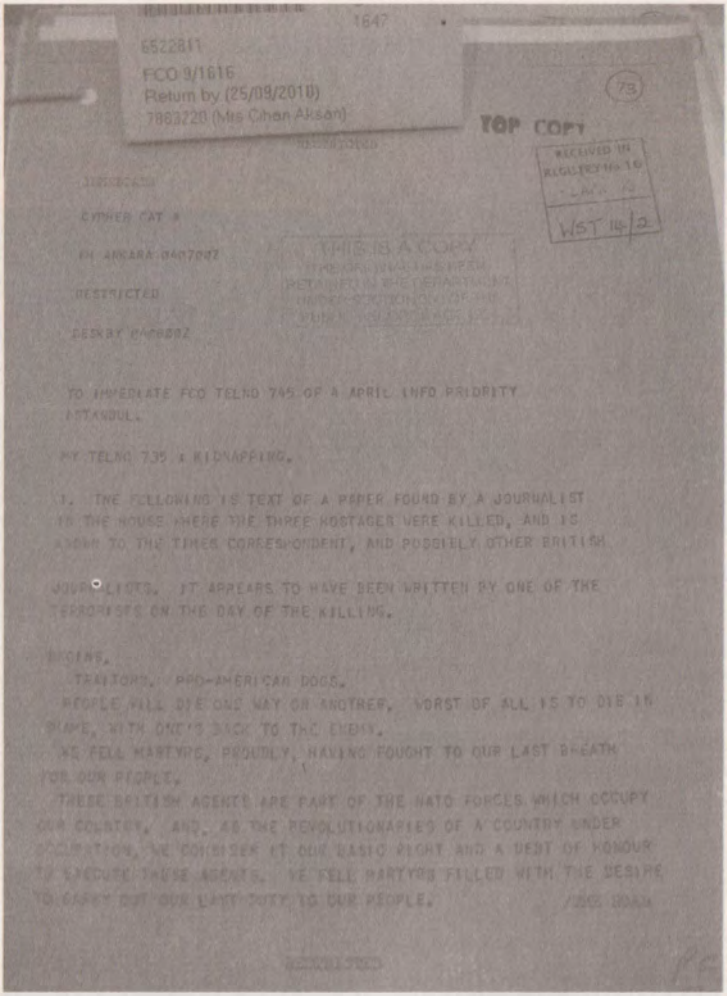
Hiç bir kelimenin ne kurbanların ailelerini ne de onların acılarını paylaşan ülkelerimizin yurttaşlarını teselli edebileceğinin farkında olmakla birlikte, kurbanların ailelerine en içten üzüntülerimizi iletme lütfunu göstermeniz bizi memnun edecektir.

Hükümetimin, kendimin ve Türkiye hakı adına, Siz Ekselanslarına ve Sizin aracılığınızla, Hükümetiniz ve Halkınıza en içten taziyelerimi sunmak isterim.

Bu alçakça suçun sorumluluğunu paylaşan örgütlerle sağ kalan kişilerin derhal adalet önüne getirileceğinden kuşkunuz olmasın.

En derin saygılarımla Ekselansları,

Prof. Dr. Nihat Erim
Türkiye Başbakanı

1647
6522811
FCO 9/1616
Return by (25/09/2018)
7863220 (Mrs Chan Aksan)
TOP COPY
(73)
RECEIVED IN REGISTRY 16 - APR 82
WST 14/2
THIS IS A COPY
RESTRICTED
ESKAY 0408082
TO IMMEDIATE FCO TELNO 745 OF 4 APRIL INFO PRIORITY ISTANBUL.
MY TELNO 735 : KIDNAPPING.
1. THE FOLLOWING IS TEXT OF A PAPER FOUND BY A JOURNALIST IN THE HOUSE WHERE THE THREE HOSTAGES WERE KILLED, AND IS KNOWN TO THE TIMES CORRESPONDENT, AND POSSIBLY OTHER BRITISH JOURNALISTS. IT APPEARS TO HAVE BEEN WRITTEN BY ONE OF THE TERRORISTS ON THE DAY OF THE KILLING.
BEGINS.
TRAITORS. PRO-AMERICAN DOGS.
PEOPLE WILL DIE ONE WAY OR ANOTHER. WORST OF ALL IS TO DIE IN SHAME, WITH ONE'S BACK TO THE ENEMY.
WE FELL MARTYRS, PROUDLY, HAVING FOUGHT TO OUR LAST BREATH FOR OUR PEOPLE.
THESE BRITISH AGENTS ARE PART OF THE NATO FORCES WHICH OCCUPY OUR COUNTRY. AND, AS THE REVOLUTIONARIES OF A COUNTRY UNDER OCCUPATION, WE CONSIDER IT OUR BASIC RIGHT AND A DEBT OF HONOUR TO EXECUTE THESE AGENTS. WE FELL MARTYRS FILLED WITH THE DESIRE TO CARRY OUT OUR LAST DUTY TO OUR PEOPLE.
RESTRICTED

Doğrudan FCO Tel No 745e, 4 Nisan Öncelikli Bilgi İstanbul

Tel No: 735: Kaçırılma

1. Aşağıdaki metin üç rehinenin öldürüldüğü evde bir gazeteci tarafından bulunmuş kâğıtta yazanları aktarmakta olup, *Times* muhabiri ile muhtemelen diğer İngiliz gazetecileri tarafından bilinmektedir. Görünüşe göre cinayetlerin işlendiği gün teröristlerden biri tarafından yazılmıştır.

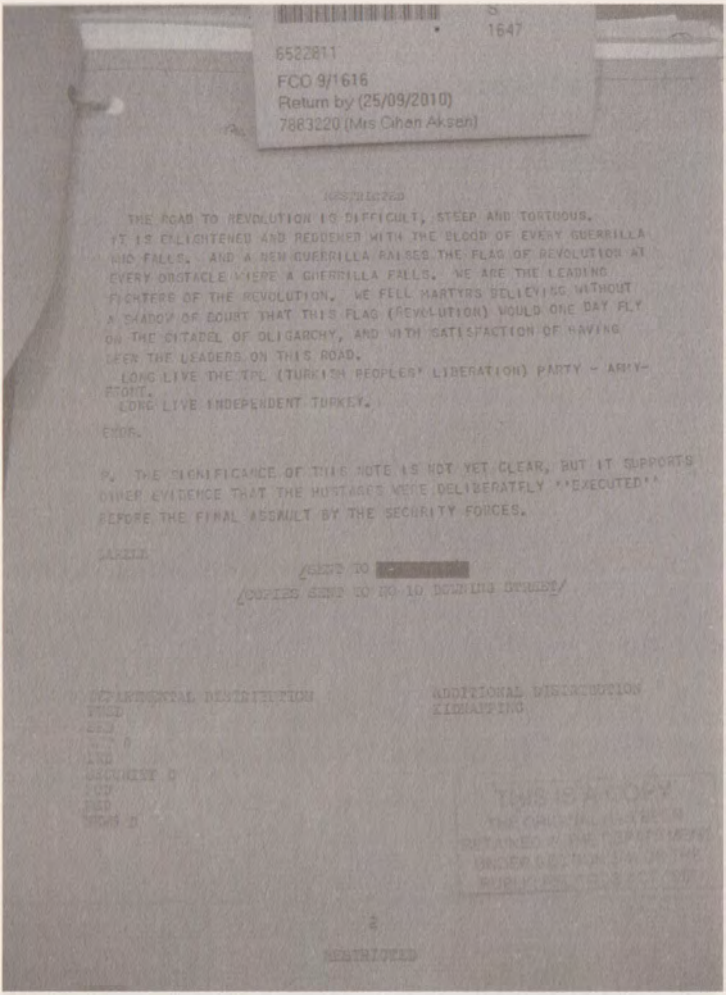
Şöyle yazmaktadır:

Hainler, Amerikan köpekleri.

İnsanlar öyle veya böyle ölürler. En kötü ölüm utanç içinde, sırtından vurularak ölmektir.

Şehit düşen bizler, son nefesimize kadar halkımız için savaştığımız için gururluyuz.

Bu İngiliz ajanları ülkemizi işgal eden NATO güçlerinin parçasıdırlar ve işgal altındaki bir ülkenin devrimcileri olarak bu ajanları öldürmeyi temel hakkımız ve namus borcu olarak görmekteyiz. Halkımıza olan son görevimizi gerçekleştirme arzusuyla dolu bir şekilde şehit düşmekteyiz.

6522811
FCO 9/1616
Return by (25/09/2010)
7883220 (Mrs Cihan Aksen)

1647

RESTRICTED

THE ROAD TO REVOLUTION IS DIFFICULT, STEEP AND TORTUOUS. IT IS ENLIGHTENED AND REDDENED WITH THE BLOOD OF EVERY GUERRILLA WHO FALLS. AND A NEW GUERRILLA RAISES THE FLAG OF REVOLUTION AT EVERY OBSTACLE WHERE A GUERRILLA FALLS. WE ARE THE LEADING FIGHTERS OF THE REVOLUTION. WE FELL MARTYRS BELIEVING WITHOUT A SHADOW OF DOUBT THAT THIS FLAG (REVOLUTION) WOULD ONE DAY FLY ON THE CITADEL OF OLIGARCHY, AND WITH SATISFACTION OF HAVING OPEN THE LEADERS ON THIS ROAD.

LONG LIVE THE TPL (TURKISH PEOPLES' LIBERATION) PARTY - ARMY-FRONT.

LONG LIVE INDEPENDENT TURKEY.

ENDS.

P. THE SIGNIFICANCE OF THIS NOTE IS NOT YET CLEAR, BUT IT SUPPORTS OTHER EVIDENCE THAT THE HOSTAGES WERE DELIBERATELY "EXECUTED" BEFORE THE FINAL ASSAULT BY THE SECURITY FORCES.

SARZEC

/SENT TO [redacted]

/COPIES SENT TO NO 10 DOWNING STREET/

DEPARTMENTAL DISTRIBUTION
FCSD
SRD
[illegible]
[illegible]
SECURITY D
[illegible]
[illegible]
NEWS D

ADDITIONAL DISTRIBUTION
KIDNAPPING

THIS IS A COPY

2

RESTRICTED

Devrim yolu zor, sarp ve cefalıdır. Düşen her gerillanın kanıyla aydınlanıp kaplanmıştır. Bir gerillanın düştüğü her engelde yeni bir gerillanın bayrağı yükselir. Bizler devrimin öncü savaşçılarıyız. Bu bayrağın (devrim bayrağı) bir gün oligarşinin kalelerinde dalgalanacağına hiç şüphe duymadan inanarak ve bu yolun öncüleri olmanın verdiği tatminle şehit düşüyoruz.

Yaşasın THKP-C.

Yaşasın Bağımsız Türkiye.

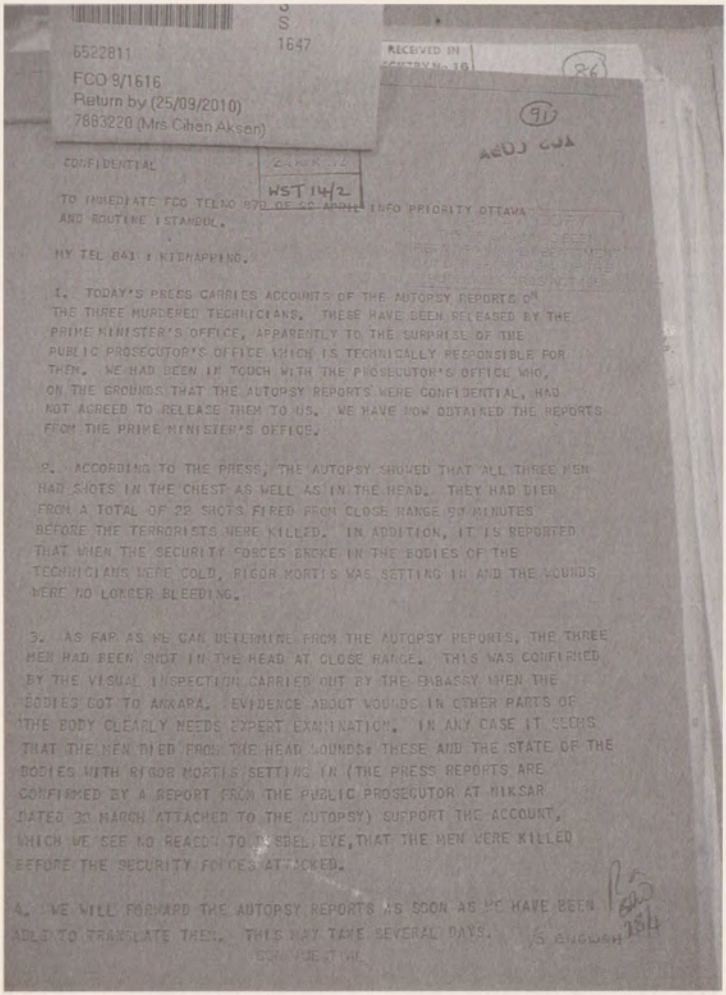
Sona eriyor.

2. Bu notun taşıdığı anlam henüz açık değil ancak diğer kanıtlarla birlikte rehinelerin, güvenlik güçlerince yapılan saldırıdan önce kasıtlı bir şekilde "infaz edildiğine" işaret ediyor.

Sarell

[redacted]'e gönderildi

Kopyaları 10 Downing Street adresine gönderildi

6522811
FCO 9/1616
Return by (25/09/2010)
7883220 (Mrs Cihan Aksan)

S
1647

RECEIVED IN
REGISTRY No. 16

(86)

(91)

CONFIDENTIAL

WST 14/2

TO IMMEDIATE FCO TELNO 870 OF 30 APRIL INFO PRIORITY OTTAWA AND ROUTINE ISTANBUL.

MY TEL 841: KIDNAPPING.

1. TODAY'S PRESS CARRIES ACCOUNTS OF THE AUTOPSY REPORTS ON THE THREE MURDERED TECHNICIANS. THESE HAVE BEEN RELEASED BY THE PRIME MINISTER'S OFFICE, APPARENTLY TO THE SURPRISE OF THE PUBLIC PROSECUTOR'S OFFICE WHICH IS TECHNICALLY RESPONSIBLE FOR THEM. WE HAD BEEN IN TOUCH WITH THE PROSECUTOR'S OFFICE WHO, ON THE GROUNDS THAT THE AUTOPSY REPORTS WERE CONFIDENTIAL, HAD NOT AGREED TO RELEASE THEM TO US. WE HAVE NOW OBTAINED THE REPORTS FROM THE PRIME MINISTER'S OFFICE.

2. ACCORDING TO THE PRESS, THE AUTOPSY SHOWED THAT ALL THREE MEN HAD SHOTS IN THE CHEST AS WELL AS IN THE HEAD. THEY HAD DIED FROM A TOTAL OF 22 SHOTS FIRED FROM CLOSE RANGE 90 MINUTES BEFORE THE TERRORISTS WERE KILLED. IN ADDITION, IT IS REPORTED THAT WHEN THE SECURITY FORCES BROKE IN THE BODIES OF THE TECHNICIANS WERE COLD, RIGOR MORTIS WAS SETTING IN AND THE WOUNDS WERE NO LONGER BLEEDING.

3. AS FAR AS WE CAN DETERMINE FROM THE AUTOPSY REPORTS, THE THREE MEN HAD BEEN SHOT IN THE HEAD AT CLOSE RANGE. THIS WAS CONFIRMED BY THE VISUAL INSPECTION CARRIED OUT BY THE EMBASSY WHEN THE BODIES GOT TO ANKARA. EVIDENCE ABOUT WOUNDS IN OTHER PARTS OF THE BODY CLEARLY NEEDS EXPERT EXAMINATION. IN ANY CASE IT SEEMS THAT THE MEN DIED FROM THE HEAD WOUNDS: THESE AND THE STATE OF THE BODIES WITH RIGOR MORTIS SETTING IN (THE PRESS REPORTS ARE CONFIRMED BY A REPORT FROM THE PUBLIC PROSECUTOR AT NIKSAR DATED 30 MARCH ATTACHED TO THE AUTOPSY) SUPPORT THE ACCOUNT, WHICH WE SEE NO REASON TO DISBELIEVE, THAT THE MEN WERE KILLED BEFORE THE SECURITY FORCES ATTACKED.

4. WE WILL FORWARD THE AUTOPSY REPORTS AS SOON AS WE HAVE BEEN ABLE TO TRANSLATE THEM. THIS MAY TAKE SEVERAL DAYS.

CONFIDENTIAL

Gizli

Derhal FCO Tel No 879 a; 22 Nisan Öncelikli Bilgi Ottawa ve Rutin İstanbul.

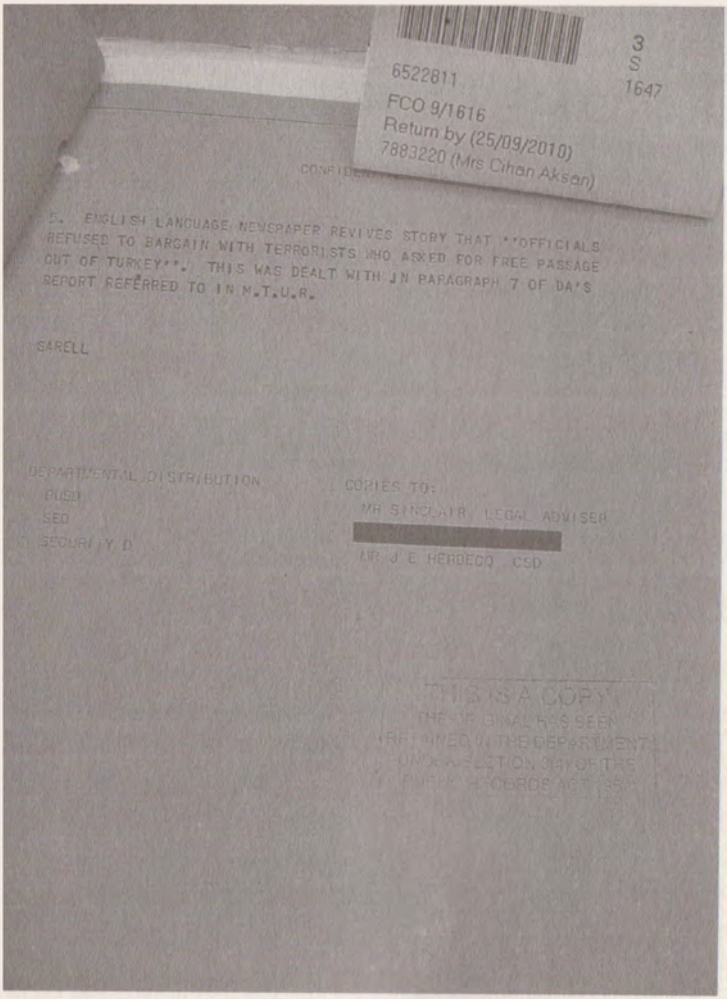
Tel No: 841: Kaçırılma

1. Günün haberleri öldürülen üç teknisyenin otopsi raporlarına dair değerlendirmeler getirdi. Bunlar Başbakanlık ofisinden iletildi. Görünüşe göre teknik olarak otopsilerden sorumlu olan savcının makamı için şaşkınlık verici olmuştur. Otopsi raporlarının gizli olduğu bahanesiyle onları bize vermeye gönüllü olmayan savcıyla temas halindeydik. Ancak raporları Başbakanlıktan almış bulunmaktayız.

2. Basına göre otopsiden çıkan sonuç,üç kişinin de göğüslerinden ve başlarından vurulduğunu göstermekte. Teröristlerin öldürülmesinden 90 dakika öncesinde, yakın mesafeden toplam 22 atışla öldürülmüşlerdir. Ayrıca güvenlik güçleri içeri girdiğinde teknisyenlerin cesetlerinin soğumuş halde olduğu, ölüm katılığının geldiği ve yaralardan artık kan akmadığı raporlanmıştır.

3. Otopsi raporlarından belirleyebildiğimiz, üç kişinin de yakın mesafeden başlarından vurulduğudur. Bu bilgi, cesetler Ankara'ya getirildiğinde elçilik tarafından yapılan görsel tetkikle de onaylanmıştır. Vücudun diğer taraflarındaki yaralara ilişkin bulgular, kuşkusuz uzman tetkiki gerektirmektedir. Ne olursa olsun başlarından aldıkları yaralarla öldükleri görünmektedir: Bu bilgiler ve cesetlerin ölüm katılığıyla gösterdiği durum (basının aktardıklarını, 30 Mart günü yapılan otopsinin raporuna eklenmiş Niksar Savcılığının dosyası teyit etmektedir) değerlendirmeyi desteklemektedir. Nitekim teknisyenlerin güvenlik güçlerinin başlattığı saldırıdan önce öldürüldüğüne inanmamamız için hiçbir sebep görmemekteyiz.

4. Raporları çevirir çevirmez size ulaştıracağız. Bu iş birkaç gün sürebilir.

6522811
FCO 9/1616
Return by (25/09/2010)
7883220 (Mrs Cihan Aksan)
3
S
1647

CONFIDE

5. ENGLISH LANGUAGE NEWSPAPER REVIVES STORY THAT "OFFICIALS REFUSED TO BARGAIN WITH TERRORISTS WHO ASKED FOR FREE PASSAGE OUT OF TURKEY". THIS WAS DEALT WITH IN PARAGRAPH 7 OF DA'S REPORT REFERRED TO IN M.T.U.R.

SARELL

DEPARTMENTAL DISTRIBUTION
PUSD
SED
SECURITY D

COPIES TO:
MR SINCLAIR, LEGAL ADVISER
[redacted]
MR J E HERDECQ CSD

THIS IS A COPY
THE ORIGINAL HAS BEEN
RETAINED IN THE DEPARTMENT
UNDER SECTION 3(4) OF THE
PUBLIC RECORDS ACT 1958

5. İngilizce yayın yapan gazetelerde, "yetkililerin Türkiye den serbest çıkış isteyen teröristlerle pazarlık yapmayı reddettiği" aktarılmaktadır. Bunun üzerinden DA'ın M.T.U.R. adlı raporunun 7. paragrafında geçildi.

Sarell

Kopyaları Bay Sinclair Müşavir
[redacted]'e gönderildi
Bay J.E. Herbecq CSD

6522811 3 S 1647
FCO 9/1816
Return by (25/09/2010)
7883220 (Mrs Cihan Aksan)

(45)

CONFIDENTIAL

RECEIVED IN REGISTRY No. 16 4 APR 1972 WST 14/2.

TOP COPY

IMMEDIATE

CYPHER/CAT A

FM ANKARA 0110052

CONFIDENTIAL

TO IMMEDIATE FCO TELNO 733 OF 1 APRIL INFO IMMEDIATE MODUK.

DEFCORMCEN PASS MODUK

OUR TEL 716. — (41)

1. BODIES ARRIVED IN ANKARA TOO LATE FOR FORMALITIES TO BE COMPLETED LAST NIGHT. ON PRESENT PLANS THE ARGOSY SHOULD LEAVE ANKARA WITH THE BODIES AT 1200Z FOR AKROTIRI. BODIES WILL BE TRANSFERRED TO BRITANNIA 6021 WHICH WE UNDERSTAND WILL ARRIVE IN THE UK EARLY ON 2 APRIL.

2. BODIES HAVE BEEN IDENTIFIED BY EMBASSY OFFICERS. THERE APPEARS TO BE LITTLE DOUBT THAT THEY WERE INDIVIDUALLY SHOT AND DID NOT DIE IN A GENERAL EXCHANGE OF FIRE.

THIS IS A COPY
THE ORIGINAL IS RETAINED UNDER SECTION 3(4)

[redacted]

SMELL

/SENT TO D G G/

/PASSED TO [redacted] FOR DIRECTOR/

DEPARTMENTAL DISTRIBUTION

ADDITIONAL DISTRIBUTION
KIDNAPPING

THIS IS A COPY
THE ORIGINAL HAS BEEN RETAINED IN THE DEPARTMENT UNDER SECTION 3(4)

FM Ankara 0110052
Gizli
Derhal FCO Tel No 733e, 1 Nisan Hızlı Bilgi
Defcommcen Pass Moduk
Tel No: 716 – [41]

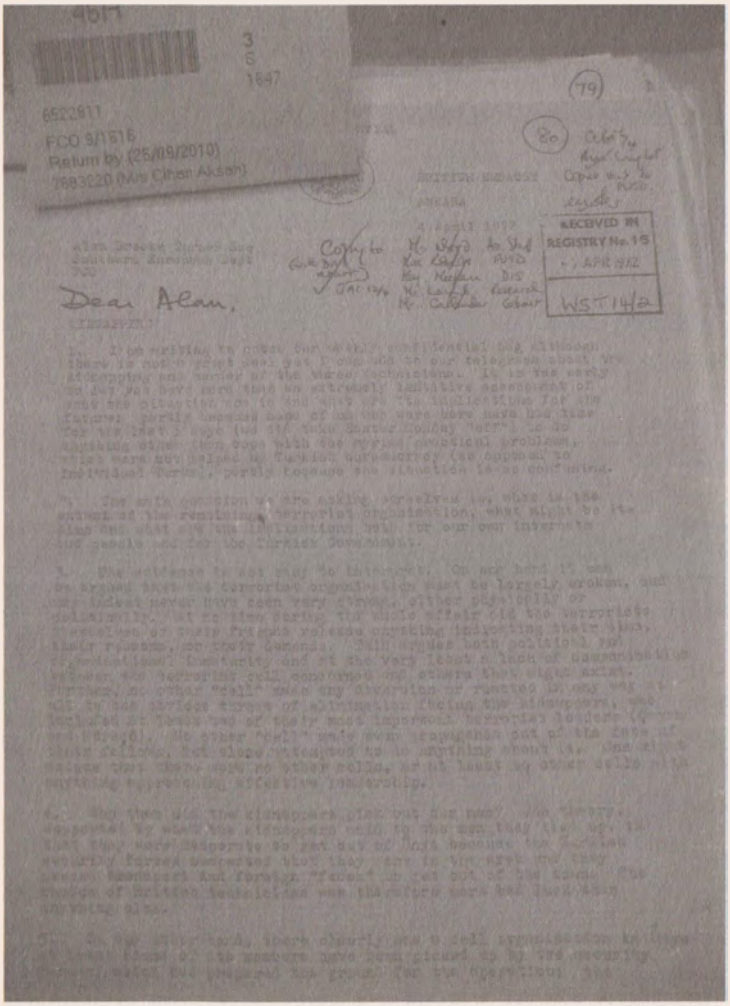
1. Dün gece cesetler Ankara'ya, formalitelerin tamamlanması için çok geç bir saatte vardı. Mevcut planlar doğrultusunda, Argosy Akrotiri için 1200z'de cesetlerle birlikte Ankara'yı terk etmelidir. Naaşlar Britannia 6811'e nakledilecektir. Hesaplamalarımıza göre 2 Nisan günü erken saatlerde ulaşacaktır.

2. Cesetler elçilik yetkililerince teşhis edildi. Görünüşe göre, tek tek vuruldukları ve karşılıklı çatışma içinde ölmedikleri pek şüphe götürmeyecek şekilde.

[redacted]

Sarell

D C C'ye gönderildi
Direktör için [redacted]'e aktarıldı.

4617
3
6
1647
6522611
FCO 9/1515
Return by (25/09/2010)
7683220 (Mrs Ciften Aksen)

Alan Brooke Turner Esq Güney Avrupa Departmanı
FCO
Sevgili Alan,
Kaçırılma

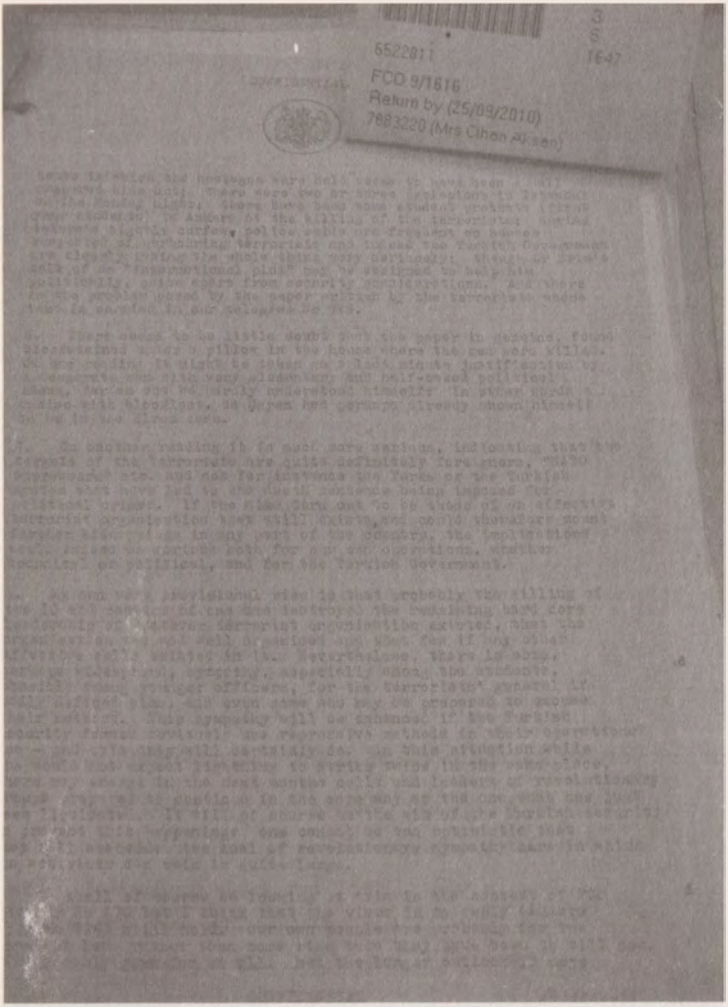
1. Haftalık gizli postalarımızı takip etmek için yazıyorum lakin üç teknisyenin kaçırılması ve öldürülmesiyle ilgili telgraflara ekleyebileceğim pek bir şey henüz yok. Şu anki durumun ne olduğu ve gelecekte ne tür sonuçlar çıkaracağı hakkında son derece belirsiz değerlendirmelerden daha fazlasını size sunmak için çok erken. Bunun sebebi kısmen son beş gün içinde (Paskaya sebebiyle Pazartesi günü "resmi tatildi"), sayısız pratik sorunla ilgilenmekten başka bir şey yapacak vaktimizin olmayışıydı. Nitekim Türk bürokrasisindan (tek tek Türkler haricinde) bu konuda hiç yardım alamadık. Bir diğer sebepse durumun oldukça muğlak ve karmaşık olması.

2. Kendimize sorduğumuz asıl soru, geri kalan terörist örgütlenmenin kapsamının ne olduğu, amaçlarının ne olabileceği ve hem çıkarlarımızla halkımız hem de Türk Hükümeti için ne içerimleri olacağı.

3. Eldeki bulguların yorumlanması pek kolay değil. Bir yanda terörist örgütlenmenin büyük oranda çökertilmiş olduğu, ne fiziksel ne de politik olarak asla güçlü olmayabileceği iddia edilebilir. Yaşanan hadise sırasında, teröristlerin kendisi veya arkadaşları hedefleri, gerekçeleri veya talepleri hakkında hiçbir şey söylemediler. Bu hem politik hem de örgütsel bir zafiyeti, en kötü ihtimalle ise ilgili terörist hücreler ile var olabilecek diğer hücreler arasındaki iletişim eksikliği işaret etmekte. Dahası kaçırma eylemini gerçekleştiren, aralarında en önemli liderlerinden en az ikisinin olduğu (Çayan ve Kürkçü) kişilerin yok edilmesi gibi açık bir tehdit karşısında, hiçbir "hücre" bir girişimde bulunmamış veya herhangi bir tepki vermemiştir. Diğer "hücreler", bırakın herhangi bir şeye yeltenmeyi, arkadaşlarının başlarına gelenle ilgili propaganda faaliyeti dahi yapmamışlardır. Başka hücrelerin olmadığı veya en azından etkili bir liderlik üstlenebilecek hücrelerin olmadığı sonucu çıkarılabilir.

4. Peki bu kişiler neden bizim personelimizi seçmişlerdir? Kaçıran şahısların bağladıkları kişilere söylediklerinden hareketle öne atılacak teorilerden biri, Türk güvenlik güçleri bölgede olduklarından şüphelendiği ve kasabadan çıkmak için ulaşım araçlarıyla yabancı "yüzlere" ihtiyaç duyduğu için Ünye'den çıkma konusunda çaresiz kalmış olmalarıdır. İngiliz teknisyenlerinin seçilmesi bundan ötürü, daha çok kötü bir talihin ürünüdür.

5. Diğer yandaysa, Ünye'de en azından operasyona temel teşkil etmesi için hazırlık içinde olan bir hücre örgütlenmesinin olduğu

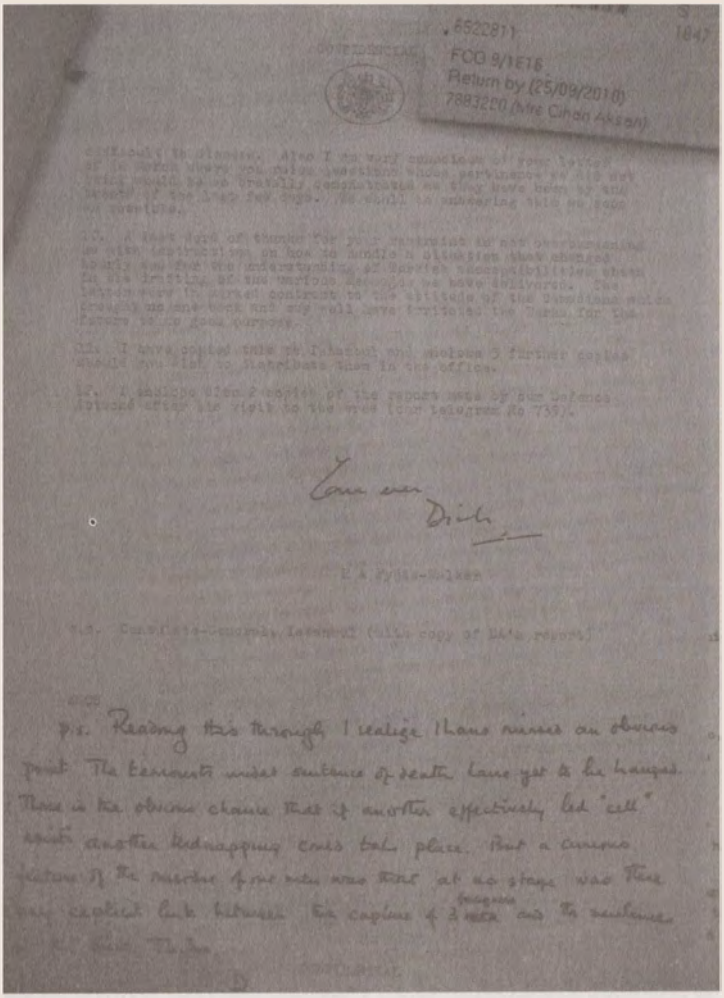

6522911
FCO 9/1616
Return by (25/09/2010)
7883220 (Mrs Cihan Alsen)

kesindir (üyelerinden bazıları güvenlik güçleri tarafından alıkonulmuştur); rehinelerin tutulduğu ev iyi ikmal edilmiş bir saklanma yeriymiş gibi görünmektedir; Pazartesi gecesi İstanbul'da iki veya üç patlama olmuştur; teröristlerin öldürüldüğü gün Ankara'da bazı öğrenci protestoları (birinci sınıf öğrencileri) olmuştur; Ankara'da uygulanan sokağa çıkma yasağı sırasında, teröristlere yataklık yaptığından şüphelenilen evlere bir dolu polis baskını yapılmıştır ve Türk Hükümeti gerçekten de bu meseleye çok ciddi bir biçimde eğilmektedir; ancak Dr. Erim'in "uluslararası bir komplodan" bahsetmesi güvenlik hassasiyetinden çok politik açıdan kendisine yardımcı olması için tasarlanmış olabilir. Ve teröristlerce yazılmış olan, 745 nolu telgrafta iletilmiş metnin teşkil ettiği sorunlar vardır.

6. Görünüşe göre yazının sahte olmadığından şüphe duyulamaz. Kâğıt, teknisyenlerin öldürüldüğü evde bir yastığın altında kanla kaplı bir şekilde bulunmuştur. İlk okuyuşta, basit ve toyca politik fikirlere sahip çaresiz bir adamın kendisinin de idrak etmekte zorlandığı bir eylem için son dakikada yazdığı bir haklılaştırma çabası gibi ele alınabilir. Bir diğer deyişle, Çayan'ın muhtemelen Elrom hadisesinde çoktan göstermiş olduğu gibi kana susamış bir manyağın sözleri gibi okunabilir.

7. Farklı bir şekilde okunduğundaysa çok daha ciddi bir sorun vardır. Yazılanlar, teröristlerin kesin ve kasıtlı bir şekilde yabancıları ("NATO işgalcileri" gibi) hedef aldığına, örnek olarak politik suçlardan ötürü ölüm cezası veren Türklerle Türk yönetimini hedef almadığına işaret etmektedir. Eğer bu hedeflerin, hâlâ varlığını koruyan etkili bir terörist örgüte ait olduğu ortaya çıkarsa, bunun içerimleri ister teknik ister politik olsun hem operasyonlarımız hem de Türk Hükümeti için çok ciddi olacaktır.

8. Şahsıma ait şu anki görüşlerim, bu 10 kişinin katliyle birinin canlı ele geçirilmesinin muhtemelen mevcut terör örgütünün asıl çekirdeğini yok etmiş olduğu, örgütün yeterince organize olmadığı ve varsa bile içinde çok az etkili hücrenin olduğudur. Yine de belki başta öğrenciler ve muhtemelen genç subaylar arasında teröristlerin kötü tanımlanmış olsa da genel hedeflerine yaygın bir sempati olabilir. Hatta bazıları aynı yöntemleri uygulamaya hazır da olabilir. Türk güvenlik güçleri operasyonlarında açık bir şekilde baskıcı yöntemler kullanacak olursa bu sempati daha da artacaktır. Nitekim muhakkak böyle yapacaklardır. Bu durumda bir yıldırımın aynı yere bir daha düşmeyeceğini umsalar bile, sonraki aylarda yok edilen grubun hedeflerini aynı yollarla sürdürmeye hazır yeni hücreler ve devrimci grup liderleri ortaya çıkabilir. Elbette bunun olmasını önlemek Türk güvenlik güçlerinin ana hedefi olacaktır: Kimse başarılı olacaklarını

652281
FCO 9/1616
Return by (25/09/2018)
7883220 (Mrs Linda Akeroyd)

Love ever
Dick

E A Fyffe-Walker

P.S. Reading this through I realise I have missed an obvious point. The terrorist under sentence of death have yet to be hanged. There is the obvious chance that if another effectively led "call" again another kidnapping could take place. But a curious feature of the murder of one man was that at no stage was there any explicit link between the capture of 3 [illegible] and the sentence

düşünecek kadar iyimser olamaz: Burada içinde eylemcilerin yüzdüğü devrimci sempati havuzu oldukça geniştir.

9. Elbette bizler bu duruma FCO 470 nolu telgraf bağlamında eğileceğiz fakat kanaatimce yanıtımdaki görüşler (Ankara telgrafı 729) hâlâ geçerliliğini korumakta. Kendi insanlarımız muhtemelen, şimdiye kadar olduğundan daha büyük bir risk içinde değiller. Muhtemelen bu hepimiz için geçerli. Fakat uzun vadede ne olacağını görmek oldukça zor. Ayrıca 22 Mart'ta sorular sorduğunuz mektubunuzun bilincinde hareket etmekteyim. Mektubunuzdaki yerinde tespitlerinizin son birkaç günde yaşanan olaylardaki sertlikle kanıtlanacağını düşünmemiştik. Mümkün olan en kısa sürede size yanıtlarımızı sunacağız.

10. Son söz olarak size saat saat değişen bir durumla nasıl ilgileneceğimizi aktaran talimatlar yüklememe itidalini gösterdiğiniz ve teslim ettiğimiz çeşitli mesajların taslağında gösterilen Türklere ait hasassiyetleri gözettiğiniz için teşekkür ederim. İkincisi, kimseyi geri getirmeyen ve gereksiz yere Türkleri gelecek için rahatsız etmiş olabilecek Kanadalıların tutumuyla taban tabana zıttı.

11. Bunun bir kopyasını İstanbul'a gönderdim ve bakanlıkta dağıtmak isterseniz diye üç ayrı kopyasını ekledim.

12. Ayrıca Savunma Ateşemizin alana yaptığı ziyaretten sonra yazdığı raporun iki kopyasını da ilave ediyorum (telgraf no 735).

R. A. Pyjis-Walker
c.c. Başkonsolosluk, İstanbul

Fotoğralar

30 Mart 1972'de Kızıldere'de katledildiler.

Cihan Alptekin liseyi bitirdiği yıllarda.

Yıl 1968, Cihan Karadeniz Dağları'nda.

Cihan, Rize-Ardeşen, Yeniyol Köyü'nde.

Cihan, okul arkadaşlarıyla.

Cihan, köyde akrabalarıyla.

Cihan, üniversiteli arkadaşlarıyla.

Arka sıra: Mustafa Lütfi Kıyıcı, Nahit Töre, Cihan Alptekin,
Ön sıra: Mustafa Zülkadiroğlu, Necmi Demir.

26 Haziran 1970, Bursa Cezaevi
(Metin Cengiz, Cihan Alptekin, Sami Başaran)

Cihan Alptekin (ön sırada soldan üçüncü), 1969'da bir gösteri sırasında.

Cihan Alptekin Bursa Cezaevi'nde
(Nâzım Hikmet'in fotoğrafının da olduğu pencere önü).

Cihan Alptekin duruşmada.

Cihan Alptekin ve Deniz Gezmiş, Bursa Cezaevi.

15-16 Haziran olayları.

Cihan Alptekin Trakya köylüleriyle.

Cihan Alptekin ve arkadaşları, 1969 yılında Tekirdağ, Silivri, Değirmenköy'de (Yüksel Hançerli arşivinden).

Cihan Alptekin Değirmenköy'de arkadaşlarıyla
(Yüksel Hançerli arşivinden).

Cihan Alptekin (en sağda) Battal Mehetoğlu'nun cenazesinde Deniz
Gezmiş'le (Eli tabutun üzerinde).

Duruşma sırasında, soldan sağa: Yavuz Yıldırımtürk,
Osman Bahadır ve Cihan Alptekin.

Babası Eşref'in Kızıldere'den köye getirdiği Cihan Alptekin'in tabutunu açarak cenazenin yüzüne bakan akrabaları (Soldan ikinci Cihan'ın amcası, yanındaki kızkardeşi Meryem, kardeşi Oğuz, önde ikiz kardeşleri Zafer ve Muzaffer, komşusu Güngör Kepenek, ablası Nuran, babası Eşref, komşusu Şaban Ali ve annesi Ayşe Alptekin).

Cihan Alptekin'in köyündeki mezarından bir görüntü.

Oğuz Alptekin (solda), Turhan Önalan ve Tuncer Sümer (30 Mart 2002).

Ayaktakiler: Mustafa Lütfi Kıyıcı, Hasan Ataol, Turhan Önalan, Tuncer Sümer, Salman Kaya, Mustafa Zülkadiroğlu,
Oturanlar: Namık Kemal Boya, ..., Gökalp Eren, Nuran Kepenek.

Soldan itibaren, Hale Özgür Kıyıcı, Nuran Alptekin (ablası), Semra Alptekin (yeğeni), Diler Alptekin (yengesi), Mustafa Lütfi Kıyıcı, oturan: Aysun Alptekin (kardeşi) mezarının başında.

Soldan itibaren: Muzaffer Aksoy, Mustafa Lütfi Kıyıcı ve Oktay Kaynak mezarının başında (30 Mart 2016).

Her yıl düzenli olarak yapılan anmalardan 30 Mart 2016'da Cihan'ın mezarındaki törenden bir görüntü.

Kızıldere'deki katliamın yapıldığı ev (30 Mart 2016).

Gazete Kupürleri

UNKAPANI Ziraat Bankası Şubesini soyan Ömer Ayna'nın da bağlı olduğu hücrenin başkanı Cihan Alptekin (solda) ile Sıkıyönetim Komutanlığınca aranan Taygun Cinemre, yakalandıktan sonra...

CİHAN ALPTEKİN kıskıvrak yakalandı

kargaşmıştır. Silâhını rılan Alptekin ere at meye koyulmuş, er verince Alptekin'in koşmuştur. Bir anda kapılan Cihan Alptekin pacağını şaşırmış, bu a

CİHAN ALPTEKİN
ÖMER AYNA
MAHİR ÇAYAN
Polislere göre, aranan üç şehir eşkıyası Ankara'da
Türün "İstanbul'da olsalardı yakalanırlar

MAHİR ÇAYAN :
CİHAN ALPTEKİN:
ÖMER AYNA :
Polislere göre, aranan üç şehir eşkıyası Ankara'da
Türün "İstanbul'da olsalard

CİHAN ALPTEKİN (24)
Hukuk öğrencisi
EDİP SAKARYA (23)
Hukuk öğrencisi
KAMİL ARAL (24)
Orman Fak. Öğrencisi
AYNİ GÖKÇOĞLU (21)
Özel Sekreterlik öğrencisi
Tatar Rukiye, gizli
örgütte sevgilisi ile
beraber çalışıyor

GÜNAYDIN

* 28 MART 1972 SALI * 75 KURUŞ

Maltepe firarileri 3 İngiliz'i kaçırdı

Ordu'ya bağlı Ünye ilçesinde biri hava üsteğmeni elbisesi giyen 5 kişi Radar Üssünde görevli üç teknisyeni evinden alıp götürdü

Bastıkları evde bulunan diğer 6 İngiliz'in el ve ayaklarını bağlayıp ağızlarına bant yapıştıranlardan ikisinin cezaevinden kaçan Ömer Ayna ile Cihan Alptekin olduğu anlaşıldı

- İngilizlerin Land-Rover marka jeepinden ile Taksi marka otomobile kaçan 5 anarşist, evdeki paraları ve pasaportları da aldılar.
- Üç İngilizin kaçırıldığı sırada, Telsiz'le 4 silâhsız nöbetçi Radar mevkiinde tevkif edilmiş olarak bulundu.
- Önceki gece 19,20'de meydana gelen olaydan sonra üsse [illegible] İngiliz ailesi yemek hazırlayan aşçının evi gözetlenmiş olduğu [illegible]

(Yazısı 6. sayfada)

Cihan Alptekin

Evde İngiliz askerin bulunan İngilizler, 2 arkadaşlarının kaçırılmasından sonra Cihan Alptekin olduğunu tespit ettiler.

Ömer Ayna

İngilizlerin bağlı olduğu [illegible] ne, bugün yapılan [illegible] dan biri de Ömer Ayna

İstanbul'dan Ünye'ye

İstanbul'da Maltepe Askeri Tahkimat'tan kaçırılan sonra bir otomobille kaçırılan Ömer Ayna ile Cihan Alptekin'in üç İngiliz [illegible] Ünye Yeşilırmak [illegible]

ÜNYE radar üssünde görevli ingilizlerin apartmanını bastılar

ÖMER AYNA

CİHAN ALPTEKİN

Alptekin ve 7 suç

ALPTEKİN VE 7 SUÇ ORTAĞININ İDAMI İSTENDİ

CİHAN Alptekin'in geçen yıl Bursa Cezaevinden kardeşine gönderdiği resim. Solda, Cihan Alptekin, sağ başta da Deniz Gezmiş görülüyor. (Foto: Haber Ajansı)

Babası, banka soyguncusu Cihan'a sesleniyor:

"Sende Allah korkusu ve vicdan varsa teslim ol,,

MURGUL, (Artvin) (Özel) — "Evladım Cihan... Sende vicdan varsa, Allah korkusu varsa teslim ol... Eğer benim söylemem teslim ol... Zavallı, günahsız beriko kapıcının öldürdünüz... Beni de öldürmek istemiyorsan kanundan kaçma...

Etibank Murgul İşletmesinin en

(Devamı Sa. 9, Sü. 4 ter

20 polis ve jandarmanın kahl

İbrahim Öztaş
Nahit Tören

Aranan 5 anarşis
kılıktan kılığa giriy
CİHAN ALPTEKİN : Anarşik eylemlere giriştiği zaman uzun saçlı ve hıyıklıydı. Yakalandığı vakit de kısa saçlı. Levent'teki karargâhta ele geçen fotoğrafında ise gözlük takmış, yeni kılığa girmişti. Artık kendinden emindi.
ULAŞ BARDAKÇI : Eski hâliyle yeni hâli o kadar farklıydı ki arkadaşları bile kendisini tanıyamazdı. Uzun bir peruka takmış, bıkıklarını bile değiştirmişti. Bir de kalın gözlük kullanınca değişmesi tamam olmuştu.
T.C.
NÜFUS HÜVİYET CÜZDANI
ALPTEKİN'İN YEDİ AYRI KİMLİĞİ VAR :

Kaynakça

1966-1972 Gazeteler ve Dergiler.

'68 *Yargılıyor*, '68'liler Vakfı, 1998.

Aldrich, Richard J., *GCHQ, (İngiltere'nin en Gizli İstihbarat Servisi)*, Harper Press, 2011, "Disaster at Kizildere".

Arcayürek, Cüneyt, *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi*, Bilgi Yay., 1985.

Aydınoğlu, Ergun, *Türk Solu Eleştirel Bir Tarih Denemesi 1960-1971*, Belge Yay., 1992.

Baykam, Bedri, *'68'li Yıllar*, İmge Yay.,1998.

Behram, Nihat, *Darağacında Üç Fidan*, May Yay., 1976.

Belli, Mihri, *İnsanlar Tanıdım 1-2*, Doğan Kitap, 2000.

Cem, İsmail, *12 Mart*, Cem Yay., 1973.

Cem, İsmail, *Tarih Açısından 12 Mart*, Cem Yay., 1977.

Çalışlar, Oral, *'68 Başkaldırının Yedi Rengi*, Milliyet Yay., 1988.

Çavdar, Tevfik, *Türkiye 1968*, İzlem Yay., 1969.

Çelenk, Halit, *Barış Savaşçıları, Anılar*, Tekin Yay., 1996.

Çelenk, Halit, *Hukuksuz Demokrasi*, Çağdaş Yay., 1985.

Çetinkaya, Hikmet, *Sancılı Yıllar*, Tekin Yay., 1986.

Cevizoğlu, Hulki, *Dünü Bugünü ile '68'liler*, Toplumsal Dönüşüm Yay., 1997.

Çubukçu, Aydın, *Bizim '68*, Evrensel Basım Yayın,1993.

Değer, Emin, *Uğur Mumcu ve 12 Mart*, um:ag,1996.

Demirer, Temel, Marie-Claire Lavabre, Pierre Nahon, Sibel Özbudun, Yves Pages, Henry Rey, *Sokakta ve Duvarda 1968*, Öteki Yay., 1998.

Erdost, Muzaffer İlhan, *Küreselleşme ve Osmanlı "Millet" Modeli Makasında Türkiye*, Onur Yay., 1998.

Eymür, Mehmet, *Analiz-Bir Mit Mensubunun Anıları*, Milliyet Yay., 1991.

Feyizoğlu, Turhan, *Bizim Deniz*, Doruk Yay., 1996.

Feyizoğlu, Turhan, *Deniz, Bir İsyancının İzleri*, Belge Yay., 1991.

Feyizoğlu, Turhan, *Mahir*, Gökkuşağı Yay., 1996.

Genç, Süleyman, *12 Mart'a Nasıl Gelindi*, 1960-1971, İleri Yay., 1971.

Gerger, Adnan, *Firar Öyküleri*, Ekin Yayınları, 1990.

Höke, Engin, *1960'lardan 1980'e Gençlik ve Mücadelesi*, Simge Yay., 1989.

Kabacalı, Alpay, *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*, Altın Kitaplar,

Kahraman, İlbay, *Cepheden Anılar-Orhan Savaşçı'nın THKP-C Anıları*, Ayrıntı Yay., 2015

Kanbolat, Yahya, *Olduğu Gibi, Eski Türkiye İşçi Partisi Üzerine Anılar*, s. 100, Bayır Yay., 1979.

Keskin, Atilla, *Acılara Yenilmeyen Gülümseyişler*, Gendaş Kültür, 1999.

Kıvılcımlı, Hikmet, *Dev-Genç Seminerleri*, Kıvılcım Yayınları, 1989.
Koçaş, Sadi, *Atatürk'ten 12 Mart'a – Anılar1-2-3-4*, Tomurcuk Matb., 1977.
Kuran, Alp, *Burada Atatürk Yargılanıyor*, Haşmet Matb., 1972.
Marighella, Carlos, *Şehir Gerillası*, Çev. K. Seyhanlı, Ant Yay., 1970.
Meray, L. Seha, *İnsanca Yaşamak*, Hil Yay., 1974.
Mumcu, Uğur, *Çıkmaz Sokak*, Tekin Yay., 1994.
Mumcu, Uğur, *Suçlular ve Güçlüler*, um:ag, 1996.
Mumcu, Uğur, *Saklı Devletin Güncesi*, um:ag, 1997.
Mumcu, Uğur, *Vurulduk Ey Halkım*, um:ag, 1996.
Mutluay, Barış, *Ziya Yılmaz-TİP'ten THKP-C'ye Fatsa'dan Türkiye'ye*, NotaBene Yay., 2014.
Nadir, Nadi *27 Mayıs'tan 12 Mart'a*, Sinan Yayınları, 1971.
Öz, Erdal, *Deniz Gezmiş Anlatıyor*, Cem Yay., 1976.
Özbalkan, Müslim, *Gizli Belgelerle Barış Gönüllüleri*, Ant Yay., 1970.
Öztürk, Sırrı, *12 Mart 1971'den Portreler-I-II-III*, Sorun Yay., 1993-1994-1997.
Sarp, Atila, *İç Dinamiğin Sancıları*, Doruk Yay., 1996.
Savaşman, Sabahattin, *3 Adam Anlatıyor, MİT CIA İlişkileri*, s. 94, Kaynak Yay., 1996.
Sayılgan, Aclan, *Türkiye'de Sol Hareketler*, Otağ Yay., 1976.
Sümer, A. Tuncer, *Devrim*, Evrim Yay., 2012.
Tanju, Sadun, *Daha Güzel bir Dünya*, Çağdaş Yay., 1975.
THKO Davası (Mahkeme Dosyası), Yöntem Yay., 1974
THKP-C Doğuşu ve İlk Eylemleri, Kaynak Yay., 1987
THKP-C Davası, İddianame, V Yay., 1988.
Toker, Metin, *Solda ve Sağda Vuruşanlar*, Akis Yay.
Tuğ, Baki, *Denizler'den Apo'ya-12 Mart 1971,* Ocak Yay., 2000.
Tunçkanat, Haydar, *İkili Anlaşmaların İçyüzü*, Ekim Yay., 1970.
Turhan, Talat, *Çeteleşme*, Akyüz Yay., 1999.
Velidedeoğlu, V. Hıfzı, *Türkiye'de Üç Devir*, Sinan Yay., 1971.
Yalçın, Soner-Yurdakul, Doğan, *Bay Pipo-Bir MİT Görevlisinin Sıradışı Yaşamı*, Doğan Kitap, 1999.
Yetkin, Çetin *Türkiye'de Soldaki Bölünmeler (1960-1970),* Toplum Yay., 1970.
Yıldırım, Ali, Belgelerle *FKF, DEV GENÇ*, Yurt Yay., 1990.
Yılmaz, Tanzer Sülker, *Türkiyede Gençlik Hareketleri*, Toplumsal Dönüşüm Yay., 1997.
Yılmaz, Veli, *Emirle Gelen İdam Kararı*, Tümzamanlar Yay., 1992.

Dizin

A
Abas, Hiram 149, 161, 177
Akın, Necdet 190
Akman, İlyas 26
Akman, Seyfi 151
Aktolga, Münir Ramazan 82, 157
Alankuş, Hatice 158
Aldrich, Richard J. 182, 327
Alkaya, Mehmet 151
Alp, Saffet 91, 167, 170, 176, 272, 328
Alptekin, Eşref 218, 132, 133
Altay, Cengiz 252
Altay, Hilmi 134
Arafat, Yaser 88
Arif, Ahmet 172, 217, 218
Arıkan, Hüdai 166, 167
Arıkdal, Lale 125
Arsal, Orhan 140
Aslan, Yusuf 85
Atagün, Yadigar 255
Atagün, Yaşar 52, 257
Ataol, Hasan 162
Atasoy, Ahmet 165, 166, 167, 168, 177
Atatürk 10, 47, 48, 50, 51, 52, 56, 59, 65, 71, 72, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 106, 111, 112, 118, 126, 127, 129, 132, 137, 140, 142, 206, 267, 328
Avcıoğlu, Doğan 50, 98
Aybar, Mehmet Ali 117
Aydınçığ, Ali 140
Aydın, İlyas 100, 135, 149, 150, 176, 201, 235, 327
Aykutlu, Ilgız 212, 214, 215
Ayna, Ömer 130, 131, 139, 140, 146, 148, 150, 162,

164, 165, 167, 174, 177, 244, 253, 257, 276

B

Bahadır, Osman 138, 140
Bardakçı, Ulaş 125, 146, 148, 150, 157, 161
Batur, Muhsin 122, 127
Baykara, Mustafa 151, 152
Behram, Nihat 243, 327
Belli, Mihri 31, 51, 62, 83, 88, 98, 102, 112, 122, 185, 203, 213, 214, 230, 243, 327
Beyazıt, Mehmet 83, 143, 157, 162, 257, 268
Boya, Namık Kemal 319
Brooke, Alan 185, 303

C-Ç

Cemgil, Sinan 126, 161, 183, 212
Cem, İsmail 59, 118, 120, 126, 208, 210, 327, 328
Cevahir, Hüseyin 169, 212, 214
Cihan, Ali Rıza 14, 20, 25, 26, 27, 32, 35, 41, 67, 103, 136, 191
Cindoruk, Hüsamettin 118
Cinemre, Tayfur 134, 212, 220
Commer, Robert 77, 78, 183
Çağlayangil, İhsan Sabri 118
Çakırhan, Nail 218, 220
Çalışlar, Oral 72, 100, 327
Çayan, Mahir 85, 124, 146, 147, 148, 150, 163, 164, 165, 174, 175, 177, 183, 212, 214, 241, 242, 243, 270, 303, 305
Çelenk, Halit 111, 128, 129, 236, 241, 327
Çubukçu, Aydın 135, 149, 150, 201, 235, 327

D

D'Amato, Alfons 119
Dede, Kamil 215
Değer, Emin 59, 119, 122, 123, 129, 130, 207, 208, 222, 327
Demiral, Vecihi 139
Demircioğlu, Vedat 67, 83, 199, 205
Demirel, Süleyman 84, 102, 118, 119, 120, 121, 128, 163, 165, 190, 224, 327
Demir, İlkay 140, 215, 216, 218
Demir, Necmi 140, 215, 216, 218
Devrimsel, Mihri 26
Doğan, Celal 60, 104, 201
Doğan, Koray 162
Duman, Celile 139
Duman, Hakan 130, 131, 139, 141
Duman, Rahmi 139, 193
Durukan, Celal 178
Dülger, Rukiye 141

E

Elrom, Efraim 112, 131, 183, 201, 212, 258, 305
Erçıkan, Atıf 122
Erdost, Muzaffer İlhan 206, 207, 327

Eren, Cihan 211
Eren, Gökalp 95, 202, 319
Erim, Nihat 85, 87, 122, 140, 150, 183, 185, 189, 233, 271, 272, 274, 291, 305
Erkan, Sibel 112, 169, 175
Erkekoğlu, Yılmaz 161
Ersin, Nurettin 172, 190
Ertuğrul, Rıfkı 86, 97, 112, 157, 164, 165, 166, 169, 170, 171, 172, 174, 176, 177, 181, 184, 186, 187, 188, 189, 202, 270, 271, 272
Eşrefoğlu, Metin 235
Evren, Kenan 166, 167
Eygi, Mehmet Şevki 60
Eyiceoğlu, Celal 127
Eymür, Mehmet 149, 172, 174, 177, 181, 190, 327

F

Feyizoğlu, Turan 83, 86, 88, 108, 163, 167, 172, 327

G

Genç, Süleyman 54, 72, 79, 117
Gezmiş, Deniz 52, 87, 90, 92, 93, 102, 125, 138, 148, 198, 228, 253, 276, 314, 328
Gökoğlu, Avni 139
Gökyüzü, Erdal 72
Guevara, Che 104, 183, 212, 236, 242
Gümüş, Hüseyin 177
Gürdoğan, Adem 151
Gürler, Faruk 122, 127
Güven, Kenan 97, 122

H

Hançerli, Yüksel 95, 229
Hasan, Fadıl 87
Has, Mete 112, 162
Havatme, Nayif 87
Heaty, Edward 168
Heperler, Metin 122
Hikmet, Nâzım 10, 47, 51, 54, 57, 79, 90, 100, 105, 213, 221, 312, 327, 328
Hüsnü, Şefik 213

İ

İlerisoy, Mustafa 190
İlknur, Miyase 274
İnan, Hüseyin 113, 165
İpekçi, Abdi 193

J

Johnson 47, 59, 104

K

Kabibay, Orhan 121, 122, 205, 239
Karadeniz, Harun 36, 60, 64, 79, 148, 163, 164, 182, 200, 211, 212, 237, 244
Kaya, Salman 24, 236, 275
Kaynak, Mahir 54, 69, 116, 122
Kaypakkaya, İbrahim 95
Kemal, Mustafa 12, 50, 61, 71, 105, 106, 129, 154, 201, 221, 222, 225, 227
Kennedy, John F. 118
Kepenek, Erten 254

Kepenek, Ethem Şevki 26
Kepenek, Yakup 16
Keskin, Atilla 126, 135, 230, 231, 327
Kılıç, Ecevit 190
Kıvılcımlı, Hikmet 51, 90, 328
Kıyıcı, Hale 60, 72, 82, 211
Kıyıcı, Mustafa Lütfü 60, 72, 82, 211
Koçaş, Sadi 112, 118, 122, 126, 131, 132, 140, 274, 328
Kolcuoğlu, Kâzım 244
Köklü, Muzaffer 72, 79, 85, 189, 270
Köklü, Nuh 72, 79, 85, 189, 270
Kubat, Ferit 170, 175, 177, 181, 184, 193
Kurşuncu, Feyyaz 164, 165
Kurt, Sabahattin 167
Külünk, Turhan 177
Küpeli, Yusuf 86, 87, 89, 157
Kürkçü, Ertuğrul 86, 112, 157, 164, 165, 166, 169, 170, 174, 176, 177, 181, 184, 189, 202, 270, 271, 272, 303

L
London, Jack 215

M
Manga, Kadir 212
Marighella, Carlos 102, 202, 328
Meray, Seha L. 143, 328
Mumcu, Uğur 59, 72, 111, 116, 119, 122, 123, 125, 130, 164, 172, 181, 197, 208, 327, 328
Müftüoğlu, Oğuzhan 148, 162

N
Nixon 120

O-Ö
Oktay, Kaynak 139, 140, 144, 146, 148, 203, 231
Okur, Selahattin 87
Öktem, İmran 84
Özbalkan, Müslim 119, 328
Özçelik, Selçuk 48, 50
Özdoğan, Alparslan 113, 212
Özgür, M. Taylan 82, 144, 199, 267, 268
Özlü, Demir 140
Özsan, Nihal 129
Özsever, Atilla 151
Öztaş, İbrahim 97, 138, 139
Öztürk, İsmet 164
Öztürk, Sırrı 204, 237
Öztürk, Yalçın 140
Özüdoğru, Sinan Kâzım 167

P
Pekbüyük, Hasan 164, 165
Pir Sultan Abdal 66

S-Ş
Sağır, Necati 140, 215
Sancak, Nigar 29
Sarp, Atilla 89, 201, 216, 275, 277, 328
Saruhan, Ertan 158, 164, 165, 166, 167, 177

Savaşçı, Orhan 151, 153, 278, 327
Savaşman, Sabahattin 117, 118, 135, 328
Savaş, Yaşar 68, 113, 118, 186, 190
Serdar, Şerafettin 151
Sönmez, Behçet 26, 105, 151
Sönmez, Güngör 26, 105, 151
Sönmez, Mete 26, 105, 151
Sunalp, Turgut 274, 278
Sunay, Cevdet 163, 184
Su, Ruhi 135, 213
Süerkan, Ömer Erim 85, 87
Sükan, Faruk 83, 117
Süleyman, Abu 87
Sümer, Tuncer 220
Şadi, Şener 166, 170, 177, 179, 180, 184
Şenler, Şule Yüksel 60
Şenol, Mehmet 186
Şensoy, Faruk 95
Şimşek, Gürbüz 129
Şişmanlar, Mustafa 192

T

Tağmaç, Memduh 127, 274
Tangaç, Edip Turhan 138
Tekoğlu, Hilmi 77
Töre, Nahit 138, 139, 153, 275
Tuğ, Baki 124, 130, 274, 328
Tunaya, Tarık Zafer 48, 205, 206, 253
Tunçkanat, Haydar 59, 125, 328
Turan, Kuydul 83, 86, 87, 108, 163
Turhan, Talat 82, 88, 119, 138, 167, 172, 177, 267, 327, 328
Türkeş, Alpaslan 82, 117, 119, 276
Türün, Faik 147, 190, 274, 278

U

Uçar, İrfan 215

V-W

Vakıfahmetoğlu, Zeruh 139, 140
Varuy, Nebil 140
Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet 142, 210, 236, 328
Walker, Fyjis 185, 307

Y

Yalçıner, Mustafa 203
Yalçın, Soner 88, 123, 140, 149, 161, 328
Yıldırım, Ali 66, 105, 108, 232, 328
Yıldırımtürk, Yavuz 140
Yılmaz, Abdullah 167
Yılmaz, Hasan 179, 189, 271
Yılmaz, Nihat 165, 166, 167
Yılmaz, Ziya 146, 148, 150, 152, 155, 161, 167, 176, 204, 271, 328
Yurdakul, Doğan 88, 123, 149, 161, 328
Yücel, Can 12, 114, 160, 222
Yücel, Hasan Ali 12, 114, 160, 222

Z

Zülkadiroğlu, Mustafa 102

Yakın Tarih Dizisi'nde, geçmişten bugüne iz bırakanların hikâyeleri aktarılırken ilk sırada akla gelen isimlerden biri Cihan Alptekin'dir. Yalnızca Kızıldere'de katledilen on devrimciden biri olması değil bunun nedeni. O, bütün hayatını özverili bir devrimci gibi yaşamasıyla çevresini etkilemiş biri.

Dev-Genç İstanbul Bölge Başkanlığı yapması, hapse girmesi, cezaevinden tünel kazarak kaçması, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamını engellemek için kendi hayatını ortaya koyması ve sonunda ölümsüzler arasına karışması, o dönemin fırtınalı gençliğinin ruh halini ortaya koyan bir destan gibidir.

Nefes alırken herkes yaşar, ama nefesi durduktan sonra da yaşamayı sürdürenlerden olan Cihan Alptekin'in yani *Bizum Cihan*'ın umudu anlatılıyor bu kitapta.

"Biz hâlâ dokuz kardeşiz" diyen Cihan'ın ablası Nuran Alptekin Kepenek, daha önce kaleme aldığı bir tarihi, yıllar sonra İngiliz Gizli Servisi'nin belgeleri dahil birçok belge ve yazılarla genişleterek yeniden gözler önüne seriyor.

